

มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

พันตำรวจโท ธีรพล บัวบุตร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

GREEN CRIMINOLOGY APPROACH ON ILLEGAL WILDLIFE HUNTING

Pol.Lt.Col. NATTHAPOL BUABUDHARA

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
For the Degree of Doctor of Philosophy in Criminology and Criminal Justice

Department of Sociology and Anthropology

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

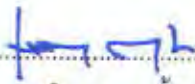
Academic Year 2018

Copyright of Chulalongkorn University

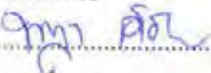
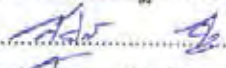

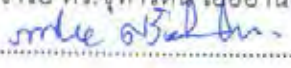
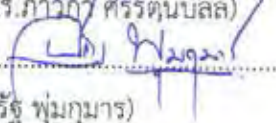
หัวข้อวิทยานิพนธ์ มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่า
ผิดกฎหมาย
โดย พันตำรวจโท อนุรักษ์ บัวบุตร
สาขาวิชา อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมทธิย์ จิตสว่าง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

..... คณะบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรณชญา ศิริวรรณบุศย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุเมทธิย์ จิตสว่าง)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศิริรัตนบัลล์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พันตำรวจเอก ดร.อภิรัฐ พุ่มกumar)

ณัฐพล บัวบุตร : มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย.

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก: ผศ.ดร.สุนนทิพย์ จิตสว่าง.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุ และปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย วิเคราะห์ผลการศึกษาและบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น พร้อมเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยภาคสนาม (Field Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มนายพราน กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย และกลุ่มองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า รวม 13 คน ผลการศึกษา มีข้อมูลทางสถิติ แสดงว่าสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีความรุนแรงมากที่สุดในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทย รองลงมาเป็นพื้นที่ป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรูปแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) เพื่อการค้า (2) เพื่อการค้า (3) เพื่อการพักผ่อน และ (4) เพื่อการแข่งขันหรือกีฬา สาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเกิดจาก (1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือน (Poverty) (2) ความต้องการโอกาสทางสังคม (Social Opportunity) (3) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) (4) ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม (Group Value) (5) ความเชื่อท้องถิ่น (Local Belief) (6) การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่าในทางเศรษฐศาสตร์ (Wildlife Economic Value Added) (7) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) (8) ช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal Gap) และ (9) การไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด (Intrepidity of commit an offence) ซึ่งสามารถสรุปกลุ่มเป็น 5 ปัจจัย ได้แก่ (1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequality) (2) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Weakness of Criminal Justice System) (3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) (4) ค่านิยม (Values) และ (5) ความเชื่อ (Belief)

ในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยเสนอแนะให้ดำเนินการ ดังนี้ (1) เร่งสร้างความเสมอภาคในทางสังคม (2) แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่าโดยเปิดโอกาสให้สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าบางชนิดในเชิงพาณิชย์ได้ (3) ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาเกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า (4) ปรับปรุงกระบวนการป้องกันกระทำความผิดเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่า (5) สร้างพื้นที่การใช้ประโยชน์ร่วมกัน และ (6) บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระ เพื่อสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่า

คำสำคัญ: อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม, อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม, การล่าสัตว์ป่า, การค้าสัตว์ป่า, นายพราน

สาขาวิชา .....อาชญาวิทยาและงานยุติธรรม.....ลายมือชื่อนิสิต .....
 ปีการศึกษา .....2561.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

NATTHAPOL BUABUDHARA: GREEN CRIMINOLOGY APPROACH ON ILLEGAL WILDLIFE HUNTING. ADVISOR: ASSIST. PROF. SUMONTHIP CHITSAWANG.

The objectives of this research were to study illegal wildlife hunting in Thailand, to find the reason and factors to illegal wildlife hunting, to analyze the result, to explain the illegal wildlife hunting phenomena and to propose the sustainable and practical solutions in the aspect of green criminology. This is qualitative research using the documentary research, field research and in-depth interview with purposive sampling of 13 participants. The participants included hunters; law enforcers and non-government staff in wildlife conservation program. The result was found that the most violent illegal wildlife hunting was located in western Thailand, followed by, North Eastern Thailand. The pattern of illegal wildlife hunting can be separated in four proposes for (1) local livelihood 2) commercial (3) recreation and (4) trophy hunting. Five factors leading to illegal wildlife hunting include (1) social inequality (2) weak criminal justice system, (3) economic disparity (4) values, and (5) belief. The result proposed green criminological solutions to reduce illegal wildlife hunting through (1) building social equity (2) revising some sections in wildlife law to allow for commercial uses of some wildlife species (3) improving the criminal justice process in wildlife criminal case (4) strengthening protection system to cease illegal wildlife hunting (5) building public areas that provides space for human and wildlife to share resources and (6) collaborating between the government and non-government organizations in creating correct perception on wildlife.

KEYWORDS: GREEN CRIMINOLOGY, ENVIRONMENTAL CRIME, WILDLIFE HUNTING, WILDLIFE TRADING, HUNTER

Field of Study : Criminology and Criminal Justice
Academic Year : 2018

Student's Signature .....
Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนนทิพย์ จิตสว่าง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาถ่ายทอดองค์ความรู้ ประสบการณ์ คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์เพื่อปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความเหมาะสม ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ มากยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.พรธมนชญา ศิริวรรณบุศย์ ที่กรุณาให้เกียรติเป็น ประธานกรรมการ โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร.จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิกา ศรีรัตนบัลล์ ร่วมเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้กรุณาตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้ถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมถึงเจ้าหน้าที่ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกท่าน ที่ให้ความสะดวกด้านอำนวยความสะดวกและประสานงาน สนับสนุนให้ วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี

กราบขอบพระคุณ พลตำรวจเอก เฉลิมเกียรติ ศรีวรขาน รองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ท่านเป็นผู้บังคับบัญชา เป็นแบบอย่างที่ดี ท่านส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือในทุก ๆ ด้าน และเป็น กำลังใจสำคัญให้ผู้วิจัยมีความวิริยะ อุตสาหะในการศึกษามาโดยตลอด

กราบขอบพระคุณ ท่านจงดล้าย วรพงศธร รองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ พันธุ์พืช ที่กรุณาให้คำแนะนำและชี้แนะแนวทางอันเป็นประโยชน์

กราบขอบพระคุณ พันตำรวจเอก ดร.อภิรัฐ พุ่มกุมาร ท่านเป็นอาจารย์ พี่ชาย และเป็น แบบอย่างที่ดีให้กับผู้วิจัย ทั้งยังให้คำปรึกษา และชี้แนะแนวทาง เพื่อให้ผู้วิจัยได้ศึกษาในระดับปริญญาเอก

กราบขอบพระคุณ คุณแม่มะลิ บัวบุตร ท่านคือกำลังใจสำคัญของผู้วิจัย มอบความรัก ให้ คำปรึกษา และอยู่เคียงข้างผู้วิจัยมาโดยตลอด ไม่ว่าจะพบปัญหาอุปสรรคหนักหนา หรืออ่อนล้าสัก เพียงใด ท่านคือกำลังใจที่อยู่เคียงข้างและปลุกให้มีพลังสู้ต่อไป

ขอขอบคุณคุณพิมพ์ชนก เกียรติยศวารกุล และร้อยตำรวจเอก พัฒนรัตน์ ทองมี ในความ ช่วยเหลือ สนับสนุนการวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุก ๆ ท่าน ที่กรุณา มอบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ยิ่ง

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จะเป็นคุณูปการต่อการป้องกัน การ ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย และสร้างองค์ความรู้ต่อสังคมและประเทศชาติ ต่อไป

พันตำรวจโท ธีรพล บัวบุตร

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามการวิจัย	11
1.3 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	11
1.4 ขอบเขตการศึกษา	11
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	12
1.6 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	13
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
2.1 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในประเทศไทย (Forest and Wildlife Resources)	16
2.1.1 ความหมายของป่าไม้	16
2.1.2 ประโยชน์ของป่า	20

บทที่ 2	หน้า
2.1.3 ความหมายของสัตว์ป่า	21
2.1.4 คุณค่าของสัตว์ป่า	22
2.2 การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Wildlife Hunting and Trading) 24	
2.2.1 ปัญหาวิกฤตสัตว์ป่าในประเทศไทย	24
2.2.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า	36
2.2.3 ผลกระทบจากปัญหาการล่าและค้าสัตว์ป่า	36
2.2.4 สัตว์ป่าที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย 38	
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) 39	
2.3.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม	39
2.3.2 ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	42
2.3.3 คุณลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	43
2.3.4 ประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม	44
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) 45	
2.4.1 ความหมายของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม	45
2.4.2 ปรัชญาการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งบนโลก	50
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิด (Cause of Criminal) 51	
2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของ	51
สำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School)	
2.5.2 ทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory)	53

บทที่ 2	หน้า
2.5.3 แนวคิดทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory)	54
2.5.4 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของ	56
สำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School)	
2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention)	57
2.6.1 ความหมายหรือนิยามของการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์	57
2.6.2 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์	58
2.6.3 รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีการป้องกัน	59
อาชญากรรมตามสถานการณ์	
2.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และ	62
อาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)	
2.7.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม	62
2.7.2 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม	63
2.7.3 รูปแบบของอาชญากรรมองค์กร	64
2.7.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ	64
2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	66
2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย	70
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	71
3.1 วิธีการศึกษา	72
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	74

บทที่ 3	หน้า
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	76
3.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล	76
3.5 กรอบระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย	77
3.6 จริยธรรมการวิจัย	79
บทที่ 4 วิเคราะห์และอภิปรายผล	80
4.1 การวิเคราะห์ผลการศึกษา	80
4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	80
4.1.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย	89
4.1.3 สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย	98
4.1.4 ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า	103
4.2 อภิปรายผลการศึกษา	108
4.2.1 ประเด็นการศึกษาปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ในประเทศไทย	108
4.2.2 ประเด็นการศึกษาสาเหตุการลักลอบล่าสัตว์	111
4.2.3 ประเด็นการศึกษาปัจจัยที่จะนำไปสู่การลักลอบล่าสัตว์	116
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะการวิจัย	119
5.1 สรุปผลการศึกษา	119
5.2 อุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ การลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	124
5.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย	125

บทที่ 5	หน้า
5.4 ข้อจำกัดในงานวิจัย	128
5.5 ข้อเสนอแนะในงานวิจัยต่อไป	129
ภาคผนวก	130
บรรณานุกรม	191
ประวัติผู้เขียน	202

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงผังเวลาการวิจัย	78
ตารางที่ 2 แสดงการจัดกลุ่มสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	102
ตารางที่ 3 แสดงสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	109

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงสถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2561.....	9
ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในของเหยื่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ...	47
ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า	84
ภาพที่ 4 แสดงสถิติคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2558-2562	86
ภาพที่ 5 แสดงแผนที่แสดงความรุนแรงของสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย .... ที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2558-2562	92
ภาพที่ 6 แสดงสถิติการจับกุมความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า	93
ผิดกฎหมาย ระหว่าง ปี พ.ศ.2555-2561	
ภาพที่ 7 แสดงเส้นทางการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานในประเทศไทย	94
ภาพที่ 8 แสดงเส้นทางการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานชาวต่างชาติ	95
ภาพที่ 9 แสดงเส้นทางการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานชาวต่างชาติฯ	96
ภาพที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาในการล่าและวิธีการที่ใช้ล่า	98
ภาพที่ 11 แสดงสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	103
ภาพที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา สาเหตุ ปัจจัย เกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่า	107
และค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย	

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์และอยู่ร่วมกันเพื่อรักษาสมดุลในธรรมชาติ พลวัตทางสังคมของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ อยู่ในวิสัยของธรรมชาติที่สามารถปรับสมดุลได้ มนุษย์อาศัยปัจจัยพื้นฐานที่มาจากทรัพยากรธรรมชาติในการดำรงชีพ แต่ในปัจจุบัน ด้วยพลวัตทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การดำเนินนโยบายของรัฐที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ ส่งเสริมการขยายตัวด้านอุตสาหกรรม การเจริญเติบโตทางเทคโนโลยี มีการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ โดยขาดการควบคุม บริหารและจัดการอย่างเป็นระบบ ส่งผลกระทบให้ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น หากรัฐยังไม่มีการบริหารจัดการ ควบคุม ดูแล อย่างจริงจังและเป็นระบบ ย่อมส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมถึงส่งผลกระทบในระดับประเทศโดยรวมทั้งทางตรงและทางอ้อม

ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resources) หมายถึง สิ่งรอบตัวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และมนุษย์สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้ทรัพยากรธรรมชาติมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ทั้งทางตรง (Direct) และทางอ้อม (Indirect) โดยทั่วไปแล้วทรัพยากรธรรมชาติสามารถจัดแบ่งประเภทตามการใช้ประโยชน์ได้ 3 ลักษณะ ได้แก่

(1) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วหมดไป (Exhaustible Natural Resources) กล่าวคือ เมื่อทรัพยากรนำมาใช้ประโยชน์ด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งแล้ว สิ่งนั้นจะหมดสิ้นไป หรือ ต้องใช้เวลานานในการเกิดใหม่ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ในการจะนำทรัพยากรธรรมชาติลักษณะมาใช้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการวางแผน โดยการศึกษารูปแบบ วิธีการ เพื่อหาแนวทางการใช้ที่เกิดประโยชน์สูงสุด ทรัพยากรธรรมชาติลักษณะนี้ได้แก่ แร่ธาตุ เช่น เพชร พลอย นิล ทอง เงิน ดีบุก เหล็ก หรือทรัพยากรพลังงาน เช่น น้ำมันดิบ ก๊าซธรรมชาติ เป็นต้น

(2) ทรัพยากรธรรมชาติที่สร้างทดแทนได้ หรือ ทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถรักษาไว้ได้ (Replaceable and Maintainable Natural Resources) กล่าวคือ เมื่อนำทรัพยากรมาใช้แล้ว สามารถสร้างขึ้นใหม่ได้ ด้วยกระบวนการสร้างทดแทนหรือฟื้นฟู การใช้ประโยชน์จึงควรต้องมีการวางแผน

สำหรับการใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและการดูแลรักษาหรือฟื้นฟูเพื่อให้สามารถมีและใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป ทรัพยากรธรรมชาติลักษณะนี้ได้แก่ ป่าไม้ สัตว์ป่า เป็นต้น

(3) ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด (Inexhaustible Natural Resources) กล่าวคือ เป็นทรัพยากรที่มีกระบวนการทางธรรมชาติจะมีการบำรุงรักษาในตัวเอง ซึ่งเป็นไปตามวัฏจักรของธรรมชาติ ในปัจจุบันได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยไม่มีการวางแผน อาจทำให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ เช่น การนำเชื้อเพลิงมาใช้ในอุตสาหกรรม โดยไม่มีการวางแผนควบคุมควันพิษอันเกิดจากการเผาไหม้เชื้อเพลิง ทำให้ชั้นบรรยากาศถูกทำลาย อากาศเป็นพิษ เกิดฝนกรด ดังนั้น ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรจึงต้องคำนึงถึงรูปแบบหรือวิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากร เพื่อรักษาให้ทรัพยากรธรรมชาติดำรงอยู่ตลอดไป ทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด สามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทได้แก่

(3.1) ประเภทที่คงสภาพเดิมไม่เปลี่ยนแปลง (Immutable) คือ ทรัพยากรที่คงรูปแบบเดิมตลอดเวลา ได้แก่ พลังงานจากดวงอาทิตย์ ลม อากาศ ฝุ่น

(3.2) ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลง (Mutable) คือ ทรัพยากรไม่สูญหายแต่อาจเปลี่ยนแปลงสภาพอันเนื่องมาจากการใช้ประโยชน์อย่างผิดวิธี เช่น การใช้ประโยชน์จากที่ดินในทางเกษตรกรรม โดยไม่มีการวางแผนอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านกายภาพและด้านคุณภาพ (อู่แก้ว ประกอบไวทยกิจ ปีเวอร์, 2543)

สัตว์ป่า (Wildlife) ได้รับการจัดกลุ่มเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถสร้างทดแทนได้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในธรรมชาติ มีคุณลักษณะเสมือนดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของป่าไม้และระบบนิเวศ อันควรได้รับการอนุรักษ์ คุ้มครอง รวมถึงจัดสรรการใช้ประโยชน์ เพื่อธำรงรักษาไว้ สัตว์ป่าอำนวยประโยชน์นานาประการต่อมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ มากมาย ส่วนใหญ่เป็นคุณประโยชน์ทางอ้อมมากกว่าคุณประโยชน์ทางตรง มนุษย์จึงละเลยคุณค่าของสัตว์ป่า รวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ป่าไม้ ลำน้ำ และแร่ธาตุ เป็นต้น เมื่อพิจารณาเชิงลึกพบว่า นอกจากสัตว์ป่าจะถูกนำมาเป็นอาหาร เครื่องยาสมุนไพร นำมาเป็นเครื่องใช้ นำมาเลี้ยงเพื่อนันทนาการ และการพักผ่อนหย่อนใจ สัตว์ป่ายังมีคุณประโยชน์ต่อทรัพยากรป่าไม้หลายประการ เช่น ช่วยผสมเกสรดอกไม้ในป่า ช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์พืชไม้ในป่า ช่วยทำให้ดินในป่าอุดมสมบูรณ์ ในทางวิทยาศาสตร์ การศึกษา และการแพทย์ ผลสำเร็จในด้านการค้นคว้าทดลองต่าง ๆ นักวิทยาศาสตร์ นักการศึกษา และแพทย์ ชั้นแรกมักทดลองกับสัตว์ป่าเสียก่อน เช่น ทดลองกับหนู กระแต ลิง ก่อนจะนำผลการทดลองดังกล่าวมาใช้กับมนุษย์ ทั้งยังมีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจอีกด้วย [ออนไลน์, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อ 12 เม.ย.61]

ดังนั้น สัตว์ป่า จึงหมายถึง สัตว์ทุกชนิดไม่ว่า สัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง หรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิด และดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือในน้ำ และให้หมายรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้น ทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียนตัวรูปพรรณตามกฎหมาย ว่าด้วยสัตว์พาหนะและสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ป่าไม้ ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าได้ถูกทำลายไปมาก การล่าสัตว์ป่าของมนุษย์ส่งผลให้ปริมาณสัตว์ป่าลดน้อยลงทุกปี บางชนิดสูญพันธุ์ บางชนิดใกล้สูญพันธุ์ ดังนั้น เพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องร่วมกันอนุรักษ์สัตว์ป่าโดยเร่งด่วน

ในปัจจุบันระบบทุนนิยมมีอิทธิพลต่อสังคมเป็นอย่างมาก ทำให้เกิดค่านิยมและวัฒนธรรมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์ป่าหลากหลายรูปแบบ นอกเหนือจากการล่าสัตว์ป่าเพื่อเป็นอาหาร ในบางประเทศอนุญาตให้มีการล่าสัตว์ป่าเพื่อการกีฬา หรือนำสัตว์ป่ามาเป็นสัตว์เลี้ยง เมื่อสังคมเติบโต ความต้องการสัตว์ป่ามีปริมาณมากขึ้น นำไปสู่การล่าสัตว์ป่าเพื่อนำชิ้นส่วนหรือซากสัตว์ป่าเพื่อการค้า เป็นธุรกิจค้าสัตว์ป่าขึ้น จากการเติบโตของธุรกิจการค้าสัตว์ป่ากระทบต่อความอยู่รอดของสัตว์ป่าส่งผลให้จำนวนสัตว์ป่าลดลงอย่างรวดเร็ว

องค์การสหประชาชาติ (UN : United Nations)¹ ตระหนักและให้ความสำคัญต่อสถานการณ์การลดจำนวนของสัตว์ป่าในโลกอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลกระทบจากการกระทำขององค์การอาชญากรรมข้ามชาติ หากละเลยอาจทำให้เกิดผลเสียต่อระบบนิเวศในวงกว้าง จึงมอบหมายให้ สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime – UNODC) ซึ่งเป็นหน่วยงานภายใต้องค์การสหประชาชาติ มีบทบาทภารกิจในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมและการดำเนินการต่อต้านการใช้ยาเสพติด การค้ายาเสพติด การกระทำความผิดของกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์ การฟอกเงิน การคอร์รัปชัน และการก่อการร้าย โดยความร่วมมือของประเทศพันธมิตร

ในปัจจุบันมีกลุ่มอาชญากรรมข้ามชาติ กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยแรงดึงดูดคืออัตราผลตอบแทนสูง ประกอบกับในหลายประเทศยังมีช่องว่างทางกฎหมาย ทำให้องค์การอาชญากรรมข้ามชาติกระทำความผิดในรูปแบบของการลักลอบค้าสัตว์ป่า กำหนด

---

¹ สหประชาชาติ (อังกฤษ: United Nations; ตัวย่อ: UN) หรือ องค์การสหประชาชาติ เป็นองค์การระหว่างประเทศซึ่งมีความมุ่งหมายที่แถลงไว้เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ความร่วมมือในกฎหมายระหว่างประเทศ ความมั่นคงระหว่างประเทศ การพัฒนาเศรษฐกิจ กระบวนการทางสังคม สิทธิมนุษยชน และการบรรลุสันติภาพโลก สหประชาชาติก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1945 หลังสงครามโลกครั้งที่สอง เพื่อแทนที่สันนิบาตชาติ เพื่อยุติสงครามระหว่างประเทศ เพื่อเป็นเวทีสำหรับการเจรจา สหประชาชาติมีองค์กรจำนวนมากเพื่อนำภารกิจไปปฏิบัติ

เป้าหมายการดำเนินการไปในกลุ่มประเทศทวีปแอฟริกา เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก สาธารณรัฐยูกันดา สหสาธารณรัฐแทนซาเนีย สาธารณรัฐเคนยา และกลุ่มประเทศเอเชีย เช่น ราชอาณาจักรไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากเป็นทวีปที่ยังมีทรัพยากรธรรมชาติอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ เพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากสัตว์ป่าโดยมิได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อมนุษยชาติ ซึ่งในปี พ.ศ. 2561 UNODC จัดงานวันสัตว์ป่าโลก ครั้งที่ 3 (World Wildlife Day) ภายใต้หัวข้อสำคัญในการประชุมว่า “เสือ : นักล่าที่ต้องดูแล (Big Cats : Predators Under Threat)” (UNODC, 2018)

สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ทำการศึกษาพบว่าในปี พ.ศ. 2553 มีปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรงในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลักลอบค้างาช้าง นอแรด และซากเสือ ซึ่งมีมูลค่าการซื้อขายสูงถึง 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณ 2,383.5 ล้านบาท (UNODC, 2010) และมีข้อมูลผลการประเมินภัยคุกคาม (Threat Assessment) ของอาชญากรรมองค์กรข้ามชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคแปซิฟิก (Transnational Organized Crime in East Asia and The Pacific) (UNODC, 2013 : 1-4) พบว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2546 -2556 มูลค่าความเสียหายจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เฉพาะที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและภูมิภาคแปซิฟิก (East Asia and The Pacific) มีมูลค่าสูงถึง 2.5 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณ 80,000 ล้านบาท เมื่อคิดเป็นมูลค่าเฉลี่ยของการลักลอบกระทำความผิดในลักษณะต่างๆ ของโลกพบว่ามูลค่าในการการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระดับโลก มีมูลค่าเฉลี่ยประมาณ 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือประมาณ 318 ล้านบาทต่อปี อาจกล่าวได้ว่ามูลค่าความเสียหายจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีมูลค่าสูงเป็นลำดับที่ 3 ของมูลค่าความเสียหายจากการลักลอบกระทำความผิดของโลก รองจากการลักลอบค้ายาเสพติดผิดกฎหมายและการลักลอบค้าอาวุธผิดกฎหมายเท่านั้น (Aida Hass, Chris Moloney and William J. Chambliss, 2016)

มีรายงานของกองทุนสัตว์ป่าโลก (World Wild Fund: WWF)² ได้เปิดเผยข้อมูลว่า สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ในบัญชีตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือไซเตส (CITES) ยังคงพบปัญหา เครือข่ายองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อตัดเอาอวัยวะบางส่วนไป เช่น นอแรด งาช้าง ไปขายในตลาดค้าซากสัตว์ป่า ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้น

² กองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (อังกฤษ: World Wide Fund for Nature - WWF) เป็นองค์การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยยับยั้งการทำลายสิ่งแวดล้อม และสนับสนุนให้มนุษย์อยู่ร่วมกับธรรมชาติ และใช้พลังงานทดแทน ปัจจุบันเน้นการทำงานในด้าน ป่าไม้ ระบบนิเวศวิทยาของพืชน้ำ มหาสมุทรรวมทั้งชายฝั่งทะเล สัตว์ใกล้สูญพันธุ์ การบำบัดสารพิษที่เกิดจากสารเคมี

ในสถานที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งสำคัญทางธรรมชาติ ในจำนวนดังกล่าวพบกว่าประมาณร้อยละ 45 หรือคิดเป็นกว่า 90 แห่งทั่วโลก ได้มีการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก (World Heritage) กับองค์การศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือยูเนสโก (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization: UNESCO)³ [ออนไลน์, World Wild Fund, สืบค้นเมื่อ 22 ก.พ.61]

จะเห็นได้ว่า การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศฝั่งเอเชีย ตะวันออก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐประชาชนจีน และ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม ประกอบกับ และประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในทุกด้าน เป็นแรงดึงดูดให้องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เคลื่อนย้ายเข้ามา กระทำความผิดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น เนื่องจากอัตราผลตอบแทนสูง มีผลการศึกษาของสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC)⁴ เกี่ยวกับการกระทำความผิด ขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พบว่า การกระทำความผิดขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติในเอเชีย ตะวันออกและแปซิฟิก มีเป้าหมายในการกระทำความผิด แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ (UNODC, 2013) ได้แก่

(1) กระทำความผิดเกี่ยวกับมนุษย์ (People) เป็นการกระทำความผิดที่มีเป้าหมายมุ่ง กระทำต่อมนุษย์ หรือเป็นการหาประโยชน์อย่างใดอย่างหนึ่งอันมิชอบด้วยกฎหมายกับเพื่อนมนุษย์ เช่น การลักลอบเข้าเมือง, การค้ามนุษย์ เป็นต้น

(2) กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด (Drugs) เป็นการกระทำความผิดที่มีเป้าหมาย เกี่ยวกับการลักลอบผลิต ขนส่ง นำผ่าน และจำหน่ายยาเสพติด เช่น ลักลอบค้าฝิ่น หรือผลิตภัณฑ์จากฝิ่น และเมทแอมเฟตามีนหรืออนุพันธ์ของแอมเฟตามีน

(3) กระทำความผิดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม (Environment) เป็นการกระทำความผิดที่ มุ่งหาประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หรือเป็นการกระทำอื่นใด ที่ส่งผลกระทบต่อทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อสภาพแวดล้อม เช่น การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การ

³ องค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (อังกฤษ: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) หรือ ยูเนสโก (UNESCO) เป็นทบวงการชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ มีภารกิจสนับสนุนให้มีสันติภาพและความมั่นคงในโลก ด้วยการส่งเสริมการประสานความร่วมมือกันระหว่างชาติต่างๆ ผ่านทางการศึกษา วิทยาศาสตร์ วัฒนธรรม และการสื่อสาร

⁴ สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC; ฝรั่งเศส: Office des Nations unies contre la drogue et le crime) เป็นสำนักงานของสหประชาชาติที่ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2540 โดยชื่อแรกสุดคือ หน่วยกำกับควบคุมยาเสพติดและอาชญากรรม โดยเป็นการรวมระหว่างแผนโครงการควบคุมยาเสพติดสหประชาชาติ (UNDCP) และกองควบคุมเหตุอาชญากรรมและความยุติธรรมในอาชญากรรมในสำนักงานสหประชาชาติ ณ กรุงเวียนนา[1] สำนักงานยังเป็นสมาชิกของกลุ่มพัฒนาแห่งสหประชาชาติ[2] และต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ ในปี พ.ศ. 2545

ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การทิ้งขยะอิเล็กทรอนิกส์และสารเคมี การลักลอบค้าสินค้าที่ส่งผลให้ไอโซนมี ปริมาณลดลง

(4) กระทบความผิดเกี่ยวกับสินค้า (Goods) เป็นการกระทำความผิดที่มุ่งกระทำต่อ สินค้าทั้งอุปโภคและบริโภค เพื่อให้ประชาชนเข้าใจผิดในแหล่งที่มาหรือคุณสมบัติบางสิ่ง เช่น การลักลอบ จำหน่ายยาปลอม เป็นต้น

จากวิกฤตสัตว์ป่าของโลก เห็นได้ว่า ในมิติของนานาชาติ ตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหา การกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยองค์กรและหน่วยงานในระดับ นานาชาติ เช่น องค์กรสหประชาชาติ (United Nations), สำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรม แห่งสหประชาชาติ (UN Office on Drugs and Crime) และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรม แห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) ได้ ขับเคลื่อนประเทศที่อยู่ในภาคีเครือข่าย โดยทำการศึกษามุ่งเน้นสะท้อนสภาพปัญหา สร้างแนวทาง ป้องกัน ปราบปราม และฟื้นฟู เพื่อลดและบรรเทาสภาพปัญหาให้เบาบางลง

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความสมบูรณ์ ของ ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งสัตว์ป่าคือทรัพยากรธรรมชาติสำคัญที่ได้รับผลกระทบจากขบวนการลักลอบค้า สัตว์ป่าผิดกฎหมาย ชาวเกี่ยวกับสัตว์ป่าในปัจจุบัน พบว่า สัตว์ป่าถูกล่า (Hunt) และคุกคาม (Harm) เป็น จำนวนมาก ในปี พ.ศ.2561 พบว่า มีชาวเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่นำเสนอโดย สื่อสารมวลชน เช่น คดีนักธุรกิจไปล่าเสือดำในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง , คดีปลัดไปล่าหมีขอในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง, คดีพบตัวลิ่นหรือนิมูถุขน ในรถกระบะคาดถูกล่าจากพื้นที่ป่าบริเวณเทือกเขาเพชรบูรณ์ เป็นต้น และยังมีข้อมูลจากสำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช รายงานว่าในระหว่างปี พ.ศ. 2554 -2559 พบว่า นัก ลิ่น เต่า งู ตะกวดและจระเข้ กิ้งก่า กบ เป็นประเภทของสัตว์ป่าที่มีการลักลอบ ค้าสูง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการลักลอบค้าในลักษณะสัตว์ป่ามีชีวิต และในปี พ.ศ.2559 มีคดีเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 จำนวน 288 คดี เป็นการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่มีชีวิต จำนวน 8,044 ตัว และซากสัตว์ป่า 687 ซาก (สำนักป้องกัน ปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยาน แห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช, 2559) ต่อมาในปี 2562 สำนักงานยุทธการด้านการป้องกันและ ปราบปราม กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ได้เปิดเผยข้อมูลสถิติการกระทำความผิดเกี่ยวกับ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่เกิดขึ้นระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม 2560 ถึง 30 กันยายน 2561 มีคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าเกิดขึ้นรวม 565 คดี พบของกลางที่เป็นสัตว์ป่ามี ชีวิต จำนวน 7,318 ตัว และ ซากสัตว์ป่า จำนวน 1,521 ซาก ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติของปี พ.ศ.2560

มียอดสถิติสูงกว่าเดิมอย่างมาก สะท้อนให้เห็นถึงความต้องการของตลาดที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง [ออนไลน์, มติชนออนไลน์, 2562] และส่งผลให้ปริมาณสัตว์ป่าในธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็วเกินกว่าที่ธรรมชาติจะสร้างทดแทนให้เกิดสมดุลทางธรรมชาติได้ ประกอบกับพื้นที่ป่าแหล่งอาศัยของสัตว์ป่าลดลง จากการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ และการขยายตัวของเมือง จนกระทั่งสัตว์ป่าบางชนิด ลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์ไปจากประเทศไทย (กองทุนสัตว์ป่าโลก, 2544, 7 ; สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2533 : 2-3 ; จำลอง โพธิ์บุญ, 2551 : 1-39)

การซื้อขายสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นภัยคุกคามชีวิตสัตว์ป่าทั่วทั้งทวีปเอเชียและทวีปแอฟริกา ลูกค้ำหลักคือ นักท่องเที่ยวชาวจีนและชาวเวียดนาม ซึ่งนิยมเดินทางมาซื้อสินค้าจากสัตว์ป่าที่ตลาดเมืองลา และตลาดท่าซี้เหล็กในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา หรือตลาดใกล้ชายแดน เช่น ตลาดบ่อเต็น และเขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศลาว มีรายงานสถานการณ์ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยการเก็บข้อมูลของกองทุนสัตว์ป่าโลก (World Wild Fund: WWF) รายงานว่า บริเวณที่มีปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรงที่สุดในปี พ.ศ.2560 คือ บริเวณเขตสามเหลี่ยมทองคำ ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างสามประเทศ ได้แก่ ประเทศไทย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ซึ่งเป็นพื้นที่การค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างเสรีที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่ง อ้างอิงข้อมูลจากองค์กร TRAFFIC ซึ่งเป็นเครือข่ายเฝ้าระวังการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผลจากการสำรวจตลาดลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ร้านขายสินค้าที่ผลิตหรือแปรรูปมาจากชิ้นส่วนหรือซากของสัตว์ป่า และร้านอาหารที่มีรายการอาหารสัตว์ป่าในพื้นที่บริเวณสามเหลี่ยมทองคำ พบว่าสัตว์ป่าที่นิยมซื้อขายกันมากที่สุดในบริเวณนี้ ได้แก่ เสือโคร่ง ช้าง หมู และตัวนิ่ม รองลงมาคือ แรด เลียงผา นกเงือก กระต๊อ เสือดาว และเต่า ที่กล่าวมาข้างต้น ล้วนเป็นสัตว์ป่าหายากที่ใกล้สูญพันธุ์ทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมี ฟาร์มหมูและฟาร์มเสือโคร่ง รวมไปถึงร้านจำหน่ายสินค้าจากสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เปิดอยู่ทั่วประเทศทั้งสามเหลี่ยมทองคำ เป็นภัยคุกคามที่ร้ายแรงที่สุดต่อชีวิตสัตว์ป่าในประเทศไทย และประเทศเพื่อนบ้าน [ออนไลน์, World Wild Fund, สืบค้นเมื่อ 22 ก.พ.61]

นอกจากประเทศไทยจะได้รับผลกระทบทางตรง (Direct Effect) อย่างรุนแรงจากปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในเชิงการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศแล้วนั้น การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายยังส่งผลกระทบทางอ้อม (Indirect Effect) ต่อความมั่นคงปลอดภัยของรัฐและประชาชน เนื่องจากขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างประเทศได้มีการย้ายการกระทำ ความผิดมาในพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และองค์กรระหว่างประเทศที่ดำเนินการเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายข้ามชาติมองว่าประเทศไทยเป็นทั้งประเทศต้นทาง (Country of Origin) ประเทศทางผ่าน (Transit Country) และประเทศปลายทาง (Import Country) ของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

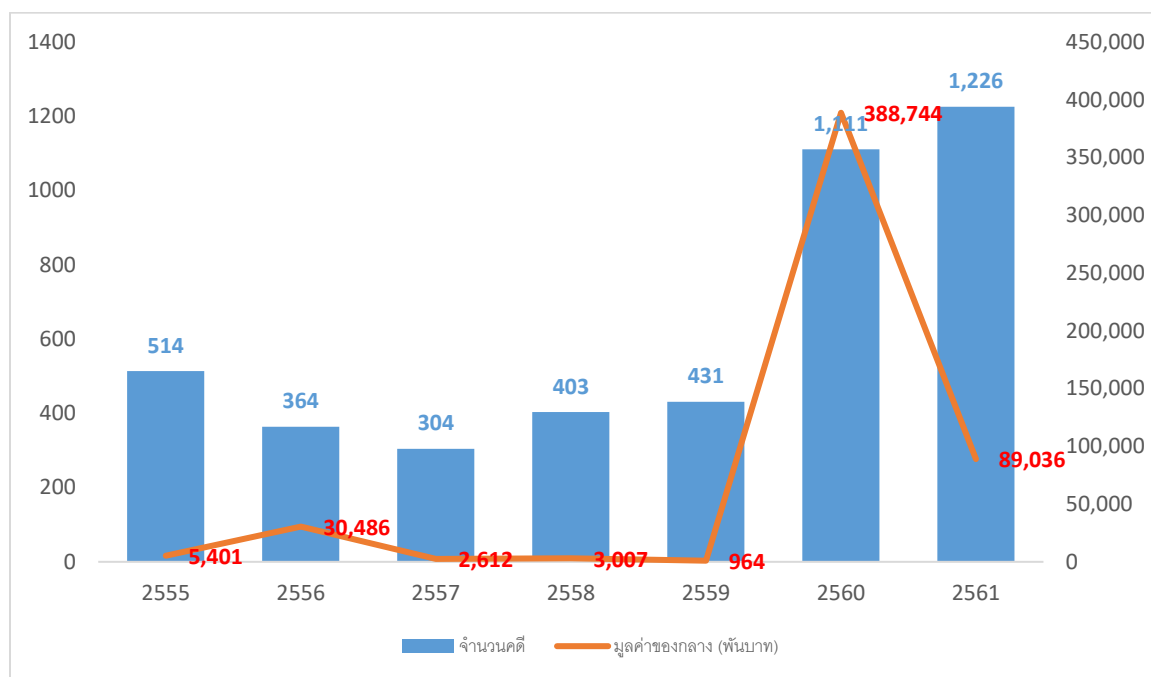

แหล่งใหญ่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะตามแนวชายแดนไทย-ลาว, ไทย-เมียนมา และ ไทย-มาเลเซีย ซึ่งมีการลักลอบนำเข้า ส่งออก นำผ่าน สัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าเพื่อส่งต่อไปยังประเทศ ปลายทาง เช่น สาธารณะรัฐประชาชนจีน และ สาธารณะรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (สำนักงาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2550; รณสิทธิ มณีไสย, 2557)

ที่ผ่านมา มีรายงานวิจัยของไทยและต่างประเทศ ได้ทำการศึกษาและยืนยันว่าในประเทศไทยมี ปัญหากลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น ผลการศึกษาของ Chris R. Shepherd, Jeet Sukumanran and Serge A. Wich (2004 : 12-16) ได้ทำการศึกษาในหัวข้อ “*OPEN SEASON: An analysis of the pet trade in Medan, Sumatra 1997 – 2001*” ผลการศึกษาพบว่า ประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นประเทศปลายทางรับซื้อนกป่า โดยเฉพาะนกกระต๊อตัวดำ จาก ตลาดเมดาน (Medan Market) ซึ่งเป็นตลาดค้าสัตว์ป่าขนาดใหญ่ในเกาะสุมาตรา ประเทศอินโดนีเซีย และผลการศึกษาของ Vincent Nijman and Chris R. Shepherd (2015 : 3-6) ได้ทำการศึกษาใน หัวข้อ “*Ongoing trade in illegally-sourced tortoises and freshwater turtles highlight the need for legal reform in Thailand*” พบว่าประเทศไทยเป็นศูนย์กลางตลาดค้าสัตว์ป่าจากทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เต่า โดยมีกลุ่มขบวนการค้าสัตว์ป่าทำการลักลอบนำเข้าเต่าและสัตว์ป่า มาจำหน่าย อย่างเปิดเผยตามตลาดค้าสัตว์ป่า เช่น ตลาดนัดจตุจักร นอกจากนี้มีรายงานข่าวของสำนักข่าว BBC เมื่อวันที่ 4 มิถุนายน 2559 รายงานว่า เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ตรวจพบซาก ลูกเสือจำนวน 40 ซาก ในตู้แช่แข็งของอาคารกรงเสือเก่า พร้อมทั้งซากสัตว์ป่าอื่น ได้แก่ ซากหมีขอ เขา วัว เขากวาง อวัยวะสัตว์ป่าต้องไม่ทราบชนิดอีกจำนวนหนึ่งภายในวัดป่าหลวงตามหาบัว จังหวัด กาญจนบุรี [ออนไลน์, BBC, สืบค้นเมื่อ 22 ก.พ.61]

ศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) รายงานผลการจับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินการจับกุมผู้กระทำความผิดดำเนินคดี ช่วงระหว่าง พ.ศ.2555 – 2561 พบว่า ขบวนการค้าสัตว์ป่ายังคงมีอย่างต่อเนื่องและมีสถิติเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ปรากฏดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงสถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2561

ที่มา: ข้อมูลสถิติจากศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ศปทส.ตร.)

จากตารางจะเห็นได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีขับเคลื่อนนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมาโดยตลอด จากสถิติพบว่า ผลการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและสัตว์ป่าที่ถูกยึดเป็นของกลางมีมูลค่าสูง แสดงให้เห็นว่า ตลาดมีความต้องการสัตว์ป่า ชิ้นส่วน หรือซากสัตว์ป่า เป็นจำนวนมาก ประกอบกับองค์กรระหว่างประเทศให้ความสำคัญเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่ารวมไปถึงการลักลอบค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทำให้หน่วยงานของรัฐต้องเพิ่มมาตรการเฝ้าระวัง ป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่า การลักลอบค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ส่งผลให้ภาพรวมการปฏิบัติงานด้านการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีผลการดำเนินคดีเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบกับเมื่อพิจารณามูลค่าทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกจับกุม พบว่ามี

มูลค่าสูงมาก จึงเป็นแรงจูงใจอย่างดี ให้กับนายพราน พ่อค้าคนกลาง หรือกลุ่มองค์กรอาชญากรรม หาประโยชน์จากการล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การปล่อยปลະละเลยหรือการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของกลไกรัฐหลายหน่วยงาน กลายเป็นการเปิดช่องโอกาสในการกระทำความผิด

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น หากหน่วยงานที่รับผิดชอบยังปล่อยปลະละเลยให้มีการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า อาจส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศในบริเวณเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในภาพรวม และอาจส่งผลให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ได้ในที่สุด ยิ่งไปกว่านั้น ในทางเศรษฐกิจอาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจภาพรวมของประเทศไทย ในการกีดกันทางการค้าจากประเทศสมาชิกภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือไซเตส (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora: CITES)⁵ เช่น ในเดือนมีนาคม 2556 ที่ผ่านมา ประเทศไทยได้รับการกีดกันทางการค้าจากกลุ่มประเทศภาคีของอนุสัญญาไซเตส (CITES) สูญเสียมูลค่าการส่งออกกว่าแสนล้านบาท ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ ในด้านต่าง ๆ อย่างยิ่ง (กรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช, 2558) [ออนไลน์, สำนักข่าวไทย, 23 มิถุนายน 2559]

ดังนั้น จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของสัตว์ป่า และสถานการณ์การลดจำนวนลงอย่างมีนัยสำคัญของสัตว์ป่าในปัจจุบัน ทำให้ผู้วิจัยสนใจจะศึกษาสถานการณ์ สภาพปัญหา มูลเหตุจูงใจ ของการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทั้งกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปลายทาง เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลกระทบต่อ การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย และนำข้อมูลที่ได้มาศึกษาในเชิงลึก วิเคราะห์ในมุมมองของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อหาแนวทางในการป้องกัน รวมถึงเสนอการแก้ไขปัญหากลลอบล่าและค้าสัตว์ป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล อันจะสามารถนำไปพัฒนาเพื่อเป็นนโยบายการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย และเป็นข้อมูลพื้นฐานทางวิชาการที่มีประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนารอบแนวทางการขับเคลื่อนนโยบาย มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางเลือก อันจะนำไปสู่การพัฒนาความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าของไทยได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืนต่อไป

---

⁵ CITES (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) คือ อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศเกี่ยวกับสัตว์ป่าและพืชพรรณจากป่าที่ใกล้จะสูญพันธุ์ ถือกำเนิดขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 เพื่อปกป้องและคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชพรรณป่าจากการใช้ประโยชน์เพื่อการค้าระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นมากจนอาจทำให้สัตว์และพืชบางชนิดสูญพันธุ์ได้ ปัจจุบันมีประเทศที่เป็นสมาชิกอนุสัญญา CITES จำนวน 152 ประเทศ ประเทศไทยซึ่งเข้าเป็นประเทศภาคีสมาชิกอนุสัญญา CITES เมื่อปี พ.ศ. 2526

1.2 คำถามการวิจัย

สถานการณ์ลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยเป็นอย่างไร การลักลอบล่าสัตว์ป่ามีสาเหตุและปัจจัยใดบ้างในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม จะมีมาตรการในการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่มีประสิทธิภาพอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษาปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาสาเหตุและปัจจัยที่จะนำไปสู่การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม

1.2.3 เพื่อเสนอมาตรการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ และยั่งยืน

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษามุ่งเน้นเรื่อง มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการศึกษาดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เรื่อง มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่า ในประเด็นเกี่ยวกับสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่า สาเหตุ ปัจจัย และแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยทำการศึกษาเฉพาะกรณีการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยจะทำการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มนายพราน ผู้เคยลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า ในเขตพื้นที่ป่าในประเทศไทยเท่านั้น

2) กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมป่าไม้ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

3) กลุ่มองค์กรอิสระ ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ต่อต้านการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า มีขอบเขตในการปฏิบัติงานในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งที่เป็นองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ แต่จะต้องปฏิบัติหน้าที่อยู่ในประเทศไทยเป็นหลัก มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ไม่น้อยกว่า 5 ปี

1.4.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

เพื่อให้การดำเนินการวิจัยมีความเป็นปัจจุบัน ระยะเวลาในการศึกษาและการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2560 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2562 ระยะเวลา 1 ปี 6 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม หมายถึง การหาประโยชน์ หรือ การใช้ประโยชน์จากส่วนหนึ่งส่วนใดของทรัพยากรธรรมชาติ จนเกิดผลกระทบหรือผลเสียหายต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม รวมถึงการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่ก่อให้เกิดผลกระทบ หรือ ความเสียหายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยผิดกฎหมาย ซึ่งอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมี 5 ประเภท ได้แก่ การค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การค้าสินค้าซึ่งทำลายบรรยากาศชั้นโอโซน รวมถึงการทำลายบรรยากาศชั้นโอโซนในรูปแบบต่างๆ การค้าหรือลักลอบทั้งของเสียหรือเคมีภัณฑ์ การทำประมงผิดกฎหมาย และ การลักลอบทำไม้หรือค้าไม้ผิดกฎหมาย

อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การศึกษาพฤติกรรมของอาชญากรหรือผู้กระทำความผิดซึ่งได้กระทำต่อธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม เพื่อนำมาใช้อธิบายเชิงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

อาชญากรรมองค์กร หมายถึง การรวมกลุ่มของบุคคลตั้งแต่ 3 คนขึ้นไปเพื่อกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมาย ซึ่งผู้กระทำจะรวมตัวกันในรูปแบบองค์กร มีรูปแบบสายการบังคับบัญชา โดยมีการวางแผนและดำเนินงานเพื่อประกอบธุรกิจอันละเมิดต่อกฎหมายประเภทต่างๆ

อาชญากรรมข้ามชาติ หมายถึง การกระทำความผิดของบุคคล หรือ องค์กรอาชญากรรม ที่มีใช้สัญชาติไทย หรือ มิได้มีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทย แต่เข้ามาร่วมกันกระทำความผิดในประเทศไทย ซึ่งมีการเตรียมการ วางแผน สั่งการ สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือควบคุมการกระทำความผิดในอีกประเทศหนึ่ง

นายพราน หมายถึง ผู้ที่ประกอบอาชีพ หรือเลี้ยงชีพด้วยการล่าสัตว์ป่า หาของป่า รวมไปถึงผู้มีความรู้เชี่ยวชาญหรือชำนาญในพื้นที่ป่า สัตว์ป่า และทรัพยากรในป่า

การล่าสัตว์ป่า หมายถึง เก็บ ดัก จับ ยิง ฆ่า หรือทำอันตรายด้วยประการอื่นใดแก่สัตว์ป่าที่ไม่มีเจ้าของและอยู่เป็นอิสระ และหมายความรวมถึง การไล่ การต้อน การเรียก หรือการล่อเพื่อการกระทำดังกล่าวด้วย

การค้าสัตว์ป่า หมายถึง ซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน จำหน่าย จ่าย แจก หรือโอนกรรมสิทธิ์ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในทางการค้า และหมายความรวมถึงการมีหรือแสดงไว้เพื่อขายด้วย

ซากของสัตว์ป่า หมายถึง ร่างกายหรือส่วนของร่างของสัตว์ป่าที่ตายแล้วหรือเนื้อของสัตว์ป่า ไม่ว่าจะได้ปิ้ง ย่าง รม ตากแห้ง หมัก หรือทำอย่างอื่นเพื่อไม่ให้เน่าเปื่อย และไม่ว่าจะชำแหละ แยกออกหรืออยู่ในร่างของสัตว์ป่านั้นและหมายความรวมถึง เขา หนัง กระดูก ฟัน งา ขน นอ ขน เกล็ด เล็บ กระดอง เปลือก หรือส่วนต่างๆ ของสัตว์ป่าที่แยกออกจากร่างของสัตว์ป่าไม่ว่าจะยังมีชีวิตหรือตายแล้ว

นำเข้า หมายถึง นำหรือส่งเข้ามาในราชอาณาจักร

ส่งออก หมายถึง นำหรือส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

นำผ่าน หมายถึง นำหรือส่งผ่านราชอาณาจักร

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1.6.1 สามารถวิเคราะห์ปัญหาและผลการกระทบของปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อันจะนำไปสู่การพัฒนามาตรการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

1.6.2 ทราบปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

1.6.3 เพื่อนำผลการศึกษาเป็นข้อมูลประกอบการวางแผน และให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

1.6.4 สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษา ไปเพิ่มประสิทธิภาพให้การป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เรื่อง มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลปฐมภูมิเพื่อทราบแนวคิด ทฤษฎีทางอาชญาวิทยา รวมไปถึง กฎระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบการวิจัย (Conceptual Framework) เพื่อทราบสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า สาเหตุของปัญหา รวมไปถึงปัจจัยที่มีผลให้เกิดปัญหา ซึ่งนำไปสู่การอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างยั่งยืน โดยผู้วิจัยมีกรอบแนวทางในการศึกษา ดังนี้

- 2.1 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในประเทศไทย (Forest and Wildlife Resources)
  - 2.1.1 ความหมายของป่าไม้
  - 2.1.2 ประโยชน์ของป่า
  - 2.1.3 ความหมายของสัตว์ป่า
  - 2.1.4 คุณค่าของสัตว์ป่า
- 2.2 การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Wildlife Hunting and Trading)
  - 2.2.1 ปัญหาวิกฤตสัตว์ป่าในประเทศไทย
  - 2.2.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า
  - 2.2.3 ผลกระทบจากปัญหาการล่าและค้าสัตว์ป่า
  - 2.2.4 สัตว์ป่าที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime)
  - 2.3.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม
  - 2.3.2 ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม
  - 2.3.3 คุณลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม
  - 2.3.4 ประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology)

2.4.1 ความหมายของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม

2.4.2 ปรัชญาการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งบนโลก

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิด (Cause of Criminal)

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School)

2.5.2 ทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory)

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory)

2.5.4 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School)

2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม (Crime Prevention)

2.6.1 ความหมายหรือนิยามของการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

2.6.2 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

2.6.3 รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

2.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

2.7.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม

2.7.2 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม

2.7.3 รูปแบบขององค์กรอาชญากรรม

2.7.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าในประเทศไทย (Forest and Wildlife Resources)

2.1.1 ความหมายของป่าไม้

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 3 เรื่องที่ 5 ทรัพยากรป่าไม้ "ป่าไม้" นี้มีความหมายที่แตกต่างกันไปตามยุคตามสมัย ตอนปลายศตวรรษที่ 13 ในยุโรป "ป่าไม้" หมายถึง พื้นที่ที่พระมหากษัตริย์ได้สงวนไว้ เพื่อใช้เป็นสถานที่สำหรับล่าสัตว์ป่าส่วนพระองค์ ส่วนสิทธิในการตัดไม้ และการก่อสร้างแผ้วถางป่า เพื่อการเพาะปลูก หรือเลี้ยงสัตว์ยังเป็นของประชาชนทั่วไปอยู่ ถัดมาอีกศตวรรษหนึ่ง "ป่าไม้" กลับหมายถึง พื้นที่อันกว้างขวางที่ประกอบด้วยป่าไม้ พุ่มหญ้า และแม้แต่หมู่บ้านทั้งหมู่บ้านในป่า สิทธิในการล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ดังกล่าว ยังคงสงวนไว้เป็นของพระมหากษัตริย์อยู่ ส่วนสิทธิในการใช้พื้นที่ เพื่อประโยชน์อย่างอื่น ได้ถูกจำกัดลงไป บรรดาป่าไม้ที่สำคัญในประเทศอังกฤษ ล้วนแล้วแต่เป็นป่าไม้ประเภทดังกล่าวข้างต้น โดยกษัตริย์ในราชวงศ์นอร์แมนเป็นผู้กำหนดขึ้น ในสมัยต่อมา เมื่อพระราชอำนาจพิเศษในการล่าสัตว์ป่าของกษัตริย์ ได้ถูกจำกัดลง ความหมายโดยทางนิตินัยของคำว่า "ป่าไม้" จึงได้กลายมาเป็นพื้นที่เปลี่ยว มีพรรณไม้จำพวกไม้ต้นปกคลุมอยู่เป็นส่วนใหญ่ หรือมีปริมาณมากกว่าพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้า หรือไร่นา [ออนไลน์, สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่มที่ 3 เรื่องที่ 5, สืบค้นเมื่อ 6 เม.ย.61]

ตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484 นิยามคำว่า "ป่า"¹ หมายถึง ที่ดินที่ไม่มีบุคคลใดบุคคลหนึ่งได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ครอบครองตามกฎหมายที่ดิน

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ป่าอื่น เพราะป่าไม้เป็นแหล่งวัตถุดิบของปัจจัยสี่สำหรับมนุษย์ อันได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ทั้งยังรักษาสมดุลของสิ่งแวดล้อม หากป่าไม้ถูกทำลาย ย่อมส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง ทั้งมนุษย์ สัตว์ป่า ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น อาทิเช่น เมื่อป่าถูกเผาทำลายทำให้พื้นดินโล่ง ขาดพืชปกคลุม เมื่อฝนตกหน้าดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุที่เหมาะสมต่อการการเจริญเติบโตของพืชถูกชะล้างสุดท้าย เมื่อดินไม่มีแร่ธาตุ จึงไม่สามารถเพาะปลูกพืชได้อีกต่อไป ยิ่งไปกว่านั้น หากขาดต้นไม้ดูดซับน้ำไว้เมื่อฝนตกหนัก น้ำจะไหลบ่าท่วมบ้านเรือนและพื้นที่การเกษตรในฤดูน้ำหลาก เมื่อถึงฤดูแล้งจะไม่มีน้ำซึมใต้ดินสำหรับหล่อเลี้ยงต้นน้ำ ส่งผลให้มีปริมาณน้ำในแม่น้ำน้อย เกิดภาวะภัยแล้ง ไม่สามารถเพาะปลูกได้ส่งผลกระทบต่อถึงระบบเศรษฐกิจและสังคมส่วนรวม

¹ มาตรา 4 ในพระราชบัญญัตินี้

(1) "ป่า" หมายความว่า ที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมายที่ดิน

จึงสรุปได้ว่า ป่าไม้ คือ บริเวณที่มีความชุ่มชื้น และปกคลุมด้วยใบไม้สีเขียว ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น และกว้างใหญ่พอที่จะมีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อมในบริเวณนั้น เช่น ความเปลี่ยนแปลงของลมฟ้าอากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของดินและน้ำ นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งที่อยู่ของสัตว์ป่านานาชนิด มีสัตว์ป่าและสิ่งมีชีวิตอื่นมากมายอาศัยอยู่ร่วมกันในระบบนิเวศ ทั้งต้นไม้ สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตต่างๆ ในป่าซึ่งดำรงชีวิตพึ่งพาอาศัยมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หากส่วนใดส่วนหนึ่งของระบบนิเวศถูกทำลาย ทำให้เสียหายหรือทำให้เสื่อมสภาพ เช่น นกช่วยกระจายพันธุ์พืชและช่วยกำจัดแมลง และหนอนที่เป็นศัตรูของการเกษตรกรรม แมลงช่วยผสมเกสรและกระจายพันธุ์พืช สัตว์ป่าช่วยให้เกิดกิจกรรมในป่า หากสัตว์ป่าถูกล่าจนกระทั่งสูญพันธุ์ ส่งผลให้กระบวนการรักษาสมดุลธรรมชาติสูญหายไป รวมถึงหากป่าไม้ถูกทำลายจนขาดความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าไม่มีที่อยู่อาศัย ย่อมส่งผลต่อปริมาณและชนิดของสัตว์ป่าด้วย

ป่าไม้ มีการจัดกลุ่มตามประเภทของป่า ที่มีลักษณะทางกายภาพแตกต่างกันขึ้นอยู่กับการกระจายของฝน ระยะเวลาที่ฝนตก รวมทั้งปริมาณน้ำฝน ทำให้ป่าแต่ละแห่งมีความชุ่มชื้นต่างกัน สามารถจำแนกป่าไม้ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ [ออนไลน์, GISTDA, สืบค้นเมื่อ 16 เม.ย.2561]

1) ป่าประเภทที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen)

ป่าที่ไม่ผลัดใบ (Evergreen) มีลักษณะทางกายภาพเขียวชอุ่มตลอดปี เนื่องจากต้นไม้ส่วนใหญ่ของพื้นที่ป่าเป็นประเภทที่ไม่ผลัดใบ ป่าชนิดสำคัญซึ่งจัดอยู่ในประเภทนี้ ได้แก่

1.1) ป่าดงดิบ (Tropical Evergreen Forest or Rain Forest) ป่าดงดิบที่มีอยู่ทั่วทุกภาคของประเทศ ภูมิภาคที่มีมากที่สุด ได้แก่ ภาคใต้ ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีภูมิอากาศร้อนชื้น มีฝนตกมาก มีความชื้นมากกว่าภาคอื่น ป่าดงดิบ มักกระจายในพื้นที่ เช่น บนภูเขา ภูเขาริมแหล่งน้ำ ห้วย แม่น้ำ และลำธาร สามารถแยกป่าดงดิบตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ออกเป็น 3 ชนิด ได้แก่

1.1.1) ป่าดิบชื้น (Moist Evergreen Forest) มีลักษณะทางภูมิศาสตร์รกทึบ มีพันธุ์ไม้นานาชนิดขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นเขียวชอุ่มตลอดปี มักพบกระจุกกระจายในพื้นที่ที่มีความสูง ตั้งแต่ 600 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ไม้ตระกูลยาง เช่น ยางนา ยางเสียน ไม้ชั้นรอง ได้แก่ ไม้กวนชนิดต่างๆ เช่น กอน้ำ กอเดื่อย เป็นต้น

1.1.2) ป่าดิบแล้ง (Dry Evergreen Forest) มีลักษณะทางภูมิศาสตร์ค่อนข้างโปร่ง อยู่ในพื้นที่ค่อนข้างราบ มีความชุ่มชื้นน้อย เช่น แอบภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักพบกระจัดกระจายในพื้นที่ที่มีความสูงระหว่าง 300 - 600 เมตรจากระดับน้ำทะเล ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ มะค่าโมง ยางนา พยอม ตะเคียนแดง กระเบาเกล็ด และตาเสือ

1.1.3) ป่าดิบเขา (Hill Evergreen Forest) มีลักษณะทางภูมิศาสตร์รกทึบ มีความเขียวชอุ่มตลอดปี มักพบป่าชนิดนี้ในพื้นที่สูงหรือบนภูเขาที่มีความสูงตั้งแต่ 1,000 เมตรจากระดับน้ำทะเลขึ้นไป ไม้ที่สำคัญจำพวกพืชเมล็ดเปลือย (Gymnosperm) ได้แก่ ไม้ซุน สนสามพันปี และไม้กอกชนิดต่างๆ ไม้ชั้นรอง ได้แก่ เป้ง สะเดาซ่าง และขมิ้นต้น

1.2) ป่าสนเขา (Pine Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ปรากฏอยู่ตามภูเขาสูง ซึ่งมีความสูงระหว่าง 200-1800 เมตรจากระดับน้ำทะเล มักพบกระจัดกระจายในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม้ที่สำคัญ เช่น สนสองใบ และสนสามใบ ไม้ชั้นรอง ได้แก่ ไม้กอกชนิดต่างๆ หรือพันธุ์ไม้ป่าแดงบางชนิด เช่น เต็ง รัง เหียง พลวง เป็นต้น

1.3) ป่าชายเลน (Mangrove Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง มีต้นไม้หนาแน่น คุณลักษณะพิเศษของพืชในป่าชายเลน คือ มีรากค้ำยันและรากหายใจ มักพบในบริเวณที่เป็นดินเลนริมทะเลหรือบริเวณปากน้ำแม่น้ำใหญ่ที่มีน้ำเค็มท่วมถึง ป่าชายเลนพบมากในพื้นที่ภาคใต้ตามชายฝั่งทะเลทั้งสองด้าน และพื้นที่ตามชายฝั่งทะเลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยพบมากที่สุดบริเวณปากน้ำเวฬุ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดจันทบุรี ไม้ที่สำคัญ เช่น โกงกาง ประสัก ถั่วขาว ถั่วดำ โปรง ตะบูน แสมทะเล ลำพูและลำแพน เป็นต้น ไม้ชั้นรอง ได้แก่ ประทล เหงือกปลาหมอ ปอทะเล และเป้ง เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ไม้ขนาดเล็ก ใช้ประโยชน์ในการเผาถ่าน

1.4) ป่าพรุหรือป่าบึงน้ำจืด (Swamp Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง มีต้นไม้ไม่หนาแน่น พบบริเวณที่มีน้ำท่วมถึง ดินระบายน้ำได้ไม่ดี ป่าพรุในภาคกลาง พบไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ครอบเทียน สนุ่น จิก โมกบ้าน หวายน้ำ หวายโปร่ง ระกำ อ้อ และแหม ส่วนป่าพรุในภาคใต้ ขึ้นอยู่ในบริเวณที่มีน้ำขังตลอดปี พบมากที่สุดในบริเวณจังหวัดนราธิวาส พื้นดินเป็นดินซึ่งเกิดจากการย่อยสลายของซากพืชทับถมกันเป็นเวลานาน ป่าพรุ แบ่งออกได้ 2 ลักษณะ คือ

1.4.1) ป่าพรุน้ำกร่อยใกล้ชายทะเล ป่าลักษณะนี้จะพบต้นเสม็ดและต้นกกขึ้นอยู่หนาแน่น คนในพื้นที่มักเรียกว่า "ป่าพรุเสม็ด หรือ ป่าเสม็ด"

1.4.2) ป่าพรุที่มีพันธุ์ไม้หลายชนิดขึ้นปะปนกัน ชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญของป่าพรุ ได้แก่ อินทนิล น้ำหว่า จิก โสภน้ำ ไม้ชั้นรอง ได้แก่ หวาย ตะค้าทอง หมากแดง เป็นต้น

1.5) ป่าชายหาด (Beach Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่งไม่ผลัดใบ พบบริเวณริมหาดหรือชายทะเลน้ำไม่ท่วมตามฝั่งดิน และชายเขาริมทะเล ชนิดพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ต้องเป็นพืชทนเค็ม มีลักษณะเป็นไม้พุ่ม ใบหนาแข็ง ได้แก่ สนทะเล หูกวาง โพธิ์ทะเล กระทิง ตีนเป็ดทะเล หย่น้ำ ไม้ชั้นรอง ได้แก่ ต้นเตย ไม้เกตุลาบิต มะค่าแต้ กระบองเพชร เสม้า และไม้หนามชนิดต่างๆ เช่น ชิงชี หนามหัน กำจาย มะคันขอ เป็นต้น

2) ป่าประเภทที่ผลัดใบ (Deciduous)

ป่าผลัดใบ (Deciduous) มีลักษณะทางกายภาพเขียวชอุ่มชุ่มชื้นในช่วงฤดูฝน ในทางตรงกันข้าม ต้นไม้ส่วนใหญ่จะผลัดใบส่งผลให้มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง และมักจะเกิดไฟป่าเผาไหม้ใบไม้และต้นไม้เล็กในช่วงฤดูร้อน สามารถแยกประเภทป่าได้ 3 ประเภท ได้แก่

2.1) ป่าเบญจพรรณ (Mixed Deciduous Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย พบมากบริเวณภาคเหนือครอบคลุมลงมาถึงจังหวัดกาญจนบุรี ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พันธุ์ไม้ชนิดสำคัญ ได้แก่ สัก ประดู่แดง มะค่าโมง ตะแบก เสลา อ้อยช้าง ส้าน ยม หอม ยมหิน มะเกลือ สมพง เกิดดำ เกิดแดง เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีไม้ไฟที่สำคัญ เช่น ไม้ป่า ไม้บง ไม้ซาง ไม้รวก ไม้ไร่ ขึ้นกระจายแซมไม้สำคัญอยู่เต็มพื้นที่ป่า

2.2) ป่าเต็งรัง (Deciduous Dipterocarp Forest) มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง พบอยู่ทั่วไปในบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบและที่ภูเขา ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เช่น ป่าแดง ป่าแพะ ป่าโคก แต่มักเรียกป่าแดงหรือป่าเต็งรังมากที่สุด ดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย กรวด ลูกรัง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เต็ง รัง เหียง พลวง กราด พะยอม ตั้ว แต้ว มะค่าแต้ ประดู่แดง สมอไทย ตะแบก เสียดแสลงใจ รกฟ้า เป็นต้น ไม้ชั้นรอง ได้แก่ มะพร้าวเต่า ปุ่มแป้ง หญ้าเพ็ก โจด ปรง เป็นต้น

2.3) ป่าหญ้า (Savannas Forest) กระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยเฉพาะบริเวณป่าที่ถูกแผ้วถางทำลาย บริเวณพื้นที่ขาดความสมบูรณ์และถูกละทิ้ง หญ้าจะขึ้นทดแทนในบริเวณที่พอมจะมีความชื้นและการระบายน้ำดี พื้นที่ป่าหญ้าจึงขยายมากขึ้นทุกปี พืชที่พบมากที่สุดในพื้นที่ป่าหญ้า ได้แก่ หญ้าคา หญ้าขนตาช้าง หญ้าโขมง หญ้าเพ็ก และปุ่มแป้ง นอกจากนี้อาจพบต้นไม้ทนไฟขึ้นอยู่ เช่น ตั๊กเต่า รกฟ้าตานเหลือง ติวและแต้ว

2.1.2 ประโยชน์ของป่าไม้

ป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิต มีประโยชน์ทั้งการเป็น ที่อยู่อาศัย แหล่งอาหาร แหล่งวัตถุดิบ และรักษาสมดุลของระบบนิเวศ สามารถแบ่งประโยชน์ของป่าไม้ทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้ดังนี้ [ออนไลน์, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เม.ย.61]

1) ประโยชน์ทางตรง (Direct Benefits) หมายถึง ประโยชน์ที่มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ได้รับโดยตรงจากการมีอยู่หรือคงอยู่ของป่าไม้ ได้แก่

1.1) การนำไม้มาสร้างอาคารบ้านเรือนและผลิตภัณฑ์ เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีพ เช่น เฟอร์นิเจอร์ กระดาษ ไม้ขีดไฟ ฟืน เป็นต้น

1.2) การนำมาเป็นอาหาร หรือนำมาเป็นส่วนในการประกอบอาหาร เช่น ผลไม้

1.3) การนำเส้นใยที่ได้จากเปลือกไม้และเถาวัลย์มาใช้ประโยชน์ ถักทอ เป็นเครื่องนุ่งห่ม เชือก เป็นต้น

1.4) การนำมาทำยารักษาโรค

2) ประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Benefits) หมายถึง ประโยชน์ที่มนุษย์หรือสิ่งมีชีวิต ไม่ได้รับจากป่าไม้โดยตรง แต่ได้รับจากการมีหรือคงอยู่ของป่าไม้ ได้แก่

2.1) ป่าไม้เป็นแหล่งต้นน้ำ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ มีต้นไม้จำนวนมาก ส่งผลให้เมื่อฝนตกลงมาแล้วซึมลงสู่ชั้นดินเป็นน้ำใต้ดิน เมื่อน้ำใต้ดินมีปริมาณมากเพียงพอไหลซึมในลักษณะของตาน้ำ สะสมความชื้นและปริมาณน้ำเกิดเป็นแม่น้ำ ลำธาร

2.2) ป่าไม้ทำให้เกิดความชุ่มชื้นและควบคุมสภาพอากาศ เนื่องจากไอน้ำที่เกิดจากกระบวนการหายใจของพืช ทำให้อากาศเหนือป่ามีความชื้นสูง เมื่ออุณหภูมิลดลง ไอน้ำจะกลั่นตัวเป็นฝนตกลงมา ส่งผลให้บริเวณที่มีพื้นที่ป่าไม่มีความชุ่มชื้นอยู่เสมอและมีฝนตกตามฤดูกาล

2.3) ป่าไม้เป็นแหล่งพักผ่อนและศึกษาความรู้ มีภูมิประเทศที่สวยงามจากสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติรวมทั้งสัตว์ป่า จึงเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจได้ดี นอกจากนี้ ป่าไม้ยังมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) รวบรวมพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ป่าหลากหลาย

2.4) ป่าไม้ช่วยบรรเทาความรุนแรงของลมพายุและป้องกันอุทกภัย ความสามารถในการบรรเทาความรุนแรงขึ้นอยู่กับลักษณะของป่าไม้แต่ละชนิด แต่สามารถช่วยป้องกันวาทภัย ลดความเร็วของลมพายุที่พัดผ่านได้สูงสุดถึงร้อยละ 44 และสามารถช่วยป้องกันอุทกภัยด้วยการควบคุมปริมาณน้ำในแม่น้ำไม่ให้สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.5) ป่าไม้ช่วยป้องกันการกัดเซาะและพัดพาหน้าดินจากน้ำฝนและลมพายุโดยลดแรงปะทะลง การหลุดเลื่อนของดินจึงเกิดขึ้นน้อย และยังเป็น การช่วยให้แม่น้ำลำธาร ไม่ตื้นเขิน ป่าไม้จึงเสมือนเครื่องกีดขวางตามธรรมชาติ ให้ประโยชน์ในทางยุทธศาสตร์เช่นกัน

2.1.3 ความหมายของสัตว์ป่า

สัตว์ป่า (Wildlife) เป็นทรัพยากรธรรมชาติชนิดที่สามารถสร้างทดแทนได้ เป็นองค์ประกอบสำคัญในธรรมชาติ มีคุณลักษณะเหมือนดัชนีชี้วัดความสมบูรณ์ของป่าไม้และระบบนิเวศ อันควรได้รับการอนุรักษ์ ค้ำครอง รวมถึงจัดสรรการใช้ประโยชน์ เพื่อรักษาไว้ สัตว์ป่าอำนวยประโยชน์นานัปการต่อมนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติ โดยมักเป็นทางอ้อมมากกว่าทางตรง มนุษย์จึงละเลยคุณค่าของสัตว์ป่า ซึ่งรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ เช่น ป่าไม้ ลำน้ำ และแร่ธาตุ เป็นต้น [ออนไลน์, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เม.ย.61]

เมื่อพิจารณาความหมายหรือนิยามของสัตว์ป่า ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้นิยามคำว่า “สัตว์²” หมายถึง สิ่งมีชีวิตแบบหนึ่ง ซึ่งในโลกทัศน์ของชาวฮินดู พืชไม่มีวิญญาณ จึงนับว่าไม่มีชีวิต สัตว์ มนุษย์ และเทวดาเท่านั้นที่มีชีวิต ในส่วนของ “สัตว์ป่า” จึงหมายถึงสิ่งมีชีวิตที่มีถิ่นที่อยู่ปกติในระบบนิเวศของป่าไม้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์ให้การสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่าซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้ให้ความหมายของสัตว์ป่า หมายถึง สัตว์ทุกชนิด

² สัตว์ เป็นคำที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤตว่า สัตตว (อ่านว่า สัต-ตะ -วะ) ภาษาสันสกฤตคำนี้มีความหมายตามรากศัพท์ว่า ความเป็น หมายถึง สิ่งมีชีวิตแบบหนึ่ง

ไม่ว่าสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลงหรือแมง ซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิดและดำรงชีวิตอยู่ในป่าหรือน้ำ โดยให้หมายความรวมถึงไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะที่ได้จดทะเบียน รูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว (พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า, 2534, มาตรา 4) โดยแบ่งสัตว์ป่าที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ไว้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1) สัตว์ป่าสงวน³ เป็นสัตว์ป่าหายากและปัจจุบันมีจำนวนน้อยมากบางชนิดสูญพันธุ์ไปแล้ว มีอยู่ 15 ชนิด คือ นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร แรด กระซู่ กูปรีหรือโคไพร ควายป่า ละองหรือละมั่ง สมัน หรือ เนื้อสมัน เลียงผา นกแต้วแร้วท้องดำ นกกระเรียน แมวลายหินอ่อน สมเสร็จ เก้งหม้อและพะยูนหรือหมูน้ำ

2) สัตว์ป่าคุ้มครอง⁴ เป็นสัตว์ป่าที่ปกตินิยมและไม่นิยมใช้เป็นอาหาร ทั้งที่ล่าและไม่ล่า เพื่อการค้า ตามกฎกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กำหนดไว้ มากกว่า 200 ชนิด เช่น ค่าง ชะนี อีเห็น ไก่ฟ้า เขี้ยว ช้างป่า แร้ง กระต๊อ กวาง หมูควาย อีเก้ง นกเป็ดน้ำ เป็นต้น

2.1.4 คุณค่าของสัตว์ป่า

สัตว์ป่า อำนวยประโยชน์หลายประการแก่มนุษย์และทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นไปในทางอ้อมมากกว่าทางตรง มนุษย์จึงไม่เห็นคุณค่าของสัตว์ป่าเท่าที่ควร เมื่อเทียบกับทรัพยากรธรรมชาติอื่น เช่น ป่าไม้ น้ำ หรือแร่ธาตุ [ออนไลน์, กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เม.ย.61] สามารถสรุปคุณค่าของสัตว์ป่าได้ 7 ด้าน ดังนี้

1) ด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การค้าสัตว์ป่าหรือซากของสัตว์ป่า โดยเฉพาะหนังเสือป่า ทำรายได้ให้กับประเทศและมีเงินหมุนเวียนภายในประเทศจำนวนมาก คุณค่าทางด้านเศรษฐกิจรวมถึงรายได้จากการท่องเที่ยวในการชมสัตว์ป่าด้วย

³ “สัตว์ป่าสงวน” หมายความว่า สัตว์ป่าที่หายากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และตามที่กำหนด โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

⁴ “สัตว์ป่าคุ้มครอง” หมายความว่า สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง

2) การนำมาเป็นอาหาร เนื้อของสัตว์ป่าเป็นอาหารของมนุษย์มายาวนาน สัตว์ป่าหลายชนิดพัฒนาเป็นสัตว์เลี้ยงไป เนื้อของสัตว์ป่าตามธรรมชาติหลายชนิดยังได้รับนิยมนำมาประกอบอาหารอยู่ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง กระจง กระตัง นกเขาเปล้า นกเป็ดน้ำ ตะกวด แอ้ เป็นต้น อวัยวะบางอย่างของสัตว์ป่า เช่น นอแรด กะโหลกเลี้ยงผา เขากวางอ่อน เลือดและกระเพาะค่าง ดีของหมี ดิงูเห่า ยังได้รับความนิยมนำมาดัดแปลงเป็นอาหาร หรือเป็นส่วนประกอบเครื่องยาสมุนไพรอีกด้วย

3) เครื่องใช้ เครื่องเรือน เครื่องประดับ ที่ทำจากอวัยวะบางอย่างของสัตว์ป่ามีคุณค่าและได้รับความนิยม เช่น หนังนำมาทำกระเป๋า รองเท้า เครื่องนุ่งห่ม งาช้างนำมาทำเป็นเครื่องประดับ กระดุกหรือเขาสัตว์นำมาทำเป็นด้ามมีด ด้ามเครื่องมือ หรือแกะสลักเป็นเครื่องประดับ เป็นต้น

4) ด้านนันทนาการและด้านจิตใจ อันไม่อาจประเมินเป็นมูลค่าเงินได้ แต่ทรงคุณค่าทางจิตใจ เช่น การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตสัตว์ป่าภายในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและแหล่งสัตว์ป่าอื่นใด รวมถึงการรักษาสัตว์ป่าเจ็บป่วยจากเหตุอื่นให้หายและปล่อยกลับคืนสู่ธรรมชาติ นับเป็นเรื่องนันทนาการและสร้างประโยชน์ด้านจิตใจทั้งสิ้น

5) ด้านวิทยาศาสตร์ การศึกษา และการแพทย์ สัตว์ป่ามีคุณค่าในการศึกษาเพื่อสร้างนวัตกรรมหรือวิทยาการใหม่ ๆ โดยนักวิทยาศาสตร์ นักการศึกษาและแพทย์ โดยในการค้นคว้า วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ที่จะนำมาใช้กับมนุษย์ในอนาคต มักมีการทดลองกับสัตว์ป่าเสียก่อน เช่น ทดลองกับหนู กระแต ลิง เพื่อทราบผลการทดลองและสร้างความเชื่อมั่นในทางวิทยาศาสตร์และการแพทย์ว่าจะไม่ตกเป็นอันตรายต่อมนุษย์ ทดลองเหล่านี้หากไม่มีสัตว์ป่าเป็นเครื่องทดลองก่อนมาใช้กับมนุษย์อาจทำให้เกิดความเสียหายมากกว่า

6) คุณค่าในการควบคุมห่วงโซ่อาหาร สัตว์ป่า เป็นสิ่งมีชีวิตที่ควบคุมสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ ทำให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์น้อยลง เช่น ค้างคาวกินแมลง นกฮูกและงูสิงกินหนู นกกินตัวหนอนที่ทำลายพืชเศรษฐกิจ เป็นต้น หากไม่มีสัตว์ป่ามนุษย์อาจจะต้องสูญเสียทั้งทางเศรษฐกิจและทางนิเวศวิทยา

7) คุณค่าของสัตว์ป่าต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ สัตว์ป่ามีความสัมพันธ์กับทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างมาก โดยเฉพาะทรัพยากรป่าไม้ เช่น ป่าไม้แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เป็นแหล่งอาหาร และที่หลบภัย สัตว์ป่าทำให้ป่าไม้และดินอุดมสมบูรณ์ ช่วยในการขยายพื้นที่ป่า ป่าไม้ช่วยทำให้ฝนตก บรรเทากระแสน้ำพายุ ป้องกันการกัดเซาะของน้ำ ลม ทำให้มีน้ำไหลตลอดปี น้ำใสสะอาดปราศจากตะกอน อากาศไม่แปรปรวน เป็นแหล่งสะสมแร่ธาตุ และคงความสมบูรณ์ในระบบนิเวศ

7.1) สัตว์ป่าช่วยทำลายศัตรูป่าไม้ ต้นไม้ในป่าจะมีศัตรูตามธรรมชาติ เช่น โรค และแมลง เป็นต้น แต่ศัตรูเหล่านี้จะไม่ระบาด โดยเฉพาะแมลง สัตว์ป่าหลายชนิดเป็นตัวกำจัดแมลงและตัวหนอนนอกจากที่กล่าวไปแล้ว เช่น นกหัวขวาน นกไต่ไม้ จะกินแมลงและตัวหนอน ตามลำต้น นกกินแมลง นกจับแมลง จะกินแมลงที่มากลายใบ ดอก และผล ตุ่น หนูผี จะกินหนอนที่มากินรากและลำต้นใต้ดิน หากปราศจากสัตว์ป่าเหล่านี้แล้ว ต้นไม้จะได้รับความเสียหายและอาจตายในที่สุด

7.2) สัตว์ป่าช่วยผสมเกสรดอกไม้ ต้นไม้ผสมเกสรอาศัยปัจจัยหลายอย่าง เช่น ลม และแมลงสำหรับสัตว์ป่าบางชนิดเป็นตัวช่วยผสมเกสรด้วย เช่น นกกินปลี นกปลีก๊วย และค้างคาวกินน้ำหวานดอกไม้ เป็นต้น สัตว์ป่าเหล่านี้จะช่วยผสมเกสรดอกไม้ในขณะที่กินน้ำหวานดอกไม้จากดอกหนึ่งไปยังอีกดอกหนึ่งหรือจากต้นหนึ่งไปยังอีกต้นหนึ่ง ทำนองเดียวกับลมและแมลงดังกล่าว

7.3) สัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ สัตว์ป่าบางชนิด เช่น นกขุนทอง นกเงือก ค้างคาวบางชนิด ลิง ค่าง ชะนี กวาง เก้ง กระตัง วัวแดง จะกินผลไม้เป็นอาหาร จากนั้น จะคายหรือถ่ายเมล็ดตามสถานที่ต่างๆ เมล็ดไม้บางชนิดไม่ได้รับความเสียหายใด ๆ ในการผ่านกระเพาะของสัตว์เหล่านี้ก็เท่ากับสัตว์ป่าช่วยในการกระจายเมล็ดพันธุ์ไม้ไปในที่ต่างๆ ที่สัตว์ป่าท่องเที่ยวไปแล้วคายหรือถ่ายมูลที่มีเมล็ดพันธุ์ไม้

7.4) สัตว์ป่าช่วยทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น มูลของสัตว์ป่าเกือบทุกชนิดเป็นปุ๋ยอย่างดี เท่ากับเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน ในขณะเดียวกันเมื่อสัตว์ป่าตายลง ซากของสัตว์ป่าก็เป็นปุ๋ยได้เช่นกัน เช่น มูลของค้างคาว ซึ่งมีอยู่มากมายตามถ้ำต่าง ๆ แต่มีการใช้มูลค้างคาวเป็นปุ๋ยในวงจำกัด หากมีการพัฒนาและจัดระบบให้ใช้อย่างถูกต้อง จะแก้ไขปัญหาคัดแปลงมูลสัตว์ป่าได้

2.2 การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Wildlife Hunting and Trading)

2.2.1 ปัญหาวิกฤตสัตว์ป่าในประเทศไทย

ปัจจุบันพบว่าสัตว์ป่าถูกลักลอบล่าอย่างหนัก รายงานล่าสุดของกองทุนสัตว์ป่าโลก (WWF) เปิดเผยว่า สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์หลายชนิดที่อยู่ในรายชื่อได้รับการคุ้มครองตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์หรือไซเตส (CITES) ยังคงถูกลักลอบล่าเพื่อเอาชีวิต หรือเอาซากสัตว์ป่าไปจำหน่ายโดยขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมค้าสัตว์ป่าอย่างผิดกฎหมาย ที่ผ่านมา พบว่า ประเทศไทยอยู่ในภาวะวิกฤตเกี่ยวกับสัตว์ป่าหลายชนิด เช่น ปัญหาคัดแปลงล่าช้าง

หรือการลักลอบล่าตัวลันหรือนิม สามารถสรุปปัญหาภาพรวมวิกฤตสัตว์ป่าในประเทศไทยออกเป็นประเภทของสัตว์ป่าได้ ดังนี้

1) วิกฤตช้างป่าในประเทศไทย

ปัจจุบันจำนวนช้างในประเทศไทยมีจำนวนลดลงเป็นอย่างมาก และประสบปัญหาเกี่ยวกับช้าง เช่น ปัญหาการลักลอบฆ่าช้างป่าเพื่อเอางาและอวัยวะ ปัญหาการบุกรุกป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของช้างป่าเพื่อตั้งถิ่นฐานและใช้เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ปัญหาเกี่ยวกับตัวรูปพรรณประจำตัวช้าง ซึ่งตัวรูปพรรณช้างเลี้ยงในพระราชบัญญัติสัตว์พาหนะ พ.ศ. 2482 มีจุดอ่อน อาทิ ขาดรายละเอียดเกี่ยวกับตัวช้าง ทำให้ไม่สามารถระบุตัวช้างแต่ละตัวได้ หากช้างตายอาจมีการนำช้างจากประเทศเพื่อนบ้านหรือช้างป่ามาสวมตัวรูปพรรณช้างที่ตายไปแล้ว ประกอบกับกฎหมายดังกล่าวมีเจตนารมณ์ในการควบคุมจำนวนประชากรช้างโดยการออกตัวรูปพรรณประจำตัวช้างแต่ละเชือก หากแต่ไม่ได้มีมาตรการคุ้มครอง ส่งเสริม และพัฒนาความเป็นอยู่และสวัสดิภาพของช้าง ส่งผลให้สถานภาพช้างเลี้ยงเหมือนสัตว์เลี้ยงชนิดหนึ่งที่สามารถซื้อ ขาย แลกเปลี่ยน ได้อย่างอิสระ เมื่อใดที่ความต้องการในตลาดมีมากขึ้น ช้างเลี้ยงก็มีราคาสูง มีการซื้อขายเปลี่ยนการครอบครองไปมา รวมถึงปัญหาช้างเลี้ยงถูกนำมาใช้งานด้านการเกษตรกรรมและการท่องเที่ยวเพื่อขายสินค้าและบริการในแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนเมืองอย่างไม่เหมาะสม นอกจากนี้พบว่า มีช้างเลี้ยงถูกส่งออกไปต่างประเทศเพื่อแสดงนิทรรศการหรือเพื่อกิจการสวนสัตว์สาธารณะจำนวนมาก โดยมีเพียงประกาศกระทรวงพาณิชย์และอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศที่ควบคุมการอนุญาติ ซึ่งระเบียบฯ มีช่องว่างหรือจุดอ่อนที่เปิดโอกาสให้ผู้ส่งออกไม่นำช้างเลี้ยงกลับประเทศตามกำหนด เป็นต้น [ออนไลน์, สภานิติบัญญัติแห่งชาติ, 2556]

องค์การอนุรักษ์ช้างเอเชีย (Elefant Asia) รายงานว่าจากการเก็บข้อมูลครั้งล่าสุดประเมินได้ว่า จำนวนประชากรช้างในทวีปเอเชียยังคงลดลงอย่างต่อเนื่อง และปัญหาการถูกล่าโดยกลุ่มลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีรายงานจากเจ้าหน้าที่วนอุทยานแห่งชาติภูแล้งคา พบช้างป่าได้รับบาดเจ็บมีบาดแผลคล้ายรอยถูกปืน คาดว่าเกิดจากการไล่ยิงจากกลุ่มพราน [ออนไลน์, Elefant Asia, 2017]

จากวิกฤตของช้างป่าข้างต้น เมื่อวิเคราะห์ปัญหาของช้างป่า สาเหตุของวิกฤตช้างป่าในประเทศไทย สามารถแบ่งสภาพปัญหาได้ 5 ด้าน ดังนี้ [ออนไลน์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, สืบค้นเมื่อวันที่ 12 เม.ย.61]

1.1) ปัญหาด้านที่อยู่อาศัยถูกทำลาย

1.1.1) การทำลายป่าไม้เพื่อทำการเกษตร ทั้งในส่วนที่รัฐบาลอนุญาต ด้วยการจัดสรรพื้นที่ และการบุกรุกป่าอย่างผิดกฎหมายเพื่อทำการเกษตร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้พื้นที่ป่าซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของช้างลดลง เช่น การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เผาป่า

1.1.2) การเลี้ยงสัตว์ในเขตพื้นที่ป่า ทำให้อาหารเพียงพอต่อการดำรงชีพของช้าง เนื่องจากแหล่งอาหารของสัตว์ป่าและช้างมีอยู่อย่างจำกัด นอกจากนี้ ยังมีประเด็นเกี่ยวกับการแพร่ระบาดของโรคจากสัตว์ป่ามาสู่ปศุสัตว์หรือจากปศุสัตว์ไปสู่สัตว์ป่า

1.1.3) ปัญหาไฟป่า ทั้งที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์และที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ส่งผลให้พื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์และเป็นแหล่งอาหารลดลง โดยเฉพาะพืชที่เป็นอาหารของช้างป่า

1.1.4) โครงการพัฒนาระบบสาธารณสุขปศุสัตว์ในพื้นที่ป่า ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่า และสัตว์ป่า เช่น การสร้างเขื่อนซึ่งเป็นการแยกป่าธรรมชาติออกจากกัน หรือการตัดถนนผ่านป่า ซึ่งเป็นการรบกวนการใช้ชีวิตของสัตว์ป่าอย่างปกติสุข

1.2) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนและช้าง (Human and Elephant Conflict) อันเกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารช้าง ในบางกรณี ความรุนแรงถึงขั้นฆ่าช้าง ซึ่งปัญหาดังกล่าวมีแนวโน้มทวีความรุนแรงขึ้น ประเด็นการเกิดข้อขัดแย้ง คือ ปัญหาการแย่งใช้พื้นที่ราบริมแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร และแหล่งหลบภัยที่สำคัญของช้าง ซึ่งมักเกิดขึ้นในฤดูแล้ง ช้างประสบวิกฤตปัญหาขาดแคลนน้ำและอาหาร ผลักดันให้รุกกล้าพื้นที่ทางการเกษตรของชาวบ้าน ปัญหานี้เกิดขึ้นกับหลายประเทศ ในประเทศไทย มีบริเวณพื้นที่ป่าและพื้นที่เกษตรกรรมใกล้ชิดกันและเกิดความขัดแย้งค่อนข้างรุนแรง 7 พื้นที่ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน อุทยานแห่งชาติกุยบุรี อุทยานแห่งชาติทองผาภูมิ อุทยานแห่งชาติทับลาน-ปางสีดา เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤๅไน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง

1.3) ปัญหาด้านการขยายพันธุ์

1.3.1) อัตราส่วนระหว่างช้างเพศผู้และเพศเมียในวัยเจริญพันธุ์ไม่เหมาะสม เป็นผลกระทบจากการล่าช้างเพศผู้เพื่อเอางา ส่งผลให้ปริมาณช้างพ่อพันธุ์ลดลง พันธุ์กรรมของช้างงาลดลง เกิดการจำกัดความหลากหลายทางพันธุกรรม

1.3.2) การผสมเลือดชิด (Inbreeding) การจำกัดพื้นที่ข้าง ให้อยู่ในพื้นที่ที่มีถนนหรือสิ่งกีดขวาง ทำให้ข้างไม่สามารถเดินทางติดต่อระหว่างพื้นที่หากิน คล้ายกับการติดเกาะ ส่งผลให้ข้างผสมพันธุ์กันภายในประชากรเดียวกันหรือเกิดการผสมพันธุ์ในหมู่เครือญาติ เกิดการผสมพันธุ์แบบเลือดชิด ซึ่งมีโอกาสเกิดลักษณะด้อยทางพันธุกรรมข้าง ข้างไม่สมบูรณ์หรือเป็นพาหะของโรคทางพันธุกรรม

1.4) ปัญหาการล่าข้าง

1.4.1) การล่าข้างป่าเพื่อนำลูกข้างป่ามาขาย เป็นการกระทำของชนกลุ่มน้อยชาวกะเหรี่ยง มีถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่แนวชายแดนไทย-พม่า ตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นแหล่งที่มีข้างป่าอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันนิยมจับลูกข้างป่ามาขาย เนื่องจากสามารถจับได้ไม่ยากนักและขนส่งได้ค่อนข้างสะดวก ทั้งตลาดการค้าข้างต้องการลูกข้างมากกว่าข้างวัยรุ่น พื้นที่ที่มีปัญหาการจับลูกข้างป่ามาขาย ได้แก่ พื้นที่แถบชายแดนไทย-พม่า ตั้งแต่ อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ลงไปจนถึง อำเภอเมือง จังหวัดระนอง และแถบชายแดนไทย-มาเลเซีย บริเวณอำเภอศรีสาคร จังหวัดนราธิวาส ผู้รับซื้อจะเป็นกลุ่มความวุ่นวายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวในภาคเหนือ ที่ต้องการลูกข้างป่าเพื่อนำไปฝึกแสดงละครข้างเร็ว หรือแสดงตามปางข้างเอกชน โรงแรม และรีสอร์ต ซึ่งในการนำลูกข้างออกจากป่านั้นจำเป็นต้องฆ่าแม่ข้างก่อน ตามสัญชาตญาณแม่ข้างจะหวงลูกมาก และลูกข้างจะอยู่กับแม่ตลอดเวลา นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสุขภาพของลูกข้างที่ยังไม่หย่านม เช่น ท้องเสีย กระจุกบาง และอาจเสียชีวิตในที่สุด

1.4.2) การล่าข้างป่าเพื่อเอางา การค้าข้างในประเทศไทยมีมาเป็นระยะเวลานาน งาข้างส่วนใหญ่ถูกนำไปแกะสลักเพื่อเป็นเครื่องประดับหรือเครื่องบูชาที่ตามความเชื่อแหล่งหัตถกรรมด้านแกะสลักงาข้างที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย ได้แก่ อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ และกรุงเทพมหานคร งาข้างเป็นสินค้าที่ได้รับความนิยมในกลุ่มนักท่องเที่ยวแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น

1.4.3) การล่าข้างป่าเพื่อผลพลอยได้จากอวัยวะ อวัยวะทุกชิ้นของข้างล้วนมีประโยชน์ในทางพาณิชย์ นอกจากงาข้างจะเป็นที่ต้องการของตลาดแล้ว อวัยวะส่วนอื่นของข้างไม่ว่าจะเป็นอวัยวะเพศของข้างเพศผู้ หาง งวงข้าง หน้ข้าง ก็เป็นที่ต้องการของตลาดเช่นกัน

1.5) ปัญหาด้านการบริหารจัดการ

1.5.1) การขาดหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่รวมถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับช้างป่าในปัจจุบันคือ สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช แต่ก็มีใช้หน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่โดยตรง ประกอบกับหน่วยงานมีภารกิจในการบริหารจัดการหลายด้าน จึงไม่สามารถจัดการช้างป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพเพียงพอ

1.5.2) การขาดแคลนบุคลากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรที่มีองค์ความรู้เฉพาะด้านการจัดการช้างป่า ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิผลเพียงพอ เช่น ขาดแคลนนักวิจัย ไม่มีระบบจัดการข้อมูลพื้นฐานที่ทันสมัย ขาดแคลนเจ้าหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ส่งผลให้การดูแลป้องกันพื้นที่เป็นไปอย่างจำกัด

1.5.3) การขาดแคลนงบประมาณ เนื่องจากภารกิจของสำนักงานอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีหลายด้านและได้รับการจัดสรรงบประมาณอย่างจำกัด การดำเนินโครงการที่จำเป็นสำหรับการป้องกันและอนุรักษ์พันธุ์ช้างป่าไม่ต่อเนื่อง เช่น การตรวจตราป้องกันและการจับผู้ลักลอบกระทำความผิดในการล่าช้าง การป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าที่ช้างป่าอาศัยอยู่ และการขาดงบประมาณในการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ที่จำเป็นต่อการป้องกันและอนุรักษ์ช้างป่าไม่ให้สูญพันธุ์ในที่สุด

1.5.4) การขาดการประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่าของช้างป่า เพราะการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหาของช้างป่า ประโยชน์ที่ถูกต้องของช้างป่า เพื่อให้การป้องกันและอนุรักษ์พันธุ์ช้างป่าได้รับความร่วมมือจากประชาชน และสามารถพัฒนาให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ

2) วิกฤตตัวลิ่งหรือนึ่งในประเทศไทย

ตัวลิ่งหรือนึ่ง (Pangolin) ลิ่งมีด้วยกันทั้งหมด 8 สายพันธุ์ มี 4 ชนิดพบในทวีปแอฟริกา และอีก 4 ชนิดพบในทวีปเอเชีย (Cota-Larson, 2017) ประกอบด้วย ลิ่งต้นไม้ท้องขาว (White-bellied Pangolin), ลิ่งต้นไม้ท้องขาว (Black-bellied Pangolin), ลิ่งยักษ์ (Giant Pangolin), ลิ่งเทมมิก (Temminck's ground pangolin), ลิ่งพันธุ์จีน (Chinese Pangolin), ลิ่งซุนดาหรือลิ่งพันธุ์มลายู (Sunda Pangolin), ลิ่งอินเดีย (Indian Pangolin) และ ลิ่งฟิลิปปินส์ (Philippine Pangolin) โดยมีเพียง 2 ชนิดที่พบในประเทศไทย ซึ่ง IUCN Red List จัดให้ลิ่งทั้งสองสายพันธุ์นี้อยู่ในเกณฑ์ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered – CR) [ออนไลน์, มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2560] และเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 และกฎกระทรวงกำหนดประเภทสัตว์

ป่าคุ้มครอง กำหนดให้ตัวลันหรือนิมเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองในประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ลำดับที่ 156 (ลันพันธุ์จีน) และลำดับที่ 157 (ลันพันธุ์มลายู) มีชื่อทางวิทยาศาสตร์ว่า *Manis javanic* มีชื่ออังกฤษว่า Pangolin ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำภาษามาลเลย์ *Peng-goling* ที่แปลว่า “ไ้ตัวขด” ตัวลันหรือนิมเป็นสัตว์ป่าจำพวกเลี้ยงลูกด้วยนมที่มีเกล็ดทั่วทั้งตัว กินมดและปลวกเป็นอาหาร ถิ่นกำเนิดอยู่ในสหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย ราชอาณาจักรกัมพูชา และราชอาณาจักรไทย โดยตัวลันหรือนิมจะพบอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของไทย ในการสืบพันธุ์ตัวลันหรือนิม จะผสมพันธุ์กันจะตกลูกครั้งละ 1 ตัวเป็นส่วนใหญ่ ใช้เวลาตั้งท้องนาน 130 วัน ในวัยอ่อนมีเกล็ดอ่อนนุ่มตั้งแต่แรกเกิด เมื่อโตเต็มวัยเกล็ดจะมีลักษณะหนา แข็ง มีสีน้ำตาลเข้ม ห่อหุ้มทั่วตัว สัตววิทยาในการป้องกันตัวของตัวลันหรือนิมจะไม่เหมือนกับสัตว์ป่าอื่น กล่าวคือ เมื่อมีภัยมาถึง ตัวลันหรือนิมจะม้วนตัวกลมคล้ายขนมอดินโท เพื่อให้เกล็ดที่มีลักษณะหนา แข็งเป็นเสมือนเกราะป้องกันภัย ตัวลันหรือนิมถูกล่าเพื่อรับประทานเนื้อ เกล็ดและอวัยวะอื่นจะนำมาทำยาแผนโบราณ หนึ่งนำมาใช้เชิงอุตสาหกรรม มีผู้เชี่ยวชาญและนักอนุรักษ์สัตว์ป่ากล่าวว่า ในตลาดสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามมีความต้องการตัวลันหรือนิมมากกว่าช้าง

Jörn Scharlemann (2018) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์แห่งมหาวิทยาลัยซัสเซก (Sussex University) และทีมวิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวลันหรือนิมในทวีปแอฟริกา และรายงานผลการศึกษาว่า ตัวลันหรือนิมมีความเสี่ยงที่จะสูญพันธุ์ในทวีปแอฟริกาและอยู่ในสถานะใกล้จะสูญพันธุ์ในทวีปเอเชีย นอกจากนั้น Jörn Scharlemann และทีมนักวิจัยได้วิเคราะห์ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวลันหรือนิมที่เคยมีการศึกษาไว้แล้ว จำนวน 70 งานวิจัย พบว่า ความต้องการตัวลันหรือนิมเพิ่มขึ้นอย่างมาก และมีจำนวนคนที่ล่าตัวลันหรือนิมเพิ่มขึ้นร้อยละ 150 ในป่าบริเวณแอฟริกากลาง ซึ่งพื้นที่ป่ามีความกว้างคลุมหลายประเทศในทวีปแอฟริกา ได้แก่ สาธารณรัฐแคเมอรูน สาธารณรัฐแอฟริกากลาง สาธารณรัฐกาบอง สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ซึ่งทีมวิจัยได้ประมาณการว่า มีตัวลันหรือนิมที่ถูกล่าในพื้นที่ป่าด้วยวิธีบ่วงดัก กับดัก และปืน จำนวนประมาณ 400,000 – 2,700,000 ตัวต่อปี พบว่าประมาณร้อยละ 45 เป็นตัวลันหรือนิมอายุน้อยหรือกำลังเข้าสู่ระยะโตเต็มวัย ยังไม่มีโอกาสได้ขยายพันธุ์ ส่งผลกระทบอัตราการเพิ่มประชากรตัวลันหรือนิมอย่างชัดเจน ในปัจจุบันยังไม่มีตัวเลขเกี่ยวกับจำนวนประชากรตัวลันหรือนิมทั้งหมดที่ชัดเจน (Jörn Scharlemann et. Al., 2018)

อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือไซเตส (The Convention on International Trade of Endangered Species: CITES) ครั้งที่ 17 ประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมในการประชุมมีความเห็นพ้องร่วมกันกับข้อเสนอห้ามซื้อขายตัวนิ่ม หรือตัวลันทุกสายพันธุ์อย่างเด็ดขาด และยังเสนอให้บรรจุตัวนิ่มที่มีอยู่ 8 สายพันธุ์ในโลกลงในบัญชีเลขที่ 1 (Appendix I) สำหรับสัตว์ป่าที่มีสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ และห้ามไม่ให้มีการซื้อขายตัวนิ่มหรือผลิตภัณฑ์ที่

ทำจากตัวนิ่มในระดับนานาชาติอย่างเด็ดขาด ได้เคยมีผู้เชี่ยวชาญการอนุรักษ์สัตว์ป่าในอังกฤษ กล่าวว่า ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายระดับนานาชาติ คือ ระยะเวลาในการนำกฎหมายระดับนานาชาติไปบังคับใช้ในระดับพื้นที่ที่มีการล่าสัตว์ป่านั้นล่าช้า จึงควรมีการกระบวนกรกดดันเพื่อให้รัฐบาลของประเทศที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าต้องบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นที่มีอยู่ในมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งที่นักวิจัยพบว่าประมาณร้อยละ 50 ของตัวลันหรือนิมที่ถูกล่า ถูกล่าด้วยกับดักหรือบ่วงดัก ทั้งที่กฎหมายของประเทศที่มีการล่าตัวลันหรือนิมบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า “ห้ามทำการล่าตัวลันหรือนิมด้วยกับดักหรือบ่วงดัก” จะเห็นว่า การบังคับใช้กฎหมายท้องถิ่นของประเทศนั้น ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะยับยั้งการลักลอบล่าตัวลันหรือนิมผิดกฎหมาย [ออนไลน์, WWF, 2016]

นอกจากนี้ยังมีความเชื่อของประเทศในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อที่มาจากสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ที่ว่าถ้าได้รับประทานเลือดหรือเนื้อของตัวลันหรือนิมแบบสด จะมีสรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะ เพิ่มสมรรถภาพทางเพศ จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชากรตัวลันหรือนิมลดลงอย่างรวดเร็ว และในทวีปเอเชียมีการลักลอบล่าตัวลันหรือนิมกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในประเทศที่ยังมีพื้นที่ป่าอุดมสมบูรณ์ สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา และราชอาณาจักรไทย จนปัจจุบันประชากรตัวลันหรือนิมอยู่ในภาวะเกือบสูญพันธุ์ [ออนไลน์, มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2560]

3) วิกฤตเสือโคร่งในประเทศไทย

เสือโคร่งจัดอยู่ในจำพวกสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมและเป็นสัตว์กินเนื้อ โดยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Panthera tigris* อยู่ในวงศ์ Felidae เป็นสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในวงศ์นี้ และเป็นเสือชนิดที่ใหญ่ที่สุดด้วย สีขนบนลำตัวจะมีสีตั้งแต่โทนแดงส้มไปยังเหลืองปนน้ำตาล ส่วนล่างใต้ท้องจะเป็นสีขาว ลำตัวมีลายสีดำและเทาเข้ม ซึ่งลวดลายของเสือโคร่งแต่ละตัวจะมีความแตกต่างกัน ขนาดของลำตัว มีความยาวลำตัวรวมความยาวของหางประมาณ 140-300 เซนติเมตร มีน้ำหนักประมาณ 300 กิโลกรัม ซึ่งเสือโคร่งเพศผู้จะมีขนาดใหญ่กว่าเสือโคร่งเพศเมีย โดยเฉพาะ เสือโคร่งเพศผู้สายพันธุ์ไซบีเรียเป็นสายพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุด จะมีน้ำหนักประมาณมากกว่า 300 กิโลกรัม ในทางตรงกันข้าม เสือโคร่งเพศผู้ของสายพันธุ์ที่เล็กที่สุด ได้แก่ เสือโคร่งสุมาตรา นั้น จะมีน้ำหนักอยู่ ระหว่าง 100-140 กิโลกรัม

เสือโคร่งเป็นสัตว์ป่าที่รักสันโดษและอาณาเขตอาศัยเป็นของตัวเอง ซึ่งเสือโคร่งเพศเมียครอบครองอาณาเขต ประมาณ 10-20 ตารางกิโลเมตร แต่เสือโคร่งเพศผู้จะครอบครองอาณาเขตประมาณ 30-70 ในการประกาศอาณาเขต ทำได้โดยการทิ้งรอยข่วนตามต้นไม้และการปล่อยปัสสาวะไว้ในบริเวณ เช่น พุ่มไม้ โคนไม้ หรือก้อนหิน กลิ่นของปัสสาวะของเสือโคร่งจะเป็นสัญลักษณ์ที่จะสามารถ

ระบุได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นของเสือโคร่งตัวใดเพศใด และพร้อมที่จะสืบพันธุ์แล้วหรือไม่ แต่กลิ่นของปัสสาวะจะคงอยู่ได้ไม่นาน ดังนั้น เจ้าของพื้นที่ที่จะต้องหมั่นแวะเวียนตรวจตราพื้นที่และเติมกลิ่นของตนเองอย่างสม่ำเสมอ เพราะถ้าหากกลิ่นหายไป เสือโคร่งตัวอื่นอาจถือว่าเป็นพื้นที่ที่ไม่มีเจ้าของและยึดพื้นที่ไปได้ ถึงแม้ว่าเสือโคร่งจะเป็นสัตว์ป่าที่ชอบอยู่ตามลำพัง แต่ในบางครั้งเราอาจพบเสือโคร่งอยู่รวมกัน ที่เป็นการร่วมกันล่าเหยื่อที่ใหญ่กว่าหรือเป็นแม่เสือที่เลี้ยงลูก [ออนไลน์, มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2561]

จากข้อมูลสถิติจำนวนของเสือโคร่งในธรรมชาติทั่วโลก องค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (World Wildlife Fund: WWF) ให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันคาดว่าทั่วโลกมีจำนวนเสือโคร่งไม่เกิน 4,000 ตัวที่สามารถพบได้จาก 13 ประเทศในทวีปเอเชีย ประกอบไปด้วย สาธารณรัฐประชาชนบังกลาเทศ ราชอาณาจักรภูฏาน ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐอินเดีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สหพันธ์สาธารณรัฐประชาธิปไตยเนปาล สหพันธรัฐรัสเซีย ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ในประเทศไทยคาดว่ามียูเสือโคร่งอยู่ประมาณ 250 ตัว และพบเสือโคร่งในพื้นที่ป่า เช่น กลุ่มป่าภาคตะวันตก ถือว่าเป็นพื้นที่ที่พบเสือโคร่งมากที่สุด เพราะด้วยขนาดพื้นที่ป่าที่ครอบคลุมพื้นที่ 6 จังหวัด มีขนาดพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 12 ล้านไร่ หรือประมาณ 18,727 ตารางกิโลเมตร ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายทางชีวภาพในระดับพันธุกรรม เป็นแหล่งอาหารที่ดีสำหรับเสือโคร่ง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือในพื้นที่ป่าดงพญาเย็น [ออนไลน์, มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2561]

บทความจากสารานุกรม ในหัวข้อเรื่อง “*สุขภาพป่า*” ได้มีคำกล่าวว่า “*ผืนป่าที่มีเสือโคร่งนั้น ถือได้ว่าเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์*” หมายความว่า เสือโคร่งแต่ละตัวมีอาณาเขตพื้นที่หากินที่ไม่ซ้อนทับกับตัวอื่น ดังนั้น พื้นที่ป่าที่เสือโคร่งจะสามารถอาศัยอยู่ได้ต้องมีอาณาบริเวณที่กว้างเพียงพอที่จะให้เสือแต่ละตัวอาศัยอยู่รวมไปถึงต้องมีปริมาณอาหารที่เหมาะสม เช่น จำนวนสัตว์กบที่เพียงพอ ซึ่งสัตว์กบนอกจากเป็นอาหารแล้วยังมีบทบาทในการควบคุมสายใยอาหารให้แก่ป่า ซึ่งเสือโคร่งก็เป็นหนึ่งในผู้บริโภคนับสูงสุดในช่วงโซ่อาหารและควบคุมจำนวนสัตว์กบ ทำให้เสือโคร่งถูกใช้เป็นตัวชี้วัดสุขภาพป่า จากสถานการณ์ของเสือโคร่งที่ผ่านมาพบว่า ปริมาณเสือโคร่งลดลงอย่างรวดเร็ว จนในหลายประเทศ เสือโคร่งอยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ในประเทศไทยก็เช่นกัน เสือโคร่งมีสถานะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง และถูกจัดให้เป็นสัตว์ป่าที่มีสถานะใกล้สูญพันธุ์โดย IUCN Red List of Threatened Species ที่ถูกคุกคามจากการล่าและการสูญเสียที่อยู่อาศัย (มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2561)

ข้อมูลจากกลุ่มงานวิจัยสัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์สัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพรรณพืช ได้ให้เหตุผลการลดลงของจำนวนประชากรเสือโคร่งว่า “ปัจจัยที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งในอดีตมีจำนวนลดลงอย่างรวดเร็ว ก็คือ การสูญเสียพื้นที่ป่าหรือพื้นที่ที่มีขนาดเล็ก นี่คือปัญหาหลักในอดีตที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งลดลง แต่ในปัจจุบัน มันมีปัญหาหลักอยู่ 3 ปัจจัยที่ทำให้จำนวนเสือโคร่งลดลง ก็คือ การล่า จำนวนของเหยื่อลดน้อยลง และพื้นที่ป่าถูกทำลาย แต่จากปัจจัยทั้ง 3 ที่ยังคงเป็นปัญหาหนักที่สุดคือ การสูญเสียพื้นที่ป่า แต่ถึงอย่างนั้นปัญหามันก็มาพร้อมกันทั้งหมด” แต่หลังจากที่ 13 ประเทศในทวีปเอเชียร่วมประชุมสุดยอดผู้นำด้านเสือโคร่ง ณ กรุงเซนต์ปีเตอส์เบิร์ก ได้มีการให้คำมั่นว่าต้องการเพิ่มประชากรเสือโคร่งร้อยละ 50 ภายในปี พ.ศ.2565 จึงทำให้เกิดโครงการ “โครงการฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง” ในอุทยานแห่งชาติแม่วงก์และอุทยานแห่งชาติคลองลาน เพื่ออนุรักษ์และฟื้นฟูประชากรเสือโคร่ง ภายใต้ข้อมูลทางวิชาการที่ถูกต้อง ร่วมกับการใช้มาตรการป้องกันการกระทำผิดอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน [ออนไลน์, มูลนิธิสืบภาคเสถียร, 2561]

World Wild Fund (WWF) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบค้าเสือ พบว่าในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2540 – 2553 มีการตรวจยึดชิ้นส่วนอวัยวะของเสือมากกว่า 1,400 ตัว ซึ่งจากบทวิเคราะห์จะเห็นได้ว่าการลักลอบค้าเสือ อวัยวะ และผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเสือ ยังคงเรื้อรัง เมื่อนำมาคิดเป็นอัตราเฉลี่ย พบว่ามีเสือโคร่งถูกล่า 110 ตัวต่อปี หรือมากกว่า 2 ตัวต่อสัปดาห์ ซึ่งร้อยละ 89 ของการตรวจยึด เหตุเกิดนอกเขตอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จึงเป็นสิ่งที่เน้นให้เห็นถึงความสำคัญของมาตรการต่อต้านการลักลอบค้าสัตว์ป่า เพื่อขัดขวางวงจรการค้าและป้องกันการบุกรุกเข้าสู่ถิ่นอาศัยของเสือ ซึ่งการวิเคราะห์ในลักษณะนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อความพยายามบังคับใช้กฎหมายเพื่อปกป้องเสืออย่างชัดเจน ซึ่งราชอาณาจักรไทยยังเป็นแหล่งสำคัญที่มีการลักลอบค้าเสือที่ยังมีชีวิตมากที่สุด รองลงมาได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามตามลำดับ

Natalee หัวหน้าโครงการค้าเสือของ TRAFFIC และ WWF กล่าวว่าการศึกษาเก็บข้อมูลที่ตรงไปตรงมา มีการวิเคราะห์ และแบ่งปันระหว่างประเทศอยู่เป็นประจำก็จะสามารถ จูโจมเข้าถึงเป้าหมายคือขบวนการลักลอบค้าเสือที่อยู่เบื้องหลังได้ ในบรรดาประเทศที่มีประชากรเสือทั้ง 13 ประเทศ มีเพียงสาธารณรัฐอินเดียเท่านั้นที่เก็บรายละเอียดข้อมูลการตรวจยึดได้อย่างมีประสิทธิภาพพอเพียงสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุแหล่งเป้าหมายที่มีการค้าเสือเกิดขึ้น อ้างอิงจากข้อมูลของสาธารณรัฐอินเดียแหล่งเป้าหมายของขบวนการลักลอบค้าเสือโคร่ง 5 แห่ง ได้แก่ กรุงเดลี อุตรประเทศ อินเดียกลาง เบงกอลตะวันตก และกาสัตตะวันตก จึงเริ่มโครงการ “Tigers Alive” ของ WWF มีเป้าหมายการดำเนินการเพื่อปกป้องเสือและแมวใหญ่สายพันธุ์อื่นในทวีปเอเชีย [ออนไลน์, WWF, 2013] จากข้อมูล

Wildlife Conservation Society (WCS) พบว่าในปี พ.ศ.2559 พบเสือโคร่งในป่าธรรมชาติอยู่เพียง 3,200 ตัวใน 11 ประเทศ [ออนไลน์, WCS, 2016]

จากการปัญหาของการลักลอบล่าเสือโคร่งผิดกฎหมาย ประกอบกับปริมาณเสือโคร่งในธรรมชาติมีจำนวนลดลง และการที่ประเทศที่มีประชากรเสือทั้ง 13 ประเทศ มาร่วมตัวกันเพื่อให้สัตยาบรรณในการป้องกันปัญหาการลักลอบล่าเสือโคร่งผิดกฎหมาย จึงทำให้มีการเปลี่ยนรูปแบบการกระทำ ความผิดเป็นการเพาะพันธุ์เสือโคร่งเพื่อส่งขายในตลาด ซึ่งในประเทศไทยมีประเด็นของวัดป่าหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน (วัดเสือ) มีการร้องเรียนว่าวัดมีความเกี่ยวข้องกับการค้าเสือผิดกฎหมาย โดยเมื่อในเดือนเมษายน พ.ศ.2558 เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เข้าตรวจที่วัดเสือ พบว่าเสือโคร่งจำนวน 3 ตัว หายไปจากวัดและพบว่ามีเสืออีก 13 ตัวที่ไม่ได้ฝังไมโครชิพและลงทะเบียนไว้กับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชตามข้อกำหนดทางกฎหมายสำหรับสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ที่เพาะเลี้ยงในกรง ทั้งยังพบซากเสือในตู้แช่แข็ง ยิ่งไปกว่านั้นยังมีรายงานของ องค์กร Cee4life (Conservation and Environmental Education for Life) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรของประเทศออสเตรเลีย ได้แสดงหลักฐานเกี่ยวกับเสือโคร่งที่ถูกนำเข้ามาและเคลื่อนย้ายออกจากวัดเสืออย่างผิดกฎหมาย ในรายงานมีบันทึกของสัตวแพทย์ ได้ระบุถึงเสือที่เลี้ยงอยู่ในวัดมาตั้งแต่ต้น ซึ่งแท้จริงแล้วถูกจับมาจากธรรมชาติในช่วงปี 2542 ถึง 2543 และในปี 2547 ได้นำเข้ามาจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยในสัญญาในปี พ.ศ.2548 ลงนามโดยเจ้าอาวาส แสดงรายละเอียดการแลกเสือโคร่งเพศผู้ของทางวัดกับเสือโคร่งเพศเมียของหน่วยงานที่เพาะเสือเชิงพาณิชย์ชี้ชัดว่า ในประเทศไทยมีการใช้ช่องว่างในทางกฎหมายเพื่อหาประโยชน์เชิงพาณิชย์ ซึ่งการค้าระหว่างประเทศของเสือที่มีชีวิต รวมถึงอวัยวะต่าง ๆ นั้นถือว่าผิดกฎหมายตามกฎหมายและยังขัดแย้งกับอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) อีกด้วย นอกจากนี้ยังมีรายงานอีกว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้นเชื่อมโยงกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีทั้งค้าขายอาวุธ ยาเสพติด และการค้ามนุษย์ องค์กรสหประชาชาติ (United Nations) ได้ประมาณรายได้จากธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ทั่วโลกว่าสามารถทำเงินได้ถึง 6.65 แสนล้านบาทต่อปี จากรายงานของอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ (CITES) ปี พ.ศ.2557 พบว่า อวัยวะของเสือถูกนำมาบริโภคเป็นยาน้อยลง แต่กลับถูกผลิตเป็นสินค้าที่ดูหรูหราและแปลกใหม่ เช่น ไวน์ที่ต้มจากกระดูกเสือ (ต้มโครงกระดูกเสือในไวน์ข้าว) หรือเอาหนังเสือมาประดับในบ้าน ซึ่งได้กลายมาเป็นสัญลักษณ์แสดงสถานะในหมู่คนรวยในสาธารณรัฐประชาชนจีน

Debbie Banks ผู้เชี่ยวชาญด้านเชื้อจากหน่วยงานตรวจสอบด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Investigation Agency) ได้รายงานจากผลการศึกษาว่ามีเชื้อโครงมากกว่า 5,000 ตัว ซึ่งถูกเพาะเลี้ยงอยู่ในฟาร์มในสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่วนในราชอาณาจักรไทยพบเชื้อโครงถูกเพาะเลี้ยงอยู่ในฟาร์ม ประมาณ 950 ตัว นอกจากนี้ยังมีการเพาะเลี้ยงเชื้อโครงในเชิงพาณิชย์ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามอีกเป็นจำนวนมาก [ออนไลน์, WCS, 2016]

4) วิกฤตกระทิงในประเทศไทย

กระทิง หรือ เมย เป็นสัตว์เท้ากีบ อยู่ในวงศ์ตระกูลเดียวกับควายป่าและวัวแดง แต่กระทิงนั้นมีจุดเด่นอยู่ที่รูปร่างใหญ่ ลำ มีขนสีน้ำตาลเข้มจนถึงดำ ขาทั้งสี่มีสีขาวยคล้ายกับสวมถุงเท้าอยู่ มีเขาทั้งตัวผู้และตัวเมีย ตรงหน้าผากที่อยู่ระหว่างเขาจะมีขนสีน้ำตาล พร้อมจุดแต้มสีเทาอมเหลือง เรียกว่า ‘หน้าโพ’

กระทิงมีพฤติกรรมอาศัยอยู่รวมกันเป็นฝูง โดยฝูงหนึ่งจะมีสมาชิกตั้งแต่ 2 – 60 ตัว ประกอบด้วยตัวเมียและลูก กระทิงมีถิ่นที่อยู่และแหล่งอาหารในพื้นที่สูงและไม่ไกลจากแหล่งน้ำ โดยอาจหากินร่วมกับสัตว์กินพืชชนิดอื่น โดยธรรมชาติของกระทิงเพศผู้มักอาศัยอยู่ตามลำพัง แต่เมื่อถึงฤดูผสมพันธุ์จะเข้าไปรวมอยู่ในฝูง กระทิงจะเดินหากินสลับกับการนอนหลับพักผ่อนในอิริยาบถต่าง ๆ ตลอดทั้งวัน เช่น หลับในท่ายืน หรือหลับในท่านอนราบกับพื้น เป็นต้น กระทิงสามารถอาศัยอยู่ในป่าที่มีสภาพภูมิอากาศหลากหลาย ทั้งป่าเบญจพรรณ, ป่าเต็งรัง, ป่าดิบแล้ง, ป่าดิบเขา ในราชอาณาจักรไทย สามารถพบกระทิงได้ในพื้นที่ป่าทั่วทุกภาคของประเทศ ที่ผ่านมากะทิงประสบปัญหาถูกคุกคามพื้นที่หากิน หรือถูกล่าทำให้จำนวนกระทิงลดลงอย่างรวดเร็ว ในปี พ.ศ. 2537 มีการประเมินจำนวนประชากรกระทิงไว้อยู่ที่ 920 ตัว ซึ่งมีเขตอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำกาซี, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา, เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอมก๋อย และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ตืน

ปัจจุบัน กระทิงมีสถานะเป็นสัตว์ป่าคุ้มครองประเภทที่ 2 และเป็น 1 ใน 51 สัตว์ป่าตามบัญชีหมายเลข 1 (Appendix I) ที่อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือ (CITES) บัญญัติให้ประเทศสมาชิกจึงห้ามค้าในเชิงพาณิชย์ การส่งออกจะต้องได้รับความยินยอมจากประเทศที่จะนำเข้าเสียก่อน ซึ่งกระทิงมีสถานะเป็นสัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์ ในช่วงปี 2547-2550 พื้นที่ปลูกป่าเขาแผงม้า จังหวัดนครราชสีมา มีจำนวนกระทิงเพิ่มขึ้นเป็น 100 ตัว และใน พ.ศ.

2560 พบว่ามีจำนวนกระทิงเพิ่มขึ้นมากกว่า 300 ตัว แต่ป่าเขาเผงมามีพื้นที่เพียง 5,000 ไร่ ไม่เพียงพอต่อจำนวนกระทิงที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้กระทิงบางตัวถูกขับออกจากฝูงและหากินรุกที่ชาวบ้านอยู่บ่อยครั้ง จนเป็นสาเหตุให้มีประเด็นเรื่องการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าอยู่เป็นประจำ โดยองค์การกองทุนสัตว์ป่าโลกสากล (WWF) ได้เปิดเผยข้อมูลว่า กระทิงนั้นอยู่ลำดับที่ 8 จาก 10 อันดับสัตว์ป่าที่มีการลักลอบซื้อขายมากที่สุด [ออนไลน์, มูลนิธิสืบนาคเสถียร, 2561]

เมื่อพิจารณาการลดลงของกระทิงโดยวิธีการต่าง ๆ สามารถสรุปเป็นได้ดังนี้

4.1) ลดลงจากการถูกล่าโดยตรง (Direct Hunted) โดยเป็นการล่าเพื่อวัตถุประสงค์ เช่น การล่าเพื่ออาหาร การล่าเพื่อค้า หรือเพื่อการกีฬา

4.2) ลดน้อยด้วยเหตุการณทางธรรมชาติ เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของชุมชนเมือง จึงทำให้ระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไป จำเป็นอย่างยิ่งที่สัตว์ป่าจะต้องปรับตัวให้เข้ากับความเสี่ยงของสภาพแวดล้อมเพื่อความอยู่รอด หรือจากเหตุภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม ไฟป่า

4.3) ลดลงเพราะถูกบุกรุกที่อยู่อาศัย ได้แก่ การทำลายป่าด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การถางหรือเผาเพื่อทำเกษตรกรรม กิจกรรมการพัฒนา เช่น การตัดถนนผ่านเขตป่า การสร้างเขื่อน การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อสร้างที่อยู่อาศัย กระบวนการดังกล่าวเป็นการทำให้พื้นที่ป่าลดลง สัตว์ป่าบางส่วนจำเป็นต้องอพยพไปอยู่ที่อื่น หรือเสียชีวิตในขณะที่ถิ่นที่อยู่อาศัยถูกทำลาย

จากการรายงานของมูลนิธิสืบนาคเสถียร เกี่ยวกับสถานการณ์กระทิงในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกพบว่า ในป่าภาคตะวันตกพบปัญหาการลดลงของกระทิงอย่างมาก อันเนื่องมาจากการล่าของนายพรานป่าที่มักจะเขาไปพบซากกระทิงถูกทิ้งไว้ในพื้นที่ป่า นอกจากนี้ยังมีปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น น้ำท่วม น้ำป่าไหลหลาก เนื่องจากพื้นที่ป่าภาคตะวันตก เป็นพื้นที่ป่าต้นน้ำในฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูที่มีน้ำป่าหลากมาอยู่เป็นประจำ ซึ่งทำให้กระทิงที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ หากย้ายถิ่นที่อยู่ไม่ทันก็จะได้รับอิทธิพลจากน้ำป่าทำให้จมน้ำเสียชีวิตในที่สุด

2.2.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

การลักลอบค้าสัตว์ป่า เป็นหนึ่งในธุรกิจตลาดมืดที่ทำให้กำไรต่อผู้ค้าสูง จึงดึงดูดให้นายทุน พ่อค้าคนกลาง นายพราน หรือชาวบ้านทั่วไป เข้าสู่วงการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผลกระทบจากการค้าผนวกกับการสูญเสียพื้นที่ป่าส่งผลให้สัตว์ป่าหลายชนิดอยู่ในภาวะใกล้สูญพันธุ์ การลักลอบล่าสัตว์ป่า ตัดไม้และการลักลอบขนลำเลียงสัตว์ป่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นทุกที่ทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และเนื่องจากอาชญากรมักทำงานกันเป็นขบวนการจึงทำให้ธุรกิจการค้าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายทั่วโลกนั้นสูงถึงหลายพันล้านเหรียญสหรัฐต่อปี แม้สัตว์ป่าใกล้สูญพันธุ์หลายชนิดได้รับการคุ้มครองภายใต้กฎหมายของแต่ละประเทศและระดับนานาชาติ แต่สัตว์ป่าหลายชนิดก็ยังถูกลักลอบค้าอย่างต่อเนื่อง ทั้งเสือโคร่ง ตัวลันหรือนิม สัตว์เลี้ยงลูกนกก งาช้าง และไม้เถื่อน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นผลจากการหาสินค้าเพื่อสนองความต้องการของตลาดไม้เนื้อแข็ง ไม้เนื้ออ่อน พันธ์ไม้หายาก กระดูกหรือส่วนอื่นเพื่อมาประกอบยารักษาโรค ตลาดสัตว์เลี้ยงและสวนสัตว์ นักสะสมและของตกแต่ง รวมทั้งเพื่อการบริโภคเนื้อตามตำรับเมนูเบปพิสตาโร ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยเฉพาะผู้บริโภคทั้งหลาย ไม่มีความตระหนักถึงผลกระทบที่ตามมาหากสัตว์ป่าเหล่านี้ต้องสูญพันธุ์ไป ทั้งนี้ สัตว์ป่าทั้งหลายถูกลักลอบล่าออกจากป่าเร็วกว่าอัตราการเพิ่มประชากรของสัตว์ป่า ซึ่งท้ายที่สุดส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศวิทยา นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ทำให้สัตว์ป่าอื่นสูญพันธุ์ไปด้วยในที่สุด

2.2.3 ผลกระทบจากปัญหาการล่าและค้าสัตว์ป่า

ปัญหาการค้าสัตว์ป่า เป็นปัญหาอาชญากรรมที่มีความรุนแรงไม่น้อยไปกว่าการค้ายาเสพติดและอาวุธสงคราม ซึ่งเป็นภัยคุกคามของทุกประเทศ โดยองค์กรอาชญากรรมและองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติเหล่านี้อยู่ได้ด้วยกำไรมหาศาลจากการลักลอบค้าสัตว์ป่า มีรายงานอีกว่าการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้นเชื่อมโยงกับเครือข่ายอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งมีทั้งค้าขายอาวุธ ยาเสพติด และการค้ำมนุษย์ องค์การสหประชาชาติ (United Nations) ได้ประมาณรายได้จากธุรกิจผิดกฎหมายเหล่านี้ทั่วโลกว่าสามารถทำเงินได้ถึง 6.65 แสนล้านบาทต่อปี ราชอาณาจักรไทยที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการค้าสัตว์ป่าอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากองค์กรระหว่างประเทศ เช่น องค์การสหประชาชาติ (United Nation) , อนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือ (CITES) มองว่าราชอาณาจักรไทยเป็นประเทศศูนย์กลางการค้าสัตว์ป่าอันดับต้นของโลก อันจะเห็นได้จาก ในปี พ.ศ.

2559 ได้มีหนังสือพิมพ์ The Guardian สื่อสารมวลชนของอังกฤษ ได้รายงานระบุถึงปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า ราชอาณาจักรไทย-สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว-สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีการอาศัยความร่วมมือของนักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพล และข้าราชการระดับสูง โดยเฉพาะปี พ.ศ.2557 ที่มีข้อมูลชัดเจนว่า รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมีส่วนออกใบอนุญาตให้บริษัทเอกชนค้าขายชิ้นส่วนสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีมูลค่าสูงถึง 45 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือประมาณ 1,500 ล้านบาท คิดเป็นซากเสือโคร่ง 165 ตัว นอแรดจากแรดกว่า 650 ตัว และช้างที่ถูกล่าเอางอกมากกว่า 16,000 ตัว ในส่วนของประเทศไทย แม้จะมีการบังคับใช้กฎหมาย แต่ขบวนการค้าสัตว์ป่ายังดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง โดยองค์กรคุ้มครองสัตว์ป่าระหว่างประเทศ หรือ TRAFFIC เปิดเผยแพร่รายงานผลวิจัยและสำรวจข้อมูลตลาดซื้อขายสัตว์ป่าผิดกฎหมายผ่านสื่อสังคมออนไลน์เฉพาะที่เก็บข้อมูลในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 พบว่ามีสัตว์ป่า 1,521 ตัว จาก 200 ชนิด โดยสัตว์ปีก ถูกเสนอขายมากที่สุด รวม 516 ตัว รองลงมา คือ นางอาย ถูกเสนอขาย 139 ตัว และเต่าเตี๋ยแอฟริกัน จำนวน 115 ตัว ขณะที่สถิติคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่าของกลุ่มป่าตะวันตก ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 – 2561 พบการทำผิดคดีสัตว์ป่าทั้งหมดมีจำนวน 469 คดี ในจำนวนนี้ สัตว์ป่าหวงห้ามและไม่หวงห้ามกว่า 1200 ตัว

จากปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ส่งผลต่อการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพจำนวนมากและไม่สามารถเอากลับคืนมาได้ ซึ่งนักวิทยาศาสตร์คาดการณ์ไว้ว่าหากเหตุการณ์เช่นนี้ยังคงดำเนินต่อไป สัตว์ป่าและพืชป่าในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถึง 42% จะสูญพันธุ์ไปในศตวรรษนี้ และอัตราการสูญเสียน้อยครั้งหนึ่งจากจำนวนดังกล่าวก็เท่ากับสัตว์ป่าเหล่านั้นจะสูญพันธุ์ไปจากโลกใบนี้อย่างถาวร การสูญเสียระบบนิเวศวิทยาของสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย ซึ่งส่งผลต่อเนื่องไปยังแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งอาหารและความแปรปรวนของสภาพอากาศ

ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพิ่มอัตราความเสี่ยงของการแพร่ระบาดของไวรัสและเชื้อโรคจากสัตว์สู่คน เช่น การระบาดของโรคซาร์ส (Severe Acute Respiratory Distress Syndrome: SARS) นักวิทยาศาสตร์เชื่อว่าโรคซาร์ส เกิดจากการแพร่ระบาดของตระกูลไวรัสโคโรนา (Coronaviruses) เชื้อไวรัสชนิดนี้แพร่มาจากสัตว์ป่าบางชนิด แต่ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นชนิดใด ในปี พ.ศ.2546 ได้มีนักวิทยาศาสตร์ทำการศึกษาหาแหล่งที่มาของเชื้อโดยการตรวจที่ตลาดค้าเนื้อสัตว์ป่าในมณฑลกว่างตุง และพบเชื้อไวรัสชนิดนี้ในอุ้งเท้าของชะมด (Musk) จึงสันนิษฐานว่าเชื่อน่าจะมาจากสัตว์ป่าที่มีอยู่เป็นปกติมานานแล้ว แต่เชื่อได้มีการพัฒนาเข้าสู่คนเป็นครั้งแรกและทำให้เกิดโรคขึ้นมา และเมื่อได้มี

การศึกษาต่อไปก็พบเชื้อชนิดนี้ในแรคคูน (Raccoon) แบดเจอร์ (Badger) และค้างคาว (Bat) โดยที่เชื้อไม่ได้ทำให้สัตว์ป่าเหล่านี้มีอาการแต่อย่างใด หรือโรคไข้หวัดนก (Avian Influenza) จัดเป็นไข้หวัดใหญ่ชนิดหนึ่ง ซึ่งเกิดจากไวรัสไข้หวัดใหญ่ชนิด A สายพันธุ์ H5H1 อันเป็นสายพันธุ์ใหม่ที่แพร่จากสัตว์ปีกมาสู่คน พบระบาดครั้งแรกที่เขตบริหารพิเศษฮ่องกงแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี พ.ศ. 2540 ต่อมาในปี พ.ศ.2547 พบระบาดในประเทศเวียดนาม และประเทศไทย โดยเชื้อไวรัสสายพันธุ์นี้มีอยู่ในนกน้ำ นกชายทะเล และนกป่า ซึ่งนกที่ติดเชื้อไวรัสจะไม่มีอาการเจ็บป่วย แต่จะแพร่เชื้อในฝูงสัตว์ปีกตามฟาร์มและบ้านเรือน เช่น ไก่บ้าน เปิดในท้องทุ่ง ทำให้เกิดโรคระบาดและการตายอย่างรวดเร็วของสัตว์ปีกเหล่านี้ คนจะติดเชื้อไข้หวัดนกจากสัตว์ปีกตามบ้าน ซึ่งเชื้อจะอยู่ในน้ำมูก น้ำลาย และมูลของสัตว์ปีก

2.2.4 สัตว์ป่าที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

1) ตัวลิ้นหรือนิ่ม (Pangolin) เฉพาะในเมืองไทยตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปัจจุบัน เจ้าหน้าที่สามารถจับกุมผู้ลักลอบค้าสัตว์ป่าจำพวกตัวลิ้นหรือนิ่ม ได้รวมแล้วไม่ต่ำกว่า 8,000 ตัว ส่วนใหญ่ลักลอบนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มีจุดหมายปลายทางที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งราคาซื้อขายในพื้นที่ป่า ราคา กิโลกรัมละ 100-300 บาท เมื่อไปถึงประเทศเพื่อนบ้าน จะมีราคา กิโลกรัมละ 1,500-2,000 บาท และเมื่อนำไปทำเมนูเปิบในประเทศปลายทางจะมีราคาถึง กิโลกรัมละ 3,000-4,000 บาท ส่วนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ขาย กิโลกรัมละไม่ต่ำกว่า 10,000 บาท

2) สัตว์ป่าตระกูลเสือ ไม่ว่าจะเป็น เสือโคร่ง เสือลายเมฆ เสือด่า และเสือขนาดเล็กอื่นๆ เป็นต้น สามารถจับกุมผู้ลักลอบซื้อขายได้ไม่บ่อยนัก แต่มักพบพร้อมกับการลักลอบขนส่งตัวลิ้นหรือนิ่ม ในลักษณะที่ถูกฆ่าแหวะแล้ว มีราคาในตลาดมืดสูงประมาณ 41,000-70,000 บาท แล้วแต่ขนาดและสายพันธุ์

3) แรด สัตว์ป่าที่ลักลอบขนโดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน เพื่อส่งต่อไปประเทศปลายทาง เพื่อใช้บริโภคเป็นยาชูกำลัง โดยเฉพาะในส่วนของนอแรด ความน่าสนใจของการค้าซากสัตว์ป่าชนิดนี้คือมูลค่าทางการค้าที่สูงมาก โดยจากการค้นคว้าข้อมูลพบว่าในตลาดมืดมีราคาถึง กิโลกรัมละ 1,500,000 บาท

4) ช้าง เป็นทั้งสัตว์ป่าที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาการล่าสูงมาก งาช้างถือเป็นของสะสมที่ได้รับความนิยมมานาน โดยงาช้างที่ลักลอบค้าส่วนใหญ่เป็นงาช้างแอฟริกัน ที่ผ่านมามีค่าจะมิใช่ขบวนการจับกุมเกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย ไม่เฉพาะแค่กวางเท่านั้นที่เป็นที่ต้องการ แต่รวมไปถึงชิ้นส่วนอื่นๆ ไม่เว้นแม้แต่อวัยวะเพศ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime)

2.3.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับสภาพแวดล้อมในเชิงระบบ ซึ่งเป็นระบบที่ประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตหลายประเภทอยู่รวมกัน ลักษณะที่เป็นสังคมและสภาพแวดล้อมโดยรอบ โดยจะมีการแลกเปลี่ยนสาร แร่ธาตุ อีกทั้งยังมีการถ่ายทอดพลังงานระหว่างกัน จนทำให้เกิดเป็นความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตอยู่ร่วมกัน ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้เป็นลักษณะความสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน และมีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันทั้งหมด ซึ่งอาจจะรวมเรียกความสัมพันธ์นี้ว่า ระบบนิเวศ (Ecosystem) โดยภายในระบบนิเวศ จะต้องประกอบด้วย (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553)

อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม เป็นสาขาหนึ่งของอาชญาวิทยาที่มุ่งเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำ ความเสียหาย หรือ ทำลายสภาพแวดล้อมในเชิงระบบ รวมไปถึงการศึกษาเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมาย หรือการบวนการอื่นใด ที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเหยื่อของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมโดยตรง คือ ทรัพยากรธรรมชาติ มุมมองอาชญาวิทยาต่ออาชญากรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อมเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมได้เริ่มมีการศึกษาในปี ค.ศ.1990 โดย Michael J. Lynch นักอาชญาวิทยา และอาจารย์ประจำคณะอาชญาวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย South Florida ซึ่งได้เขียนเกี่ยวกับอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ไว้ในหนังสือ “*The Greening of Criminology: A Perspective on the 1990s*” โดย Michael J Lynch ได้ทำการศึกษาด้วยการผสมผสานมุมมองของปัญหาสิ่งแวดล้อม , ความรุนแรง และลัทธิมนุษยนิยม ประกอบสร้างขึ้นมาเป็นแนวคิดของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ซึ่งสะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้น กับความไม่สอดคล้องของรูปแบบของรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการทั้งหมดเกิดขึ้นมาจากมนุษย์ต้องการที่จะฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมจากการทำลายด้วยน้ำมือมนุษย์ ทำให้มนุษย์ สัตว์ป่า และพืชต่าง สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ด้วยการผสม

กระบวนการความเชื่อมโยงระหว่างนักเคลื่อนไหว (Activist) การเมือง (Politic) และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Economic Theory) (Michael J. Lynch, 1990) และในปี ค.ศ.1992 ได้

(1) ระบบนิเวศที่มีชีวิต ซึ่งมีผู้ผลิต ผู้บริโภค และผู้ย่อยสลายอินทรีย์สาร แบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน

(2) ระบบนิเวศที่ไม่มีชีวิต ได้แก่ ลักษณะทางกายภาพ (แสงแดด ลม อากาศ) และลักษณะทางเคมี (ไนโตรเจน ออกซิเจน ฟอสฟอรัส โพแทสเซียม แคลเซียม คาร์บอนไดออกไซด์) โดยทำหน้าที่เป็นตัวสนับสนุนการทำงานของระบบนิเวศที่มีชีวิตให้สามารถทำหน้าที่ของตนเองต่อไปได้

ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) คือสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์จะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น อากาศ ดิน น้ำ ป่าไม้ แร่ธาตุ พลังงาน ฯลฯ ตามหลักการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์สามารถแบ่งทรัพยากรธรรมชาติออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ (นิวัติ เรื่องพานิช, 2556)

(1) ทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่หมดหรือสูญไป (Inexhaustible Natural Resources) ได้แก่ อากาศ และน้ำที่อยู่ในวัฏจักรที่มีการหมุนเวียนเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่สภาพหนึ่ง ไม่มีที่สิ้นสุด เช่น จากเมฆกลั่นตัวลงมาเป็นฝน หิมะ ลูกเห็บ ตกลงสู่พื้นดิน บางส่วนระเหยกลับไปเป็นไอน้ำลอยสู่ท้องฟ้า บางส่วนไหลลงพื้นดินสะสมเป็นแหล่งน้ำใต้ดินแล้วไหลลงสู่ลำห้วย แม่น้ำ มหาสมุทร และระเหยกลายเป็นไอน้ำลอยขึ้นสู่ชั้นบรรยากาศ เกิดการจับตัวเป็นกลุ่มความชื้นและตกลงมาเป็นฝนอีกครั้ง เป็นต้น

(2) ทรัพยากรที่ทดแทนได้หรือรักษาไว้ได้ (Replaceable and Maintainable Natural Resources) ได้แก่ ดิน (Soil) ป่าไม้ (Forest) สัตว์ป่า (Wildlife Resources)

(3) ทรัพยากรที่ไม่ออกเงยใช้แล้วหมดไป (Exhaustible Natural Resources) ได้แก่ แร่ธาตุ (Minerals) และที่ดินสภาพธรรมชาติ (Land in Natural Condition)

สิ่งแวดล้อม (Environment) คือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ประนีประนอมต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ (ซุซพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553) โดยสิ่งแวดล้อมแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) สิ่งแวดล้อมที่มีชีวิต (Biotic Environment) ที่ประกอบด้วย สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น พืช ต้นไม้ สัตว์ เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น การจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ โดยการปลูกพืชผักในสวน การเลี้ยงโคและสุกร เป็นต้น

(2) สิ่งที่ไม่มีชีวิต (Abiotic Environment) ประกอบด้วยสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น แร่ธาตุ ดิน น้ำ อากาศ แสงแดด เป็นต้น และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นทั้งที่เป็นรูปธรรมสามารถจับต้องได้ เช่น อาคาร ถนน เสื้อผ้า เป็นต้น และนามธรรมไม่สามารถจับต้องได้ เช่น ระบบเศรษฐกิจ สังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น

United Nation Environmental Program (UNEP)⁵ และ International Criminal Police Organization (INTERPOL)⁶ ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นการกระทำอาชญากรรมต่อสภาพแวดล้อม ครอบคลุมการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการล่าและค้าสัตว์ป่า (Illegal Hunt and Trade in Wildlife) การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างผิดกฎหมาย (Forestry) , การลักลอบทำประมงผิดกฎหมาย (Fishery Crime) , การทิ้งของเสียหรือกากของสารเคมีลงในสิ่งแวดล้อม (Illegal Dumping of Waste Including Chemicals) , การลักลอบนำเข้าหรือส่งออกสารที่ทำลายชั้นบรรยากาศ (Smuggling of Ozone Depleting Substances) และการลักลอบทำเหมืองผิดกฎหมาย (Illegal Mining) ซึ่งมีผลกระทำต่อสภาพแวดล้อมหรือทำลายพืชพรรณและสัตว์ป่า, ทำให้เกิดมลพิษ, ที่ดินเสื่อมโทรม และสารกัมมันตภาพรังสี (UNEP-INTERPOL, 2016. P.17)

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าสิ่งมีชีวิตต้องมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมโดยไม่สามารถแยกออกจากกันได้ หากระบบนิเวศมีปัญหายุ่งยากกระทบต่อสิ่งมีชีวิต กล่าวคือ ภายในระบบนิเวศประกอบด้วยสิ่งมีชีวิตและสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์อย่างซับซ้อน เมื่อสภาพแวดล้อมเกิดการเปลี่ยนแปลง สิ่งมีชีวิตจะพยายามปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปเนื่องจากธรรมชาติที่มีความหลากหลายจะสามารถเลือกสิ่งมีชีวิตอื่นมาทดแทนกันได้ แต่หากมนุษย์นำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้มากเกินไปจนเป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมจนถึงขั้นเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ก็จะทำให้เกิดภาวะขาดความสมดุลในระบบนิเวศ เช่น การตัดไม้ทำลายป่าทำให้เกิดผลกระทบต่อ ระบบนิเวศของป่า ดิน น้ำ และสัตว์จนในที่สุดเกิดปัญหาภัยแล้ง หรือปัญหาอุทกภัย เป็นต้น การทำให้ระบบนิเวศอยู่ในภาวะสมดุลได้นั้นจะต้องมีปริมาณขององค์ประกอบในระบบนิเวศที่ได้สัดส่วนกัน และแต่ละองค์ประกอบต้องสามารถทำหน้าที่ได้

⁵ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nation Environmental Program: UNEP) เป็นหน่วยงานด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่สำคัญ ทำหน้าที่กำหนดวาระด้านสิ่งแวดล้อมทั่วโลก ส่งเสริมการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนภายในระบบของสหประชาชาติและทำหน้าที่ผู้สนับสนุนสิ่งแวดล้อมโลกที่มีอำนาจ

⁶ องค์การตำรวจอาชญากรรมระหว่างประเทศ (International Criminal Police Organization: INTERPOL) หรือเรียก ตำรวจสากล เป็นองค์การที่เกิดจากความพยายามร่วมมือกันในทางระหว่างประเทศเกี่ยวกับกิจการตำรวจ เพื่อสนับสนุนช่วยเหลือทุกองค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่มีภารกิจในการป้องกันหรือปราบปรามอาชญากรรมระหว่างประเทศ ปัจจุบันสำนักงานใหญ่ของอินเทอร์โพล ตั้งอยู่ที่เมืองลียง ประเทศฝรั่งเศส

ตามปกติ ถ้ามีระดับที่ไม่ได้สัดส่วนจะทำให้เกิดปัญหาการทำงานของแต่ละสรรพสิ่งอาจทำให้ระบบนิเวศเข้าสู่สภาวะถูกทำลาย (Destruction State) (ซัชพล ทรงสุนทรวงศ์, 2553) การที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายจากการกระทำของมนุษย์ถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย หรือเรียกว่า “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม” (Environmental Crime) ที่มีประกอบและรูปแบบที่แตกต่างกันตามชนิดของทรัพยากรธรรมชาติที่ถูกทำลาย หรือมีความเสียหายที่เกิดขึ้น

2.3.2 ความหมายหรือนิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย โดยประสงค์ให้ผลเกิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง มุ่งศึกษาต่อพฤติกรรมในการกระทำ ความผิดเป็นสำคัญ ซึ่ง Hayman and Brack (2002) ได้เคยให้นิยามของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) ไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือ อาชญากรรมระหว่างประเทศซึ่งหมายรวมถึงอาชญากรรมองค์กรที่กระทำผิดโดยการลักลอบซื้อ ขาย ผลิต หรือบริการที่ผิดกฎหมาย โดยเป็นการกระทำในลักษณะระหว่างประเทศ (International) เช่น การลักลอบขนไม้ (Illegal Logging) การลักลอบทิ้งสิ่งปฏิกูลลงในสถานที่สาธารณะ (Illegal Waste Dumping) การลักลอบค้าสัตว์ป่า (Illegal Wildlife Trade) การลักลอบค้าผลิตภัณฑ์ที่ทำลายสิ่งแวดล้อม (Trade in Persistent Organic Pollutant) การลักลอบค้าน้ำมันเถื่อน (Fuel Smuggling) ซึ่งต่อมา Walter (2006) ให้ความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ว่าหมายถึง การกระทำผิดที่ใช้การประสานความร่วมมือในการทำกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย อีกทั้งใช้อำนาจทางการเมือง และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในการเพิ่มกำไรทางธุรกิจ/การเงิน ซึ่งเป็นการกระทำผิดพันระสัญญา/อนุสัญญา ระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อแสวงหาผลกำไรจากการกระทำดังกล่าว ในขณะที่ The UK Environmental Agency และ The UK Home Office กล่าวถึงความหมายของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่สอดคล้องกัน โดยอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมคือประเภทหรือรูปแบบของการกระทำผิด ที่สร้างผลกระทบในวงกว้างต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่า การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่มีลักษณะของพฤติกรรมต่อต้านสังคม (Anti-social Behavior)

ในขณะเดียวกันตามทัศนะของ Skinner (2013) ได้ให้นิยามของคำว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) ว่านอกจากจะเป็นการกระทำความผิดตามกฎหมายแล้ว ยังให้หมายความรวมถึงการกระทำทุกประเภทที่เป็นการกระทำอันละเมิด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือมาตรการทางสังคม และทางปกครองอีกด้วย

2.3.3 คุณลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

นที จิตสว่าง กล่าวไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีลักษณะสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย, 2557)

- 1) ผู้กระทำความผิดยังไม่ปรากฏตัวในทันทีที่ต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์บุคคลผู้กระทำความผิด
- 2) ลักษณะการกระทำความผิดอยู่ในรูปแบบของกลุ่ม/แก๊ง หรือองค์กรอาชญากรรมหรืออาจเกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับที่องค์กรสหประชาชาติด้านอาชญากรรมระหว่างภูมิภาค และสถาบันวิจัยเพื่อการยุติธรรมและอาชญากรรมระหว่างภูมิภาค⁷ (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute – UNICRI) (2016) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติงานจัดการปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534 (ค.ศ.1991) ได้กล่าวไว้ว่า อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมข้ามชาติสร้างรายได้มูลค่ามหาศาลให้แก่กลุ่มอาชญากร อีกทั้งยังยากต่อการพิสูจน์และหาพยานหลักฐานการกระทำความผิด นอกจากนี้อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมยังมีส่วนกระตุ้นให้เกิดปัญหาอาชญากรรมอื่น ๆ เช่น การคอร์รัปชัน การฟอกเงิน การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ เป็นต้น ซึ่งมีรูปแบบการกระทำความผิดที่มีความรุนแรงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

- 3) ความเสียหายจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมยังไม่เกิดขึ้นทันทีที่ต้องใช้เวลานานกว่าความเสียหายจะปรากฏ

- 4) ผลกระทบจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อสังคมส่วนรวม/บุคคลในสังคมจำนวนมาก ไม่ได้มุ่งเจาะจงไปที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง/กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

⁷ สถาบันวิจัยเพื่อการยุติธรรมและอาชญากรรมระหว่างภูมิภาค (United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute: UNICRI) เป็นหน่วยงาน ก่อตั้งขึ้นในปี พ. ศ. 2511 ตามมติของสภาเศรษฐกิจและสังคม (ECOSOC) มีภารกิจเพื่อสนับสนุนช่วยเหลือ และพัฒนาระบบการป้องกันอาชญากรรมระหว่างประเทศ

5) การพิสูจน์ความผิดคดีสิ่งแวดล้อมบางคดีทำได้ยาก เนื่องจากคดีสิ่งแวดล้อมเป็นคดีที่มีความละเอียดอ่อน ต้องใช้กระบวนการหาหลักฐานที่มีประสิทธิภาพ เช่น การปล่อยน้ำเสียจากโรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งทำให้ปลาตาย ประชาชนในบริเวณดังกล่าวไม่สามารถใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่ปลาตายได้ การตรวจหาพยานหลักฐานมาพิสูจน์ว่าโรงงานอุตสาหกรรมดังกล่าวปล่อยน้ำเสียจนสร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมและประชาชนต้องใช้กระบวนการหาหลักฐานที่มีความละเอียดอ่อนพอสมควร

2.3.4 ประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

Eamonn Carrabine et. Al. (2004) ได้แบ่งประเภทอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

(1) อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมปฐมภูมิ (Primary Green Crimes) คือ การกระทำผิด/การสร้าง ความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยตรง อันเนื่องมาจากการกระทำผิดของมนุษย์ ได้แก่ การก่อมลพิษทางอากาศ การทำลายป่าไม้ การทำให้สัตว์ป่าลดลง สูญพันธุ์หรือละเมิดสิทธิของสัตว์ และการก่อมลพิษทางน้ำ

(2) อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมทุติยภูมิ (Secondary/Symbiotic Green Crimes) คือ การกระทำผิด การสร้างความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติทางอ้อม โดยภาครัฐกำหนดกฎหมายระเบียบเพื่อให้รัฐ บริษัทเอกชน มาทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น กรณีที่รัฐให้การสนับสนุนกองกำลังเพื่อต่อสู้กับกลุ่มเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม การขนส่ง ทิ้งขยะพิษในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม

Samantha Brickneel (2010) ได้แบ่งประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ออกเป็น 8 ประเภท ได้แก่

(1) การก่อมลพิษทางอากาศ น้ำ และดิน (Pollution or Other Contamination of Air, Land and Water)

(2) การลักลอบขนส่ง ทิ้งขยะอันตราย (Illegal Discharge, Dumping and Transport of, or Trade in, Hazardous and Other Regulated Waste)

(3) การลักลอบปล่อยสารทำลายชั้นโอโซน (Illegal Trade in Ozone-depleting Substances)

(4) การประมงผิดกฎหมาย (IUU Fishing)

(5) การลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่า หรือทำลายความหลากหลายทางชีวภาพ (Illegal Trade in (Protected) Flora and Fauna and Harms to Biodiversity)

(6) การลักลอบขน ค้าไม้ (Illegal Logging and Timber Trade)

(7) การทำลายพืชผักท้องถิ่น พื้นเมือง (Illegal Native Vegetation Clearance)

(8) การลักลอบนำน้ำไปใช้ (Water Theft)

จากการทบทวนความหมาย ลักษณะสำคัญ และประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม สำหรับการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงนิยามว่า “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม” หมายถึง การลักลอบล่าสัตว์ป่าที่นับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรสัตว์ป่า (Wildlife Resources) โดยการลักลอบทำร้าย ล่า ฆ่า หรือแสวงหาประโยชน์อื่นอันมิชอบด้วยกฎหมาย โดยมีได้คำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดต่อระบบนิเวศอันจะนำไปสู่การขาดสมดุลของธรรมชาติ และส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology)

2.4.1 ความหมายของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม

แนวคิดอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) เป็นการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของการกระทำของอาชญากร หรือผู้กระทำความผิด ที่ได้กระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งอันเป็นลักษณะของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการศึกษาในลักษณะของสหวิทยาการ ด้วยการนำแนวคิด ทฤษฎีของศาสตร์ด้านต่างๆ เช่น พฤติกรรมศาสตร์ สังคมศาสตร์ วิทยาศาสตร์ นิติศาสตร์ จิตวิทยา มาใช้อธิบายการกระทำความผิดในเชิงสาเหตุ แตกต่างจากการศึกษาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ที่เป็นการศึกษาโดยเน้นการอธิบายพฤติการณ์ความเป็นอาชญากรรมที่มุ่งกระทำต่อสิ่งแวดล้อม

เป็นแนวคิดหลักที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นพื้นฐานองค์ความรู้ในการวิเคราะห์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย เพื่อใช้อธิบายเชิงสาเหตุของการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในประเด็นของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อพิสูจน์ว่าแนวคิดอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ (Phenomenal) การลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทยได้หรือไม่ อย่างไร ซึ่งหากสามารถอธิบายปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทยโดยใช้แนวคิด

อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมได้ จะนำไปสู่การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหา การล่าสัตว์ป่าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาการกระทำผิดที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อม โดยใช้แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการอธิบายประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดความเป็นธรรมในสังคม (Social Justice Approach) แนวคิดความตระหนักรู้ต่อระบบนิเวศ (The Role of Nation-state Approach) แนวคิดความไม่เท่าเทียมและถูกแบ่งแยก (Inequality and Discrimination Approach) เป็นต้น เนื่องจากตามหลักการของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมนั้น ไม่มีทฤษฎีเฉพาะที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์สาเหตุการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมโดยตรง ดังนั้นการวิเคราะห์สาเหตุแห่งการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมหรืออาชญากรรมสิ่งแวดล้อมจึงขึ้นอยู่กับมุมมองในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมและความเสียหายที่เกิดขึ้นภายใต้มุมมองที่ว่า “ใครหรือสิ่งใดที่ได้รับความเสียหายหรือผลกระทบที่เกิดขึ้น และจะตอบสนอง หรือจัดการกับความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นได้อย่างไร” (Rob White, 2010)

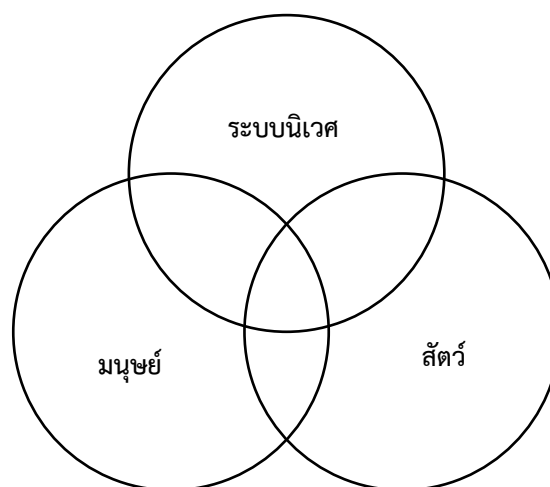
อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) เป็นแนวคิดทางอาชญาวิทยาที่คิดค้นขึ้นโดย Michael J. Lynch ในช่วงปี ค.ศ.1990 ซึ่งนับเป็นช่วงที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของโลกกำลังถูกคุกคามอย่างหนัก โดย Lynch มองว่าการอธิบายพฤติกรรมอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมหรือผู้ที่สร้างความเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมอาจจะไม่สามารถอธิบายลักษณะการกระทำผิด ตามแนวคิดหรือทฤษฎีอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Traditional Criminology) ได้ชัดเจนนักเนื่องจากการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมเป็นการกระทำที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม ในขณะที่อาชญาวิทยาดั้งเดิมเป็นการอธิบายลักษณะการกระทำผิดของมนุษย์ที่มีมนุษย์เป็นผู้เสียหายหรือเหยื่ออาชญากรรม เพื่อนำผู้กระทำมาลงโทษและแก้ไขฟื้นฟูและปรับเปลี่ยนลักษณะนิสัยให้กลับเป็นคนดีของสังคม ไม่ก่อความเดือดร้อนต่อผู้อื่น ประกอบกับสังคมโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การอธิบายการกระทำผิดต่อสิ่งแวดล้อมด้วยแนวคิดหรือทฤษฎี อาชญาวิทยาดั้งเดิมอาจไม่สามารถค้นพบสาเหตุที่แท้จริงของปัญหาได้ครอบคลุมทั้งหมด ซึ่งอาจทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Lynch, Michael, 2014) (White, Rob, 2008)

Michael J. Lynch and Stretesky (2003) ยังได้กล่าวไว้ว่า “อาชญากรรมสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในช่วงแรกเริ่มของปัญหานั้น เป็นผลมาจากการครอบครองอำนาจในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติได้มากกว่าบุคคลอื่น ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของอำนาจ ความยุติธรรม ความไม่เท่าเทียมกัน และประชาธิปไตย” อาจกล่าวได้ว่าอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความสัมพันธ์ของ

สิ่งแวดล้อมกับความยุติธรรม ดังนั้น สิ่งสำคัญในการศึกษาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม คือ การแบ่งแยกและระบุให้ชัดเจนว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงและเหยื่ออาชญากรรมโดยอ้อมที่ได้รับผลกระทบคือสิ่งใด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ผลกระทบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากมุมมองของเหยื่ออาชญากรรมนั้น ๆ เพื่อทำให้เกิดความยุติธรรมแก่เหยื่ออาชญากรรมที่ได้รับความเสียหาย

โดยความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเหยื่ออาชญากรรมโดยตรงและเหยื่ออาชญากรรมโดยอ้อมที่ได้รับผลกระทบจากอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ มนุษย์ (Human) ระบบนิเวศ (Ecosystem) และสัตว์ สิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ (Animal Nonhuman) ซึ่งการพิจารณาความยุติธรรมให้แก่เหยื่ออาชญากรรมแต่ละกลุ่มนั้น ตามแนวคิดอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมจะมีแนวทางในการวิเคราะห์ ความเสียหายที่แตกต่างกันไป ตามภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบภายในของเหยื่ออาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

ที่มา: ดัดแปลงมาจากแนวคิดของ Lynch and Stretesky (2003)

(1) แนวคิดมนุษย์เป็นฐาน (Human Centric Approach) คือการวิเคราะห์ความเสียหายจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนกระทบต่อคุณภาพในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นหลักมากกว่าสรรพสิ่งอื่นในโลกที่ได้รับผลกระทบ ตามแนวคิดนี้มนุษย์จะยึดตนเองเป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่ง เนื่องจากมนุษย์ทุกคนล้วนมีสิทธิด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Rights) คือ สิทธิในการบริโภคสิ่งต่างๆ ที่อยู่ในธรรมชาติเพื่อให้ตนเองสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้หรือมีคุณภาพชีวิตที่ดี หากมนุษย์ไม่สามารถที่จะเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ ได้แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Justice) ฉะนั้นการกระทำหรือบุคคลที่ขัดขวางสิทธิของมนุษย์ในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ จึงถือเป็นอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดมนุษย์เป็นฐาน

(2) แนวคิดระบบนิเวศเป็นฐาน (Eco Centric Approach) คือ การวิเคราะห์ความเสียหายจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนกระทบต่อสรรพสิ่งทุกอย่างบนโลกนี้ หรือที่เรียกว่า ระบบนิเวศที่ทุกสรรพสิ่งย่อมมีสิทธิที่จะอยู่ร่วมกันอย่างปลอดภัย มีคุณภาพ และปลอดภัยจากการถูกรุกรานหรือทำลายจากมนุษย์ สัตว์ หรือสรรพสิ่งต่างๆ ที่ทำให้ระบบนิเวศสูญเสียความสมดุลไป ตามแนวคิดนี้จะยึดระบบนิเวศเป็นศูนย์กลางของทุกสรรพสิ่งในการวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น เนื่องจากมนุษย์ สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ หากมีสิ่งใดสิ่งหนึ่งถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายย่อมส่งผลกระทบต่อสรรพสิ่งอื่นๆ ที่มีความผูกโยงสัมพันธ์กันเพื่อรักษาสมดุลตามวงจรของระบบนิเวศ หากระบบนิเวศซึ่งเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ของทุกสรรพสิ่งบนโลกนี้ถูกทำลายลงจนกระทั่งสั่นคลอนความสมดุลของวงจรระบบนิเวศ ย่อมแสดงให้เห็นว่าระบบนิเวศไม่ได้รับความเป็นธรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกว่า ความยุติธรรมต่อระบบนิเวศ (Ecological Justice) ดังนั้นเพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมของระบบนิเวศ (Ecological Justice) จึงทำให้เกิดการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองป่าไม้ พันธุ์พืช สัตว์ป่า เช่น การให้สิทธิองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมสามารถฟ้องคดีเพื่อเรียกร้องค่าเสียหาย เมื่อป่าถูกทำลายหรือมีการบุกรุกอุทยานแห่งชาติ หรือสัตว์ป่าและพืชป่าถูกทำลายจนใกล้จะสูญพันธุ์หรือสูญพันธุ์ เป็นต้น (สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, 2550)

(3) แนวคิดสัตว์เป็นฐาน (Species Centric Approach) คือ การวิเคราะห์ความเสียหายจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจนกระทบต่อสิทธิของสัตว์ (Animal Right) ไม่ว่าจะเป็นการมีชีวิตอยู่ การดำรงชีวิต การรอดพ้นจากการถูกรบกวนหรือล่า ความคุ้มครองจากการถูกนำไปใช้แสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ผิด ละเมิดกฎหมาย การถูกกีดกัน แบ่งแยก ดูถูก เป็นต้น ตามแนวคิดนี้จะ

ยึดสัตว์เป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสัตว์ เนื่องจากสัตว์ป่าเป็นสิ่งมีชีวิตเหมือนกับมนุษย์ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม โดยสัตว์ทุกตัวมีคุณค่าในตัวเอง ฉะนั้นสัตว์จึงไม่ใช่สิ่งของ สัตว์ย่อมมีสิทธิที่จะมีชีวิต มีสิทธิที่จะอยู่อย่างปลอดภัยเหมือนกับมนุษย์และสรรพสิ่งบนโลก หากสัตว์ถูกละเมิดสิทธิในการมีชีวิตอยู่ ทั้งการถูกล่า ถูกทรมาน ถูกทำลายที่อยู่อาศัยย่อมถือว่าสัตว์เหล่านั้นไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเรียกสั้นๆ ว่าความยุติธรรมต่อสัตว์ (Species Animal Justice) เป็นหลัก แต่ในขณะที่เดียวกันต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์ ระบบนิเวศ และสัตว์ร่วมด้วย นอกจากนี้บริบททางการเมืองในแต่ละพื้นที่ สถานการณ์ยังเข้ามามีบทบาทในการประกันสิทธิของมนุษย์ ระบบนิเวศ และสัตว์ ซึ่งส่วนใหญ่จะมาในรูปแบบของการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้อง กับการคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและการนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อจะนำไปสู่การอำนวยความสะดวกแก่สรรพสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

นอกจากนี้ Michael J. Lynch (2014) ยังได้วิเคราะห์ว่า สาเหตุหลัก 4 ประการ ที่ทำให้นักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่ยังคงติดกับกรอบแนวคิดเดิมที่มุ่งศึกษาอาชญากรรมพื้นฐาน การกระทำผิดที่พบเห็นได้ทั่วไป (Street Crime Street Offending) เช่น การลักขโมย การวิ่งราวทรัพย์ การปล้น เป็นต้น เพื่อมุ่งควบคุมพฤติกรรมและการกระทำผิดด้วยวิธีการต่าง ๆ โดยมองข้ามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมหรือปัญหาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งนักอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกลับมองว่าปัญหาอาชญากรรม การกระทำผิดพื้นฐานเป็นเรื่องเล็กน้อยที่สร้างความเสียหายระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล หากเมื่อเปรียบเทียบกับมูลค่าความเสียหายที่เกิดจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอาจกลายเป็นจุดจบของมนุษยชาติ โดยสาเหตุหลัก 4 ประการ ได้แก่ (Lynch, 2014)

- (1) อาชญาวิทยาอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดการกระทำผิดที่สร้างความเสียหายต่อมนุษย์ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายอาญา
- (2) อาชญาวิทยาศึกษาพฤติกรรมและการกระทำผิดภายใต้การให้นิยามลักษณะของการกระทำผิดกฎหมายอาญา กฎหมายปกครอง หรือระเบียบที่บัญญัติไว้เท่านั้น
- (3) กฎหมายอาญาถูกบัญญัติโดยบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานที่มีอำนาจเพื่อรักษาผลประโยชน์และบังคับใช้โดยตำรวจและศาล เพื่อให้สอดคล้องกับผู้กระทำความผิดพื้นฐานที่ส่วนใหญ่เป็นคนยากจนหรือกลุ่มแรงงานเท่านั้น

(3) อาชญาวิทยาเป็นแขนงวิชาหนึ่งในสังคมศาสตร์ ซึ่งให้ความสำคัญในการศึกษาทัศนคติของมนุษย์เท่านั้น จึงทำให้ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ถูกมองข้ามหรือไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร

2.4.2 ปรัชญาการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งบนโลก

หลักการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งบนโลก หรือที่นักวิทยาศาสตร์รู้จักกันในชื่อ “ทฤษฎีไกอา” (Gaia Theory) เป็นหลักการทางวิทยาศาสตร์ที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตในโลก ภายใต้ระบบการควบคุมตนเองเชิงซ้อน เป็นสัมพันธ์ที่มีความวิวัฒนาการอยู่เสมอ โดยทฤษฎีพัฒนามาจากสมมติฐานไกอา (Gaia Hypothesis) ได้รับการนำเสนอในปี ค.ศ.1970 โดย James Lovelock (2006) ได้ศึกษาระบบการควบคุมตัวเองเชิงซ้อนและวิวัฒนาการที่มีความเชื่อมโยงระหว่าง 4 ส่วนสำคัญของโลก ได้แก่ ชีวมณฑล (Biosphere) บรรยากาศภาค (Atmosphere) อุทกภาค (Hydrosphere) ธรณีภาค (Pedosphere) ที่มีการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างดุลยภาพของโลก เช่น การคงที่ของอุณหภูมิโลก ความสมดุลของมหาสมุทร ออกซิเจนในชั้นบรรยากาศ รวมถึงปัจจัยแห่งการดำรงอยู่อื่น ๆ การดำรงอยู่ของสิ่งต่าง ๆ บนโลก อยู่ได้ด้วยการปรับตัวภายใต้การควบคุมตัวเองที่มีความสลับซับซ้อนและดำรงอยู่ในความสัมพันธ์ หากมีปัจจัยในส่วนใดส่วนหนึ่งที่เปลี่ยนแปลงย่อมส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่นของโลก

ต่อมา ได้มีนักปรัชญาเอเชียตะวันออก ศึกษาการอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งที่อยู่ร่วมกันในโลก ในลักษณะปรัชญาวิทยาศาสตร์คู่กับนิเวศวิทยา รวมเรียกว่า “ปรัชญาสิ่งแวดล้อม” โดยเน้นหลักคิดทางภววิทยา (Ontology) ที่ศึกษาเรื่องสภาวะแห่งความเป็นอยู่ หรือสัจตะ (Being) การแปรสภาพ (Becoming) การดำรงอยู่ (Existence) รวมทั้งการจัดประเภทของสัจตะภาวะ (Categories of Being) ตรรกศาสตร์ (Logic) แนวประสบการณ์นิยม (Empiricism) และประโยชน์นิยม (Utilitarianism) เป็นศาสตร์ที่ทำให้มนุษย์เข้าใจและตระหนักถึงความจริงและความถูกต้องดีงามในความสัมพันธ์ลักษณะพึ่งพาอาศัยกันระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เน้นคุณค่าทางจริยศาสตร์ (Ethics) และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) แนวธรรมชาตินิยม (Naturalism) สัมพัทธนิยม (Relativism) และมัชฌิมนิยม (Moderationism) ทั้งที่เป็นธรรมชาติและไม่ใช่วัตถุธรรมและนามธรรม มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่เป็นมนุษย์และไม่เป็นมนุษย์ จึงได้ความหมายสิ่งแวดล้อม 3 มิติ คือ มนุษย์เป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ระหว่างกัน ได้แก่ สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ-มนุษย์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมมนุษย์-มนุษย์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม-มนุษย์กับศิลปวัฒนธรรม

สิ่งแวดล้อมในที่นี้จึงหมายถึง สรรพสิ่งบนโลกใบนี้ ทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ทั้งวัฒนธรรมและนามธรรม ทั้งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ตามธรรมชาติและที่มนุษย์ปรุงแต่งสร้างสรรค์ขึ้น ด้วยทรัพย์สินทางปัญญาจากทรัพยากรธรรมชาติ ล้วนมีสภาพเป็นหนึ่งเดียวสัมพันธ์กันอยู่ในคุณสมบัติและคุณลักษณะร่วมกัน แม้ผิดแปลกแตกต่างกันโดยจำแนกคุณลักษณะจำเพาะของแต่ละประเภท แต่ละชนิดเป็นเอกลักษณ์ทางสถานภาพ ภาระหน้าที่และวิถีชีวิตความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งย่อมเกิดขึ้นดำรงอยู่ และไหลเลื่อนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไป ภายใต้หลักและกฎแห่งความเป็นเหตุเป็นผลแก่กันแลกัน ฟังฟังอิงอาศัย แวดล้อมกัน อยู่ร่วมกันในกฎธรรมชาติ-กฎแห่งไตรลักษณ์และกฎแห่งกรรมสำหรับมนุษย์ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่มนุษย์บัญญัติขึ้นเองในแต่ละสิ่งแวดล้อมทางสังคม-วัฒนธรรมตามยุคสมัย ทั้งหมดรวมอยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน (สิทธิ บุตรอินทร์, 2555)

ดังนั้น การอยู่ร่วมกันบนโลกทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต อาศัยอยู่ร่วมกันตามหลักดุลยภาพ (Homeostasis) หรืออาจกล่าวได้ว่า มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์กันเป็นวัฏจักร ทุกสรรพสิ่งบนโลกจะต้องฟังฟังอิงอาศัยกัน สิ่งแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลต่อมนุษย์ และในทางตรงกันข้าม มนุษย์ก็มีอิทธิพลต่อสิ่งแวดล้อม แนวทางแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิดทางอาชญาวิทยา สิ่งแวดล้อม จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาในเชิงลึกเพื่อค้นหาจุดดุลยภาพ (Homeostasis) ของความสัมพันธ์ระหว่างสรรพสิ่งที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาพปัญหา หรือประเภทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เพื่อวิเคราะห์พลวัตของความสัมพันธ์ (Dynamic Relations) ทั้งทางตรง (Direct) และทางอ้อม (Indirect) อันนำไปสู่การนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาคารอยู่ร่วมกันของสรรพสิ่งในระบบนิเวศได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิด (Cause of Criminal)

2.5.1 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักคลาสสิก (Classical School)

แนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิมมีความเชื่อว่า มนุษย์มีเจตจำนงอิสระ (Freewill) ในการตัดสินใจกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง จะคำนึงถึงผลได้ (Benefit) และผลเสีย (Punishment) ที่จะได้รับจากการกระทำ โดยผู้กระทำจะมีหลักคิดที่ว่า หากผลได้มีมากกว่าผลเสียที่จะได้รับ ผู้กระทำก็จะเลือกกระทำสิ่งนั้น ในทางตรงกันข้าม หากผลได้น้อยกว่าผลเสียที่เกิดขึ้น ผู้กระทำก็จะไม่ตัดสินใจกระทำสิ่งดังกล่าว ใน

การกระทำความผิดก็เช่นกัน ถ้าผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร ได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วเห็นว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับเมื่อกระทำความผิดสำเร็จ เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับโทษตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายนั้น ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากรยังเห็นว่าประโยชน์ที่ได้มา มีความคุ้มค่าก็จะตัดสินใจกระทำความผิด

สำนักอาชญาวิทยาตั้งเดิม (Classical School) เป็นแนวความคิดอธิบายสาเหตุของการกระทำความผิด และเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านกับความไม่แน่นอนของระบอบกฎหมายและการลงโทษ และต้องการปฏิรูปกฎหมายการลงโทษให้เหมาะสมทำให้เกิดความยุติธรรม บุคคลทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย ดังนั้น ไม่ว่าผู้ใดกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน จะต้องรับโทษเช่นเดียวกัน หลักคิดที่สำคัญของสำนักคลาสสิกมาจากแนวคิดของ ซีซาร์ เบ็คคาเรีย (Cesare Baccaria) ในหนังสือชื่อ *“On Crime and Punishments”* กล่าวโดยสรุปได้ ดังนี้ (สุดสงวน สุธีสร, 2546)

1) พื้นฐานในการปฏิบัติทางสังคม ควรเป็นไปโดยสอดคล้องกับหลักประโยชน์นิยม (Utilitarian Principle) คือ มองประโยชน์สูงสุดสำหรับมวลชน (The greatest happiness shared by the greatest number)

2) การกำหนดบทลงโทษจากการประกอบอาชญากรรม ควรพิจารณาจาก ความสูญเสียต่อสังคมเป็นหลัก เนื่องจาก พฤติกรรมของอาชญากรเป็นภัยต่อสังคมโดยรวม

3) การป้องกันอาชญากรรมมีความสำคัญมากกว่าการลงโทษ กฎหมายควรเป็นลายลักษณ์อักษร และเผยแพร่ให้เป็นที่ทราบแก่สมาชิกทุกคนในสังคมว่า พฤติกรรมใดควรละเว้น พฤติกรรมใดควรปฏิบัติ โดยกำหนดบทลงโทษและการให้รางวัลอย่างเหมาะสมให้ชัดเจน นอกจากนี้ในแง่ของการป้องกัน สังคมควรมีนักกฎหมายที่มีความสามารถ มี คุณธรรม เพื่อบัญญัติกฎหมายที่เป็นธรรมให้แก่สังคม ผู้พิทักษ์สันติราษฎร์ควรมีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติงานด้วยคุณธรรม จะสามารถลดปัญหาสืบเนื่องจากการใช้กฎหมายได้ นอกจากนี้สังคม ควรส่งเสริมคนดีให้ได้ทำงานแก่สังคม และสกัดคนชั่วออกจากระบบ

4) การปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการกล่าวหาในทางลับและการทรมาน เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง กระบวนการยุติธรรมควรสร้างความยุติธรรม ด้วยการพิพากษาคดีควรมีความรวดเร็วแน่นอน และเหมาะสม โดยมีเกณฑ์ที่เป็นธรรม ในแง่ของการลงโทษควรมุ่งเน้นเรื่องการข่มขู่ยับยั้งบุคคลจากการกระทำความผิด มิใช่มุ่งเน้นเรื่องการแก้แค้นทดแทนซึ่งเป็นการทำลายล้างกัน ประเด็นเรื่องโทษ จำคุกควรนำมาใช้ แต่ต้องพัฒนาและปรับปรุงสภาพเรือนจำให้ถูกสุขลักษณะและมีความมั่นคง ปลอดภัย และ

ท้ายสุดเรื่องความหนักหนาของการลงโทษ การลงโทษต่อผู้กระทำความผิด ควรทำให้เขา รู้สึกสูญเสียมากกว่าได้ประโยชน์ (ถ้าไร) คือเป็นการลงโทษที่เหมาะสมกับโทษที่ทำไป

ดังนั้น จึงควรใช้วิธีการลงโทษในการยับยั้งการกระทำความผิดและเป็นการป้องกันอาชญากรรม โดยมีความเห็นว่ามนุษย์มีความสามารถในการใช้เหตุผล สามารถเลือกได้ว่าควรทำอะไรและไม่ควรทำ ในมิติของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยพบว่าแนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักดั้งเดิม (Classical School) มีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย เช่น พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484, พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่บัญญัติมาเป็นระยะเวลานาน และบทลงโทษตามกฎหมายค่อนข้างต่ำ ทำให้ความประสิทธิภาพของกฎหมายไม่อาจข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมได้ ประกอบกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crime) หรือเป็นอาชญากรรมที่ไม่สามารถระบุเหยื่อของอาชญากรรมได้อย่างชัดเจน ทำให้ในการเกิดอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมขึ้น ไม่มีผู้เสียหายที่จะเข้าแจ้งความต่อผู้บังคับใช้กฎหมาย อันเป็นการนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพื่อดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด จึงทำให้โอกาสในการถูกดำเนินคดีค่อนข้างต่ำ เป็นผลทำให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัว

2.5.2 ทฤษฎีป้องกัน (Deterrence Theory)

หลักการของทฤษฎีป้องกันได้มีการพัฒนาแนวคิดมาจากสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม โดยมีหลักคิดที่ว่า การป้องกันอาชญากรรมสามารถทำได้ถ้ากระบวนการยุติธรรมหรือการลงโทษตามกฎหมายมีประสิทธิภาพเพียงพอ ซึ่งหลักการลงโทษที่มีประสิทธิภาพจะต้องประกอบไปด้วย มีความรวดเร็ว รุนแรง และแน่นอน ผู้กระทำความผิดจะตัดสินใจกระทำความผิดหรือไม่ จะคำนึงถึงความทุกข์ทรมานจากโทษที่จะได้รับและความสุขที่จะได้จากการกระทำความผิด ซึ่งความสุขหรือความทุกข์ดังกล่าวจะเกิดจากประสบการณ์ในการถูกลงโทษหรือการติดต่อสัมพันธ์กับบุคคลที่เคยถูกลงโทษ หรือได้รับรู้อัตราโทษทางกฎหมาย (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2561) ซึ่งหลักการสำคัญของทฤษฎีนี้มี 2 รูปแบบ ได้แก่

1) การป้องกันทั่วไป (General Deterrence) หมายถึง อิทธิพลของกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่มีผลต่อทุกคนในสังคม ทำให้ทุกคนเกรงกลัวและไม่กล้ากระทำความผิด ซึ่งการป้องกันในลักษณะนี้ หากไม่มีกฎหมายแล้วอาจจะทำให้คนในสังคมเลือกจะกระทำความผิด นั้น

2) การป้องกันเฉพาะ (Special Deterrence) หมายถึง อิทธิพลของกระบวนการยุติธรรมที่ทำให้บุคคลที่เคยถูกลงโทษมาแล้ว จะไม่กระทำความผิดซ้ำเนื่องจากกลัวว่าจะถูกลงโทษอีก (Adler, 1991)

2.5.3 แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory)

ทฤษฎีการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) เป็นกรอบแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อธิบายเชิงสังคมศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ โดยมีหลักคิดที่ว่า การกระทำของมนุษย์ จะเกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลก่อนลงมือทำ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมพื้นฐาน (Basic Activities) หรือกิจกรรมที่มีความซับซ้อน (Complex Activities) (Scott, 1995) จากแนวคิดการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาทฤษฎีนี้แตกแขนงออกไปเป็นหลายทฤษฎีในหลายศาสตร์ โดยมีเป้าหมายอย่างเดียวกันคือต้องการนำมาใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น

ในทางเศรษฐศาสตร์ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคในการเลือกซื้อสินค้า

ในทางรัฐศาสตร์ได้นำมาอธิบายไว้ในทฤษฎีการตัดสินใจเลือกโดยส่วนรวม หรือทางเลือกสาธารณะ (Public Choice Theory) (Mc Cubbins and Thighs 2000)

ในทางสังคมศาสตร์ ได้นำแนวคิดการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผลมาใช้อธิบายใน ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) ทฤษฎีเกมส์ (Game Theory) (Health 1976)

ในทางอาชญาวิทยา ทฤษฎีนี้มีความเชื่อว่าการเลือกที่จะกระทำความผิดกฎหมายขึ้นอยู่กับความถึงพอใจหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำ อันรวมไปถึงประโยชน์ทางใจหรือความพึงพอใจด้วย โดยก่อนที่จะกระทำการใด บุคคลจะคำนึงถึงผลที่จะตามมาภายหลังจากกระทำด้วย ทฤษฎีการเลือกจะมองว่าการละเมิดกฎหมายของตน เช่น ขโมยของ ขายยาเสพติด หรือยกพวกตีกัน เกิดจากเหตุผลส่วนตัวหลายเหตุผล รวมถึงความอยาก การแก้แค้น ความต้องการ ความโกรธ ความหึงหวง ความคับแค้น ความทิวี่ เป็นต้น แต่เมื่อเหตุผลส่วนตัวได้มีการชั่งน้ำหนักระหว่างการที่ได้มาซึ่งผลประโยชน์ และผลที่ตามมาจากการประกอบอาชญากรรมคือ บทลงโทษ แนวคิดของทฤษฎีการเลือกหรือทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ได้แตกแขนงจากแนวคิดของสำนักอาชญาวิทยาดั้งเดิม (Classical School of Thought) คือ ทฤษฎีเจตจำนงอิสระ (Free Will) ทฤษฎีการเลือกมองว่าผู้กระทำความผิดเป็นคนมีเหตุผลในการตัดสินใจได้ใช้เหตุผลชั่งน้ำหนักของการกระทำแล้ว พฤติกรรมสามารถควบคุมหรือยับยั้งได้ ถ้าอาชญากรกลัวการถูกลงโทษ

ได้มีนักอาชญาวิทยา Clarke and Cornish (1987) ได้ทำการศึกษาโดยการสันนิษฐานว่า อาชญากรรมเป็นการกระทำที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่มุ่งจะทำการอันผิดกฎหมาย ประกอบการตัดสินใจของผู้กระทำผิดอย่างมีเหตุผล เช่น ก่อนที่ผู้กระทำผิดจะตัดสินใจประกอบ อาชญากรรมนั้น ผู้กระทำผิดจะพิจารณาถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับ (Benefit) และโทษหรือผลที่จะเกิดตามมาหรือต้นทุนของการกระทำผิด (Cost) ซึ่งแต่ละครั้ง หากผู้กระทำผิดได้พิจารณาแล้วว่าการกระทำครั้งนี้จะได้รับผลประโยชน์มากกว่าโทษที่จะได้รับผู้กระทำผิดจึงจะตัดสินใจลงมือประกอบอาชญากรรม ในขณะเดียวกัน หากพิจารณาแล้วว่าการกระทำครั้งนี้จะเสียประโยชน์มากกว่าโทษก็จะตัดสินใจไม่ประกอบอาชญากรรม ดังนั้นสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ย่อมมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกประกอบอาชญากรรม

นอกจากนี้ทฤษฎีนี้ยังมองว่าอาชญากรรมมีคุณสมบัติสำคัญ 2 ประการ คือ คุณสมบัติของการประกอบอาชญากรรม ซึ่งอาชญากรรมจะมีพฤติกรรมแตกต่างกันไปตามรูปแบบของอาชญากรรม ซึ่งจะเป็นความแตกต่างด้านความชำนาญของการประกอบอาชญากรรม ทรัพย์สิน หรือ ผลประโยชน์ที่จะได้รับการกระทำผิด และการมีอยู่อย่างแพร่หลายของเหยื่ออาชญากรรม ส่วนคุณสมบัติของอาชญากรจะต้องมีความแตกต่างกันของตัวอาชญากรในการตัดสินใจที่จะประกอบอาชญากรรม โดยอาชญากรจะคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการประกอบอาชญากรรม เช่น โอกาสในการกระทำผิด ผลเสียผลประโยชน์ ความเสี่ยง แรงกระตุ้น หรือมูลเหตุจูงใจในการกระทำผิดของอาชญากร โดยอาชญากรจะคิดคำนวณถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชญากรรมแล้วตัดสินใจว่าจะประกอบอาชญากรรมหรือไม่ (Siegel, 2006, pp.100-102)

ทั้งนี้ แนวคิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจะช่วยให้เข้าใจว่าทำไมสถานที่หนึ่งจึงมีอาชญากรรมเกิดขึ้นมากกว่าอีกสถานที่ หรือทำไมเป้าหมายที่มีลักษณะแบบนี้ถึงตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมากกว่าเป้าหมายอีกประเภท ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการระบุแนวทางหรือเทคนิคป้องกันปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2.5.4 แนวคิดเกี่ยวกับสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม (Positive School)

แนวคิดของสาเหตุการกระทำความผิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมเกิดจากความเจริญทางวิทยาศาสตร์ได้เข้ามามีอิทธิพลเหนือหลักเหตุผลและปรัชญาใน โดยนักอาชญาวิทยาชาวอิตาลี ได้แก่ ซีซาร์ ลอมโบรโซ (Cesare Lombroso) ราฟาเอล การ์โฟโล (Raffaello Garofolo) และเอ็นริโก เฟอร์รี (Enrico Ferri) ได้ เสนอแนวความคิดการวิเคราะห์สาเหตุของการกระทำความผิดโดยใช้หลักวิทยาศาสตร์ และการบังคับใช้กฎหมายว่ากฎหมายจะต้องคำนึงถึงสาเหตุของผู้กระทำความผิด ที่เกิดจากแรงกดดันด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพสังคม เช่น เกิดจากการบกพร่องทางพันธุกรรมหรือกายภาพ หรือเกิดจากความยากจน หรือหมดโอกาสทางสังคม เกิดจากความกดดันในจิตใจทำให้ผู้กระทำความผิดไม่มีโอกาสใช้หลักเหตุผลมาพิจารณาถึงผลดีและผลเสียก่อนที่จะกระทำความผิด สำนักนี้จึงหันมาศึกษาตัวอาชญากรมากกว่า การศึกษาตัวบทกฎหมาย

จากแนวความคิดของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยมที่เชื่อว่า ผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร ถูกสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยต่างๆ บีบบังคับ (Determinism) ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาปัจจัยภายในของผู้กระทำความผิดหรืออาชญากร เพราะในสังคมถือว่ากฎหมายและรัฐเป็นสิ่งสมบูรณ์แต่สิ่งที่ผิดปกติกคือตัวผู้กระทำความผิดหรือผู้ที่ละเมิด กฎหมาย ซึ่งต้องทำการศึกษาว่าสาเหตุในการกระทำความผิดคืออะไร และสามารถนำสาเหตุไปใช้ในการแก้ไข หรือทำให้ปรับตัวเข้ากับสังคมหรือปฏิบัติตามกฎหมายได้ ดังนั้น การลงโทษผู้กระทำความผิดจึงไม่ได้มุ่งไปในด้านการข่มขู่ ให้เข็ดหลาบ แต่เป็นการอบรมแก้ไขให้เขาปรับตัวเข้ากับสังคมได้ (สุดสงวน สุธีสร, 2546)

2.6 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situational Crime Prevention Theory)

การป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์เป็นแนวคิดการป้องกันอาชญากรรม โดยมุ่งเน้นการลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรม ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของนักอาชญาวิทยาส่วนใหญ่ที่เริ่มศึกษาจากพฤติกรรมและนำไปสู่การวิเคราะห์รูปแบบของการก่ออาชญากรรม โดยการทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น และใช้กลไกเชิงกลยุทธ์ในการวิเคราะห์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในการเกิดอาชญากรรม เช่น ปัจจัยในมิติของผู้กระทำความผิด (Criminal) เหยื่อ (Victims) สภาพแวดล้อม (Environment) รวมไปถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่ารูปแบบของการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ มีจุดมุ่งหมายในการป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดมากกว่าที่จะมุ่งเน้นการลงโทษ หรือจับกุมอาชญากรโดยลดโอกาสในการเกิดอาชญากรรม ลดแรงจูงใจ (Motivation) ในการก่ออาชญากรรมจากผู้กระทำความผิดซึ่งจะแปรผันไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นกระบวนการมุ่งเน้นที่การสร้างกลไกความปลอดภัยด้วยการสร้างกลไกในการลดแรงจูงใจของอาชญากรในการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

2.6.1 ความหมายหรือนิยามของการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

Ronald V. Clarke (1997) กล่าวว่า ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ คือแนวคิดที่แสวงหาแนวทางลด ตัดโอกาสในการกระทำผิดแต่ละประเภทที่ลักษณะเฉพาะ โดยการเพิ่มความเสียวและความยากในการประกอบอาชญากรรม และลดรางวัล ผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการประกอบอาชญากรรม

โดยทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์นั้น มีกระบวนการดำเนินการที่ซับซ้อน เนื่องจากพัฒนามาจากหลายทฤษฎี เพื่ออธิบายว่าอาชญากรรมเกิดขึ้นที่ไหน เกิดขึ้นเมื่อไร และเกิดขึ้นอย่างไร ซึ่งวิเคราะห์บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงจนทำให้เกิดอาชญากรรม ซึ่งทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์มีความแตกต่างจากแนวคิดของทฤษฎีทางอาชญาวิทยาอื่น ๆ ตรงที่พยายามค้นหาสาเหตุอาชญากรรมจากการวิเคราะห์สถานที่เกิดเหตุ ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดอาชญากรรมมากกว่าการมุ่งไปการจับกุมและลงโทษอาชญากร (Auzeen Shariati and Rob T.Guerette, 2017) ทั้งนี้ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ให้ความสำคัญกับโอกาสที่เอื้อให้

เกิดกระทำผิด ดังนั้นจึงมุ่งหาวิธีการต่างๆ ทั้งการออกแบบเครื่องมือป้องกัน วิธีการบริหารจัดการเพื่อป้องกัน การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ การกำหนดนโยบายที่จะช่วยลดปัจจัยด้านสถานการณ์ของสภาพแวดล้อมที่จูงใจกระตุ้นให้เกิดการกระทำผิด ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะตอบสนองต่อสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและทันเวลา (Smith and Clarke, 2012)

2.6.2 แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Clark, 1997 : Auzeen Shariati and Rob T. Guerette, 2017) ประกอบด้วย 3 แนวคิดหลักคือ

1) แนวคิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Perspective – RCP) Clarke and Cornish (1985) สันนิษฐานว่า อาชญากรรมคือการกระทำหรือพฤติกรรมที่มีลักษณะเฉพาะ ประกอบกับความสามารถในการตัดสินใจของผู้กระทำผิดอย่างสมเหตุสมผล กล่าวคือ ก่อนที่ผู้กระทำผิดจะตัดสินใจประกอบอาชญากรรมนั้น ผู้กระทำผิดจะพิจารณาถึงผลประโยชน์ ความคุ้มค่า (Benefit) และโทษ ผลกระทบที่จะเกิดตามมา ต้นทุน (Cost) ที่จะได้รับการกระทำในแต่ละครั้ง ซึ่งหากพิจารณาแล้วว่าการกระทำครั้งนี้จะได้รับผลประโยชน์มากกว่าโทษที่จะได้รับผู้กระทำผิดจึงจะตัดสินใจลงมือประกอบอาชญากรรม ในขณะที่เดียวกันหากพิจารณาแล้วว่าการกระทำครั้งนี้จะเสียประโยชน์มากกว่าโทษก็จะตัดสินใจไม่ประกอบอาชญากรรม ฉะนั้นถ้าการตัดสินใจประกอบอาชญากรรมขึ้นอยู่กับความรู้ถึงผลที่จะได้รับ ดังนั้นสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ย่อมมีผลต่อการตัดสินใจที่จะเลือกประกอบอาชญากรรม ทั้งนี้แนวคิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลจะช่วยทำให้เข้าใจว่าทำไมสถานที่หนึ่งถึงมีอาชญากรรมมากกว่าเป้าหมายอีกประเภท ซึ่งจะมีส่วนสำคัญต่อการระบุแนวทาง เทคนิคป้องกัน ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

2) แนวคิดกิจวัตรประจำวัน (Routine Activity Approach-RAA) แนวคิดกิจวัตรประจำวัน นำเสนอโดย Cohen and Felson (1979) เป็นอีกหนึ่งแนวคิดที่จะช่วยอธิบายว่าทำไมถึงเกิดอาชญากรรม และอาชญากรรมเกิดขึ้นได้อย่างไร โดยอธิบายปรากฏการณ์ด้วยวิธีการป้องกันอาชญากรรม ซึ่งตามแนวคิดกิจวัตรประจำวันนั้น อธิบายว่า อาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้งจะต้องประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 อย่าง ได้แก่ แรงจูงใจของของผู้กระทำผิด (Offender Motivation) เป้าหมายที่เหมาะสม (Suitable Target) และความอ่อนแอในการปกป้อง (Lack of Guardian) หรือที่รู้จักกันในชื่อว่า สามเหลี่ยมอาชญากรรม (Triangle of Crime) ดังนั้นหากไม่ต้องการให้อาชญากรรมเกิดขึ้น จะต้องตัดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งออกไป ซึ่งจะช่วยลดโอกาสที่จะเกิดอาชญากรรมขึ้นได้

3) ทฤษฎีรูปแบบการก่ออาชญากรรม (Crime Pattern Theory – CPT) Brantingham et al. (2005) อธิบายว่าอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง เกิดจากความเหมาะสมของสถานที่ (Area) ที่เอื้อให้เกิดการกระทำผิด โดยสถานที่ที่เหมาะสมแบ่งออกเป็น 3 แบบ คือ

3.1) สถานที่ที่อาชญากรคุ้นเคยหรือใช้เดินทางประจำแต่เหยื่อไม่เคยใช้มาก่อน

3.2) สถานที่ที่อาชญากรและเหยื่อคุ้นเคย ซึ่งทั้งอาชญากรและเหยื่อใช้เดินทางเป็นประจำ

3.3) สถานที่ที่ทั้งอาชญากร และเหยื่อไม่คุ้นเคย

ดังนั้นความสำคัญของทฤษฎีนี้จึงอยู่ที่การออกแบบระบบรักษาความปลอดภัยในสถานที่ซึ่งนับว่าเป็นการวางนโยบายเชิงป้องกันอาชญากรรมได้อย่างแท้จริง ทั้ง 3 แนวคิดที่เป็นพื้นฐานของทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมถูกนำไปวิเคราะห์และพัฒนาเป็นรูปแบบ เทคนิคที่นำมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสถานการณ์

2.6.3 รูปแบบในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์

Clarke (1992) ได้กำหนดรูปแบบ เทคนิคการป้องกันตามสถานการณ์ โดยแบ่งเป็น 3 หมวด 12 เทคนิค และต่อมาเมื่อทฤษฎีถูกนำไปทดสอบและประยุกต์ใช้มากขึ้นในปี พ.ศ. 2546 (ค.ศ.2003) Clark และคณะ จึงพัฒนารูปแบบการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ แบ่งเป็น 5 หมวด 25 เทคนิค เพื่อเป็นแนวทางในการลด ตัดโอกาสการเกิดอาชญากรรมประเภทต่างๆ เช่น การลักทรัพย์ การขั้บรถขณะเมาสุรา การใช้ความรุนแรง การตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมซ้ำ เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ (Clarke, 1997; Conish and Clarke, 2003)

1) การเพิ่มความยาก (Increasing Effort)

1.1) ทำให้เป้าหมายเข้มแข็ง (Target Harden) เช่น ติดตั้งอุปกรณ์ล็อคพวงมาลัยรถยนต์ ติดตั้งกระจกนิรภัย ติดตั้งอุปกรณ์ป้องกันการงัดแงะ

1.2) ควบคุมการเข้าถึงทรัพย์สิน (Control Access to Facilities) เช่น ตั้งรหัสผ่านโทรศัพท์ ใช้บัตรผ่านประตูแบบอิเล็กทรอนิกส์ ตรวจสอบคัดกรองสัมภาระ

1.3) ตรวจสอบบริเวณทางออก (Screen Exits) เช่น ใช้ระบบบัตรผ่านเข้า-ออก ต้องแลกบัตรผ่านประตู ระบบแท็ก (Tag) สินค้าอิเล็กทรอนิกส์

1.4) เบี่ยงเบนความสนใจคนร้าย (Deflect Offenders) เช่น การปิดถนน แยกห้องน้ำชายหญิง

1.5) ควบคุมอาวุธ-เครื่องมือ (Control Tools Weapons) เช่น ต้องปิดโทรศัพท์มือถือก่อนเข้าไปในสถานที่ติดตั้งอุปกรณ์ตัดสัญญาณโทรศัพท์มือถือ จำกัดการขายสี่สเปร์ย์แก๊วยาวชน

2) การเพิ่มความเสี่ยง (Increasing Risk)

2.1) เพิ่มการรักษาความปลอดภัย (Extend Guardianship) เช่น การปรับรูปแบบการดำเนินกิจกรรมประจำวัน ระบบเพื่อนบ้านเตือนภัย

2.2) เพิ่มการตรวจตราโดยสภาพแวดล้อม (Assist Natural Surveillance) เช่น บำรุง ซ่อมแซมระบบแสงสว่างบนถนน ออกแบบพื้นที่โดยคำนึงถึงความปลอดภัยเพิ่มผู้เตือนภัย (Whistleblowers) ในพื้นที่สาธารณะบริเวณที่มีความเสี่ยงเกิดอาชญากรรม

2.3) ลดความไม่มีตัวตน (Reduce Anonymity) เช่น ต้องแลกบัตรคนขับรถแท็กซี่ก่อนเข้าหมู่บ้าน อาคารสำนักงาน จดจำตำหนิสัญลักษณ์ของรถยนต์ คน สิ่งของ สังเกต เครื่องแบบการแต่งกาย

2.4) กำหนดพื้นที่ความรับผิดชอบ (Utilize Place Manager) เช่น ติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) เพิ่มพนักงานให้เพียงพอในร้านสะดวกซื้อ เฝ้าระวังของรางวัล

2.5) เพิ่มการเฝ้าระวังอย่างเป็นทางการ (Strengthen Formal Surveillance) เช่น กล้องอัตโนมัติตรวจจับการฝ่าไฟแดง (Red light Camera) สัญญาณกันขโมย เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย

3) การลดรางวัล ผลประโยชน์ (Decreasing Reward)

3.1) ซ่อนเร้นเป้าหมาย (Conceal Targets) เช่น ไม่จอดรถริมถนน ไม่ระบุ ติดสัญลักษณ์ว่าเป็นรถบรรทุกสิ่งของมีค่า

3.2) นำเป้าหมายออก (Remove Targets) เช่น นำรถวิทยุในรถยนต์ออก ชำระค่าโทรศัพท์ แบบใช้บัตรเติมเงิน

3.3) ทำเครื่องหมาย รหัสทรัพย์สิน เช่น ทำสัญลักษณ์ติดทรัพย์สิน สร้างสัญลักษณ์ที่บ่งบอกว่าตนเองเป็นเจ้าของ

3.4) กำจัดตลาดรับซื้อสินค้า (Disrupt Market) เช่น ตรวจสอบใบอนุญาตการค้า ตรวจสอบโรงรับจำนำ ควบคุมการจัดประเภทโฆษณา

3.5) ปฏิเสธผลประโยชน์ (Deny Benefits) เช่น ตั้งกฎให้ทำความสะอาด กำแพงที่มีการพ่นสีเมื่อจับได้ว่าเป็นผู้พ่นสีในที่สาธารณะ ใช้แท็กสินค้าที่ติดตั้งระบบฉีดยาพ่นหมึก เมื่อพยายามจะดึงแท็กสินค้าออกเอง ติดกันชนเพื่อไว้เป็นหลักฐานเมื่อถูกชน

4) การลดสิ่งกระตุ้น ยั่วยุ (Decreasing Provocation)

4.1) ลดความตึงเครียด ผิดหวัง (Reduce Frustrations and Stress) เช่น ใช้บริการอย่างสุภาพ ต่อแถวอย่างเป็นระเบียบ เพิ่มที่นั่งรอเปิดเพลงบรรเลงผ่อนคลายอารมณ์

4.2) เลี่ยงการโต้เถียง (Avoid Disputes) เช่น แยกฝั่งผู้เข้าชมการแข่งขัน ลดความหนาแน่นของผู้ใช้บริการในสถานบริการ กำหนดอัตราค่าบริการแบบคงที่

4.3) ลดการกระตุ้นอารมณ์ (Reduce Emotional Around) เช่น ควบคุมการใช้ความรุนแรง ระเบียบบังคับให้ผู้เข้าชมแสดงพฤติกรรมที่ดี กฎห้ามมีการเหยียดสีผิว เชื้อชาติ

4.4) ลดความกดดันจากบุคคลอื่น (Neutralize Peer Pressure) เช่น เมมาแล้วไม่ขับ กล้าพูดบอกปฏิเสธ

4.5) ลดพฤติกรรมเลียนแบบ (Discourage Imitation) เช่น คัดกรองและปกปิดการกระทำที่ไม่เหมาะสม ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่โหดร้ายอย่างรวดเร็ว ติดตั้งระบบ V-chip ในโทรทัศน์ (สื่อรายการที่ไม่เหมาะสม)

5) การขจัดข้อแก้ตัว (Removing Excuse)

5.1) ตั้งกฎ (Set Rules) เช่น การลงทะเบียนก่อนการเข้าพัก ทำสัญญาก่อนการเช่า กฎการห้ามล่วงละเมิดล่วงเพศ

5.2) ติดประกาศกฎระเบียบ (Post Instruction) เช่น ป้ายห้ามจอด ป้ายทรัพย์สินส่วนบุคคล ป้ายอุปกรณ์สำหรับดับไฟ

5.3) กระตุ้นจิตสำนึก (Alert Conscience) เช่น ป้ายจำกัดความเร็ว ลงนาม งดด้านศุลกากรติดป้ายเตือน

5.4) ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ (Assist Compliance) เช่น ใช้ลิฟต์สาธารณะ ทั้งขยับลงถึง

5.5) ควบคุมการใช้ยาเสพติดและดื่มแอลกอฮอล์ (Control Drugs and Alcohol) เช่น ลดระดับแอลกอฮอล์ก่อนออกจากสถานบันเทิง การแทรกแซงอย่างรุนแรง สถานที่ปลอดแอลกอฮอล์

จากการศึกษารูปแบบ เทคนิคในการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ ผู้วิจัยจึงนำเอารูปแบบหรือเทคนิคต่าง ๆ มาวิเคราะห์ร่วมกับแรงจูงใจและลักษณะของห่วงโซ่อุปทานในการลักลอบลำสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อวิเคราะห์ถึงเจตนาเริ่มต้นเนื้อหา เพื่อนำไปสู่การวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2.7 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กรอาชญากรรม (Organized Crime) และอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime)

อาชญากรรมองค์กร (Organized Crime) หมายถึง อาชญากรรมซึ่งอาชญากรได้รวมตัวกัน มีสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน ในลักษณะคล้ายกับองค์กรธุรกิจ มีการวางแผนและดำเนินการเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย

2.7.1 ความหมายขององค์กรอาชญากรรม

ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ⁸ (United Nations Convention against Transnational Organized Crime – UNTOC) ได้กำหนดนิยามขององค์กรอาชญากรรม ไว้ดังนี้

1) เป็นกลุ่มอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (Organized Criminal Group) หมายถึง กลุ่มที่มีการจัดตั้งมีรูปแบบเป็นโครงสร้างที่ชัดเจน ประกอบไปด้วยบุคคลตั้งแต่ 3 ขึ้นไปมีการดำเนินงานโดยเป้าหมายในการก่ออาชญากรรมร้ายแรงอย่างหนึ่งอย่างใด ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา

⁸ อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรเป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมายที่กำหนดมาตรฐานระดับสากลเกี่ยวกับการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม โดยมีขอบเขตการบังคับใช้ในด้านการป้องกัน การสืบสวนและการดำเนินคดีเกี่ยวกับฐานความผิดที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ ๔ ฐาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การฟอกทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำผิด การทุจริตคอร์รัปชัน และการขัดขวางกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งฐานความผิดร้ายแรงที่อนุสัญญาฯ ได้กำหนดนิยามว่าเป็นความผิดที่มีโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ ๔ ปีขึ้นไป เมื่อความผิดดังกล่าวมีลักษณะข้ามชาติและเกี่ยวข้องกับกลุ่มองค์กรอาชญากรรม ทั้งนี้ อนุสัญญาฯ ได้ระบุถึงการให้ความร่วมมือระหว่างรัฐภาคี อาทิ การส่งผู้ร้ายข้ามแดน เรื่องโอนตัวนักโทษ การช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางอาญา

สหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ตั้งแต่ 1 ฐานความผิดขึ้นไป เป็นระยะเวลาหนึ่ง เพื่อประโยชน์อย่างหนึ่งอย่างใดทางการเงินหรือผลประโยชน์วัตถุอื่น ไม่ว่าจะได้มาทางตรงหรือทางอ้อม

2) อาชญากรรมร้ายแรง (Serious Crime) หมายถึง การกระทำความผิดที่มีอัตราโทษ ขั้นสูงทำให้สูญเสียอิสรภาพ เป็นเวลาอย่างน้อย 4 ปีขึ้นไป หรือโทษที่รุนแรงกว่านั้น

3) ทรัพย์สินที่ได้จากอาชญากรรม (Proceeds of Crime) หมายถึง ทรัพย์สินหรือสิ่งอื่นใด ที่ได้มาจากการกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่งทีกล่าวมาข้างต้น ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อม

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ จึงกำหนดให้การกระทำหรือการดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนต่อกฎหมายและมีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ ทุกประเทศที่อยู่ในอนุสัญญากำหนดเป็นความผิดทางอาญาและมีบทลงโทษเฉพาะ เพื่อเป็นการสร้างมาตรฐานและประสิทธิภาพในการป้องกันและปราบอาชญากรรมข้ามชาติ

2.7.2 ลักษณะขององค์กรอาชญากรรม

องค์กรอาชญากรรม จะมีลักษณะดังต่อไปนี้ (สุนนทิพย์ จิตสว่าง, 2561)

- 1) มีการรวมกลุ่มของคณะบุคคลอย่างมั่นคง
- 2) มีการวางแผน กำหนดนโยบาย หรือทิศทางในการประกอบอาชญากรรม
- 3) มีการบริหารและจัดการภายในองค์กรที่ชัดเจน มีโครงสร้างองค์กร และรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ
- 4) มีหัวหน้าองค์กรที่มีอำนาจและอิทธิพลทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือมีบทบาทหน้าที่สำคัญในสังคม
- 5) อาจมีข้าราชการหรือนักการเมืองเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม
- 6) มักมีความเกี่ยวข้องกับอาชญากรอาชีพหรืออาชญากรมาข้ามชาติ
- 7) การดำเนินงานที่ใช้บุคคลที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน
- 8) มีทรัพยากรทางการเงินจำนวนมากในการดำเนินงานขององค์กร
- 9) มีรูปแบบในการจัดสรรทรัพยากรในการดูแลพรรคพวกหรือสมาชิก
- 10) มีการใช้ความรุนแรงในการดำเนินธุรกิจ

2.7.3 รูปแบบของอาชญากรรมองค์กร

องค์การสหประชาชาติ ได้จัดแบ่งรูปแบบของอาชญากรรมองค์กร ออกเป็น 10 รูปแบบ ได้แก่ (สุมนทิพย์ จิตสว่าง, 2561)

- 1) การลักลอบค้ายาเสพติด (Illicit Trafficking in Drugs)
- 2) การลักลอบนำคนเข้าเมือง (Smuggling of Illegal Migrants)
- 3) การค้าอาวุธ (Arms Trafficking)
- 4) การลักลอบค้าอาวุธนิวเคลียร์ (Trafficking in Nuclear Material)
- 5) องค์กรอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย (Transnational Criminal Organization and Terrorism)
- 6) การค้าหญิงและเด็ก (Trafficking in Women and Children)
- 7) การลักลอบค้าชิ้นส่วนมนุษย์ (Trafficking in Body Parts)
- 8) การโจรกรรมและการลักลอบค้ายานพาหนะ (Theft and Smuggling in Vehicles)
- 9) การฟอกเงิน (Money Laundering)
- 10) การกระทำอื่น (Other Activities) ได้แก่
  - 10.1) การโจรกรรมศิลปวัตถุ
  - 10.2) การติดสินบนเจ้าพนักงานหรือข้าราชการ
  - 10.3) อาชญากรรมคอมพิวเตอร์
  - 10.4) อาชญากรรมสิ่งแวดล้อม
  - 10.5) อาชญากรรมทรัพย์สินทางปัญญา
  - 10.6) การฉ้อโกงประกันภัยทางทะเล
  - 10.7) การแทรกซึมและการครอบงำธุรกิจถูกกฎหมาย

2.7.4 แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมข้ามชาติ

อาชญากรรมข้ามชาติ หมายถึง การกระทำความผิดโดยละเมิดกฎหมายอาญาหรือกฎหมายที่มีโทษทางอาญา โดยผู้กระทำได้กระทำความผิดขึ้นในประเทศหนึ่ง แต่ผลแห่งการกระทำความผิดหรือความเสียหายเชื่อมโยงไปอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งในความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติ ได้ถูกกำหนดไว้ในข้อ 3

ของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านองค์การอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งระบุไว้อย่างชัดเจนว่า การกระทำที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (สุมนทิพย์ จิตสว่าง, 2561)

- (1) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศมากกว่า 1 ประเทศ
- (2) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่ส่วนสำคัญของการเตรียมการ การวางแผน การสั่งการ การควบคุม ได้กระทำในอีกประเทศหนึ่ง
- (3) ความผิดกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่เกี่ยวข้องกับองค์การอาชญากรรมซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดทางอาญาในอาณาเขตของประเทศมากกว่า 1 ประเทศ หรือ

(4) ความผิดนั้นกระทำลงในประเทศหนึ่ง แต่มีผลกระทำสำคัญเกิดขึ้นในอีกประเทศหนึ่ง United Nations Crime and Criminal Justice Branch ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมข้ามชาติในเชิงอาชญาวิทยา ซึ่งครอบคลุมกิจกรรม 5 ประการ ได้แก่ (Mueller, 1998)

- (1) เป็นการกระทำความผิดที่ครอบคลุมธุรกิจอาชญากรรม องค์การอาชญากรรมอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และคอร์ปชั่น
- (2) เป็นการกระทำความผิดที่ต้องใช้ทักษะความสามารถสูงกว่าอาชญากรรมทั่วไป
- (3) เป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้ายาเสพติด
- (4) เป็นการกระทำที่ก่อให้เกิดความรุนแรงข้ามชาติ และมีผลกระทบระหว่างประเทศ
- (5) อาชญากรจะมีการเคลื่อนย้ายที่อยู่ตลอดเวลา

จากการศึกษาพบว่าอาชญากรรมในปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิมที่เป็นการกระทำในลักษณะเฉพาะตัวมาเป็นรูปแบบการกระทำความผิดในลักษณะองค์กร มีการวางแผนและดำเนินการเพื่อประกอบธุรกิจผิดกฎหมาย มีความสลับซับซ้อนในกระบวนการ แบ่งหน้าที่กันทำ หรือเป็นการร่วมมือกันทำระหว่างองค์กร เพื่อให้เจ้าหน้าที่ตำรวจหรือเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายติดตามจับกุมได้ยากขึ้น ยิ่งไปกว่านั้น ในการกระทำความผิดจะเป็นการกระทำความผิดระหว่างประเทศ โดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมายของแต่ละประเทศที่แตกต่างกันในการเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำความผิดในประเทศดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรหรือหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายควรให้ความสำคัญในการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Melanie Wellsmith (2011) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “*อาชญากรรมสัตว์ป่ากับปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย (Wildlife Crime: The Problems of Enforcement)*” ในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ เวลล์ สก็อตแลนด์ ไอร์แลนด์) โดยผลการวิจัยพบว่า ปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปราม การลักลอบค้าสัตว์ป่า ได้แก่ (1) ความไม่พร้อมเพียงพอของทรัพยากรเพื่อดำเนินการจัดการปัญหาการ ลักลอบค้าสัตว์ป่า (2) การกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ไม่ได้ถูกบันทึกลงในฐานข้อมูล อาชญากรรมของราชการ (Dark Figure) (3) การคอร์รัปชันและ (4) การลักลอบค้าสัตว์ป่าเป็นปัญหาที่ไม่ รุนแรงเมื่อเทียบกับอาชญากรรมพื้นฐาน โดย Melanie Wellsmith ได้นำเสนอแนวทางเพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่า แบ่งออกเป็น 2 แนวทาง คือ (1) การพัฒนาและปรับปรุงระบบการ บังคับใช้กฎหมาย โดยการพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลการกระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดย ยกระดับความสำคัญให้เหมือนกับอาชญากรรมประเภทอื่นที่มนุษย์เป็นเหยื่ออาชญากรรม และ (2) การใช้ มาตรการทางเลือกเพื่อควบคุมและป้องกัน โดยการสร้างความตระหนัก รู้เรื่องผลกระทบจากการลักลอบ ค้าสัตว์ป่าให้แก่ประชาชน เนื่องจากประชาชนเป็นกลไกสำคัญจะมีส่วนช่วยลดความต้องการบริโภคสัตว์ ป่าให้น้อยลง อีกทั้งนำรูปแบบการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์มาปรับใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละ บริบทของชุมชน เพื่อลดช่องโอกาสต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่การกระทำผิด

Angus Nurse (2012) ทำการศึกษาเรื่อง “*การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าใน ประเทศอังกฤษ (Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law)*” เพื่อวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ ผลการศึกษาพบว่า ประสิทธิภาพของกฎหมายจะขึ้นอยู่กับความเข้มงวดของการบังคับใช้กฎหมาย ผลการศึกษาพบว่า กฎหมายที่มีประสิทธิภาพจะเกิดขึ้นในช่วงที่มีการบังคับใช้กฎหมาย ยิ่งมีการบังคับใช้กฎหมายอย่าง เข้มงวดและเคร่งครัดกฎหมายนั้นยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งเพื่อทดสอบว่าองค์กรนอกภาครัฐ (NGOs) มีอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่ามากกว่าหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม ผล การศึกษาพบว่า องค์กรนอกภาครัฐมีอิทธิพลต่อการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่ามากกว่าหน่วยงาน ใน กระบวนการยุติธรรมเนื่องจากองค์กรนอกภาครัฐมีบทบาทอย่างมากในการก่อตัวและกำหนดนโยบาย

โดยตัวแทนจากองค์กรนอกจากภาครัฐจะถูกเชิญเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการร่างนโยบายกฎหมายด้านสัตว์ป่าทั้งในฐานะที่ปรึกษาด้านนโยบาย นักวิจัย เจ้าหน้าที่สืบสวนเชิงพื้นที่ พยานในศาล ผู้จัดการเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับสถานการณ์และสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับสัตว์ป่า อีกทั้งทัศนคติในการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อเรียกร้องสิทธิให้กับสัตว์ป่าเหล่านั้น ในขณะที่หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมวิเคราะห์ปัญหาอาชญากรรมด้านสัตว์ป่าภายใต้ทฤษฎีอาชญาวิทยาและกฎหมายอาญาที่มองเพียงว่าสัตว์ป่าเป็นสิ่งของอย่างหนึ่งเท่านั้น ซึ่งทำให้พบว่าการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของกฎหมายสัตว์ป่านั้น คือ เพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศให้มีความสมบูรณ์และสมดุล เพื่อที่จะได้ไม่เกิดผลกระทบทางอ้อมต่อมนุษยชาติต่อไป

Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam)” ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัย 4 ประการ ที่มีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม ทั้งยังทำให้ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ากลายเป็นปัญหาอาชญากรรมที่สร้างความเสียหายและมีผลกระทบต่อประชาชนในประเทศเวียดนามอย่างยิ่ง ได้แก่ (1) การยึดติดกับทัศนคติการตัดสินใจจากมุมมองที่มนุษย์เป็นฐานโดยมิได้ คำนึงถึงสิทธิของสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติมีโอกาสและสิทธิที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ (2) ความเชื่อค่านิยมในการบริโภคสัตว์ป่า (3) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และ (4) ความอ่อนแอของกระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อม ดังนั้นเพื่อป้องกันและลดระดับความรุนแรงของปัญหา การลักลอบค้าสัตว์ป่าหน่วยงานภาครัฐจึงจำเป็นต้องออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิ่งแวดล้อมส่งเสริมและพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม สิ่งแวดล้อมแก่ทุกภาคส่วน ภายใต้บริบททางการเมืองและระบบเศรษฐกิจของประเทศไปพร้อมกัน

Tanya Wyatt (2013) ทำการศึกษาเรื่อง “ความปลอดภัยกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่า (The Security Implications of the illegal Wildlife Trade)” ซึ่งได้ศึกษาถึงผลกระทบของการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่ามีผลต่อความมั่นคงของชาติในด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยของประเทศ ซึ่งได้ศึกษาถึงสถานการณ์และสภาพปัญหาของการลักลอบค้าสัตว์ป่าในมุมมองของอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่า การลักลอบล่าสัตว์ป่าและพืชป่าส่งผลกระทบต่อความมั่นคง

ด้านสิ่งแวดล้อม มนุษย์ เศรษฐกิจ และความปลอดภัยของประเทศ ในวงกว้างโดย Tanya Wyatt ได้วิเคราะห์พบว่าผลกระทบมี 4 มิติ ได้แก่ (1) ด้านสุขภาพ เช่น การระบาดของโรคจากสัตว์สู่คน, (2) ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น เคลื่อนย้ายสัตว์ป่าทำให้เกิดการขยายพันธุ์ของสัตว์ป่าต่างถิ่นจนทำลายสัตว์ป่าพื้นเมือง, (3) ด้านสังคมและเศรษฐกิจ เช่น การขาดเสถียรภาพทางการเมือง ก่อเกิดปัญหาสังคม และ (4) ด้านความมั่นคงของประเทศ เช่น การขยายตัวของเครือข่ายองค์กรอาชญากรรมรวมไปถึงองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

Marin Tournier (2015) ทำการศึกษาเรื่อง “การป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กรณีศึกษาเปรียบเทียบยุทธศาสตร์กับการตอบสนองปัญหา (Countering Illegal Wildlife Trade in Southeast Asia: A Critical Comparison of the Leading Strategies and Their Corresponding Initiatives)” เพื่อศึกษาว่าการบังคับใช้กฎหมาย มาตรการต่างๆ กับความตระหนักรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยแก้ไขปัญหาลักลอบค้าสัตว์ป่า ผลการศึกษาพบว่า การบังคับใช้กฎหมายและความตระหนักรู้ ช่วยแก้ปัญหาลักลอบค้าสัตว์ป่าได้ โดยการบังคับใช้กฎหมายจะมีส่วนช่วยลด ตัดอุปทานสัตว์ป่า (ความต้องการค้าสัตว์ป่า) ผ่านการดำเนินกิจกรรม โครงการที่มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดและจริงจัง ในขณะเดียวกัน ความตระหนักรู้จะมีส่วนช่วยลด ตัดอุปสงค์สัตว์ป่า (ความต้องการซื้อสัตว์ป่า) นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่มีส่วนช่วยผลักดันให้การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการต่างๆ ประสบความสำเร็จคือ (1) การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานภาครัฐที่จะมีส่วนช่วยบังคับและควบคุม กิจกรรม การปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแผน (2) การมีส่วนร่วมขององค์กรนอกภาครัฐเพื่อร่วมขับเคลื่อนแผนการ กิจกรรมต่างๆ

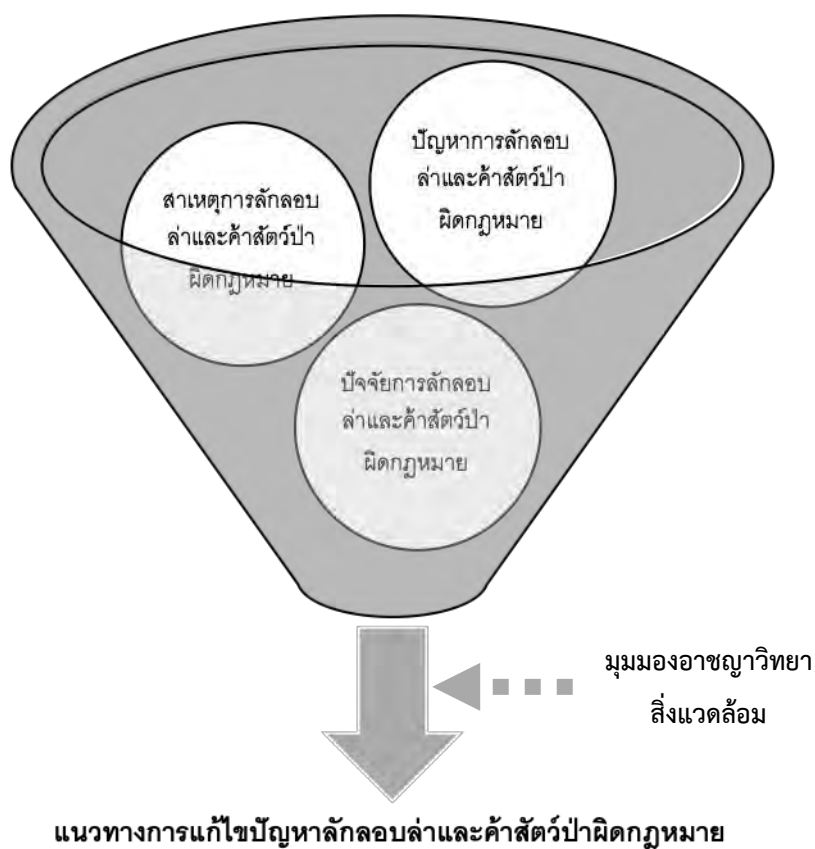
สุนนทิพย์ จิตสว่าง และนที จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย (Environmental Crime in Thailand)” โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อทราบ ปัญหาและผลการทบทของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย , ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยมีเกิดขึ้นในทุกมิติ เช่น ปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าผิดกฎหมาย การลักลอบทิ้งขยะของเสียอันตราย การทำลายบรรยากาศชั้นโอโซน และการประมงผิดกฎหมาย ซึ่งภาพรวมของลักษณะการกระทำความผิดส่วนใหญ่

เกิดจาก การที่ชาวบ้านในพื้นที่กระทำความผิดเพราะไม่รู้กฎหมาย , กระทำความผิดเพื่อต้องการรายได้ในการดำรงชีพ ในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมนั้น มีปัญหาและอุปสรรคหลายด้าน เช่น ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมไม่ให้ความสำคัญต่ออาชญากรรมที่กระทำต่อสิ่งแวดล้อม เสมือนอาชญากรรมทั่วไป ประกอบกับบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมขาดความรู้ ความเข้าใจในข้อกฎหมาย การขาดความรู้ความเชี่ยวชาญในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ประกอบกับ ตัวบทกฎหมายที่มีความล้าสมัย อัตราโทษตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้ความรุนแรงของบทลงโทษไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวหรือสร้างจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดได้ และบทลงโทษในทางเศรษฐศาสตร์ไม่สามารถชดเชยความสมดุลของสภาพแวดล้อมที่ถูกทำลายไปได้ นอกจากนี้ ในฝั่งของผู้กระทำความผิดได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเป็นการกระทำความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เพราะความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถสร้างความคุ้มค่า และกระบวนการยังไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้ ในมิติของเหยื่ออาชญากรรม ไม่มีเหยื่อหรือเจ้าทุกข์ที่จะดำเนินคดีกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม ประชาชนขาดความตระหนักถึงความสำคัญ รวมถึงการเกรงกลัวอิทธิพลขององค์กรอาชญากรรม ทำให้ผู้เสียหายหรือประชาชนไม่ให้ความร่วมมือเจ้าหน้าที่ตำรวจในการเป็นพยานทางคดีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม

2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยสามารถนำข้อมูลทั้งหมด มาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ได้ดังนี้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาในเรื่องมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นการวิจัยโดยผู้วิจัยอาศัยจุดยืนกระบวนทัศน์แบบตีความ (Interpretivism Paradigm) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิจากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เพื่อทราบหลักการและแนวคิดทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม และดำเนินการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างและใช้เทคนิคอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) เพื่อให้การศึกษาได้ข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Information) โดยจะไม่มีกระบวนการทำไต่ต่อผู้ให้ข้อมูล (Key informant) จะเป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสอบถาม เพื่อสกัดข้อมูลสำคัญ จากนั้น ผู้วิจัยจะนำข้อมูลสำคัญที่ได้รับ มาทำการวิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesize) โดยอาศัยหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายปัจจัยและสาเหตุของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย นำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งในการแสวงหาคำตอบ ผู้วิจัยอาศัยจุดยืนทางญาณวิทยา (Epistemology) ในการแสวงหาคำตอบและผสมผสานความรู้กันระหว่างทัศน์พิสัยนิยมกับสัมพัทธนิยม ที่มองว่าความรู้มาจากความเชื่อและฐานคติภายในของผู้วิจัย จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกับสิ่งที่ศึกษาไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง มีความเชื่อมโยงระหว่างกัน มีความเป็นอัตวิสัย ทั้งหมดที่กล่าวมาจึงประกอบสร้างเป็นวิธีวิทยาในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งออกเป็น 6 หัวข้อ คือ

- 3.1 วิธีการศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล
- 3.5 กรอบระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย
- 3.6 จริยธรรมการวิจัย

3.1 วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยทำการศึกษาและค้นหาความจริงด้วยการสังเกต สอบถาม และรวบรวมข้อมูลอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย โดยนำแนวคิดทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการศึกษา ในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์เพื่อบรรยายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (Descriptive Analysis) และสรุปข้อมูลเชิงอุปนัย (Inductive) โดยในการสรุปข้อมูล ผู้วิจัยได้นำวิธีการและเครื่องมือมาประกอบสร้างเป็นการบวนการศึกษา ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนบทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Documentary Research) จากการศึกษาผู้วิจัยได้เลือกการวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) ในพื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ารุนแรง เพื่อให้การศึกษาดำเนินเป็นไปตามระเบียบวิธีการศึกษาและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่กำหนดไว้ ผู้ศึกษากำหนดขั้นตอนการศึกษาไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ เช่น หนังสือ เอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ บทความ รายงานประกอบการประชุม สรุปรายงานการประชุม เอกสารประกอบการบรรยาย และสถิติจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีความน่าเชื่อถือ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Documentary Research) มีเนื้อหาครอบคลุมแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาการลักลอบล่าสัตว์ป่า โดยนำเอาทฤษฎีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situation Crime Prevention Theory) แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) มาเป็นกรอบในการศึกษา รวมไปถึงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่า และสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่า ซึ่งผลที่ได้จะนำไปสู่การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย และแนวทางการสัมภาษณ์เชิงลึกต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) มาออกแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ด้วยการตั้งคำถามปลายเปิด (Open-end Questions) โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดในการตั้งคำถามดังนี้

- (1) คำถามวิจัยจะต้องเป็นคำถามที่มีความเฉพาะเจาะจงในประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา
- (2) คำถามวิจัยจะมีความยืดหยุ่นต่อการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากผู้วิจัยจะต้องการให้ได้ข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Information) ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลที่ผู้วิจัยไม่ได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า รูปแบบคำถามจึงต้องมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่ผู้วิจัยจะสามารถสอบถามข้อมูลเชิงลึกลำดับต่อไปได้
- (3) ต้องเป็นคำถามวิจัยที่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามมีความเป็นปัจจุบัน สามารถที่จะนำมาใช้วางแผนเชิงกลยุทธ์ และเสนอแนวความคิดการป้องกันและแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างยั่งยืน

จากแนวคิดเกี่ยวกับการตั้งคำถาม ผู้วิจัยจึงมาใช้ในการกำหนดโครงสร้างแนวคำถามที่จะใช้สัมภาษณ์ โดยจะแบ่งกลุ่มคำถามออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผู้วิจัยจะทำการสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของการลักลอบล่าสัตว์ป่า ประกอบด้วยสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้น สาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่า รูปแบบกระบวนการ หรือวิธีการในการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานภาพรวมของการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ผู้วิจัยจะสอบถามแบบเจาะลึก ในประเด็นเกี่ยวกับ สาเหตุ หรือปัจจัยจูงใจในการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อทราบมูลเหตุ หรือปัจจัยจูงใจที่แท้จริงของการลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือปัจจัยที่จะนำไปสู่การตัดสินใจลักลอบล่าสัตว์ป่า

ส่วนที่ 3 ผู้วิจัยจะทำการสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางแก้ไข ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อให้ได้เป็นข้อมูลประกอบเกี่ยวกับแนวทางสำหรับที่จะใช้ในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ปัญหาเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทยต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการเลือกจะใช้วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบลูกโซ่ หรือเทคนิคอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling) เพื่อให้ผู้วิจัยทราบถึงสถานการณ์ของการลักลอบล่าสัตว์ป่า สาเหตุ ปัจจัย เพื่อช่วยให้ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้มากยิ่งขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2550)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Research Population) ที่ศึกษาครั้งนี้ คือ กลุ่มนายพราน ผู้เคยลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกัน และปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ กลุ่มองค์กรอิสระ ที่ปฏิบัติหน้าที่ใน ส่วนของการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งเป็นกลุ่ม ประชากรที่จำกัดซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัว

กลุ่มตัวอย่าง (Research Sample) ที่ศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากเป็นจำนวนที่จำกัดและมีคุณลักษณะ เฉพาะตัว ผู้วิจัยจึงได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 13 คน โดยใช้การสุ่มตัวอย่าง แบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยผู้วิจัยได้ทำการแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่มหลักดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนายพราน ผู้เคยลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบ ล่าสัตว์ป่า เบื้องต้นผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากนายพราน ผู้ที่ดำรงชีพด้วยการหาของป่า หรือล่าสัตว์ป่า หรือบุคคลที่มีลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน ในพื้นที่ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า โดย ในการวิจัย ผู้วิจัยจะแบ่งกลุ่มดังนี้

- (1) กลุ่มนายพรานที่ได้มาขึ้นทะเบียนโดยสมัครใจกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง

(2) กลุ่มนายพรานที่ถูกจับกุมดำเนินคดีในข้อกล่าวหาใดข้อกล่าวหาหนึ่งเกี่ยวกับการ
ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

จากนั้นผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกเฉพาะกลุ่มนายพรานที่มีพฤติกรรมลักลอบล่าสัตว์ป่า
ครอบคลุมพื้นที่ป่าที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรง จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คนโดยจะแบ่ง
ออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) กลุ่มนายพรานที่เป็นประกอบอาชีพนายพราน หรือเคยประกอบอาชีพ
นายพราน หรือการกระทำในลักษณะเดียวกัน ในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทยตามแนว
เทือกเขาตะนาวศรี ถนนธงชัย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และ
ชุมพร เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร หรือ
พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรง

(2) กลุ่มนายพรานที่เป็นประกอบอาชีพนายพราน หรือเคยประกอบอาชีพ
นายพราน หรือการกระทำในลักษณะเดียวกัน ในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
ตามแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์-ดงพญาเย็น ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเพชรบูรณ์ ชัยภูมิ เลย นครราชสีมา
สระบุรี นครนายก ปราจีนบุรี สระแก้ว และบุรีรัมย์ เพื่อสะท้อนสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่
อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อุทยานแห่งชาติเขาค้อ หรือ พื้นที่ที่มีปัญหาการ
ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรง

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า
ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่า
และค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน เป็นต้น เฉพาะที่
ปฏิบัติงานหรือเคยปฏิบัติงานในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือพื้นที่ในลักษณะ
เดียวกัน ครอบคลุมพื้นที่ป่าที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของประเทศไทย ไม่น้อยกว่า 2 ปี
จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน เพื่อเป็นตัวแทนสะท้อนทัศนคติของผู้ปฏิบัติงาน ครอบคลุมทั้งระดับกำหนด
นโยบาย และระดับปฏิบัติการ

กลุ่มที่ 3 กลุ่มองค์กรอิสระ ที่เน้นในเรื่องของการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นองค์กร
ในประเทศไทยและต่างประเทศ ที่มีพื้นที่ปฏิบัติงานในประเทศไทย เพื่อสะท้อนทัศนคติเกี่ยวกับปัญหา
การลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากและมีจำนวนจำกัด จึงคัด
เฉพาะเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานจริง จำนวนไม่น้อยกว่า 4 คน

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ขอสัมภาษณ์และข้อมูลประกอบการทำ
 คุชฌีนิพนธ์และประสานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อนัดหมาย วัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พร้อมทั้งบันทึกเสียง
 จดบันทึกคำสำคัญระหว่างสัมภาษณ์ แต่หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่อนุญาตให้บันทึกเสียง ผู้วิจัยจะขออนุญาต
 จดบันทึกระหว่างการสัมภาษณ์เท่านั้น ก่อนจบการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการทบทวนข้อมูลที่ได้จากการ
 สัมภาษณ์ สรุปประเด็นสำคัญเพื่อยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากนั้นผู้วิจัยจะขอ
 ความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้แนะนำผู้ให้ข้อมูลสำคัญรายถัดไปตามวิธีการเลือกแบบลูกโซ่
 (Snowball Sampling) และดำเนินการตามขั้นตอนที่ 1 จนกว่าจะได้ข้อมูลที่อิ่มตัว (Data Satulation)
 (สุภางค์ จันทวานิช, 2550)

ขั้นตอนที่ 3 เมื่อผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะได้ทำการสรุปผล
 และอภิปรายผลจากการศึกษาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม
 พร้อมเสนอแนวทางแก้ไข จากนั้นจะได้ดำเนินการจัดพิมพ์รูปเล่มนำเสนอบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อพิจารณา
 อนุมัติ

3.4 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์แบบ
 เจาะลึก (In-depth Interview) มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยจะดำเนินการถอดความจากแหล่งข้อมูลเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของ
 ข้อมูล โดยคัดแยกเนื้อหา โดยเฉพาะคำสำคัญที่ได้จากการสัมภาษณ์ พิจารณา วิเคราะห์ และสังเคราะห์
 ในแต่ละประเด็นสำคัญ (ชาย โพลีตา, 2554)

ขั้นตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการจัดแยกกลุ่มข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้การวิเคราะห์
 เนื้อหา (Content Analysis) ใน 4 ลักษณะคือ การตีความข้อมูล (Interpretation) การเปรียบเทียบ

ข้อมูล (Constant Comparison) การวิเคราะห์ภาคตัดขวาง (Cross-sectional Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูล (Data Synthesis) เพื่อสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Induction) ซึ่งจะอภิปรายถึงข้อเท็จจริงที่ค้นพบตามสภาพการณ์และปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น (สุภางค์ จันทวานิช, 2550)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยดำเนินการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา (Descriptive Writing) เพื่อนำเสนอผลการศึกษา โดยสรุปสภาพปัญหา สาเหตุ และปัจจัยในการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อาศัยหลักการแนวคิด ทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ และนำมาใช้ในการอภิปรายผลวิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesize) ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น นำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย อย่างยั่งยืน

3.5 กรอบระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงกรอบระยะเวลาในการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินงาน	พ.ย. 60	ธ.ค. 60	ม.ค. 61	ก.พ. 61	มี.ค. 61	เม.ย. 61	พ.ค. 61	มิ.ย. 61	ก.ค. 61	ส.ค. 61	ก.ย. 61	ต.ค. 61	พ.ย. 61	ธ.ค. 61	ม.ค. 62	ก.พ. 62	มี.ค. 62	เม.ย. 62
1.เลือกและกำหนดประเด็นปัญหา	←→																	
2.ทบทวนวรรณกรรม	←→																	
3.นำเสนอโครงร่างวิจัย				↔														
4.กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง					←→													
5.เก็บรวบรวมข้อมูล								←→										
6.วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลกาวิจัย														←→				
7.เขียนรายงานและนำเสนอ															←→			
8.การวางแผนและควบคุมงานวิจัย															←→			
9.การเผยแพร่งานวิจัย															←→			

3.6 จริยธรรมการวิจัย

ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่างโดยได้นำโครงร่างวิทยานิพนธ์เสนอคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล ต่อจากนั้น ผู้วิจัยได้เข้าพบกับกลุ่มตัวอย่าง โดยแนะนำตัวอธิบายวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลให้กลุ่มตัวอย่างทราบ พร้อมทั้งชี้แจงกับกลุ่มตัวอย่าง ว่าการเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้เป็นไปด้วยความสมัครใจจะให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ตัดสินใจด้วยตนเอง และให้เซ็นใบยินยอมในการเข้าร่วมการวิจัย และแจ้งให้ทราบว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการวิจัยแล้ว หากกลุ่มตัวอย่างต้องการออกจากกรวิจัยสามารถกระทำตลอดเวลา โดยไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อกลุ่มตัวอย่างและข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างจะถือเป็นความลับ และในการเก็บรวบรวมข้อมูล จะไม่ระบุชื่อ หรือที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่าง โดยจะนำไปใช้ในประโยชน์ทางวิชาการเท่านั้น ส่วนผลการวิจัยจะนำเสนอในภาพรวมและข้อมูลทั้งหมดจะถูกทำลายภายใน 1 ปี ภายหลังจากที่ผลการวิจัยได้รับการเผยแพร่แล้ว

บทที่ 4

วิเคราะห์และอภิปรายผล

4.1 การวิเคราะห์ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย” ผู้วิจัยอาศัยจุดยืนกระบวนทัศน์แบบตีความ (Interpretivism Paradigm) ในการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคม อันได้แก่ ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การตีแผ่สภาพปัญหาและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทางสังคม การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ การอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคม และการนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานเพื่อสร้างแนวทางการแก้ไขปัญหาที่มีประสิทธิภาพ

ผลจากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

- (1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย
- (2) ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (3) สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย
- (4) ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

บัดนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ โดยวิเคราะห์แบ่งได้ ดังนี้

4.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์และค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย สรุปข้อมูลได้ดังนี้

1) ภูมิหลังของนายพราน (Hunter Background)

จากการเก็บข้อมูลพบว่า นายพรานส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ขาดแคลน ประสบปัญหาด้านการเงินในการดำรงชีพ (Poverty) โดย 3 ใน 4 ของนายพรานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีถิ่นที่อยู่อาศัยปกติอยู่ภายในพื้นที่ป่า และ 1 ใน 4 ของผู้ให้ข้อมูลมีถิ่นที่อยู่อาศัยปกติติดกับพื้นที่ป่า ซึ่งประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม เช่น ทำนาข้าว ทำไร่สับปะรด ทำไร่มันสำปะหลัง เป็นต้น แต่ด้วยความอ่อนไหวของภาคเกษตรกรรม การผกผันเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เช่น สภาพภูมิอากาศ การระบาดของแมลงศัตรูพืช ด้านเศรษฐกิจ ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อภาคการเกษตร ทั้งในส่วนของผลผลิต ราคา และ ต้นทุนการผลิต รวมถึงปัญหาด้านการเมือง นโยบายของรัฐในการบริหารประเทศ หน่วยงานของรัฐขาดการส่งเสริม สนับสนุน และช่วยเหลือเกษตรกรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ส่งผลให้เกษตรกรตกอยู่ในสภาวะขาดแคลน รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายของครอบครัว จำเป็นต้องหารายได้เสริมด้วยการประกอบอาชีพนายพราน เพื่อสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดูแลครอบครัว

ในประเด็นการประกอบอาชีพเสริมนั้น ทางเลือกในการประกอบอาชีพเสริมของเกษตรกรขึ้นอยู่กับ สภาพภูมิศาสตร์ของถิ่นที่อยู่ (Geography) สภาพแวดล้อม (Environment) และสภาพเศรษฐกิจ (Economy) เช่น กรณีที่เกษตรกรอยู่ในพื้นที่ใกล้เขตเมือง ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐอย่างเหมาะสม เกษตรกรกลุ่มนี้จะปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ เพื่อเข้าถึงการช่วยเหลือได้ตลอด ในทางตรงกันข้าม กรณีที่เกษตรกรอยู่ในพื้นที่ห่างไกล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ป่าหรือใกล้เคียงกับป่า การขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐซึ่งอยู่ในเขตเมืองทำได้ยาก จึงจำเป็นต้องสร้างอาชีพเสริมภายใต้ทักษะและความสามารถที่ตนเองมีอยู่ คือ ทักษะด้านการล่าสัตว์ป่า และหาของป่า ดังนั้น การเข้าไปในพื้นที่ป่าเพื่อล่าสัตว์ป่าและหาของป่ามาจำหน่าย จึงเป็นเพียงการใช้ทักษะความสามารถเฉพาะตนเพื่อสร้างรายได้เสริมหรือเป็นการลดรายจ่ายในครอบครัว

นอกจากกลุ่มนายพรานที่ประสบปัญหาด้านความยากจนแล้ว อีก 1 ใน 4 ของกลุ่มนายพรานผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มตรงกันข้ามกับนายพรานกลุ่มแรก กล่าวคือ กลุ่มนายพรานที่มีฐานะดี ทั้งทางสังคม และทางเศรษฐกิจ แต่การตัดสินใจเป็นนายพราน เกิดจากทัศนคติส่วนบุคคล (Personal Attitude) หรือรสนิยม (Tastes) เช่น การล่าสัตว์ป่า การกินเนื้อสัตว์ป่า ซึ่งนายพรานกลุ่มนี้ไม่ได้ประกอบอาชีพนายพราน แต่แสดงบทบาทนายพราน (Role Playing) ในการล่าสัตว์ป่าเสมือนว่าตนคือ นายพรานมืออาชีพ (Professional Hunter) และการล่าสัตว์ป่าไม่ได้เป็นไปในทางการค้า หรือกระทำการใดๆ ในเชิงพาณิชย์ เป็นเพียงการเติมเต็มความรู้สึก (Fulfillment) และสร้างความท้าทายใหม่ๆ (Challenge) ให้เกิดขึ้นกับชีวิต

2) ทักษะคตินของนายพรานที่มีต่อสัตว์ป่า (Attitude to Wildlife)

จากการเก็บข้อมูลพบว่า นายพรานมีทัศนคติต่อสัตว์ป่าใน 2 มิติ ได้แก่

2.1) ทักษะคดีด้านการเป็นทรัพยากรธรรมชาติของสัตว์ป่า นายพรานส่วนใหญ่มีทัศนคติว่า สัตว์ป่าเป็นเพียงทรัพยากรธรรมชาติชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นได้เองโดยทั่วไป ทดแทนใหม่ได้ตามธรรมชาติ ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง และทุกคนในสังคมสามารถเข้าถึงได้เฉกเช่นสัตว์อื่นทั่วไป เช่น สัตว์น้ำ สัตว์ปีก สัตว์เลื้อยคลาน ดังนั้น การล่าสัตว์ป่าของนายพราน จึงเป็นสิ่งที่สามารถทำได้ และไม่ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าในภาพรวม

2.2) ทักษะคดีเกี่ยวกับสิทธิของสัตว์ป่า นายพรานส่วนใหญ่มีความเห็นว่า สัตว์ป่าเป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่ไม่มีสิทธิเทียบเท่ามนุษย์ ทั้งในมิติของการดำรงอยู่ ความรู้สึกนึกคิด ลำดับชั้นในห่วงโซ่อาหาร หรืออาจกล่าวได้ว่า มนุษย์อยู่ในจุดสูงสุดของห่วงโซ่อาหาร มีสิทธิเหนือสัตว์ป่าสามารถปฏิบัติต่อสัตว์ป่าอย่างไรก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้องให้ความสำคัญต่อสถานะการดำรงอยู่ ความรู้สึกนึกคิด หรือสิทธิอื่นใด ดังนั้น การล่าสัตว์ป่าในทัศนคติของนายพรานจึงไม่ทำให้เกิดความรู้สึกสำนึกในความผิดทั้งในแง่ของความรู้สึก หรือศีลธรรม

3) ความหมายของการล่าสัตว์ป่าของนายพราน (Hunting Meaning)

จากการเก็บข้อมูลพบว่า นายพรานมีทัศนคติต่อสัตว์ป่าใน 2 ความหมาย ได้แก่

3.1) สัตว์ป่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการดำรงชีพ เป็นหนึ่งในทรัพยากรธรรมชาติ เกิดขึ้นได้เองโดยทั่วไป ทดแทนใหม่ได้ตามธรรมชาติ ดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง ดังนั้น การใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ จึงไม่ต่างกับการตกปลาเพื่อนำมาเป็นอาหาร

3.2) สัตว์ป่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสร้างสุนทรียภาพ เพื่อให้เกิดความรู้สึกปีติยินดี อิ่มเอมใจ พอใจ และชื่นชมในสิ่งต่าง ๆ เช่น การล่าสัตว์ป่าในวันหยุดเพื่อการพักผ่อน หรือการล่าสัตว์ป่า เพื่อนำซากสัตว์ป่ามาทำเฟอร์นิเจอร์หรือเครื่องประดับตกแต่งบ้าน ทำให้พึงพอใจชื่นชมในความสามารถการล่าสัตว์ป่าของตนเอง เมื่อระลึกถึงเหตุการณ์ต่างๆ

4) รูปแบบของการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Hunting Pattern)

จากการศึกษาพบว่า รูปแบบในการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่

4.1) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ การล่าลักษณะนี้ มีจุดประสงค์ในทางกายภาพ (Physical) เพื่อนำสัตว์ป่าที่ได้มาบริโภคหรือจำหน่ายเพียงเล็กน้อย เพื่อการดำรงชีพตามปกติวิสัย หรือเป็นการล่าในลักษณะของวิถีชุมชนที่นิยมในการบริโภคเนื้อสัตว์ป่า ด้วยค่านิยมหรือความเชื่อบางอย่าง เช่น ล่าสัตว์ป่าเพื่อนำมาประกอบอาหารและนำส่วนเกินไปจำหน่ายเพื่อลดต้นทุนค่าใช้จ่ายในครอบครัว การล่าในลักษณะนี้เป็นการล่าที่มีเป้าหมายแบบไม่เฉพาะเจาะจง (Non-purposive Hunting) และมักพบในพื้นที่ป่าที่มีชุมชนอยู่ภายในหรือโดยรอบป่า

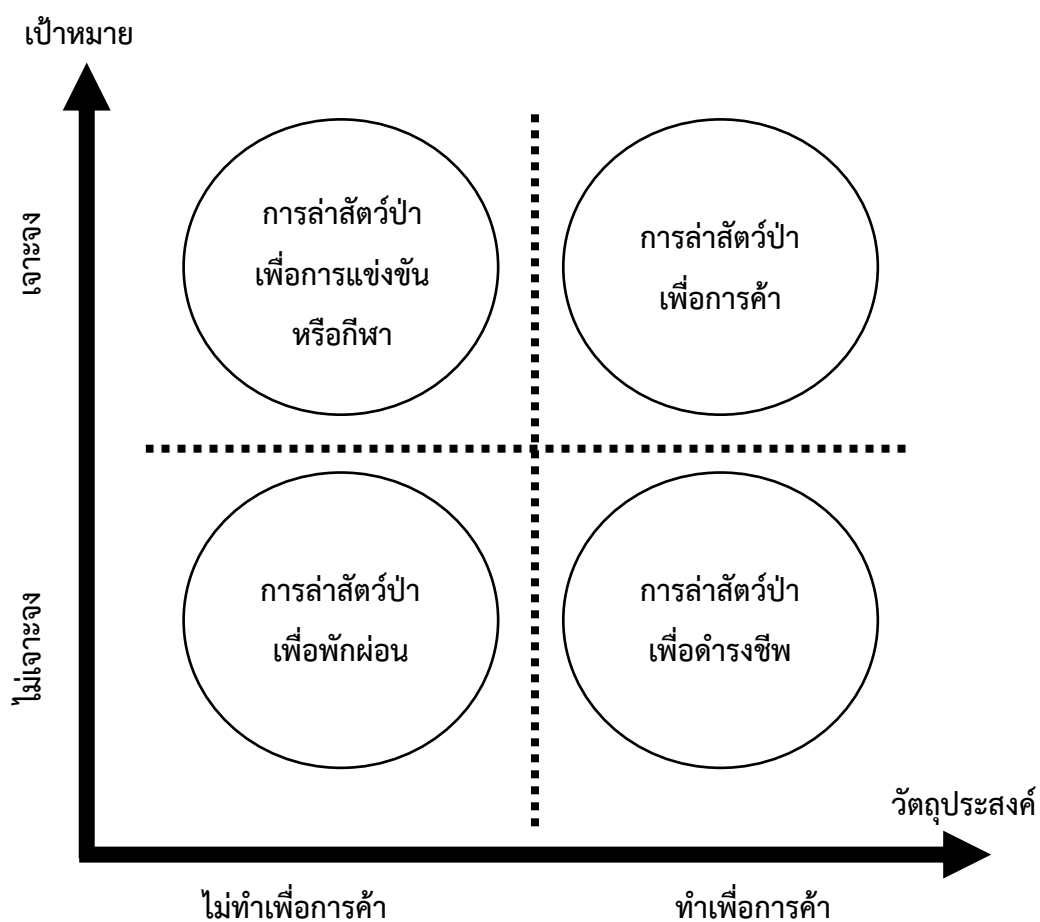
4.2) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า การล่าลักษณะนี้ มีวัตถุประสงค์ในเชิงเศรษฐศาสตร์ หรือนำสัตว์ป่าไปจำหน่ายเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ ขึ้นอยู่กับอุปสงค์ (Demand) และอุปทาน (Supply) ของตลาด การล่าลักษณะนี้มีเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Hunting) เช่น การลักลอบล่าตัวลันหรือนึ่งเพื่อการค้า เนื่องจากมีอุปสงค์ในตัวลันหรือนึ่งจากตลาดทางสาธารณสุขประชาชนจีน และสาธารณสุขสั่งคมนิยมเวียดนามจำนวนมาก ส่งผลให้ตัวลันหรือนึ่งมีมูลค่าทางการค้าสูงมีราคาสูง และส่งผลให้กลุ่มนายพรานหรือกลุ่มนายทุนแสวงหาประโยชน์ในทางเศรษฐกิจด้วยการล่าตัวลันหรือนึ่งเพื่อจำหน่าย การล่ารูปแบบนี้พบในพื้นที่ป่าที่มีสัตว์ป่าเป้าหมายอาศัยอยู่เท่านั้น

4.3) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการพักผ่อน การล่าลักษณะนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน หรือใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพโดยปกติเข้ามาท่องเที่ยวในป่า หากพบสัตว์ป่าที่สามารถล่าได้จะทำการล่าเพื่อความบันเทิงหรือทดสอบความสามารถของตนเอง เช่น การท่องเที่ยวในป่าเพื่อทดสอบอาวุธปืนด้วยการล่าสัตว์ป่า หรือ การท่องเที่ยวในป่าโดยแสดงบทบาทสมมติเป็นนายพรานล่าสัตว์ป่า เพื่อเพิ่มความสนุกสนานในการท่องเที่ยวมากขึ้น เป็นต้น การล่าลักษณะนี้มีเป้าหมายแบบไม่เฉพาะเจาะจง (Non-purposive Hunting) มักพบในพื้นที่ป่าที่มีลักษณะพิเศษ กำหนดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือพื้นที่ที่บุคคลภายนอกสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ หรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

4.4) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการแข่งขันหรือกีฬา การล่าลักษณะนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการแข่งขันภายในกลุ่ม ชมรม หรือสมาคม ผู้เข้าแข่งขันต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ กติกา และมารยาทการแข่งขันที่กำหนดไว้ ซึ่งในการล่าแต่ละครั้ง มักกำหนดเป้าหมายท้าทาย (Challenge) เช่น การล่ากระทิงที่มีเส้นรอบโคนขาใหญ่กว่า 18 นิ้ว เป็นต้น ดังนั้น ในบางโอกาส นายพรานจึงนำซากสัตว์ป่าที่ล่าได้มาเก็บไว้เป็นที่ระลึกเสมือนเป็นเหรียญรางวัลแห่งการเป็นนายพราน การล่าลักษณะนี้มีเป้าหมายแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Hunting) มักพบในพื้นที่ป่าที่มีลักษณะพิเศษ กำหนดเป็นสถานที่ท่องเที่ยว หรือพื้นที่ที่บุคคลภายนอกสามารถเข้าไปท่องเที่ยวได้ เช่น เขตอุทยานแห่งชาติ หรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นต้น

จากข้อมูลรูปแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูล โดยการสร้างตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า ดังนี้

ภาพที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า

ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง

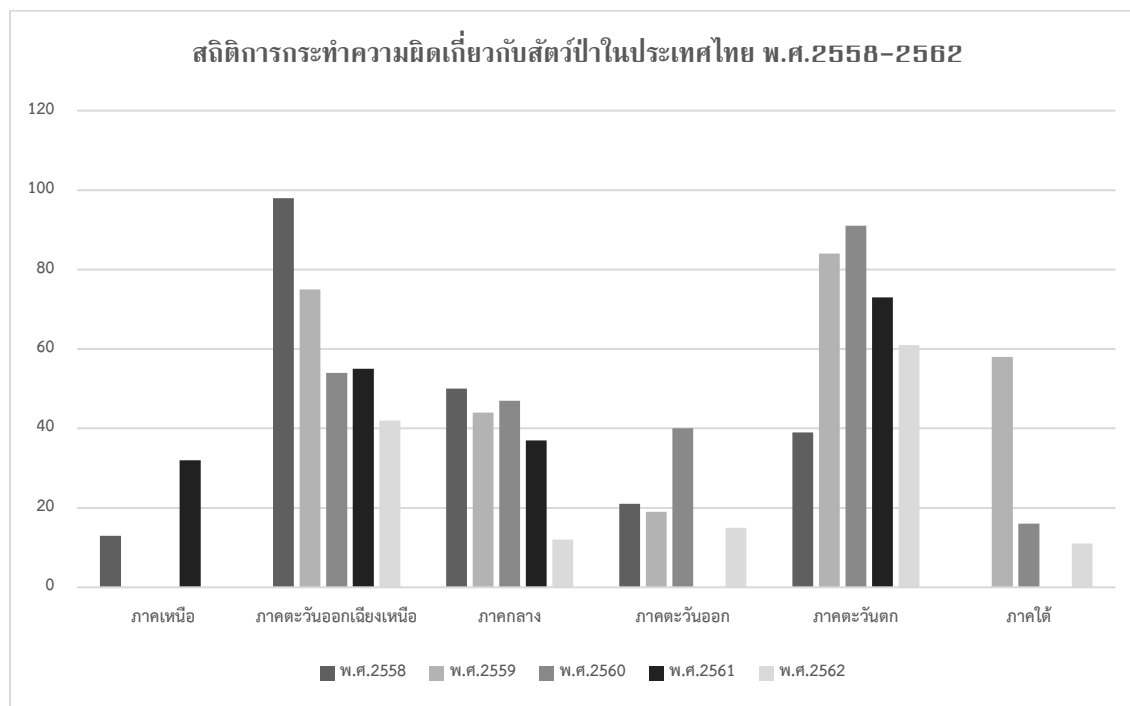
5) พื้นที่ที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Hunting Location)

จากการเก็บข้อมูล พบว่า พื้นที่ป่าในประเทศไทยที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ามากที่สุด คือ พื้นที่ป่าภาคตะวันตกตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี เมื่อพิจารณาสภาพพื้นที่พบว่า มีลักษณะเป็นป่าต้นน้ำอันเป็นแหล่งกำเนิดแม่น้ำหลายสาย เช่น แม่น้ำแควน้อย-แควใหญ่ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำภาษี แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำปราณบุรี แม่น้ำท่าตะเภา ควนท่าชะะ ควนรับร่อ เป็นต้น พื้นที่ครอบคลุม จังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร มีลักษณะเป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสูง มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความอุดมสมบูรณ์ทางด้านสัตว์ป่า จึงเป็นเป้าหมายหลักในการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

พื้นที่ป่าที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าอันดับรองลงมาได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณเทือกเขาเพชรบูรณ์และเขาใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลพบุรี สระบุรี เพชรบูรณ์ เลย ชัยภูมิ และพื้นที่ป่าเขาใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก สระบุรี มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา เมื่อพิจารณาเชิงพื้นที่พบว่า ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่เป็นป่าเบญจพรรณ ลักษณะทางกายภาพ (Physical) เป็นป่าโปร่ง มีสัตว์ป่าทั่วไป เช่น กระต๊อ กิ้ง กวาง หมูป่า อาศัยอยู่ ส่วนพื้นที่ป่าในเทือกเขาเพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นป่าดิบเขา หรือป่าดิบชื้น เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว มีลักษณะคล้ายคลึงกับป่าภาคตะวันตก จึงมีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) และเป็นที่อาศัยของสัตว์ป่ากลุ่มเป้าหมายของนายพรานและนายทุน

ภาพที่ 4 แสดงสถิติคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าในประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2558-2562

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลรายงานสรุปสถิติคดี ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช

จากสถิติระหว่างปี พ.ศ.2558 ถึงปี พ.ศ. 2561 พบว่า สถิติคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก แต่ในภาคตะวันตก คดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่ากลับมีแนวโน้มลดลงเพียงเล็กน้อย สะท้อนสถานการณ์ปัญหาการลักลอบกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกที่อาจขยายตัวเป็นปัญหาระดับชาติได้ในอนาคต

6) วิธีการล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย (Hunting Methods)

จากการเก็บข้อมูล พบว่า ในประเทศไทยมีวิธีการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย 3 วิธี ได้แก่

6.1) การล่าสัตว์ป่าโดยใช้อาวุธปืน เป็นวิธีการล่าสัตว์ป่าที่พบในทุกกลุ่มนายพราน เนื่องจากเป็นอาวุธที่มีอำนาจสูง สามารถล่าสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่ เช่น ช้าง กระต๊อง เสือ หมี เป็นต้น จากการศึกษาเชิงลึกพบว่า อาวุธปืนที่ใช้ในการล่าสัตว์ป่ามี 3 ชนิด ได้แก่

6.1.1) อาวุธปืนเล็กยาวหรือปืนไรเฟิล (Rifle) นิยมใช้เป็นอาวุธของทหารในสงคราม การล่าสัตว์ป่า และกีฬายิงปืน ถูกออกแบบมาเพื่อการยิงทำลายเป้าหมายที่อยู่ในระยะไกลโดยเฉพาะ โดยมีพานท้ายสำหรับใช้ประทุร่องไหล ช่วยในการเล็งหาเป้าหมาย ภายในลำกล้องมีการเจาะให้เป็นสันและร่องเกลียวที่ผนังลำกล้อง ซึ่งสันเกลียวนี้จะสัมผัสกับหัวกระสุนและรีดหัวกระสุนไปตามสันเกลียวและหมุนควง ทำให้กระสุนปืนสามารถเดินทางในอากาศได้ระยะไกล เพิ่มความแม่นยำ และอำนาจสังหาร

6.1.2) อาวุธปืนลูกซอง (Shotgun) อาวุธปืนลักษณะนี้ มีลำกล้องเรียบ ไม่มีเกลียว เครื่องกระสุนใช้กระสุนลูกปราย โดยนำเอาเม็ดกระสุนตะกั่วจำนวนมากกว่า 1 นัด บรรจุไว้ในเครื่องกระสุนปืน ทำให้การยิงปืนแต่ละครั้งมีรัศมีการทำลายเป็นวงกว้าง เพิ่มโอกาสการยิงถูกเป้าหมายได้มากขึ้น นายพรานมักใช้อาวุธปืนชนิดนี้ในการยิงเป้าเคลื่อนที่เป็นหลัก เช่น การยิงนกที่บินในอากาศ ข้อเสียของอาวุธปืนชนิดนี้ คือ สามารถหวังผลการยิงในระยะใกล้เท่านั้น

6.1.2) อาวุธปืนไทยประดิษฐ์ อาวุธปืนลักษณะนี้ มีลักษณะหรือรูปแบบไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์และเครื่องกระสุนที่ต้องนำมาใช้ร่วมกัน เนื่องจากประดิษฐ์ขึ้นเองโดยใช้ภูมิปัญญาและความรู้พื้นฐานในการประดิษฐ์ เช่น หากต้องการนำไปใช้ล่าสัตว์ป่าที่มีขนาดใหญ่ ใช้เครื่องกระสุนขนาด .765 ซึ่งเป็นเครื่องกระสุนอาวุธปืนไรเฟิลที่มีอำนาจการทำลายล้างสูง การประดิษฐ์จะออกแบบอาวุธปืนให้มีลักษณะคล้ายอาวุธปืนเล็กยาวหรือไรเฟิลมากที่สุด โดยมีลำกล้องยาวเพื่อเพิ่มระยะและความแม่นยำในการยิง เป็นต้น

จากการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าอาวุธปืนที่ใช้ในการล่าสัตว์ป่านั้น มีทั้งอาวุธปืนที่ได้รับอนุญาตจากกรมการปกครอง และอาวุธปืนที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือปืนเถื่อน โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

(1) อาวุธปืนที่ได้รับอนุญาต นายพรานที่ใช้มักเป็นบุคคลทั่วไป มีสัญชาติและเชื้อชาติไทย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพหลักเป็นนักธุรกิจ ข้าราชการ นักการเมือง เป็นต้น ไม่เป็นผู้ต้องห้ามออกใบอนุญาตตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490 มีสภาพความเป็นอยู่รวมถึงคุณสมบัติถูกต้องครบถ้วนตรงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 674/2490 ลงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2490 ยื่นคำร้องขอมีและใช้อาวุธปืนโดยการอ้างเหตุจำเป็นตามระเบียบ เช่น เพื่อป้องกันชีวิต เพื่อป้องกันทรัพย์สิน เป็นต้น แต่กลับนำอาวุธปืนที่ได้รับอนุญาตมาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งผิดวัตถุประสงค์ในการขออนุญาตมีและใช้อาวุธปืน มักพบในกลุ่มนายพรานที่ล่าสัตว์ป่าเพื่อการพักผ่อนและกลุ่มนายพรานที่ล่าสัตว์ป่าเพื่อการแข่งขันหรือเพื่อการกีฬา

(2) อาวุธปืนที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือปืนเถื่อน เป็นอาวุธปืนที่ได้รับความนิยมจากนายพรานมากที่สุด พบในกลุ่มนายพรานอาชีพ (Professional Hunter) นายพรานที่ล่าเพื่อการดำรงชีพและกลุ่มนายพรานที่ล่าเพื่อค้า ทั้งนายพรานที่มีเชื้อชาติและสัญชาติไทย นายพรานชนกลุ่มน้อย รวมถึงนายพรานต่างด้าว ซึ่งนายพรานเหล่านี้อาจเป็นผู้ต้องห้ามออกใบอนุญาตตามมาตรา 13 แห่งพระราชบัญญัติอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิด ดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ.2490 หรือมีสภาพความเป็นอยู่รวมถึงคุณสมบัติไม่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในคำสั่งกระทรวงมหาดไทย ที่ 674/2490 ลงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2490 จึงจำเป็นต้องจัดหาอาวุธปืนอย่างผิดกฎหมาย อาวุธปืนในลักษณะนี้พบในกลุ่มนายพรานที่ล่าเพื่อการดำรงชีพและกลุ่มนายพรานที่ล่าเพื่อการค้า

6.2) การล่าสัตว์ป่าโดยวิธีทำกับดัก เป็นวิธีการล่าเพื่อรักษาชีวิตไว้ โดยสรุปรูปแบบการทำกับดักในประเทศไทยได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

6.2.1) การขุดหลุมกับดัก กับดักรูปแบบนี้นายพรานจะระบุเป้าหมายในการล่า โดยศึกษาเส้นทางการเดินทางหาอาหารเป็นประจำ เช่น หากต้องการล่าช้าง นายพรานต้องศึกษาเส้นทางที่ช้างเดินทางมาแหล่งต้นน้ำเป็นประจำ เพื่อขุดหลุมพรางกับดักและทำสัญญาณทิ้งไว้ในเส้นทางที่ช้างเดินทางผ่าน หากมีช้างหรือสัตว์ป่าอื่นตกลงไปในหลุมกับดัก จะมีสัญญาณแจ้งให้นายพรานทราบ

6.2.2) การใช้บ่วงดักสัตว์ กับดักรูปแบบนี้นายพรานจะระบุเป้าหมายการล่า โดยศึกษาเส้นทางการเดินทางหาอาหารประจำ และการทำบ่วงดักสัตว์จะใช้เชือกขนาดใหญ่ คะเนขนาดที่สามารถต้านทานแรงดึงของสัตว์ป่าเป้าหมายได้ สร้างกลไกการกระชากโดยใช้แรงจากกิ่งไม้หรือต้นไม้บริเวณใกล้เคียง เมื่อสัตว์ป่าเหยียบลงบนกับดัก กลไกจะปลดต้นไม้ให้เป็นอิสระเกิดแรงกระชาก ซึ่งวิธีนี้อาจทำให้สัตว์ป่าที่ถูกบ่วงดักได้รับบาดเจ็บ

6.2.3) การใช้ลวดดักสัตว์ กับดีกรูปแบบนี้ นายพรานจะใช้ลวดโลหะซึ่งไว้ในเส้นทางที่คาดว่าสัตว์ป่าใช้เป็นเส้นทางหลบหนี ใช้ความสูงของการซึ่งลวดเป็นตัวกำหนดว่าต้องการสัตว์ป่าชนิดใด เช่น ในการล่ากวาง นายพรานจะซึ่งลวดไว้ในความสูงประมาณหน้าอก เป็นต้น โดยนายพรานจะทำลวดดักสัตว์ป่ากระจายไว้หลายจุด สัตว์ป่าจะถูกไล่ต้อนไปตามเส้นทางที่ต้องการและเมื่อวิ่งชนกับลวดดักสัตว์ สัตว์ป่าจะได้รับบาดเจ็บและไม่สามารถหนีไปได้ หรือในบางกรณีอาจทำให้สัตว์ป่าเสียชีวิตได้

6.2.4) การใช้แหดักสัตว์ กับดีกรูปแบบนี้คล้ายกับการทำบ่วงดักสัตว์ โดยนายพรานจะระบุเป้าหมายที่ต้องการล่าพร้อมศึกษาเส้นทางหาอาหารเป็นประจำของสัตว์ป่าดังกล่าว จากนั้นนายพรานจะเลือกเชือกที่มีขนาดใหญ่มากพอมาสานเป็นแหวางไว้บนพื้น เมื่อสัตว์ป่ามาเหยียบลงบนกับดัก กลไกจะปลดต้นไม้ให้เป็นอิสระเกิดแรงกระชาก แหจะหุ้มและยกตัวสัตว์ป่าให้ลอยขึ้น ทำให้สัตว์ป่าไม่สามารถหลบหนีออกจากกับดักได้จนกว่านายพรานจะมาถึง

6.3) การล่าสัตว์ป่าด้วยวิธีการใช้สุนัขพรานนำทาง วิธีนี้ได้รับความนิยมอย่างสูง โดยเฉพาะในการล่าสัตว์ป่าที่ไม่มีอันตราย เช่น ตัวลันหรือнім เต่า เป็นต้น โดยนายพรานจะเลี้ยงสุนัขและฝึกให้มีความสามารถในการดมกลิ่นซึ่งเป็นเอกลักษณ์สัตว์ป่าแต่ละประเภท เมื่อถึงเวลาออกล่า นายพรานจะใช้สุนัขพรานในการนำทางไปยังถิ่นที่อยู่หรือรังของสัตว์ป่าเป้าหมาย

4.1.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์และค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1) กลุ่มนายพรานหรือผู้ดำรงชีพด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ป่า รวมถึงผู้ดำรงชีพด้วยการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มนายพรานพบว่า ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในระดับรุนแรง พบใน 2 พื้นที่ ได้แก่

1.1) พื้นที่ป่าภาคตะวันตก สภาพปัญหาในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกเกิดขึ้นตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี, เทือกเขาถนนธงชัย และพื้นที่ป่าโดยรอบ ครอบคลุมจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี ตาก ซึ่งเป็นเขตจังหวัดที่มีพรมแดนติดต่อกับสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ สภาพพื้นที่ป่าไม้ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีลักษณะเป็นป่าดงดิบ ป่าไผ่ และป่าเบญจพรรณ ประชากรในพื้นที่มีทั้งประชากรเชื้อชาติไทยและชนกลุ่มน้อย เช่น กะเหรี่ยง กระเหรี่ยง มูเซอ ม้ง เป็นต้น โดยประชากรเชื้อชาติไทยส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง ส่วนชนกลุ่มน้อยมักอาศัยในบริเวณพื้นที่ป่าและชายขอบป่า ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าและสัตว์ป่าสูง ประกอบอาชีพหลักด้าน

เกษตรกรรม เช่น ข้าว อ้อย สับปะรด มันสำปะหลัง และหาของป่า ล่าสัตว์ป่า เป็นอาชีพรอง ส่งผลให้อัตราการล่าสัตว์ป่าในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตกมีจำนวนมาก ประกอบกับความต้องการสัตว์ป่าในตลาดในประเทศและต่างประเทศสูง ส่งผลให้พื้นที่ป่าภาคตะวันตกเป็นเป้าหมายหลักของกลุ่มนายทุนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงพบนายพรานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เช่น สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เข้าพื้นที่มาล่าสัตว์ป่า หรือจ้างนายพรานในพื้นที่ล่าสัตว์ป่าที่อยู่ในความต้องการของตลาดค้าสัตว์ป่าไทยและต่างประเทศ เช่น เสือ หมี ช้าง กระตัง ตัวลิ่งหรือนิม กบรูปหรือกบภูเขา หมูป่า อีเห็น เก้ง กวาง กระจง เป็นต้น โดยมีปลายทางการค้าที่สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้สถานการณ์ของปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกมีความรุนแรง

1.2) พื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สภาพปัญหาในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มักเกิดขึ้นตามแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดลพบุรี สระบุรี เพชรบูรณ์ เลย ชัยภูมิ และพื้นที่ป่าเขาใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา ปราจีนบุรี นครนายก สระบุรี ไม่มีพื้นที่ติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน พื้นที่ป่ามีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ทรัพยากรธรรมชาติส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรสัตว์ป่ามีจำนวนน้อยกว่าในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก ประกอบกับเป็นพื้นที่ที่อยู่บริเวณภาคกลางเชื่อมต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทย ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก สัตว์ป่าในพื้นที่ ได้แก่ กระตัง เก้ง กวาง ช้าง เสือ และหมูป่า ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เกิดจากคน 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ กลุ่มคนในพื้นที่ มีลักษณะเป็นการล่าเพื่อดำรงชีพเพื่อนำเป็นอาหาร ลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ส่วนที่เหลือจากการประกอบอาหาร จึงนำมาแบ่งจำหน่ายให้กับคนในหมู่บ้าน หรือจำหน่ายในตลาด รวมถึงความเชื่อที่ว่าเนื้อสัตว์ป่ามีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์เลี้ยง กลุ่มที่สอง กลุ่มคนนอกพื้นที่ ที่เดินทางมาท่องเที่ยวพักผ่อนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เช่น เขาใหญ่ ภูเขี้ยว เป็นต้น มีลักษณะเป็นการล่าเพื่อการพักผ่อน และเพื่อการกีฬาเป็นหลัก การล่าเพื่อการค้ามีจำนวนน้อย เนื่องจากพื้นที่ป่าในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของต่างประเทศปริมาณน้อย แต่ระยะหลังความต้องการสัตว์ป่าจากชาวต่างชาติมากขึ้น เป็นแรงกระตุ้นให้มีการล่าสัตว์ป่าเพื่อค้าเพิ่มมากขึ้น ส่วนใหญ่เป็นบุคคลภายนอกพื้นที่เข้ามาล่าเพื่อนำไปจำหน่ายนอกพื้นที่ ส่งผลให้สถานการณ์ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือไม่รุนแรงนัก

2) กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย

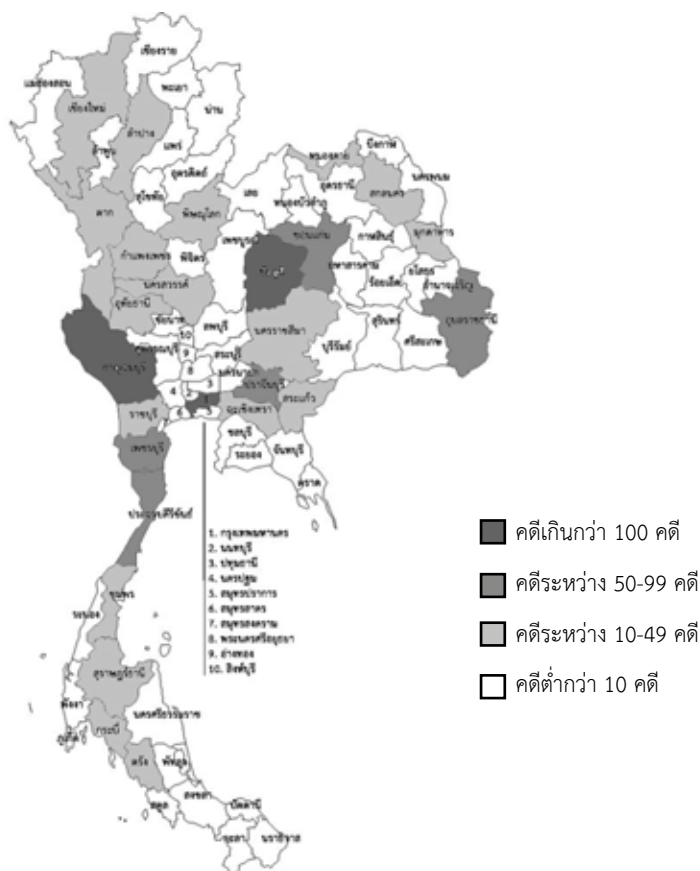
จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์และสรุปข้อมูล โดยแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1) ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เกิดเหตุภายในเขตพื้นที่ป่า ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้อง 2 หน่วยงาน ได้แก่ กรมป่าไม้ และ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พบว่า พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระดับรุนแรง ได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทยตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี เนื่องจากเป็นบริเวณพื้นที่ป่าต้นน้ำของแม่น้ำสายหลักหลายสาย มีความอุดมสมบูรณ์สูงกว่าป่าในพื้นที่อื่น และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด สัตว์ป่าในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกจึงมีความหลากหลายและมีจำนวนมากกว่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าส่วนอื่นของประเทศไทย

รองลงมา ได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เช่น ป่าเขาใหญ่ในเทือกเขาสันกำแพง และป่าในเทือกเขาเพชรบูรณ์ ซึ่งทั้งสองป่านี้มีลักษณะแตกต่างกันในทางนิเวศวิทยา กล่าวคือ พื้นที่ป่าเขาใหญ่ประกอบด้วยป่าเบญจพรรณ ป่าดิบแล้ง ป่าดงดิบเขา มีลักษณะเป็นป่าโปร่ง สัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าเขาใหญ่ ได้แก่ กระต๊อ ช้าง เสือ ชะนี กวาง และหมูป่า ที่ผ่านมาป่าเขาใหญ่ถูกบุกรุกทำลาย ประกอบกับมีโรคระบาดในสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่าล้มตายเป็นจำนวนมาก ปัจจุบันป่าเขาใหญ่จึงมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ไม่มากนัก ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายจึงอยู่ในระดับไม่รุนแรง ส่วนป่าแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์มีความอุดมสมบูรณ์สูง เป็นต้นน้ำของแม่น้ำป่าสัก พื้นที่ป่าประกอบด้วยป่าดงดิบ ป่าดิบชื้น ป่าดงดิบเขา และป่าเบญจพรรณ มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) ใกล้เคียงกับป่าในภาคตะวันตก มีลักษณะเป็นป่าต้นน้ำ และแหล่งอาหารของสัตว์ป่า ส่งผลให้ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอยู่ในระดับรุนแรง

จากข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า จึงสรุปได้ว่า บริเวณเขตพื้นที่ป่าซึ่งมีลักษณะเป็นป่าต้นน้ำ เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของสัตว์ป่า ลักษณะทางภูมิศาสตร์เช่นนี้ มักพบปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือในแถบเทือกเขาเพชรบูรณ์ หรือป่าในภาคตะวันตกแถบเทือกเขาตะนาวศรี

ภาพที่ 5 แผนที่แสดงความรุนแรงของสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ.2558-2562

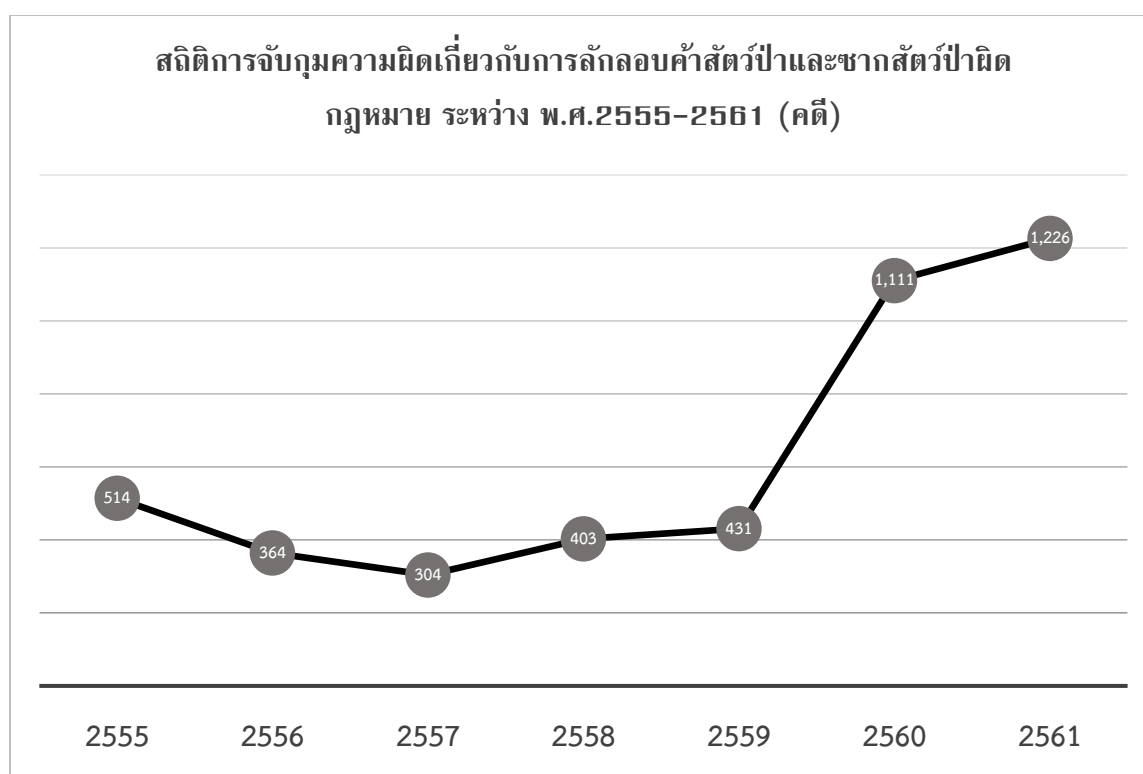

ที่มา: ดัดแปลงมาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลรายงานสรุปสถิติคดีของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และนำมาวิเคราะห์สถิติคดีแยกเป็นรายจังหวัด และนำมาแสดงในรูปแบบของแผนที่ประเทศไทย

2.2) ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักเกิดเหตุภายนอกเขตพื้นที่ป่า ซึ่งการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อยู่ในอำนาจหน้าที่ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) ศูนย์เฉพาะกิจปฏิบัติการ

ปราบปรามการค้างาช้าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศงช.ตร.) และกองบังคับการปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (บก.ปทส.) เป็นหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในปัจจุบันมีแนวโน้ม เพิ่มขึ้น ปรากฏตามแผนภูมิ แสดงสถิติการจับกุมความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า ผิดกฎหมาย

ภาพที่ 6 สถิติการจับกุมความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ระหว่าง ปี พ.ศ.2555-2561

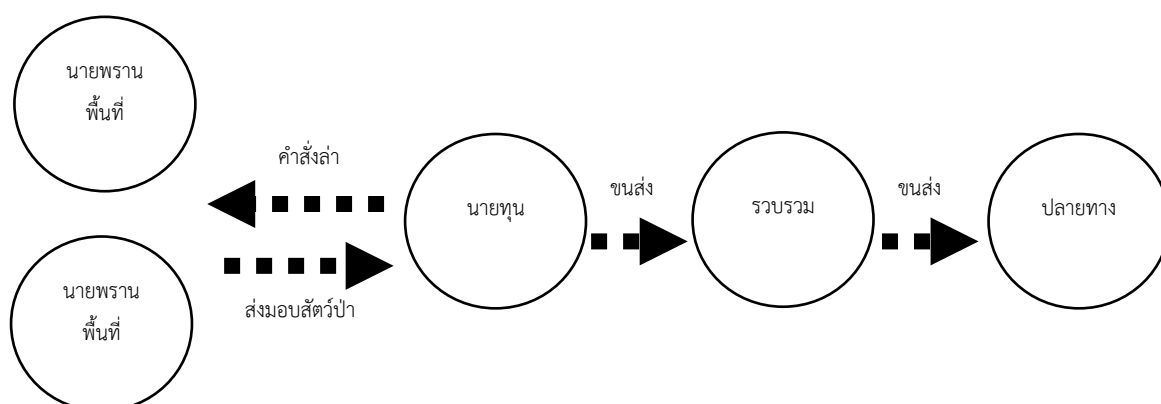
ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยอ้างอิงข้อมูลสถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2561 ของศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.)

จากแผนภูมิ แสดงว่า สถานการณ์การค้าสัตว์ป่าในประเทศไทยมีแนวโน้มเพื่อขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากความต้องการสัตว์ป่าทั้งในรูปแบบที่มีชีวิตและซากสัตว์ป่าจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามสูงขึ้น เป็นเหตุให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เร่งดำเนินการหาสัตว์ป่าและซากสัตว์เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด รูปแบบในการค้าสัตว์ป่า มี 3 รูปแบบ กล่าวคือ

2.2.1) การจ้างให้นายพรานในประเทศไทยลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาด โดยกลุ่มนายทุนรับซื้อและรวบรวมไว้ให้มีจำนวนมากพอ ก่อนขนส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง

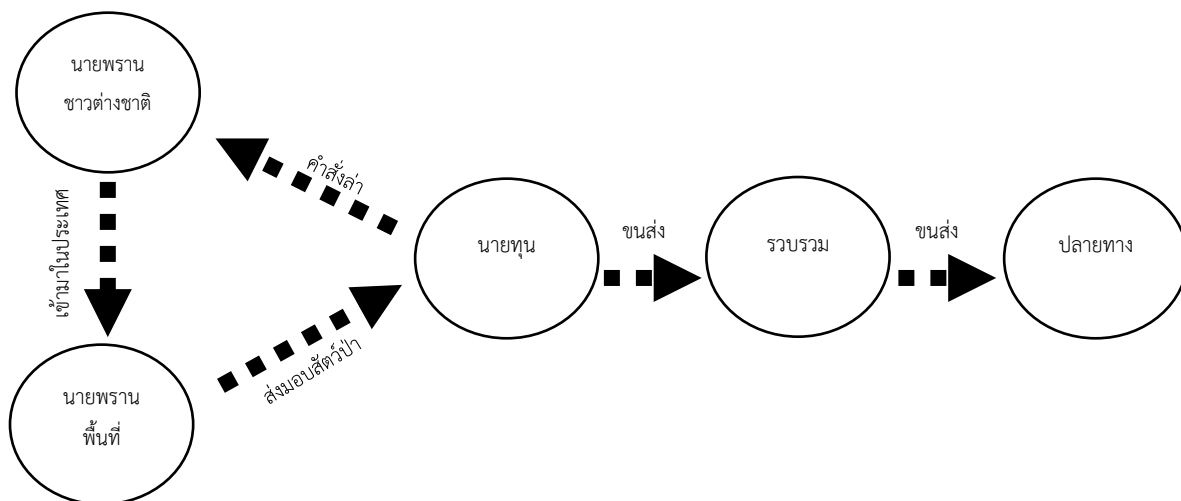
ภาพที่ 7 แผนภาพแสดงรูปแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานคนไทย

ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.2.2) การจ้างนายพรานจากต่างประเทศเข้ามาลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย โดยกลุ่มนายทุนวางแผนการล่าและค้าสัตว์ป่าอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การนำนายพรานต่างชาติเข้ามาในประเทศไทย, การระบุพื้นที่ล่า, การประสานกับนายพรานในพื้นที่เพื่อนำทาง, การนำเอาสัตว์ป่าที่ล่าได้ออกนอกพื้นที่ และการขนส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง

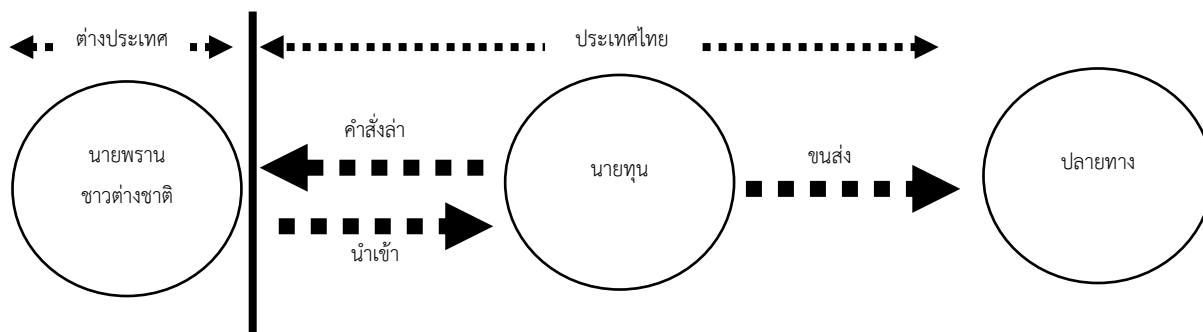
ภาพที่ 8 แผนภาพแสดงรูปแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานชาวต่างชาติ

ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2.2.3) การสั่งซื้อสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ต้องการจากประเทศเพื่อนบ้านที่มีปริมาณสัตว์ป่ามากกว่าประเทศไทย โดยกระบวนการเริ่มตั้งแต่การส่งนายพรานในต่างประเทศล่าสัตว์ป่า นำเข้าสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าผ่านช่องทางเข้าประเทศ การขนส่งไปยังประเทศปลายทาง

ภาพที่ 9 แผนภาพแสดงรูปแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยใช้นายพรานชาวต่างชาติ ล่าสัตว์ในต่างประเทศ

ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

3) กลุ่มองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างและสรุปข้อมูลปัญหาที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่มองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า โดยแบ่งปัญหาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.1) ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ยังคงเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ โดยบริเวณพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทยพบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายรุนแรงที่สุด เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และสัตว์ป่าสูง แม้การล่าเพื่อดำรงชีพจะมีปริมาณลดลง แต่การล่าเพื่อการค้ากลับมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ประกอบกับปัจจุบันประชาชนให้ความสำคัญกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากขึ้น อันเห็นได้จากการที่ประชาชนให้ความสนใจกับข่าวรวมถึงการแสดงความคิดเห็นตามสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) ส่งผลให้ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายขยายตัวได้ไม่มากนัก แต่ปัญหายังคงอยู่ในระดับที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหานายพรานจากต่างประเทศที่มาลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งมีลักษณะการกระทำความผิดเป็นขบวนการ มีเป้าหมายในการล่าเพื่อค้าตามคำสั่งซื้อของนายทุนอย่างชัดเจน นายพรานกลุ่มนี้มีแนวโน้มขยายตัวมากขึ้นโดยอาศัยช่องว่างทางกฎหมาย เมื่อลักลอบล่าสัตว์ป่าเสร็จสิ้นก็เดินทางกลับประเทศ การสืบสวนดำเนินการจับกุมกระทำได้ยากกว่านายพรานกลุ่มอื่น

นอกจากนี้ ในทัศนะของกลุ่มองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามีมุมมองเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าเป็น 2 ลักษณะ กล่าวคือ

3.1.1) การล่าสัตว์ป่าเพื่อเอาชีวิต เพื่อจำหน่ายสัตว์ป่านำไปเป็นสัตว์เลี้ยง ปงบอกถึงบุญบารมี หรือเสริมความโดดเด่น ซึ่งตลาดจำหน่ายสัตว์ป่ามีชีวิตที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทยและเอเชีย ได้แก่ ตลาดนัดสวนจตุจักร การล่าสัตว์ป่าลักษณะนี้ นายพรานมักใช้วิธีการล่าที่มุ่งรักษาชีวิตสัตว์ป่าเอาไว้ เช่น การใช้แหดักสัตว์ การใช้บ่วงดักสัตว์ หรือการขุดหลุมกับดัก

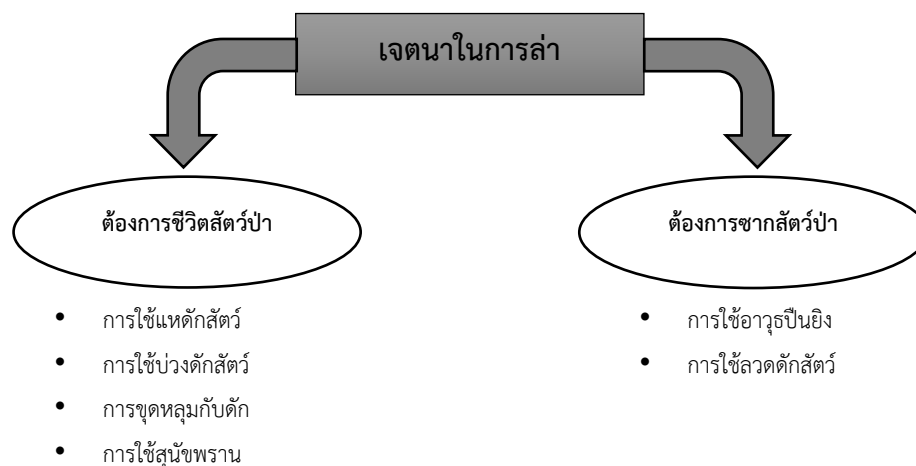
3.1.2) การล่าเพื่อเอาซาก เพื่อนำเอาเนื้อหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไปประกอบอาหารหรือเป็นส่วนประกอบในการปรุงยา การล่าสัตว์ป่าลักษณะนี้ นายพรานจะเลือกวิธีการล่าที่มุ่งทำลายชีวิตสัตว์ป่า เช่น การใช้อาวุธปืนยิง การใช้ลวดดักสัตว์ เป็นต้น

3.2) ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อาจแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่

3.2.1) การค้าสัตว์ป่าในประเทศ แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ การค้าสัตว์ป่าที่มีชีวิตมักจะนำมาเป็นสัตว์เลี้ยง เช่น กระจ่าง นกหงษ์หยก กระจ่าง และ การค้าซากสัตว์ป่าให้กับร้านอาหารป่า สำหรับกลุ่มคนที่มีรสนิยมในการนิยมบริโภคอาหารที่ปรุงจากเนื้อสัตว์ป่า ด้วยความเชื่อว่าเนื้อสัตว์ป่ามีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์เลี้ยง

3.2.2) การค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ เป็นการค้าซากสัตว์ป่า โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเนื้อหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไปประกอบอาหารหรือเป็นส่วนประกอบในการปรุงยา เช่น การค้าซากตัวลิงหรือนิม โดยเอาเกล็ด เนื้อ และเครื่องใน เป็นส่วนประกอบปรุงเป็นอาหารและยานำหนังทำเครื่องหนัง หรือนำชิ้นส่วนต่างๆ ของสัตว์ป่าทำเป็นเครื่องประดับเพื่อเสริมบารมี เช่น การนำงาช้างไปแกะสลักเป็นเครื่องประดับ เพื่อใช้เป็นเครื่องราง เสริมบารมี เป็นต้น

ภาพที่ 10 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเจตนาในการล่าและวิธีการที่ใช้ล่า

ที่มา: ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

4.1.3 สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทั้ง 3 กลุ่ม สามารถแยกสาเหตุออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มนายพรานที่เป็นคนไทย เป็นนายพรานที่พบได้ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า

1.1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือนไทย (Poverty) เนื่องจากชุมชนของคนไทยที่ประกอบอาชีพนายพราน ส่วนใหญ่มักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า ห่างไกลจากชุมชนเมือง การเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลือในทางการเกษตรไม่ทั่วถึง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อครอบครัวคนไทยในพื้นที่ห่างไกลประสบปัญหาความยากจน ดังนั้น ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จึงล่าสัตว์ป่าและหาของป่า เพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายภายในครอบครัว หรือนำมาแบ่งปันในลักษณะของวิถีชุมชน ส่วนที่เกินอาจนำมาจำหน่าย เพื่อมีรายได้เพิ่มในการดำรงชีพ

1.2) ความเชื่อท้องถิ่น (Local Belief) คนไทยมักมีความเชื่อว่า “เนื้อของสัตว์ป่ามีรสชาติดีกว่าเนื้อของสัตว์เลี้ยง” แม้ความเชื่อดังกล่าวจะไม่มีผลการวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ใดๆ ยืนยันได้ว่าเนื้อของสัตว์ป่าเมื่อนำมาประกอบอาหารแล้วจะให้รสชาติที่ดีกว่าเนื้อของสัตว์ที่ได้มาจากการทำปศุสัตว์หรือเลี้ยงในฟาร์ม ดังนั้น เมื่อมีโอกาส นายพรานคนไทยจะอาศัยช่องว่างทางกฎหมายลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อนำมาบริโภค หากมีส่วนเกินจะแบ่งปันภายในหมู่บ้านหรือแบ่งจำหน่าย เพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หรือความเชื่อที่ว่า ซากสัตว์ป่าบางชนิด เช่น เขากวางคูด หรือ เขากวางหด เป็นของขลังที่มีอิทธิฤทธิ์สูง สร้างอำนาจบารมี เมตตามหานิยม ให้กับผู้ครอบครอง หรือการนำเกล็ดตัวลิ้นมาบดผสมกับอาหารจะเป็นยาอายุวัฒนะ เป็นต้น

1.3) ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม (Group Value) ในกลุ่มครอบครัวนายพรานมักมีค่านิยมว่า เมื่อล่าสัตว์ป่าได้ เนื้อนำมาบริโภค ส่วนซากสัตว์ป่า เช่น หัว หนัง งา เขา นำไปทำเครื่องประดับในรูปแบบต่างๆ ทั้งเป็นเครื่องประดับร่างกายและเครื่องเรือน โดยในกลุ่มนายพรานเรียกว่า “ค่าฝีมือ” อันบ่งบอกความสามารถหรือทักษะในการล่าสัตว์ป่าของนายพราน เช่น หากสามารถล่ากระทิงที่มีขนาดโคนเขาเกินกว่า 18 นิ้ว ซึ่งเป็นกระทิงที่มีเขาใหญ่และหายากมาก บ่งบอกว่านายพรานผู้นั้นมีความสามารถสูง ค่านิยมดังกล่าวก่อให้เกิดการรวมกลุ่มคนที่มีค่านิยมในลักษณะเดียวกัน เช่น กลุ่มผงดาดไพร เป็นกลุ่มนายพรานคนไทยที่มีค่านิยมและความชื่นชอบการล่าสัตว์ป่า กิจกรรมของกลุ่มคือการล่าสัตว์ป่า ซึ่งกำหนดเป้าหมายและกฎเกณฑ์ในการล่าไว้ หากสมาชิกในกลุ่มคนใดสามารถล่าสัตว์ป่าได้ตามหลักเกณฑ์ที่กลุ่มกำหนดจะได้รับการยอมรับในความสามารถด้านล่าสัตว์ป่า และยกย่องสมาชิกที่มีความสามารถสูงกว่าสมาชิกอื่นให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม

1.4) การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่าในทางเศรษฐศาสตร์ (Wildlife Economic Value Added) อันเนื่องจากรัฐบาลกำหนดให้พื้นที่ป่าเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น การกำหนดพื้นที่อุทยานแห่งชาติ หรือการกำหนดเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อประโยชน์ทางการอนุรักษ์และรักษาระบบนิเวศ ประกอบกับค่านิยมจากนักท่องเที่ยวที่เมื่อมาเที่ยวป่าต้องมีของที่ระลึกจากป่าหรือได้บริโภคอาหารที่ปรุงจากพืชพันธุ์และสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่าซึ่งเดิมไม่มีมูลค่าในทางเศรษฐศาสตร์ เมื่อมีความต้องการ (Demand) จึงเกิดมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่า และเป็นแรงผลักดันให้นายพรานล่าสัตว์ป่าเพื่อตอบสนอง (Supply) ความต้องการของตลาด

1.5) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) เนื่องจากเดิมกลุ่มนายพรานคนไทยประกอบอาชีพล่าสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น แต่เมื่อมีอิทธิพลของนายทุนค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเข้ามาสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้มูลค่ากับสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ กระตุ้นให้นายพรานคนไทยบางกลุ่ม เปลี่ยนวิธีการล่าสัตว์ป่าจากเดิมมาเป็นการล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า

1.6) การไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด (Intrepidity of commit an offence) การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยผิดกฎหมาย ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กำหนดอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิพากษาตามกรอบบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยพิจารณาข้อเท็จจริงจากการกระทำความผิดเป็นสำคัญ นอกจากนั้น ยังพิจารณาจากเจตนาของจำเลย เช่น หากจำเลยสำนึกถึงความผิดและให้การรับสารภาพ ศาลอาจพิพากษาโทษลดลงได้ หรือในกรณีที่จำเลยไม่เคยกระทำความผิดมาก่อนและมีได้มีจิตวิญญานแห่งการเป็นอาชญากร ศาลอาจพิจารณาพิพากษาลดโทษลงได้ เป็นต้น ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักเป็นคนไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะยากจน กระทำความผิดด้วยเหตุดำรงชีพ ประกอบกับเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก และผู้กระทำความผิดให้การรับสารภาพ ศาลจึงใช้ดุลพินิจในการลงโทษต่ำที่สุด เช่น ศาลลงโทษจำคุกแต่โทษจำให้รอลงอาญาไว้ก่อน นายพรานจึงไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด หากถูกจับกุมก็ให้การรับสารภาพและขอลดโทษในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้ จึงตัดสินใจประกอบอาชีพนายพรานลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด

2) กลุ่มนายพรานชนกลุ่มน้อย พบในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกและภาคเหนือของประเทศไทย ส่วนใหญ่มักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า

2.1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือนชนกลุ่มน้อย (Poverty) เนื่องจากขาดการส่งเสริม สนับสนุน และดูแลในการประกอบอาชีพ (Professional Support) จากหน่วยงานของรัฐ เช่น ขาดองค์ความรู้ หรือ ทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม แม้รัฐจะจัดสวัสดิการโดยจัดสรรพื้นที่สำหรับการเกษตร หากแต่ไม่ได้สร้างองค์ความรู้ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทั้งยังขาดการสนับสนุนในการประกอบอาชีพ เช่น การสนับสนุนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร เมล็ดพันธุ์ที่ใช้ เครื่องมือ อุปกรณ์และเทคโนโลยีทางการเกษตร รวมทั้งการบริหารจัดการภัยพิบัติต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อการทำเกษตรกรรม ส่งผลให้รายได้จากการประกอบอาชีพเกษตรกรรมไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ประกอบกับไม่มีอาชีพทางเลือก ชนกลุ่มน้อยซึ่งมีทักษะในการล่าสัตว์ป่ามากกว่า

การประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงประกอบอาชีพนายพรานหาของป่าและลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อเสริมรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพ

2.2) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) เนื่องจากเดิมการล่าสัตว์ป่าของชนกลุ่มน้อยการล่าเพื่อการดำรงชีพเท่านั้น แต่เมื่อได้รับอิทธิพลของนายทุนค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมาสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ โดยให้มูลค่ากับสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ เช่น ตัวลันหรือนัม เต่าป่า งาช้าง หัวกระทิง หนังเสือ กระดุกเสือโคร่ง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นายพรานชนกลุ่มน้อยบางส่วนหันมาประกอบอาชีพนายพรานเป็นอาชีพหลักแทนอาชีพเกษตรกรรมที่มีทักษะและองค์ความรู้น้อยกว่า

2.3) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) สังคมมักมีทัศนคติต่อชนกลุ่มน้อยเป็นคนชั้นรอง ได้รับการปฏิบัติทางสังคมอย่างไม่เท่าเทียม เช่น การติดต๋อราชการเพื่อใช้บริการหรือสวัสดิการของรัฐ ชนกลุ่มน้อยมักถูกจำกัดสิทธิบางอย่าง หรือในการจ้างแรงงาน ชนกลุ่มน้อยจะได้รับการจัดกลุ่มให้ทำงานได้เฉพาะบางตำแหน่งเท่านั้น การได้รับอัตราค่าจ้าง (Wages) หรือสวัสดิการ (Welfares) ที่น้อยกว่าคนไทย ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยแยกตัวออกจากชุมชนเมือง เพื่อประกอบอาชีพล่าและค้าสัตว์ป่า เนื่องจากเป็นทางเลือกที่ดีกว่าและได้รับแรงกดดันทางสังคมน้อยกว่า

2.4) ช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal Gap) การกระทำ ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นความผิดที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ป่า และนายพรานเป็นบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณรอบพื้นที่ป่าอยู่แล้ว มีโอกาสในการกระทำความผิดสูง ประกอบกับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ในกระบวนการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน มีอัตรากำลังน้อยไม่เพียงพอกับพื้นที่ป่า ส่งผลให้การตรวจป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าไม่ครอบคลุม กลุ่มนายพรานจึงอาศัยช่องว่างดังกล่าวลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และนำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าซ่อนไว้ในพื้นที่ที่ยากต่อการค้นหาของเจ้าหน้าที่

3) กลุ่มพ่อค้าคนกลาง คือนายพรานที่ผันตัวจากนายพรานลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นพ่อค้าคนกลางลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

3.1) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) เนื่องจากประกอบอาชีพนายพรานอยู่แล้ว เมื่อได้รับอิทธิพลของนายทุนค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเข้ามาสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจ ด้วยการให้มูลค่ากับสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ ประกอบกับมีเครือข่ายกลุ่มอาชีพนายพราน ส่งให้นายพรานกลุ่มนี้ผันตัวจากนายพรานเป็นพ่อค้าคนกลางค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยมีความคาดหวังในกำไรส่วนต่างที่ได้จากการเก็บรวบรวมและนำส่งสัตว์ป่า รวมถึงซากสัตว์ป่าตามคำสั่งซื้อไปยังกลุ่มนายทุนค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายต่อไป

3.2) ความต้องการโอกาสทางสังคม (Social Opportunity) เนื่องจากนายพรานส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ทั้งยังได้รับแรงกดดันทางสังคมในหลายด้าน ส่งผลให้นายพรานแสวงหาโอกาสหลุดพ้นจากสภาวะดังกล่าว จึงเป็นแรงผลักดันให้นายพรานแสวงหาแนวทาง วิธีการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้น เพื่อให้ได้รับโอกาสทางสังคมมากขึ้น เช่น การได้รับโอกาสทางการศึกษาที่ดีขึ้น การได้รับบริการทางสาธารณสุขที่ดีขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น เป็นต้น

จากการศึกษาสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อหาความสัมพันธ์และจัดกลุ่มเพื่อวิเคราะห์สาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ปรากฏตามตารางที่ 2

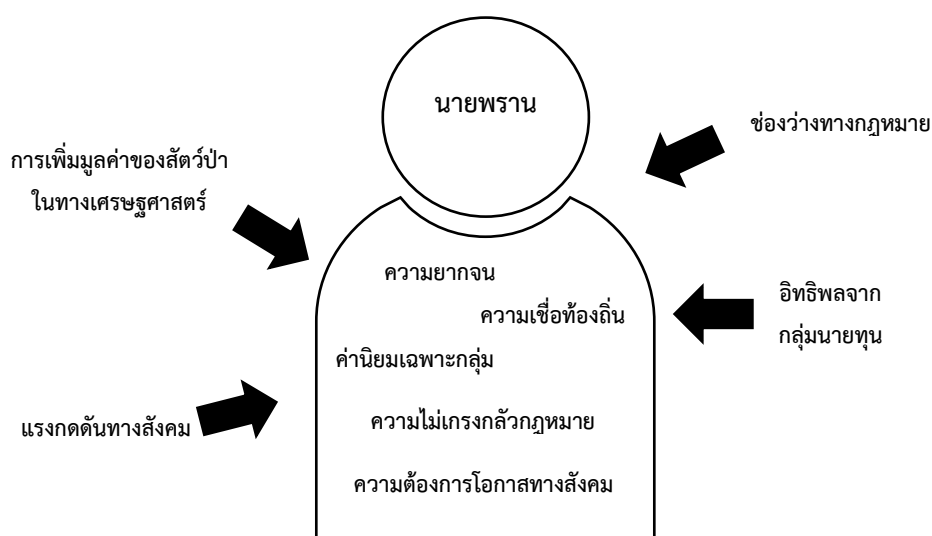
ตารางที่ 2 แสดงการจัดกลุ่มสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

	นายพราน คนไทย	นายพราน ชนกลุ่มน้อย	นายพรานที่เป็น พ่อค้าคนกลาง
ความยากจน	/	/	/
ความเชื่อท้องถิ่น	/		
ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม	/		
ความไม่เกรงกลัวกฎหมาย	/		/
ความต้องการโอกาสทาง สังคม		/	/
การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่า ในทางเศรษฐศาสตร์	/	/	/
แรงกดดันทางสังคม		/	/
ช่องว่างทางกฎหมาย		/	
อิทธิพลจากกลุ่มนายทุน	/	/	/

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

จากสาเหตุข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) สาเหตุภายในตัวผู้กระทำ (Internal) และ (2) สาเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ (External) โดยนำข้อมูลมาดัดแปลงสร้างเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 11 แสดงสาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ที่มา: ดัดแปลงจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอก

4.1.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง และสรุปข้อมูลได้ดังนี้

1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social inequality) เป็นมโนทัศน์พื้นฐานที่กล่าวในมิติการเมือง สังคมและมานุษยวิทยา เพื่อรับรองความเท่าเทียมกันของมนุษย์ เพราะมนุษย์ย่อมแตกต่างกันเป็นธรรมชาติทั้งโดยรูปร่าง ผิวพรรณ เพศสภาพ เชื้อชาติ ความเชื่อ ศาสนา และวัฒนธรรม ในประเทศไทย ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่าง มีความไม่เสมอ

ภาคในด้าน การเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ เช่น การศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนาฝีมือแรงงาน ความไม่เสมอภาคในการจ้างแรงงาน หรือความไม่เสมอภาคระหว่างคนเมืองและคนชนบท ในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐและเอกชน ซึ่งในประเด็นความไม่เสมอภาคทางสังคม แม้จะไม่ใช่ว่าปัจจัยโดยตรงที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย แต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำรงอยู่ หรือการมีอยู่ของปัญหา กล่าวคือ หากสังคมยังมีความไม่เสมอภาคของคนในสังคมอยู่ ความไม่เสมอภาคนี้จะเป็นแรงกดดันให้คนในสังคมซึ่งอยู่ในระดับที่ต่ำกว่า มีแนวโน้มที่ตัดสินใจกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมายที่สังคมได้วางไว้ ซึ่งตามแนวความคิดของ เดอร์ไคม์ (Durkheim) ได้อธิบายไว้ว่า ระเบียบสังคม (Social Order) เป็นสิ่งที่ทรงอิทธิพลและใช้ในการควบคุมความประพฤติของคนในสังคม แต่ในเมื่อสังคมไม่มีความเสมอภาค หรืออีกนัยหนึ่งอาจกล่าวได้ว่า สังคมเกิดสภาวะขาดดุลยภาพระหว่างเป้าหมายและวิธีการเพื่อที่บรรลุเป้าหมาย หรือ อนอมี (Anomie) ทำให้คนในสังคมที่ไม่สามารถบรรลุเป้าหมาย มีแนวโน้มที่จะกระทำการอันฝ่าฝืนกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ซึ่งสังคมได้ตั้งไว้ ในกรณีนี้ก็เช่นกัน เมื่อสังคมไม่เสมอภาค โดยเฉพาะระหว่างคนในเมือง และคนที่อยู่ในป่าหรือชนกลุ่มน้อย ก็ยิ่งทำให้กลุ่มคนดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะกระทำความผิดในทางที่จะมีโอกาสเอื้ออำนวยให้กระทำความผิด

2) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) เป็นปัจจัยในมิติทางเศรษฐศาสตร์ ที่มีความสำคัญที่ส่งผลต่อการมีอยู่ของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยความเหลื่อมล้ำในกลุ่มนี้ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน ความไม่เท่าเทียมด้านการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ คนไทยมักได้รับประโยชน์ในทางเศรษฐกิจดีกว่าและมากกว่าชนกลุ่มน้อย เช่น อัตราค่าตอบแทนสำหรับแรงงานคนไทยสูงกว่าอัตราค่าตอบแทนคนต่างด้าว หรือกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักได้รับประโยชน์หรือการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ เช่น นโยบายกระตุ้นการส่งออกด้วยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อสร้างระบบสาธารณูปโภคในพื้นที่ที่เอื้อต่อความสามารถในการส่งออกของนักธุรกิจโดยไม่สนใจพัฒนาแหล่งน้ำอันเป็นปัจจัยสำคัญในการทำการเกษตรของเกษตรกรผู้มีรายได้ต่ำกว่า เป็นต้น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นเสมือนปัจจัยภายในที่ขับเคลื่อนให้นายพรานซึ่งเป็นกลุ่มคนที่เป็นผู้มีรายได้ต่ำ พยายามแสวงหากิจกรรมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครอบครัว ภายใต้ช่องว่าง หรือโอกาสที่เอื้ออำนวย อันจะเป็นการยกระดับและเปลี่ยนฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ด้วยการสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นเพื่อให้ตนเองพร้อมทั้งครอบครัวสามารถเข้าถึงการบริการ สวัสดิการ รวมทั้งการช่วยเหลือในทางเศรษฐกิจ ทั้งจากภาครัฐและเอกชนได้ดีขึ้น ซึ่งปัจจัยความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยทางตรง ที่กระตุ้นให้นายพรานหรือคนที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยในพื้นที่ป่า

อาศัยช่องว่างของการออกตรวจเพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐ ทำการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของนายทุน เพื่อสร้างรายได้เพิ่มขึ้น

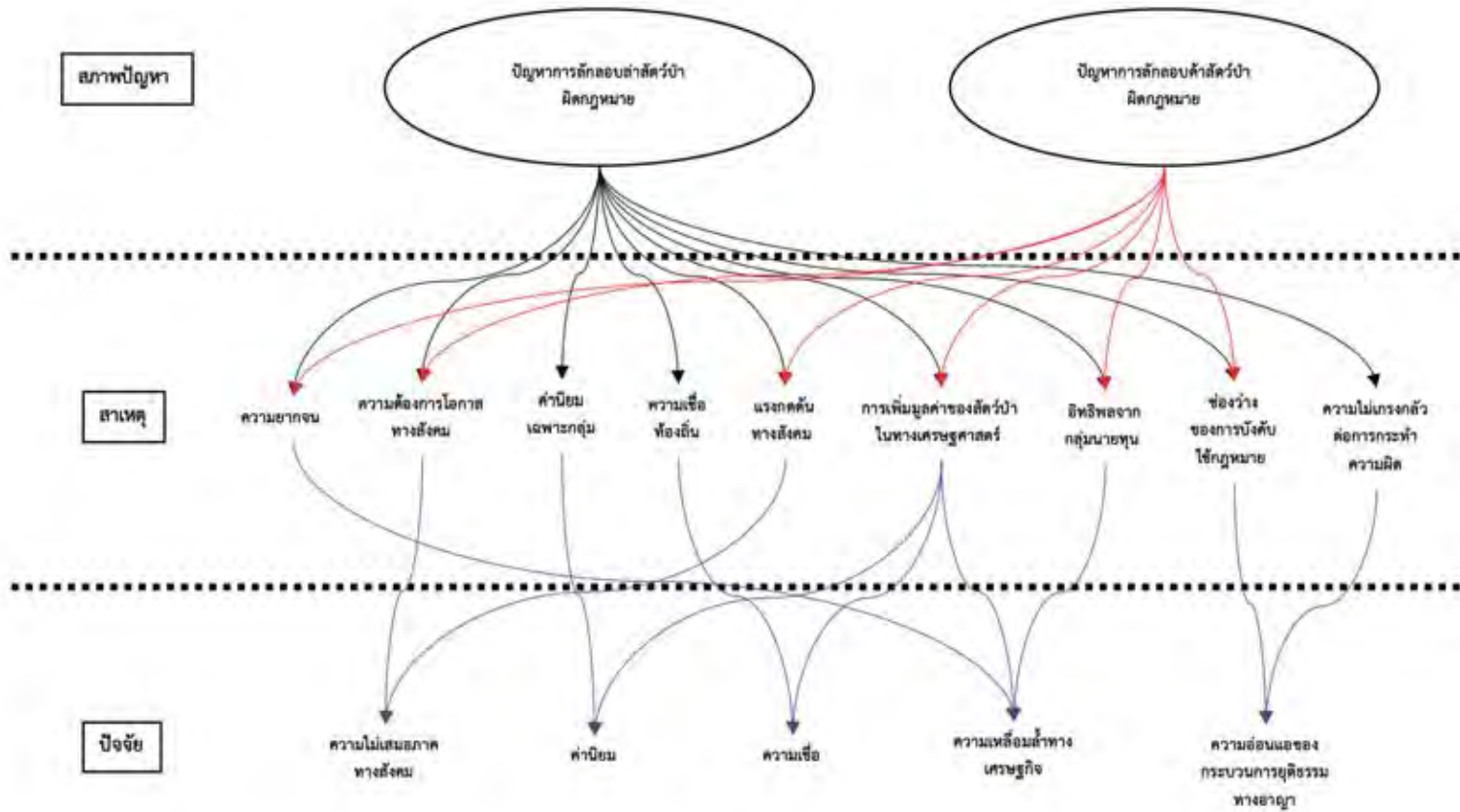
3) ความเชื่อ (Belief) คือ การยอมรับในสิ่งต่าง ๆ ว่าเป็นความจริง มีการดำรงอยู่จริง เมื่อบุคคลได้รับรู้ข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อจากบุคคลอื่น บุคคลนั้นจะเชื่อว่าสิ่งที่ตนคิดนั้นเป็นจริง กรณีปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พบว่า ความเชื่อ เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้น (Stimulation) ขับเคลื่อน (Drive) ให้ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายขยายตัวเติบโตในวงกว้าง เป็นปัญหาระดับชาติที่ทุกประเทศต้องร่วมกันแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความเชื่อที่มีรากฐานมาจากศาสนาหรือประชาชนจีน เกี่ยวกับสัตว์ป่าบางชนิด เช่น มีสรรพคุณเป็นยารักษาโรคหรือยาบำรุงกำลัง ซึ่งความเชื่อดังกล่าวนี้ถูกถ่ายทอด (Transfer) ผ่านการบอกเล่าเป็นเวลานานนับพันปี จนความเชื่อมีความเข้มแข็งสามารถส่งผลให้ผู้ที่ได้รับรู้คล้อยตามทางความคิด เช่น ความเชื่อที่ว่า หากนำเลือดหรือเนื้อของตัวลิ่งหรือนึ่ง ปรงอาหารรับประทาน อาหารนั้นมีสรรพคุณเป็นยาอายุวัฒนะและเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ เกิดของตัวลิ่งหรือนึ่ง มีสรรพคุณสลาก่อนเนื้อร้ายในร่างกายทุกชนิด โดยเฉพาะเนื้ออกและก้อนมะเร็ง นอกจากนี้ ยังมีสรรพคุณช่วยหมุนเวียนโลหิต ขับประจำเดือน ขับลมตามไขข้อ ขับน้ำนม แม้จะไม่มีผลการศึกษาวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ว่า ตัวลิ่งหรือนึ่ง มีสรรพคุณตามความเชื่อจริงหรือไม่ แต่ความเชื่อดังกล่าวได้ถูกฝังไปในความคิด และแพร่หลายในกลุ่มประเทศที่มีวัฒนธรรมทางความเชื่อคล้ายคลึงกัน เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ส่งผลให้เกิดความต้องการ (Demand) จำนวนมาก กระตุ้นให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พยายามหาสัตว์ป่ามาเพื่อตอบสนอง (Supply) ความต้องการดังกล่าว โดยกลุ่มนายทุนส่งสัญญาณกระตุ้นนายพรานให้เริ่มกระบวนการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในกลุ่มประเทศที่เป็นประเทศต้นทาง เช่น ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา ประเทศสหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เป็นต้น ผ่านการส่งคำสั่งซื้อ (Order) อันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่าให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

4) ค่านิยม (Values) คือ การกำหนดคุณค่า (Value) หรือประโยชน์ (Benefits) ในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลให้ความสำคัญ ทักษะของคน กลุ่มคน หรือสังคมที่มีต่อสิ่งของ ความคิด และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความปรารถนาและความถูกต้องของสังคม ซึ่งค่านิยมนั้นส่งผลกระทบต่อจิตใจของคนในสังคมโดยตรง เช่น หากไม่ได้มาจะรู้สึกแย่ รู้สึกไม่ดี รู้สึกผิด หากได้มาจะรู้สึกดี มีความสุข ในกรณีของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น ผู้วิจัยพบว่า ค่านิยม เป็นปัจจัยที่กระตุ้น (Stimulation) ขับเคลื่อน (Drive) ต่อปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมในสังคมเชื้อสายจีน เช่น ทักษะเกี่ยวกับการมีงาช้างไว้ในครอบครอง แสดงถึงความยิ่งใหญ่ บารมีของงาช้าง

ที่เป็นสัตว์ป่าที่ใหญ่ที่สุดในป่าจะส่งผลให้ครอบครัวและเศรษฐกิจเจริญรุ่งเรือง การกำหนดคุณค่า (Value) ให้กับงาช้างในลักษณะนี้ ก่อให้เกิดค่านิยม (Values) ในกลุ่มสังคมเชื้อสายจีนที่ประกอบธุรกิจว่าจะต้องมีชิ้นส่วนของงาช้างในครอบครอง นำมาพกดัตว์หรือประดับบ้านเรือนเพื่อเสริมบารมีให้กับตนเอง ครอบครัว และธุรกิจ ค่านิยมลักษณะนี้เติบโตในกลุ่มประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม จากค่านิยมนั้นถูกเปลี่ยนเป็นความต้องการ (Demand) ในทางเศรษฐกิจ กระตุ้นให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พยายามหาสัตว์ป่ามาเพื่อตอบสนอง (Supply) ความต้องการดังกล่าว โดยกลุ่มนายทุนกระตุ้นให้นายพรานเริ่มกระบวนการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในกลุ่มประเทศที่เป็นประเทศต้นทาง เช่น ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก เป็นต้น ผ่านการส่งคำสั่งซื้อ (Order) อันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่าให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

5) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Weakness of Criminal Justice System) กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ กระบวนการป้องกัน ควบคุม และดำเนินการเพื่อมิให้ประชาชนกระทำการใด อันเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีโทษในทางอาญา อันรวมไปถึงเพื่อให้ประชาชนประพฤติตนอยู่ในบรรทัดฐานของสังคม (Social Norm) แต่จากการศึกษาผู้วิจัยกลับพบว่า บุคคลในกระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่เกรงกลัวต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา กล่าวคือ อัตราโทษตามกฎหมายและคำพิพากษาของศาลมีความแตกต่างกันอย่างมากส่งผลให้ผู้กระทำความผิดไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด เช่น อัตราฐานของการลักลอบล่าสัตว์ป่า ตามบทบัญญัติทางกฎหมายมีอัตราโทษอย่างสูง จำคุกไม่เกิน 4 ปี ปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เมื่อศาลพิจารณาพิพากษาในกระบวนการยุติธรรมมีช่องว่างที่ผู้กระทำความผิดอาจขอต่อศาลเพื่อลดโทษลงมา เช่น ไม่เคยกระทำความผิดมาก่อน หรือการรับสารภาพ อันเป็นช่องว่างในทางกฎหมายให้ผู้พิพากษาสามารถใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาพิพากษาโทษต่ำกว่า หรือในบางกรณีผู้พิพากษาอาจใช้ดุลยพินิจพิพากษาผู้กระทำความผิดโทษจำคุกแต่ให้ลงการลงอาญาไว้ก่อน ทำให้แม้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมก็อาจไม่ถูกลงโทษในทางอาญา ทั้งโทษปรับอยู่ในระดับต่ำกว่าผลตอบแทนที่อาจได้รับจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ดังนั้น เมื่อช่องว่างทางกฎหมายและความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาส่งผลต่ออัตราโทษตามกฎหมาย จึงไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้

ภาพที่ 12 แสดงความสัมพันธ์ของปัญหา สาเหตุ ปัจจัย เกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ที่มา: ดัดแปลงจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ด้วยการสร้างความเชื่อมโยงสภาพปัญหา สาเหตุและปัจจัย

4.2 อภิปรายผลการศึกษา

จากการวิจัยเรื่อง “มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย” ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ เอกสาร การวิจัยประกอบดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนบทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Documentary Research) เพื่อทบทวนบทวรรณกรรมที่ได้มีการศึกษาแล้ว (Literature Review) ประกอบการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research) โดยใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-dept Interview) เพื่อทราบข้อมูลสถานการณ์ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่เกิดขึ้นในประเทศไทย สาเหตุและปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อนำมาอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย โดยอาศัยจุดยืนกระบวนทัศน์แบบตีความ (Interpretivism Paradigm) เพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น จากนั้นนำองค์ความรู้ ทฤษฎี และแนวคิดทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม บูรณาการแนวคิดทางสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยา เศรษฐศาสตร์ และบริหารศาสตร์ ส่งผลให้ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ทั้ง 3 ประเด็น ได้ดังนี้

4.2.1 ประเด็นการศึกษาปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งในมิติของ นายพราน เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่องค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า พบว่า สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทย มีแนวโน้มลดลง จากการศึกษา มีข้อมูลของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช รายงานสถิติการ จับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าภาพรวมของประเทศไทย ปรากฏตามตาราง 3

ตารางที่ 3 แสดงสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ปีงบประมาณ	พ.ศ.2558	พ.ศ.2559	พ.ศ.2560	พ.ศ.2561	พ.ศ.2562 (ต.ค.61-มี.ค.62)
คดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า	221	280	248	197	141
ร้อยละเพิ่มขึ้น (ลดลง)	0	26.69	(11.42)	(20.56)	(28.42)

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ อ้างอิงจากข้อมูลสถิติการจับกุมคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

สาเหตุเนื่องจาก ในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นจำนวนมาก ทั้งการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อดำรงชีพของนายพรานในพื้นที่ การลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการล่าเพื่อเอาชีวิตด้วยการตัดตอนการสืบพันธุ์ของสัตว์ป่า การล่าตามคำสั่งซื้อของกลุ่มนายทุนลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย การลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อการพักผ่อน และการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อการแข่งขันหรือกีฬา ซึ่งการล่าในรูปแบบต่างๆ ล้วนเป็นการกระทำโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายและไร้การควบคุม รวมถึงกรณีโรคระบาดในสัตว์ป่าที่ขาดหน่วยงานรับผิดชอบ ส่งผลให้สัตว์ป่าในประเทศไทยมีปริมาณลดลงอย่างมีนัยสำคัญ อัตราการลดลงของสัตว์ป่าไม่สอดคล้องกับอัตราการเพิ่ม ประกอบกับข้อมูลเชิงสถิติจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช แสดงให้เห็นว่า คดีการกระทำผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในพื้นที่ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ลดลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาภาพรวมของปริมาณสัตว์ป่าในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า สัตว์ป่าในประเทศไทยมีปริมาณลดลงอย่างมาก มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องดำเนินการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าโดยเร่งด่วน

ในทางตรงกันข้าม ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายกลับทวีความรุนแรงมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากความต้องการสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าในตลาดการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ซึ่งความต้องการส่วนใหญ่มาจากประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ปรากฏข้อมูลเชิงสถิติเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์

ป่าผิดกฎหมายระหว่างปี พ.ศ. 2555 – 2561 ของศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) จากภาพที่ 1 พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ.2559 - 2560 สถิติการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพิ่มขึ้น 680 คดี คิดเป็นร้อยละ 157.8 ซึ่งเป็นผลจากอิทธิพลของนายทุนขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายทั้งไทยและต่างชาติ ที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์ แนวโน้มความต้องการสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าของกลุ่มประเทศปลายทางที่เพิ่มขึ้น ซึ่งกลุ่มนายทุนใช้วิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่า เพื่อกระตุ้นนายพรานที่อยู่ในกลุ่มประเทศต้นทาง เช่น ประเทศไทย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ราชอาณาจักรกัมพูชา สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ผ่านการสั่งซื้อสั่ง (Order) ของนายทุน เป็นเหตุให้การลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีแนวโน้มสูงขึ้น จากสภาพปัญหาความไม่สัมพันธ์ระหว่างอัตราการเกิดและตายของสัตว์ป่า ส่งผลให้ปริมาณสัตว์ป่าในประเทศไทยไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการ (Supply) ของกลุ่มนายทุน ดังนั้น กลุ่มนายทุนจึงหันไปกระตุ้นการล่าสัตว์ป่าในประเทศที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้และสัตว์ป่า เช่น สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก โดยใช้ประเทศไทยเป็นประเทศทางผ่าน (Transit) ไปสู่ประเทศปลายทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jörn Scharlemann et al. (2018) ผู้เชี่ยวชาญด้านการอนุรักษ์แห่งมหาวิทยาลัยซัสเซก (Sussex University) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง “Assessing Africa-wide pangolin exploitation by scaling local data” ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่า ตัวนิ่มหรือลิ้น (Pangolin) เป็นสัตว์ป่าที่อยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์ทั้งในทวีปเอเชียและแอฟริกา เนื่องจากตัวลิ้นหรือนิ่มเป็นที่ต้องการอย่างมากในตลาดลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อส่งต่อไปยังประเทศปลายทางการค้า เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐเกาหลี และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ทำให้พบว่า มีปัญหาการลักลอบล่าตัวลิ้นหรือนิ่มในทวีปแอฟริกาเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นการล่าในพื้นที่ป่าไม้เขตร้อนในลุ่มแม่น้ำคองโก (Congo Basin) จากการศึกษาพบว่า มีปริมาณนายพรานที่มาทำการล่าตัวลิ้นเพิ่มขึ้นมากถึงร้อยละ 150 พื้นที่ป่าเหล่านี้ครอบคลุมหลายประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐแคเมอรูน สาธารณรัฐแอฟริกากลาง สาธารณรัฐกาบอง และสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ซึ่งปัญหาการลักลอบค้าตัวลิ้นหรือนิ่ม เป็นปัญหาสำคัญลำดับต้นๆ ของปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของโลกที่ทุกประเทศต้องมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมุนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) ที่สรุปว่า ในกระบวนการกระทำผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรวมถึงการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลัง เพราะความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมนั้นสามารถสร้างความคุ้มค่า และกระบวนการยังไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้

4.2.2 ประเด็นการศึกษาสาเหตุการลักลอบล่าสัตว์ป่า ในมุมมองอาชญาวิทยา สิ่งแวดล้อม ครอบคลุมตั้งแต่การล่าสัตว์ป่าจนถึงการค้าสัตว์ป่า

ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งมิติของ นายพราน เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ขององค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่านั้น จากผลการวิจัย สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่า สัตว์ป่าผิดกฎหมาย พบว่า สาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเกิดจากสาเหตุสำคัญ 9 ประการ ได้แก่

1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือน (Poverty) เนื่องจากนายพรานส่วนใหญ่ เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล เช่น ในพื้นที่ป่า บริเวณโดยรอบพื้นที่ป่า และประกอบอาชีพเกษตรกรรม เป็นอาชีพหลัก มีรายได้ครัวเรือนในเกณฑ์ต่ำ ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพโดยปกติวิสัย กลุ่มนายพราน จำเป็นต้องประกอบอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีพปกติ จึงเลือกประกอบอาชีพ ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากมีทักษะและความเชี่ยวชาญมากกว่าอาชีพอื่น ทั้งยังเป็นอาชีพที่มีรายได้สูงแต่ต้นทุนต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) ที่ว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่ามีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์อยู่ เพราะนายพรานกระทำ ความผิดเพื่อต้องการรายได้ในการดำรงชีพ

2) ความต้องการสร้างโอกาสทางสังคม (Social Opportunity) เนื่องจาก นายพรานส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และอาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล โอกาสเข้าถึงสวัสดิการหรือบริการจาก ภาครัฐและเอกชนมีน้อย จึงเป็นแรงผลักดันให้นายพรานแสวงหาอาชีพที่มีรายได้สูง เพื่อสร้างโอกาสทาง สังคมในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการดังกล่าวได้มากขึ้น ซึ่งประเด็นความต้องการสร้างโอกาสทาง สังคมนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงไปถึงความรู้สึกนึกคิดที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของนายพราน พบว่า นายพรานกลุ่มตัวอย่าง เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลจากตัวเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนายพรานชน กลุ่มน้อย ซึ่งส่วนใหญ่มีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตพื้นที่ป่าและรอบพื้นที่ป่า จึงขาดโอกาสทางสังคม เช่น การ ได้รับสวัสดิการหรือการบริการจากภาครัฐและเอกชน การได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรต่างๆ เป็นต้น และจากการทบทวนบทวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้วิจัยไม่พบว่า มีนักวิจัยหรือนักวิชาการท่านใด ทำการศึกษา พบสาเหตุดังกล่าวมาก่อน

3) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) สังคมมักมีทัศนคติบุคคลที่อาศัย ในชุมชนที่อยู่ห่างไกลหรือชนกลุ่มน้อยว่าเป็นคนชั้นรอง ได้รับการปฏิบัติทางสังคมอย่างไม่เท่าเทียม เช่น การติดต่อราชการเพื่อใช้บริการหรือสวัสดิการของรัฐ ชนกลุ่มน้อยมักถูกจำกัดสิทธิบางอย่าง หรือในการ

จ้างแรงงาน ชนกลุ่มน้อยจะได้รับการจัดกลุ่มให้ทำงานได้เฉพาะบางตำแหน่งเท่านั้น การได้รับอัตราค่าจ้าง (Wages) หรือสวัสดิการ (Welfares) ที่น้อยกว่าคนไทย ส่งผลให้ชนกลุ่มน้อยแยกตัวออกจากชุมชนเมือง เพื่อประกอบอาชีพล่าและค้าสัตว์ป่า เนื่องจากเป็นทางเลือกที่ดีกว่าและได้รับแรงกดดันทางสังคมน้อยกว่า ซึ่งในประเด็นแรงกดดันทางสังคมนั้น เป็นสาเหตุที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเพิ่มเติมจากกลุ่มนายพรานที่กระทำ ความผิดหรืออยู่ในขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า พบว่า นายพรานส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยมีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตพื้นที่ป่าหรือพื้นที่รอบป่า ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาลึกลงไปถึงแรงกดดันภายในจิตใจของ นายพรานกลุ่มนี้ พบว่า แท้จริงแล้วชนกลุ่มน้อยมิได้ต้องการประกอบอาชีพนายพราน หากแต่เมื่อประกอบอาชีพโดยปกติแล้ว ชนกลุ่มน้อยได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมจากคนในสังคม เช่น ในการทำงานจะจำกัดให้ชนกลุ่มน้อยทำงานได้เฉพาะบางตำแหน่งงานเท่านั้น ได้รับค่าจ้างในอัตราต่ำกว่าคนไทย ที่ทำงานในตำแหน่งลักษณะเดียวกัน รวมถึงการเลือกปฏิบัติในลักษณะต่างๆ ซึ่งภาวะกดดันทางสังคมดังกล่าวส่งผลต่อพฤติกรรมของชนกลุ่มน้อย หากไม่สามารถทนภาวะกดดันทางสังคมได้ ก็ต้องกลับไปประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม แต่การทำเกษตรกรรมโดยไม่มีองค์ความรู้ ก็ไม่อาจสร้างรายได้ อย่างพอเพียงต่อการดำรงชีพ ชนกลุ่มน้อยซึ่งมีทักษะในการล่าและความชำนาญพื้นที่ป่าจึงต้องประกอบอาชีพนายพราน เพื่อรายได้ที่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตอย่างปกติสุข ผู้วิจัยเชื่อว่าแรงกดดันทางสังคมเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และจากการทบทวนบทวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้วิจัยไม่พบว่า มีนักวิจัยหรือนักวิชาการท่านใด ทำการศึกษาพบสาเหตุดังกล่าวมาก่อน

4) ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม (Group Value) ทศณะหรือแนวคิดเฉพาะกลุ่มที่มีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นเพียงสิ่งของ ไม่มีฐานะความเป็นสิ่งมีชีวิตเทียบเท่ามนุษย์ หรือมีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นตัวแทนของความเชื่อบางสิ่ง การมีสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง จะมีโชคติ ความเจริญ ความยิ่งใหญ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam) ที่สรุปว่า ค่านิยมมีความสัมพันธ์ต่อปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม

5) ความเชื่อท้องถิ่น (Local Belief) ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของคนในบางพื้นที่ แม้จะไม่มีผลการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ใดยืนยัน แต่ความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝังรากลึก นำไปสู่การ แสดงออกในเชิงพฤติกรรม เช่น เชื่อว่าเนื้อสัตว์ป่ามีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์ม ทำให้คนในสังคม พยายามหาเนื้อสัตว์ป่ามาบริโภคแทนที่จะรับประทานเนื้อสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์ม หรือ เชื่อว่าเกล็ดตัวลิ้นหรือ นิ่ม มีสรรพคุณเป็นยาเสริมสมรรถภาพทางเพศจึงพยายามแสวงหาเกล็ดตัวลิ้นหรือนิ่มเพื่อปรุงยาเสริม สมรรถภาพทางเพศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง

“อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam) ที่สรุปว่า ความเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม

6) การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่าในทางเศรษฐศาสตร์ (Wildlife Economic Value Added) คือ กระบวนการทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มมูลค่า ขึ้นอยู่กับความต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) และการตอบสนองหรืออุปทาน (Supply) ของสังคม หากไม่มีความต้องการของตลาด สัตว์ป่าก็จะเป็นเพียงสัตว์ป่าเท่านั้น แต่เมื่อมีความต้องการของตลาดเข้ามากระทำต่อสัตว์ป่า เปลี่ยนสัตว์ป่าให้เป็นสินค้าและมีมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ในตัวสัตว์ป่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทวิทย์ จิตสว่าง และนที จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) ที่ว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่ามีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์อยู่ เพราะนายพรานจะมองว่าสัตว์ป่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีต้นทุนแต่มีมูลค่าเมื่อนำมาจำหน่าย แสดงให้เห็นว่า สัตว์ป่ามีมูลค่าเพิ่มในทางเศรษฐศาสตร์

7) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) เมื่อมีความต้องการของตลาดต่อสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่ามีมูลค่า นายทุนจะเข้ามาหาผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Margin) ที่ได้จากการค้า ด้วยการแสวงหาสัตว์ป่าซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ไปจำหน่ายให้กับบุคคลผู้มีความต้องการสัตว์ป่านั้น เมื่อนำรายได้จากการจำหน่ายหักด้วยต้นทุนการแสวงหาสัตว์ป่าดังกล่าว ทำให้เกิดเป็นผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่นายทุนได้รับจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายและสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนทวิทย์ จิตสว่าง และนที จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) ที่สรุปว่าการเข้ามาของกลุ่มนายทุนเข้ามาเพื่อหาความคุ้มค่าจากการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และกระบวนการยังไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดร้ายใหญ่ได้

8) ช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal Gap) การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นความผิดที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ป่า และนายพรานเป็นบุคคลที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าหรือบริเวณรอบพื้นที่ป่าอยู่แล้ว มีโอกาสในการกระทำความผิดสูง ประกอบกับอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่ในกระบวนการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน มีอัตราค่าจ้างน้อยไม่เพียงพอกับพื้นที่ป่า ส่งผลให้การตรวจป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าไม่ครอบคลุม กลุ่มนายพรานจึงอาศัยช่องว่างดังกล่าวลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และนำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าซ่อนไว้ในพื้นที่ที่ยากต่อการค้นหาของเจ้าหน้าที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Angus Nurse (2012) ทำการศึกษาเรื่อง “การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ (Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law)” ที่ศึกษาพบว่า ความอ่อนแอของ

กระบวนการบังคับใช้กฎหมายส่งผลต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และงานวิจัยของ Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam)” ผลการศึกษาพบว่าความอ่อนแอของกระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนามอย่างมีนัยสำคัญ และงานวิจัยของ Melanie Wellsmith (2011) ได้ศึกษาเรื่อง “อาชญากรรมสัตว์ป่ากับปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย (Wildlife Crime: The Problems of Enforcement)” ที่ศึกษาพบว่าความไม่พร้อมเพียงพอของทรัพยากรเพื่อดำเนินการจัดการปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีความสัมพันธ์ต่ออาชญากรรมเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ เวลล์ สกอตแลนด์ ไอร์แลนด์)

9) การไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด (Intrepidity of commit an offence) เป็นประเด็นเกี่ยวกับการใช้ดุลยพินิจศาลตามกรอบบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงการกระทำความผิดเป็นสำคัญ ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมและช่องว่างทางกฎหมาย เช่น บทกำหนดโทษ ตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47 บัญญัติว่า “ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 20 วรรคหนึ่งหรือมาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” หากพิจารณาในส่วนขอโทษปรับ เห็นได้ว่า ในความผิดฐานดังกล่าวมีโทษปรับอย่างสูงไม่เกิน 40,000 บาท ซึ่งไม่อาจเทียบได้กับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่มีมูลค่าสูงกว่า ยิ่งไปกว่านั้น อัตราโทษปรับยังต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ไม่อาจชดเชยความเสียหายที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมได้ ส่วนขอโทษจำคุกมีความรุนแรงเพียงพอแต่ยังไม่สามารถข่มขู่ยั้งได้ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาความทางอาญา มีช่องว่างในทางกฎหมายที่อาจทำให้จำเลยใช้เป็นเหตุผลโทษ เช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 บัญญัติว่า “ผู้ใดกระทำความผิดซึ่งมีโทษจำคุกหรือปรับ และในคดีนั้นศาลจะลงโทษจำคุกไม่เกินห้าปีไม่ว่าจะลงโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือลงโทษปรับ ถ้าปรากฏว่าผู้นั้น

(1) ไม่เคยรับโทษจำคุกมาก่อน หรือ

(2) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท หรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือ

(3) เคยรับโทษจำคุกมาก่อนแต่พ้นโทษจำคุกมาแล้วเกินกว่าห้าปี แล้วมากระทำความผิดอีก โดยความผิดในครั้งหลังเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

และเมื่อศาลได้คำนึงถึงอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญญา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ และสิ่งแวดล้อมของผู้นั้น หรือสภาพความผิด หรือการรู้สึกความผิด และพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้น หรือเหตุอื่นอันควรปรานีแล้ว ศาลจะพิพากษาว่าผู้นั้นมีความผิดแต่รอการกำหนดโทษหรือกำหนดโทษแต่รอการลงโทษไว้ ไม่ว่าจะเป็้นโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง เพื่อให้โอกาสกลับตัวภายในระยะเวลาที่ศาลจะได้กำหนดแต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ศาลพิพากษา โดยจะกำหนดเงื่อนไขเพื่อคุ้มครองประพฤติของผู้นั้นด้วยหรือไม่ก็ได้” หรือตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 78 บัญญัติว่า “เมื่อปรากฏว่ามีเหตุบรรเทาโทษ ไม่ว่าจะได้มีการเพิ่มหรือการลดโทษตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นแล้วหรือไม่ ถ้าศาลเห็นสมควรจะลดโทษไม่เกินกึ่งหนึ่งของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ได้”

เหตุบรรเทาโทษนั้น ได้แก่ผู้กระทำความผิดเป็นผู้เฒ่าเฒ่าเบาปัญญาตกอยู่ในความทุกข์อย่างสาหัส มีคุณความดีมาก่อน รู้สึกความผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายแห่งความผิดนั้น ลูกแก่โทษต่อเจ้าพนักงานหรือให้ความรู้แก่ศาลอันเป็นประโยชน์แก่การพิจารณา หรือเหตุอื่นที่ศาลเห็นว่ามึลักษณะทำนองเดียวกัน” ช่องว่างของกระบวนการพิจารณาดังกล่าว จำเลยจะยกขึ้นเป็นข้อกล่าวอ้างในการร้องขอต่อศาล เพื่อลดอัตราโทษตามกฎหมาย และอาจส่งผลให้จำเลยไม่ต้องโทษจำคุกในที่สุด แม้กฎหมายจะมีโทษจำคุกก็ตาม ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการข่มขู่ยับยั้งของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 ลดลงจนไม่สามารถยับยั้งการกระทำความผิดของนายพรานและขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้ ที่ผ่านมามีพบว่า ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักจะเป็นชาวไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะยากจน กระทำความผิดเพื่อดำรงชีพ ประกอบการเป็นการกระทำความผิดครั้งแรก ผู้กระทำความผิดมักให้การรับสารภาพ ศาลจึงใช้ดุลพินิจในการลงโทษต่ำที่สุด เช่น ศาลลงโทษจำคุกแต่โทษจำให้รอลงอาญาไว้ก่อน นายพรานจึงไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด หากถูกจับกุมก็ให้การรับสารภาพและขอลดโทษในชั้นพิจารณาคดีของศาลได้ จึงตัดสินใจประกอบอาชีพนายพรานลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด สอดคล้องกับการศึกษา Angus Nurse (2012) ทำการศึกษาเรื่อง “การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ (Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law)” ที่ศึกษาพบว่าความอ่อนแอของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายส่งผลต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และการศึกษา Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam)” ผลการศึกษาพบว่าความอ่อนแอของกระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม และการวิจัยของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง

“ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) พบว่าตัวบทกฎหมายที่มีความล้าสมัย อัตราโทษตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้ความรุนแรงของบทลงโทษไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวหรือสร้างจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดได้

4.2.3 ประเด็นการศึกษาปัจจัยที่จะนำไปสู่การลักลอบล่าสัตว์ป่า ในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมตั้งแต่การล่าสัตว์ป่าจนถึงการค้าสัตว์ป่า

ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งจากในมิติของนายพราน เจ้าหน้าที่ของกรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช เจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ขององค์การอิสระด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่านั้น โดยผู้วิจัยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ปัจจัย (Factors Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยค้นพบว่าปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มี 5 ปัจจัย ได้แก่

1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequality) ประเด็นสำคัญในมิติทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยค้นพบจากการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนายพรานที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากทุกองคาพยพในทางสังคม สร้างให้เกิดความไม่เสมอภาคทางสังคม ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนาฝีมือแรงงาน ความไม่เสมอภาคในการจ้างแรงงาน หรือความไม่เสมอภาคระหว่างคนเมืองและคนชนบท ในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐและเอกชน จึงเป็นแรงผลักดันให้นายพรานมีความต้องการหาอาชีพที่มีรายได้สูง เพื่อสร้างโอกาสในทางสังคมในการเข้าถึงสวัสดิการและบริการดังกล่าวได้มากขึ้น เพื่อเป็นการเติมเต็มโอกาสในทางสังคมที่ขาดหายไป และลดแรงกดดันในทางสังคม โดยการสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นให้เท่าเทียมกับคนอื่นในสังคม จากการทบทวนบทวรรณกรรมที่ผ่านมา ผู้วิจัยยังไม่พบว่า มีนักวิจัยหรือนักวิชาการท่านใด ที่ได้ทำการศึกษาพบสาเหตุดังกล่าวมาก่อน

2) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมอาญา (Weakness of Criminal Justice System) ประเด็นที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเฉพาะในส่วนของการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่สามารถที่จะข่มขู่ขังไม่ให้ผู้ที่อยู่ในเส้นทางหรือขบวนการการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเกรงกลัวจนไม่กล้ากระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ซึ่งจากการวิจัยผู้วิจัยพบว่า จุดอ่อนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้น เกิดจาก 2 ส่วนสำคัญ คือ (1) ช่องว่างของกฎหมาย และ (2) โอกาสในการกระทำความผิด ซึ่งจากการทบทวนบทวรรณกรรมผู้วิจัยพบว่า ผลการศึกษาสอดคล้องกับการศึกษาของ Angus Nurse (2012) ทำการศึกษาเรื่อง

“การทบทวนการบังคับใช้กฎหมายด้านสัตว์ป่าในประเทศอังกฤษ (Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law)” ที่ศึกษาพบว่าความอ่อนแอของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายส่งผลต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และการศึกษา Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam)” ผลการศึกษาพบว่าความอ่อนแอของกระบวนการบัญญัติและบังคับใช้กฎหมายสิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์ลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม การวิจัยของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) พบว่า ตัวบทกฎหมายมีความล้าสมัย อัตราโทษตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ทำให้ความรุนแรงของบทลงโทษไม่สามารถสร้างความเกรงกลัวหรือสร้างจิตสำนึกให้กับผู้กระทำความผิดได้ และงานวิจัยของ Melanie Wellsmith (2011) ได้ศึกษาเรื่อง “อาชญากรรมสัตว์ป่ากับปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย (Wildlife Crime: The Problems of Enforcement)” ที่ศึกษาพบว่าความไม่พร้อมเพียงพอของทรัพยากรเพื่อดำเนินการจัดการปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ามีความสัมพันธ์ต่ออาชญากรรมเกี่ยวกับสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในสหราชอาณาจักร (อังกฤษ เวลล์ สก็อตแลนด์ ไอร์แลนด์) นอกจากนี้ ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา อาจจูงใจองค์กรอาชญากรรมมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการกระทำความผิด หากเปรียบเทียบอัตราโทษในการกระทำความผิด จะเห็นได้ว่า โทษของคดีเกี่ยวกับการผลิต นำเข้า ส่งออก หรือจำหน่ายยาเสพติด มีอัตราโทษ จำคุกตลอดชีวิต และ ปรับตั้งแต่ 1,000,000 – 5,000,000 บาท หรือประหารชีวิต แต่เมื่อเทียบกับโทษของคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่า ล่าสัตว์ป่าสงวน, สัตว์ป่าคุ้มครอง ตลอดจนมีสัตว์ป่าสงวน, สัตว์ป่าคุ้มครอง หรือมีซากไว้ในครอบครอง มีโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 4 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ส่วนกรณีล่าสัตว์ป่าใดๆ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า มีโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 5 หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ เห็นได้ว่าอัตราโทษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ แต่ประโยชน์ที่ได้รับใกล้เคียงกัน จึงอาจทำให้ผู้กระทำความผิดอื่น หันมากระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ที่ศึกษาวิจัย เรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) พบว่าอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมมีความคุ้มค่ามากกว่าอาชญากรรมลักษณะอื่น และกระบวนการยุติธรรมยังไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดรายใหญ่ได้ อาจดึงดูดให้นายทุนหรือผู้มีอิทธิพลหันมากระทำความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแทน

3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) ปัจจัยที่มีความสำคัญ และมีความเหลื่อมล้ำชัดเจนที่สุด เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความเหลื่อมล้ำด้านทรัพย์สิน ความไม่เท่าเทียมด้านการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ คนไทยมักได้รับประโยชน์ในทางเศรษฐกิจดีกว่า และมากกว่าชนกลุ่มน้อย เช่น อัตราค่าตอบแทนสำหรับแรงงานคนไทยสูงกว่าอัตราค่าตอบแทนคนต่างด้าว หรือกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีมักได้รับประโยชน์หรือการสนับสนุนจากภาครัฐมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นปัจจัยกระตุ้นให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนนทิพย์ จิตสว่าง และนันทิ จิตสว่าง (2561) ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย” (Environmental Crime in Thailand) ที่ว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่ามีความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐศาสตร์ ทำให้นายพรานที่ต้องการรายได้ในการดำรงชีพสามารถสร้างรายได้มหาศาลจากการเข้าสู่ขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และยังดึงดูดให้นายทุนเข้ามาสู่ขบวนการเพื่อหาความคุ้มค่าส่วนเพิ่มจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

4) ค่านิยม (Values) ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่านิยมจากประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีค่านิยมแพร่หลายว่าการมีสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าไว้ในครอบครองแล้วจะทำให้มีอำนาจ บารมี หรือทำให้การประกอบธุรกิจมีความเจริญรุ่งเรือง ประกอบกับมุมมองว่า สัตว์ป่ามีฐานะเป็นเพียงสิ่งของ หรือเป็นตัวแทนของความเชื่อเท่านั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam) ที่สรุปว่าค่านิยมมีความสัมพันธ์ต่อปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม

5) ความเชื่อ (Belief) เป็นความคิดที่เชื่อสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน เป็นตัวเร่งปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายให้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ได้แก่ ความเชื่อจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แม้จะไม่มีผลการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ใดยืนยัน แต่ความเชื่อก็ทำให้กลุ่มคนหรือคนในสังคมเชื่อตามกันอย่างมีนัยสำคัญ นำไปสู่การแสดงออกในเชิงพฤติกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ah Cao Ngoc and Tanya Wyatt (2013) ศึกษาเรื่อง “อาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าในเวียดนาม (A Green Criminological Exploration of illegal Wildlife Trade in Vietnam) ที่สรุปว่าความเชื่อมีความสัมพันธ์ต่อปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศเวียดนาม

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

5.1 สรุปผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “มุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย” ผู้วิจัยอาศัย จุดยืนกระบวนทัศน์แบบตีความ (Interpretivism Paradigm) เพื่อทำความเข้าใจ ตีแผ่สภาพปัญหา ปรากฏการณ์และข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นทางสังคม เกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในประเทศไทย เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ทาง สังคมได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหา ค้นหาสาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการลักลอบล่าและค้า สัตว์ป่าผิดกฎหมาย วิเคราะห์ผลการศึกษาในมุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อม บรรยายปรากฏการณ์ที่ เกิดขึ้น (Descriptive Analysis) สรุปข้อมูลเชิงอุปนัย (Inductive) เพื่อกำหนดแนวทางและวิธีการอันจะ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทยอย่างมีประสิทธิภาพและ ยั่งยืน

ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) โดย ประกอบสร้างเครื่องมือจากการศึกษาข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ดุษฎีนิพนธ์ ตลอดจนบทความทางวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ (Documentary Research) นำมาออกแบบ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) ด้วยการตั้งคำถามปลายเปิด (Open-end Questions) เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการ ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในเชิงลึก ในกรณีที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยังไม่อิ่มตัว (Unsaturated Data) ผู้วิจัยได้นำเทคนิคอ้างอิงต่อเนื่องปากต่อปาก (Snowball Sampling Technique) มาใช้ในการค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถทำการเก็บข้อมูลได้จนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว (Saturated Data) การสัมภาษณ์เป็นการเก็บข้อมูลจากการสังเกต การสอบถาม เพื่อสกัดข้อมูลสำคัญ สามารถปรับรูปแบบคำถามและเรียบเรียงถ้อยคำให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือบริบทในการสัมภาษณ์ สร้างความยืดหยุ่นระหว่างการสัมภาษณ์ สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่าง รวมถึงให้ข้อมูลสำคัญต่อความเคารพ

ซึ่งกันและกันมากกว่าการสื่อสารอย่างเป็นทางการ สร้างความไว้วางใจ ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีเปิดเผยข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลสำคัญอันเป็นข้อความจริงมากกว่าเทคนิคการสัมภาษณ์ปกติ

การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เฉพาะกลุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เฉพาะที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเท่านั้น โดยสรรหาผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มนายพรานหรือผู้ดำรงชีพด้วยการหาของป่า ล่าสัตว์ป่า รวมถึงผู้ดำรงชีพด้วยการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย (2) กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมาย และ (3) กลุ่มองค์กรอิสระ ที่ดำเนินกิจกรรมหรือขับเคลื่อนด้านอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า ทั้งองค์กรในประเทศและต่างประเทศ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ (Synthesize) ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยตีความตามหลักการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Content Analysis) เพื่อสกัดสภาพปัญหา สาเหตุ และปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย อธิบายปัจจัยและสาเหตุของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย นำหลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยนี้ ผู้วิจัยอาศัยจุดยืนทางญาณวิทยา (Epistemology) ในการแสวงหาคำตอบผสานความรู้ระหว่างทัศนพิธีนิยมกับสัมพัทธนิยม ในมุมมองความรู้จากความเชื่อและฐานคติภายในของผู้วิจัย ส่งผลให้ความสัมพันธ์กับสิ่งที่ศึกษามีความเชื่อมโยงระหว่างกันจนไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยสิ้นเชิง

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาทั้ง 3 ประการ ได้แก่ ปัญหา สาเหตุปัจจัย และแนวทางแก้ไขเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย จากนั้นทำการวิเคราะห์ผลการศึกษาเพื่อสกัดข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของสภาพปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ปรากฏข้อมูลดังต่อไปนี้

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ผลจากการศึกษา พบข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย สรุปได้ 3 ด้าน ดังนี้

1) รูปแบบในการลักลอบล่าสัตว์ป่าในบริบทของประเทศไทย แบ่งออกเป็น 4 ลักษณะ ได้แก่ (1) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ (2) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า (3) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการพักผ่อน และ (4) การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการแข่งขันหรือกีฬา

2) พื้นที่ที่พบปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมากที่สุด ได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันตกตามแนวเทือกเขาตะนาวศรี เนื่องจากมีลักษณะป่าเป็นป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติสูง มีความหลากหลายทางชีวภาพ (Biodiversity) เป็นป่าต้นน้ำ

แหล่งกำเนิดแม่น้ำหลายสาย และมีความอุดมสมบูรณ์ด้านสัตว์ป่าอย่างยิ่ง รองลงมาได้แก่ พื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวเทือกเขาเพชรบูรณ์ มีลักษณะเป็นป่าดิบเขาหรือป่าดงดิบชื้นคล้ายคลึงกับป่าภาคตะวันตก จึงเป็นเป้าหมายของกลุ่มนายทุนและขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

3) วิธีการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมี 3 วิธี ได้แก่ (1) การล่าสัตว์ป่าโดยใช้อาวุธปืน เช่น อาวุธปืนเล็กยาวหรือปืนไรเฟิล อาวุธปืนลูกซอง หรืออาวุธปืนไทยประดิษฐ์ (2) การล่าสัตว์ป่าโดยวิธีทำกับดัก เช่น การขุดหลุมกับดัก การใช้วังดักสัตว์ การใช้ลวดดักสัตว์ การใช้แหดักสัตว์ และ (3) การล่าสัตว์ป่าโดยใช้สุนัขพรานนำทาง

5.1.2 ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

ผลจากการศึกษา เกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์และค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย สรุปข้อมูลได้ ดังนี้

1) สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าของประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง เนื่องจากในห้วงระยะเวลาที่ผ่านมา มีการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเพื่อการค้าเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้อัตราการลดลงของสัตว์ป่าไม่สอดคล้องกับอัตราการเพิ่มขึ้น

2) สถานการณ์การลักลอบค้าสัตว์ป่าของประเทศไทยมีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากความต้องการสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าในตลาดต่างประเทศมีสูง ดึงดูดให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายทั้งไทยและต่างชาติแสวงหาผลประโยชน์ โดยกระตุ้นให้นายพรานในกลุ่มประเทศต้นทางเพิ่มปริมาณการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

5.1.3 สาเหตุการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

ผลจากการศึกษา สรุปสาเหตุสำคัญของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย 9 ประการ ได้แก่

1) ปัญหาความยากจนของครัวเรือน (Poverty) ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตโดยปกติวิสัย จำเป็นต้องลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นอาชีพเสริม เพื่อสร้างรายได้ให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

2) ความต้องการสร้างโอกาสทางสังคม (Social Opportunity) โดยเฉพาะโอกาสในการเข้าถึงสวัสดิการหรือบริการจากภาครัฐและเอกชน อันจะส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

3) แรงกดดันทางสังคม (Social Pressures) อันเนื่องมาจากการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมจากสังคม การจำกัดสิทธิ์ การจัดสรรอย่างไม่เท่าเทียม ส่งผลให้เกิดแรงกดดันจากสังคมต่อชนกลุ่มน้อย หรือคนไทยที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ในพื้นที่ป่า และพื้นที่โดยรอบป่า

4) ค่านิยมเฉพาะกลุ่ม (Group Value) ทศนะหรือแนวคิดเฉพาะกลุ่มที่มีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นเพียงสิ่งของ ไม่มีฐานะความเป็นสิ่งมีชีวิตเทียบเท่ามนุษย์ หรือมีมุมมองว่า สัตว์ป่าเป็นตัวแทนของความเชื่อบางสิ่ง การมีสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า หรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง จะมีโชคดี ความเจริญ ความยิ่งใหญ่

5) ความเชื่อท้องถิ่น (Local Belief) ความเชื่อที่สืบทอดกันมาของคนในบางพื้นที่ แม้จะไม่มีผลการพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์โดยยืนยัน แต่ความเชื่อดังกล่าวเป็นสิ่งที่ฝังรากลึก นำไปสู่การแสดงออกในเชิงพฤติกรรม

6) การเพิ่มมูลค่าของสัตว์ป่าในทางเศรษฐศาสตร์ (Wildlife Economic Value Added) คือ กระบวนการทางเศรษฐศาสตร์ในการเพิ่มมูลค่า ขึ้นอยู่กับความต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) และการตอบสนองหรืออุปทาน (Supply) ของสังคม

7) การเข้ามาของกลุ่มนายทุนนอกพื้นที่ (Capitalist) เมื่อมีความต้องการของตลาดต่อสัตว์ป่า ส่งผลให้สัตว์ป่ามีมูลค่า นายทุนจะเข้ามาหาผลประโยชน์ส่วนเพิ่ม (Margin) ที่ได้จากการค้า ด้วยการแสวงหาสัตว์ป่าซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ไปจำหน่ายให้กับบุคคลผู้มีความต้องการสัตว์ป่านั้น

8) ช่องว่างของการบังคับใช้กฎหมาย (Legal Gap) การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นความผิดที่เกิดขึ้นในเขตพื้นที่ป่า ซึ่งเป็นพื้นที่ห่างไกล อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอเมื่อเทียบกับพื้นที่ป่าในความรับผิดชอบ

9) การไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด (Intrepidity of commit an offence) เป็นประเด็นเกี่ยวกับบทลงโทษตามกฎหมาย ที่ไม่อาจข่มขู่หรือยับยั้งการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

5.1.4 ปัจจัยที่นำไปสู่การลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย

ผลจากการศึกษา สรุปปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มี 5 ปัจจัย ได้แก่

1) ความไม่เสมอภาคทางสังคม (Social Inequality) ประเด็นสำคัญในมิติทางสังคมศาสตร์ที่ผู้วิจัยค้นพบจากการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนายพรานที่เป็นชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnicity) ได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากทุกองคาพยพในทางสังคม สร้างให้เกิดความไม่เท่าเทียมทางสังคม ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเข้าถึงสวัสดิการและบริการของรัฐ ได้แก่ การศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนาฝีมือแรงงาน การจ้างแรงงาน หรือไม่เสมอภาคระหว่างคนเมืองและคนชนบท ในการเข้าถึงบริการและสวัสดิการของภาครัฐและเอกชน

2) ความอ่อนแอของกระบวนการยุติธรรมอาญา (Weakness of Criminal Justice System) ประเด็นสำคัญในมิติกระบวนการยุติธรรมอาญา โดยเฉพาะในส่วนของ การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่สามารถข่มขู่ยับยั้งผู้กระทำความผิดในขบวนการการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้

3) ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ (Economic Disparity) เป็นประเด็นสำคัญในมิติทางเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ความไม่เท่าเทียมในการสนับสนุนหรือช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

4) ค่านิยม (Values) ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ค่านิยมการมีสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง จะเสริมอำนาจ วาสนา บารมี ซึ่งเป็นค่านิยมจากประเทศที่มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

5) ความเชื่อ (Belief) แนวความคิดที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานจากรุ่นสู่รุ่น เป็นตัวเร่งปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายให้ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเชื่อที่ว่า สัตว์ป่ามีสรรพคุณทางยาอายุวัฒนะ หรือยารักษาโรค ซึ่งเป็นแนวความคิดจากสาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม แม้ไม่มีผลการพิสูจน์ในทางวิทยาศาสตร์ใดยืนยัน แต่ความเชื่อก็ส่งผลให้กลุ่มคนหรือคนในสังคมเชื่อตามกันอย่างมีนัยสำคัญ

5.2 อุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

5.2.1 อุปสรรคในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย คือ ขาดแคลนบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ ทั้งในส่วนของกรมป่าไม้และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนใหญ่เป็นเพียงลูกจ้างชั่วคราว มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตามี่ระบุไว้ในสัญญาจ้าง ขาดจิตสำนึกในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อพิทักษ์รักษาพื้นที่ป่าและสัตว์ป่า ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ ขาดองค์ความรู้สำคัญทางด้านกฎหมายและยุทธวิธี จึงไม่อาจทำให้ขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าเกรงกลัว กอปรกับในการดำเนินคดีกับขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ฝ่ายจำเลยมักใช้ช่องว่างของการไม่มีความรู้ด้านกฎหมายของเจ้าหน้าที่ เป็นจุดอ่อนในการต่อสู้คดีในชั้นพิจารณาของศาล

5.2.2 อุปสรรคในการป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย คือ ความซับซ้อนในขบวนการเนื่องจากปัจจุบันปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมีการขยายตัวในวงกว้างและเปลี่ยนรูปแบบจากการกระทำความผิดภายในประเทศเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติ โดยขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ การดำเนินคดีจึงมีอุปสรรคในการขยายผลไปสู่กลุ่มนายทุน (Capitalist) ตัวการหลัก (Actor) ที่กระตุ้นให้เกิดการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในกระบวนการสืบสวนสอบสวน พบว่ามีการตัดตอนระหว่างกระบวนการลักลอบล่าและลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กล่าวคือ นายพรานจะทำหน้าที่ล่าสัตว์ป่าเท่านั้น เมื่อล่าได้ก็จะนำสัตว์ป่ามาทิ้งไว้ที่จุดนัดพบโดยไม่ได้พบกับนายทุนโดยตรง และนายทุนจะโอนเงินค่าสัตว์ป่าผ่านทางบัญชีของตัวแทน ดังนั้น ในการสืบสวนสอบสวนจึงไม่มีพยานหลักฐานที่จะสามารถขยายผลไปถึงกลุ่มนายทุน หรือในการล่าเลี้ยงสัตว์ป่าไปส่งยังชายแดน ผู้ทำหน้าที่ขนส่งจะได้รับการติดต่อจากขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายโดยไม่ได้พบกัน และโอนเงินค่าสัตว์ป่าผ่านทางบัญชีของตัวแทน เมื่อถูกจับกุม เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงไม่สามารถสืบสวนสอบสวนขยายผลไปยังนายทุนตัวการได้ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบอุปสรรคจากการประสานงานระหว่างประเทศ เนื่องจากผู้กระทำความผิดในส่วนของ การลักลอบล่าสัตว์ป่ากระทำความผิดในประเทศหนึ่ง แต่ผู้ที่เป็นนายทุนของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งกระบวนการยุติธรรม กฎหมาย ส่งผลให้การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอจะที่กวาดล้างทั้งขบวนการได้

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ในการศึกษา ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางหรือวิธีการเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน โดยศึกษาถึงสาเหตุและปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามาจากสาเหตุและปัจจัยที่แท้จริง โดยนำทฤษฎีอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม อันได้แก่ ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ (Situation Crime Prevention Theory) แนวคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมสิ่งแวดล้อม (Environmental Crime) อาชญาวินิจฉัยสิ่งแวดล้อม (Green Criminology) เป็นกรอบในการคิดวิเคราะห์และนำเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามา ผลจากการศึกษา ผู้วิจัยขอเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

5.3.1 รัฐบาลควรเร่งสร้างความเสมอภาคทางสังคม เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการปฏิบัติและเข้าถึงสวัสดิการและบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานของรัฐอย่างเท่าเทียม เช่น บริการด้านสาธารณสุข บริการทางการศึกษา บริการสร้างงานสร้างอาชีพ รวมถึงการสร้างความเป็นธรรมในทางเศรษฐกิจ โดยใกล้เคียงหรือเท่าเทียมกับคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย เพื่อลดความแตกต่างและสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม อันเป็นการลดแรงกดดันทางสังคม ลดสภาวะอโนมี (Anomie) ในสังคม เกิดความสมดุลของเป้าหมายและวิธีการไปถึงเป้าหมายภายใต้ระเบียบของสังคม ส่งผลกระทบต่อแนวโน้มในการคิดหรือไตร่ตรองในการกระทำการใดจะกระทำตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือของกฎหมายของสังคม ตามทฤษฎีการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) ที่ว่าการกระทำของมนุษย์จะเกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลก่อนลงมือทำ เมื่อนายพรานได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคในสังคม ทำให้นายพรานมีแนวโน้มที่จะกระทำการใดๆ โดยยอมรับกฎระเบียบของสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

5.3.2 รัฐบาลควรดำเนินการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสัตว์ป่า เปิดโอกาสให้สามารถใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าบางชนิดในเชิงพาณิชย์ได้ เนื่องจากที่ผ่านมาสัตว์ป่าได้รับอิทธิพลจากการเพิ่มอุปสงค์ (Demand) ของตลาดค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย แต่อุปทาน (Supply) ของสัตว์ป่ามีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลให้มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของสัตว์ป่าสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดการค้าสัตว์ป่า เช่น ตัวลันหรืออินนิม เสือ หมี เป็นต้น ดึงดูดให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

แสวงหากำไรส่วนเพิ่ม (Marginal Benefit) และกระตุ้นให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด ดังนั้น รัฐบาลจึงควรเปิดโอกาสให้สามารถดำเนินการเพาะพันธุ์เพื่อจำหน่ายในลักษณะปศุสัตว์เพื่อลดอิทธิพลของมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ที่กระทำต่อสัตว์ป่าลง เพิ่มปริมาณสัตว์ป่าในระบบนิเวศและในตลาดการค้าให้มากขึ้น

5.3.3 ปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เกี่ยวกับการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการยับยั้งไม่ให้เกิดความผิด ทั้งในส่วนของตัวบทกฎหมายและในส่วนของกระบวนการพิจารณา อันเนื่องจากการสะท้อนภาพความอ่อนแอของกฎหมายในแง่ของตัวบทกฎหมายทั้งในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ที่กำหนดอัตราโทษต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่มีมูลค่าสูง ยิ่งไปกว่านั้น อัตราโทษปรับยังต่ำเกินไปเมื่อเทียบกับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการความเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ไม่อาจชดเชยความเสียหายที่เกิดต่อสิ่งแวดล้อมในภาพรวมได้ กอปรกับช่องว่างในกระบวนการพิจารณาคดีที่จำเลยจะยกขึ้นเป็นข้อกล่าวอ้างในการร้องขอต่อศาล เพื่อลดอัตราโทษตามกฎหมาย แม้กฎหมายจะมีโทษจำคุก แต่จำเลยอาจไม่ถูกจำคุกในที่สุด ทำให้ประสิทธิภาพในการยับยั้งการกระทำความผิดของพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ลดลง จนไม่สามารถยับยั้งการกระทำผิดของนายพรานและขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงควรปรับปรุงอัตราโทษตามกฎหมายทั้งโทษจำคุกและโทษปรับ หรืออาจกำหนดโทษแบบตายตัว (Fixed Rate) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และอาจบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมขึ้นใหม่ ให้เป็นกระบวนการพิจารณาเฉพาะ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคดีเข้มแข็งและสามารถรักษาไว้ซึ่งประสิทธิภาพในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดได้ ตามทฤษฎีการเลือกตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice Theory) การกระทำของมนุษย์จะเกิดขึ้นจากการคิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองอย่างมีเหตุผลก่อนลงมือทำ โดยคำนึงถึงประโยชน์และโทษที่จะได้รับเมื่อกระทำความผิด ดังนั้น เมื่อกระบวนการยุติธรรมเข้มแข็งขึ้น ประสิทธิภาพในการลงโทษและอัตราโทษเพิ่มมากขึ้น การตัดสินใจของนายพรานในการเลือกจะกระทำความผิด ก็มีแนวโน้มที่จะเกรงกลัวต่อกฎหมายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

5.3.4 ปรับปรุงกระบวนการป้องกันการกระทำความผิดเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่า ตามแนวคิดทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมตามสถานการณ์ ด้วยการกำหนดเขตพื้นที่ (Zoning) ในเขตพื้นที่ป่า เช่น พื้นที่ห้ามเข้าโดยเด็ดขาด พื้นที่ที่สามารถเข้าใช้ประโยชน์ได้แต่ห้ามอยู่อาศัย และพื้นที่อยู่อาศัย เพื่อสร้างความชัดเจนในการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ และแบ่งแยกวิธีการในการป้องกัน เช่น ในพื้นที่ห้ามเข้าโดยเด็ดขาด

เป็นพื้นที่ในการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ ซึ่งต้องห้ามบุคคลอื่นนอกจากเจ้าหน้าที่เข้าพื้นที่ กำหนดทางเข้าออกที่ชัดเจนและต้องขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจเท่านั้น ซึ่งเป็นการเพิ่มความยาก (Increasing Effort) ในการเข้าถึงพื้นที่เป้าหมาย และนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยเฝ้าระวังเพิ่มประสิทธิภาพในการตรวจตรา เช่น การใช้กล้องตรวจตรา (Surveillance Camera) ที่มีระบบตรวจจับความเคลื่อนไหว (Motion Sensor) และเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านระบบสัญญาณดาวเทียม เพื่อให้สามารถตรวจจับการบุกรุกพื้นที่ได้แบบทันที (Realtime) เพื่อเป็นการเพิ่มความเสี่ยง (Increasing Risk) ในการเข้าพื้นที่เพื่อกระทำความผิด

5.3.5 สร้างพื้นที่การใช้ประโยชน์ร่วมกัน เป็นการวิเคราะห์ตามแนวคิดอาชีววิทยาสิ่งแวดล้อม โดยบูรณาการแนวคิดมนุษย์เป็นฐาน (Human Centric Approach) แนวคิดระบบนิเวศเป็นฐาน (Eco Centric Approach) และแนวคิดสัตว์เป็นฐาน (Species Centric Approach) เข้าด้วยกัน สร้างความสมดุลในเชิงนิเวศ ด้วยการสร้าง “ป่าชุมชน” ในบริเวณพื้นที่ชุมชนที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายสูง โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าภาคตะวันตกของประเทศไทย โดยรัฐบาลดำเนินการจัดสรรพื้นที่ป่าไม้ให้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนบริหารจัดการ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน ชุมชน และองค์กรชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคอยดูแลให้การช่วยเหลือในด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศ ป่าไม้ และอนุญาตให้ประชาชน ชุมชนใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น สร้างประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ทั้งยังเป็นการรักษาระบบนิเวศป่าไม้ให้คงความอุดมสมบูรณ์ สัตว์ป่าสามารถใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนได้อย่างปลอดภัย โดยกระทำการควบคู่กับการสร้างค่านิยมใหม่ให้กับชุมชนว่าการรักษาป่าและสัตว์ป่า จะส่งผลที่ดีกว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่าและทำลายป่า

5.3.6 ควรบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระ ในการสร้างการรับรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่า โดยองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นหน่วยงานที่ดำเนินการขับเคลื่อนงานด้านการสร้างความตระหนักและการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับป่า สัตว์ป่า การอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า ให้กับสังคม แต่ยังไม่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ในการให้ความรู้ สร้างจิตสำนึกให้แก่คนในชุมชนให้รู้จักการใช้ประโยชน์จากป่าและสัตว์ป่าอย่างสมเหตุสมผล รวมทั้งวางแผนรักษาป่าและสัตว์ป่าไม่ให้มีการแสวงหาผลประโยชน์เกินพอดีหรือโดยมิชอบ ทั้งจากคนในชุมชนหรือจากบุคคลภายนอก รวมทั้งการประสานงานระหว่างคนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ องค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เพื่อสอดส่อง ดูแล ค้ำครอง และอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า ทั้งในประเทศ และในระดับนานาชาติ โดยการขับเคลื่อนความร่วมมือขององค์กรระหว่างประเทศและองค์กรอิสระด้านการ

อนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศปลายทาง (Target Country) เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

5.4 ข้อจำกัดในงานวิจัย

5.4.1 ข้อจำกัดด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ครอบคลุมทั้งกระบวนการล่าและค้าสัตว์ป่า ซึ่งในมิติของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูลเป็นนายพรานซึ่งเคยกระทำผิดกฎหมายมาก่อน เกิดความเกรงกลัวว่าหากให้ข้อมูลสำคัญกับผู้วิจัย ข้อมูลสำคัญดังกล่าวอาจส่งผลให้ถูกดำเนินคดีในทางอาญา จึงไม่ประสงค์ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนั้น ข้อมูลสำคัญที่ได้รับจากกลุ่มนายพราน อาจไม่ครอบคลุมนายพรานทุกลักษณะ และในมิติของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เนื่องจากผู้ที่อยู่ในกระบวนการมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งที่อยู่ในประเทศไทยและต่างประเทศ จึงมีความยากในการค้นหาและเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลดังกล่าว

5.4.2 ข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากสภาพปัญหาของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น มีหลายรูปแบบในการกระทำความผิด และเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ แต่การเข้าถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ไม่อาจกระทำได้ครบทุกพื้นที่ได้ จึงทำให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกนายพราน จึงไม่อาจเป็นข้อมูลที่เป็นตัวแทนของนายพรานทั้งหมดในประเทศ เป็นเพียงข้อมูลที่ใช้อ้างอิงในเชิงสาเหตุ และปัจจัยของปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าที่เกิดขึ้นในบริบทของประเทศไทยเท่านั้น

5.4.3 ข้อจำกัดด้านข้อมูลและเอกสารวิจัย การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาลงลึกถึงสาเหตุและปัจจัยของปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการล่าจนถึงการค้าสัตว์ป่า ซึ่งในประเทศไทยมีข้อมูล บทความ หรืองานวิจัยด้านนี้น้อยมาก ผู้วิจัยจำเป็นต้องอ้างอิงข้อมูลงานวิจัยจากต่างประเทศ ซึ่งได้ทำการศึกษาในบริบทของต่างประเทศที่มีความแตกต่างกับประเทศไทย

5.5 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.5.1 ควรศึกษามุมมองอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมต่อการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมด้านอื่น เพื่อประกอบสร้างองค์ความรู้ทางด้านอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทยให้ครบทุกมิติ

5.5.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบปัญหา สาเหตุ และปัจจัยของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของประเทศไทยกับประเทศอื่น

5.5.3 ควรศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุ และปัจจัยของการลักลอบค้าสัตว์ป่าในกลุ่มประเทศปลายทาง เพื่อประกอบสร้างเป็นสภาพปัญหาของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ ที่ครอบคลุมตั้งแต่กระบวนการล่าในประเทศต้นทางและกระบวนการค้าในประเทศปลายทาง

5.5.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการป้องกันและปราบปรามการกระทำ ความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสิทธิภาพในการป้องกันการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เพื่อปรับปรุงพัฒนาการป้องกันปราบปรามให้ดียิ่งขึ้น

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์ (สำหรับนายพรานหรือผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่า)

งานวิจัย เรื่อง มุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ของ พันตำรวจโท วัลลภ บัวบุตร นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการจัดทำดัชนีพนธ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ .....
2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ ..... ปี
4. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ใด .....
5. ท่านประกอบอาชีพอะไร .....
6. ระดับการศึกษา
  - ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท
  - ปริญญาเอก
  - อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
7. ท่านมีประสบการณ์เกี่ยวกับการล่าสัตว์หรือหาของป่าหรือไม่ อย่างไร .....

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

8) ท่านคิดว่าสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

9) ท่านคิดว่าการการลักลอบล่าสัตว์ มักเกิดขึ้นในพื้นที่ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

10) การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย มีรูปแบบอย่างไร

.....

.....

.....

.....

11) สัตว์ป่าชนิดใด มีล่ามากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

12) ท่านใช้วิธีใดในการล่าสัตว์ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 สาเหตุการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

13) เหตุใดท่านจึงมาล่าสัตว์ป่า

.....

.....

.....

.....

14) ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้าง ที่จูงใจให้ท่านมาล่าสัตว์ป่าเป็นอาชีพ

.....

.....

.....

.....

15) ท่านคิดว่าประโยชน์สูงสุดที่ท่านได้รับจากการล่าสัตว์คืออะไร ทำไมถึงคิดเช่นนั้น

.....

.....

.....

.....

16) ท่านเคยได้รับรายได้จากการล่าสัตว์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

17) ท่านเคยได้รับการว่าจากให้ล่าสัตว์หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

18) หลังจากท่านได้ทำการล่าสัตว์แล้ว ท่านเคยรู้สึกผิดจากการกระทำดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

19) ท่านเคยมีส่วนร่วมใด กับหน่วยงาน หรือองค์กรในการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

20) ในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลที่ได้รับประโยชน์จากป่าไม้และสัตว์ป่า ท่านคิดว่าที่จะมีแนวทาง หรือวิธีการใด ในการอนุรักษ์และรักษาให้พื้นที่ป่าและสัตว์ป่าอยู่กับท่านตลอดไป

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ (สำหรับเจ้าหน้าที่ในส่วนของกรมบังคับใช้กฎหมาย)

งานวิจัย เรื่อง มุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ของ พันตำรวจโท ธีรพล บัวบุตร นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการจัดทำดัชนีพนธ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ .....
2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ ..... ปี
4. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ใด .....
5. ท่านประกอบอาชีพอะไร .....
6. ระดับการศึกษา
  - ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท
  - ปริญญาเอก
  - อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
7. ท่านมีประสบการณ์เกี่ยวกับการล่าสัตว์หรือหาของป่าหรือไม่ อย่างไร .....

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

9) สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยเป็นอย่างไร มีสถิติ หรือแนวโน้มเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

10) ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ เกิดขึ้นในพื้นที่ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

11) การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย มีรูปแบบการกระทำความผิดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

12) สัตว์ป่าชนิดใด มีปัญหาการลักลอบล่ามากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

13) ผู้ที่ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ใช้วิธีใดในการล่าสัตว์ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

14) จากสถิติที่ผ่านมา ผู้ที่ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีกลุ่มใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

15) กระบวนการในการค้าสัตว์ป่าหลังจากการล่า ผู้กระทำความผิดมักจะนำเอาสัตว์ป่าที่ล่าได้ไปจำหน่าย ณ สถานที่ใด

.....

.....

.....

.....

16) การจับกุมดำเนินคดีผู้ล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีปัญหาอุปสรรคการดำเนินคดีกับกลุ่มผู้กระทำความผิดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 สาเหตุการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

17) ท่านคิดว่าปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากอะไร

.....

.....

.....

.....

18) ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้าง ที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

19) ในปัจจุบัน หน่วยงานของท่านได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างไร

.....

.....

.....

.....

20) แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในปัจจุบัน สามารถแก้ไขปัญหาได้หรือไม่

.....

.....

.....

.....

(จากคำตอบ) ถ้าไม่ได้ ในความคิดของท่าน ควรจะใช้วิธีการใด เพื่อให้การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

.....

.....

.....

.....

18) ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ผิดกฎหมาย ท่านได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือชุมชนหรือไม่

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ (สำหรับองค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

งานวิจัย เรื่อง มุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ของ พันตำรวจโท วัลลภ บัวบุตร นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชญาวิทยาและงานยุติธรรม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการจัดทำดัชนี

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. ชื่อ .....
2. เพศ ชาย หญิง
3. อายุ ..... ปี
4. ปัจจุบันท่านพักอาศัยอยู่ที่ใด .....
5. ท่านประกอบอาชีพอะไร .....
6. ระดับการศึกษา
  - ต่ำกว่าปริญญาตรี
  - ปริญญาตรี
  - ปริญญาโท
  - ปริญญาเอก
  - อื่นๆ (โปรดระบุ) .....
7. ท่านมีประสบการณ์เกี่ยวกับการล่าสัตว์หรือหาของป่าหรือไม่ อย่างไร .....

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

- 8) ท่านคิดว่าสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยเป็นอย่างไร มีข้อมูลในเชิงสถิติ หรือ แนวโน้มเป็นอย่างไร

.....

.....

9) ท่านคิดว่าปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ เกิดขึ้นในพื้นที่ใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

10) ท่านทราบหรือไม่ว่าการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย มีรูปแบบการกระทำความผิดอย่างไร

.....

.....

.....

.....

11) สัตว์ป่าชนิดใด มีปัญหาการลักลอบล่ามากที่สุด เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

12) ท่านคิดว่าผู้ที่ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ใช้วิธีใดในการล่าสัตว์ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

.....

13) จากสถิติที่ผ่านมา ผู้ที่ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีกลุ่มใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

14) กระบวนการในการค้าสัตว์ป่าหลังจากการล่า ผู้กระทำความผิดมักจะนำเอาสัตว์ป่าที่ล่าได้ไปจำหน่าย ณ สถานที่ใด

.....

.....

.....

.....

15) การจับกุมดำเนินคดีผู้ล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มีปัญหาอุปสรรคการดำเนินคดีกับกลุ่มผู้กระทำความผิดอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 3 สาเหตุการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

16) ท่านคิดว่าปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมีสาเหตุมาจากอะไร

.....

.....

17) ท่านคิดว่าปัจจัยใดบ้าง ที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 4 แนวทางการแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

18) ท่านคิดว่าปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ผิดกฎหมายนั้น ส่งผลกระทบต่อสังคมบ้าง

.....

.....

.....

.....

19) ในปัจจุบัน หน่วยงานของท่านได้มีแนวทางในการอนุรักษ์และแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างไร

.....

.....

.....

.....

20) แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในปัจจุบัน สามารถแก้ไขปัญหาคือหรือไม่

.....

.....

(จากคำตอบ) ถ้าไม่ได้ ในความคิดของท่าน ควรจะใช้วิธีการใด เพื่อให้การแก้ไขสถานการณ์
ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

.....
.....
.....

21) ในการแก้ไขสถานการณ์ลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ท่านได้รับความร่วมมือจากหน่วยงาน หรือ
ชุมชนหรือไม่

.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ข

ผลการศึกษา

ในบทนี้จะเป็นการนำเสนอผลการศึกษาและการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในรูปแบบของการสอบถามข้อมูลในเชิงลึก (In-depth Interview) ในหัวข้อเรื่องมุมมองอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย จากการเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้แยกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนายพราน ผู้เคยลักลอบล่าสัตว์ป่า หรือผู้ที่เคยกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้บังคับใช้กฎหมายที่ปฏิบัติหน้าที่ป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่า จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมป่าไม้ หรือกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช

กลุ่มที่ 3 กลุ่มองค์กรอิสระ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในส่วนของการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ทั้งที่เป็นองค์กรในประเทศไทยและต่างประเทศ

โดยในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลเชิงลึกครอบคลุมสาระสำคัญ เกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหา สาเหตุ เพื่อนำข้อมูลสู่กระบวนการวิเคราะห์ (Analysis) และสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesize) โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาด้านการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยข้อมูลครอบคลุมถึงสภาพปัญหาที่เคยเกิดขึ้นในอดีต สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่า การค้าสัตว์ป่า รูปแบบกระบวนการหรือวิธีการในการล่าและค้าสัตว์ป่า เส้นทางการลักลอบกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ปัญหาการป้องกันการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุหรือมูลเหตุจูงใจ ที่เป็นปัจจัยกระตุ้น (Stimulation), ดึงดูด (Conviction) หรือเสริมแรง (Reinforcement) ให้ผู้ที่อยู่ในเส้นทางการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการกระทำความผิด

ส่วนที่ 3 แนวทางการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ในทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล

โดยจากการศึกษาผู้วิจัยสามารถถอดสาระสำคัญได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 กลุ่มนายพรานและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นชนกลุ่มน้อย อายุ 28 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติอยู่ในพื้นที่ป่าแก่งกระจาน อำเภอแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี เดิมเคยประกอบอาชีพเป็นนายพราน และพ่อค้าคนกลางในการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก เขตพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี และประจวบคีรีขันธ์

ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บริเวณจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ มีปัญหาค่อนข้างรุนแรง เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตก ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อย เช่น กะเหรี่ยง¹ มูเซอ² ซึ่งผู้ให้ข้อมูลก็เป็นชนกลุ่มน้อย เชื้อสายกะเหรี่ยง แต่เดิมชนกลุ่มน้อยมีถิ่นที่อยู่บริเวณพื้นที่ป่าแก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ต่อมารัฐบาลได้ออกกฎหมายกำหนดพื้นที่ป่า และพื้นที่อนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ผลักดันให้ชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ต้องเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ออกจากบริเวณพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง สามารถทำการเกษตรได้เป็นอย่างดี มาอาศัยในพื้นที่ภายนอกพื้นที่ป่าสงวนหรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า แม้จะมีเอกสารสิทธิการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม แต่รายได้จากการเกษตรกรรมก็ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ประกอบกับชนกลุ่มน้อยโดยส่วนใหญ่ขาดองค์ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเกษตรกรรม เช่น การบำรุงดิน การรักษาดิน จึงทำเกษตรกรรมตามธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้จึงมีปริมาณน้อยและด้อยคุณภาพ จำหน่ายไม่ได้ราคา ส่งผลให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพและอุปการะครอบครัว ชนกลุ่มน้อยจึงมีความจำเป็นที่ต้องหารายได้เสริม ส่วนใหญ่เลือกที่จะบุกกรุกเข้าไปในพื้นที่ป่า เพื่อหาของป่าและล่าสัตว์ป่าเป็นอาชีพเสริม เนื่องจากมีความชำนาญมากกว่าการทำเกษตรกรรม

¹กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง มีภาษาพูดเรียกว่าภาษากะเหรี่ยง จัดอยู่ในตระกูลภาษาจีน-ทิเบต อาศัยอยู่มากในรัฐกะเหรี่ยง ภาคใต้และภาคตะวันออกเฉียงใต้ของพม่า กะเหรี่ยงมีประชากรประมาณร้อยละ 7 ของประชากรพม่าทั้งหมด หรือประมาณ 5 ล้านคน ชาวกะเหรี่ยงจำนวนมากอพยพไปอยู่ในประเทศไทย ส่วนใหญ่อาศัยตามแนวชายแดนไทยพม่า ในประเทศไทยมีชาวกะเหรี่ยง 1,993 หมู่บ้าน 69,353 หลังคาเรือน ประชากรทั้งสิ้นประมาณ 352,295 คน คิดเป็นร้อยละ 46.80 ของจำนวนประชากรชาวเขาในประเทศไทย อาศัยอยู่ใน 15 จังหวัด ของภาคเหนือและภาคตะวันตก ได้แก่ กาญจนบุรี, กำแพงเพชร, เชียงราย, เชียงใหม่, ตาก, ประจวบคีรีขันธ์, เพชรบุรี, แพร่, น่าน, แม่ฮ่องสอน, ราชบุรี, ลำปาง, ลำพูน, สุโขทัย, สุพรรณบุรี และอุทัยธานี

² ล่าหู่ หรือ มูเซอ ซึ่งมีถิ่นฐานเดิมจากตอนใต้ของประเทศจีนและอพยพลงมาตามสายธารน้ำแห่งสหภาพเมียนมา และภาคเหนือของประเทศไทยโดยเข้ามาทางอำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน อำเภอเชียงของ อำเภอเวียงป่าเป้า อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย อำเภอฝาง อำเภออมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่, และอำเภอบางมั้ง จังหวัดแม่ฮ่องสอน และบางส่วนของพื้นที่จังหวัดตาก เป็นชาวเขาเผ่าหนึ่งในประเทศไทย แบ่งย่อยได้เป็น 23 กลุ่ม เช่น ชาวมูเซอดำ ชาวมูเซอแดง ชาวมูเซอตาเบล ชาวมูเซอเหลืองบางแก้ว ชาวมูเซอลาบา ชาวมูเซอเหลืองบ้านลาน และชาวมูเซอภูเขา เป็นต้น ภาษาที่ใช้พูดคือภาษามูเซอที่แตกต่างไปในแต่ละเผ่าย่อย ชาวมูเซอเรียกตัวเองว่าล่าหู่ หมายถึง ชนเผ่าที่ได้กินเนื้อเสือปิ้ง ซึ่งเป็นการบอกถึงความกล้าหาญของชาวมูเซอที่ล่าเสือกินเป็นอาหารได้

ก่อนช่วงปี พ.ศ.2543 เป็นช่วงที่ป่าเขตภาคตะวันตกมีทรัพยากรสัตว์ป่า ป่าไม้ และของป่าเป็นจำนวนมาก ชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่จึงยึดอาชีพล่าสัตว์ป่า หาของป่า มาจำหน่ายให้กับร้านค้าอาหารป่า หรือนายทุน แต่ในปัจจุบัน สถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้ามีจำนวนลดลง เนื่องจากทรัพยากรสัตว์ป่าเขตภาคตะวันตกมีจำนวนลดน้อยลง ประกอบกับเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน เข้มงวดกวัดขังและมีความถี่ในการตรวจตรามากขึ้น ส่งผลให้การลักลอบล่าสัตว์ป่า ในเขตพื้นที่ป่าแก่กระงานทำได้ยากมากยิ่งขึ้น

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2550 รูปแบบในการล่าและค้าสัตว์ป่าเปลี่ยนไป เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลได้รับการสั่งล่าสัตว์ป่าจำพวกตัวลั่นหรือนิ่ม ในปริมาณมากขึ้น เกินความสามารถในการล่าตัวลั่นหรือนิ่มของผู้ให้ข้อมูล ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจึงเปลี่ยนแปลงสถานะตัวเอง จากนายพรานล่าสัตว์ เป็นพ่อค้าคนกลางทำหน้าที่รับซื้อสัตว์ป่า หรือซากสัตว์ป่า ที่เป็นที่ต้องการของนายทุนจากกลุ่มเครือข่ายชนกลุ่มน้อยชาวกระเหรี่ยง โดยผู้ให้ข้อมูลจะติดต่อสื่อสารในเครือข่ายชนกลุ่มน้อยชาวกระเหรี่ยง ผ่านการโทรศัพท์ และใช้รหัสลับในการสื่อสาร หากผู้ใดพบหรือสามารถล่าสัตว์ป่า ที่เป็นที่ต้องการของนายทุน เช่น ตัวลั่นหรือนิ่ม เต่าป่า งาช้าง หัวกระทิง หนังเสือ กระดุกเสือโคร่ง เป็นต้น จะโทรติดต่อนัดหมายให้ผู้ให้ข้อมูลไปรับซื้อ โดยจะนัดหมายกันตามสถานที่ต่างๆ จากนั้นผู้ให้ข้อมูลจะนำสัตว์ป่ามีชีวิต หรือซากสัตว์ป่ารวบรวมเพื่อรอจำหน่ายให้นายทุนต่อไป ซึ่งรายได้ที่ได้จากการเป็นพ่อค้าคนกลางรับซื้อสัตว์ป่า ได้ผลกำไรมากกว่า 200 เปอร์เซ็นต์ เช่น ตัวลั่นหรือนิ่ม ซึ่งมีน้ำหนักตัวละประมาณ 5 กิโลกรัม ผู้ให้ข้อมูลเคยรับซื้อจากนายพรานชาวกระเหรี่ยง ในราคากิโลกรัมละ 1,000 บาท แต่สามารถนำไปจำหน่ายต่อได้ในราคากิโลกรัมละ 2,400 บาท ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลจะสามารถได้กำไรจากการจำหน่ายตัวลั่นหรือนิ่มตัวละ 7,000 บาท เป็นต้น

ในประเด็นความรู้สึกสำนึกในการกระทำความผิดนั้น ผู้ให้ข้อมูลให้ข้อมูลว่า รับรู้ว่าการล่าสัตว์ป่า หรือค้าสัตว์ป่า เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดี ซึ่งในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลก็รู้สึกสำนึกในการกระทำผิดนี้ แต่เพื่อการดำรงชีพ ผู้ให้ข้อมูลกลับมองว่าการล่าสัตว์ป่าและค้าสัตว์ป่า เป็นเพียงอาชีพหนึ่ง ประกอบกับชนกลุ่มน้อยเชื้อสายต่างๆ ที่มีถิ่นที่อยู่ในป่าลักษณะเดียวกัน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพนายพรานล่าสัตว์ป่า ค้าสัตว์ป่า หรือหาของป่ามาจำหน่ายอยู่แล้ว ซึ่งแม้จะเป็นอาชีพที่มีความเสี่ยงในหลายด้าน เช่น เสี่ยงต่อการป่วยด้วยโรคภัย เสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดี เสี่ยงต่อการถูกสัตว์ป่าทำร้ายจนบาดเจ็บหรือเสียชีวิต เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุป่า แต่อาชีพการค้าสัตว์ป่านั้นสร้างรายได้สูงกว่าการรับจ้างทั่วไปในเมือง ซึ่งหางานทำยากด้วยข้อจำกัดของการเป็นชนกลุ่มน้อย ทั้งยังได้อยู่ร่วมกับครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลจึงมีมุมมองว่า การล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นทางเลือกที่ดีกว่า การออกไปรับจ้างในเมือง และหันมาประกอบอาชีพการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าเป็นอาชีพหลัก แม้จะเป็นอาชีพที่ผิดกฎหมายและเสี่ยงต่อการถูกจับกุมดำเนินคดีจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่

อุทยาน ทหาร หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่เมื่อเทียบกับรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีพและอุปการะครอบครัวแล้ว ก็คุ้มที่จะเสี่ยง

วิธีการที่ใช้ในการล่าสัตว์ป่านั้น ผู้ให้ข้อมูลแจ้งว่า นายพรานเกือบทุกคนจะใช้อาวุธปืนที่มีคุณภาพสูง เหมาะแก่การใช้ล่าสัตว์ป่า เช่น ปืนลูกกรด หรือ ปืนลูกซอง ซึ่งเป็นอาวุธปืนผิดกฎหมาย โดยสามารถซื้ออาวุธปืนจากคนขายอาวุธปืนผิดกฎหมาย ในราคากระบอกละ 5,000 – 6,000 บาท นอกจากนี้ยังใช้อุปกรณ์อื่น ๆ เช่น ห่วง เชือก ลวดสลิง เอ็น เหล็กเส้นอ่อนในการสร้างเป็นกับดัก หรือหากกรณีที่ต้องการทำกับดักเพื่อจับสัตว์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น กระต๊อง จะใช้วิธีการขุดหลุมอำพราง

ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผู้ให้ข้อมูลได้เสนอให้หน่วยงานรัฐเข้ามาแก้ไขปัญหาอย่างจริงจัง เนื่องจากที่ผ่านมา หน่วยงานของรัฐเคยดำเนินโครงการ “ปิดทองหลังพระ” โดยเข้ามาให้ความรู้แก่เกษตรกรชนกลุ่มน้อย สอนวิธีปลูกข้าว วิธีลักน้ำ รวมถึงนำเทคโนโลยีเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงมาช่วยในการเพาะปลูก ในการดำเนินการปีแรก การเกษตรมีผลผลิตดี แต่ดำเนินโครงการได้เพียง 1 ปีก็ยุติโครงการ เมื่อโครงการไม่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาการดำรงชีพของชนกลุ่มน้อยได้ ดังนั้น หากต้องการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเริ่มต้นแก้ไขปัญหา การดำรงชีพของชนกลุ่มน้อยด้วยการสร้างอาชีพ จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้อย่างยั่งยืน

ในด้านการบังคับใช้กฎหมาย ปัจจุบันเจ้าหน้าที่ป่าไม้ อุทยาน ทหาร ตำรวจ ได้มีการเข้าตรวจค้นอย่างสม่ำเสมอ ส่งผลให้ผู้กระทำความผิดส่วนหนึ่งเกรงกลัว แต่การจับกุมและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดอาจไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายอย่างไม่เท่าเทียม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้เพิ่มเติมว่า การดำเนินการบังคับใช้กฎหมายกับชนกลุ่มน้อย เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินการอย่างเคร่งครัด ตรงกันข้ามกลับปล่อยปละละเลยให้ผู้มีอิทธิพลหรือบุคคลที่มีชื่อเสียงสามารถเข้าเขตพื้นที่ป่า หรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าได้ โดยไม่ปฏิบัติตามระเบียบและไม่ถูกตรวจสอบ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเคยนำทางบุคคลที่มีชื่อเสียงเข้าพื้นที่เขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า เพื่อเข้าไปล่าสัตว์ป่า โดยไม่ต้องปฏิบัติตามระเบียบและไม่มีการตรวจสอบใด ๆ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสัญชาติไทย อายุ 56 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดชัยภูมิ เดิมเคยประกอบอาชีพเป็นนายพราน และมีบรรพบุรุษประกอบอาชีพเป็นนายพรานในพื้นที่ป่าเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เขตพื้นที่จังหวัด นครราชสีมา ชัยภูมิ และจังหวัดเลย

ข้อมูลพื้นฐานของผู้ให้ข้อมูล ครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลเป็นครอบครัวนายพราน ผู้ให้ข้อมูลเคยเป็นนายพรานในเขตพื้นที่ป่าจังหวัดชัยภูมิ และนครราชสีมา บิดาของผู้ให้ข้อมูลเป็นนายพรานที่มิงงานอดิเรกเป็นการล่าสัตว์ป่าจำพวก กระตัง เก้ง กวาง ช้างเสือ และหมูป่า เพื่อนำมาประกอบอาหาร และนำซากสัตว์ป่า เช่น หัว หนัง งา มาเป็นเครื่องประดับบ้านเรือน ซึ่งในกลุ่มนายพรานด้วยกันจะเรียกซากสัตว์ป่าลักษณะนี้ว่า “ค่าฝีมือ” เพื่อเป็นหลักฐานยืนยันฝีมือในการล่าสัตว์ป่า เนื้อสัตว์ป่าส่วนเกินที่จะรับประทานกันในครอบครัว จะนำไปจำหน่ายให้กับบุคคลในหมู่บ้าน หรือในตลาด เมื่อครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพนายพราน มักล่าสัตว์ป่าจำพวก เก้ง กวาง กระตัง หมูป่า และตัวลั่นหรือนิม โดยบิดาของผู้ให้ข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลใช้อาวุธปืนในการล่า เช่น ปืนลูกซอง ปืนคาบศิลา เป็นต้น เนื่องจากมีความชำนาญในพื้นที่ป่า การเดินป่า ประกอบกับอาศัยสุนัขพราน ซึ่งเป็นสุนัขที่มีความสามารถพิเศษในการดมกลิ่นสัตว์ป่า โดยเฉพาะสัตว์จำพวกลั่นหรือนิมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีกลิ่นเฉพาะและมักอาศัยอยู่บนพื้นดิน ในกรณีที่ล่าตัวลั่นหรือตัวนิมได้ จะนำเนื้อมาประกอบอาหารในครอบครัว ส่วนเกล็ดนำไปจำหน่าย เนื่องจากราคาค่อนข้างสูง

ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันลดลงมาก เนื่องจากป่าในฝั่งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะเป็นป่าเบญจพรรณ หรือป่าเต็งรัง ต้นไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ทรัพยากรสัตว์ป่ามีจำนวนน้อย ไม่มากเหมือนป่าภาคตะวันตก สัตว์ป่าที่เหลืออยู่ เช่น เก้ง กวาง ช้าง กระตัง หมูป่า ซึ่งในอดีต ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มแรกจะเป็นกลุ่มคนในพื้นที่ ซึ่งลักษณะในการล่าของคนในพื้นที่นั้น จะเป็นลักษณะของการล่าเพื่อดำรงชีพ นำเนื้อมาประกอบอาหารเป็นส่วนใหญ่ เนื่องด้วยวัฒนธรรมการกินของคนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประกอบกับความเชื่อว่า เนื้อสัตว์ป่ามีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์เลี้ยง ส่งผลให้คนในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะกลุ่มที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยติดกับพื้นที่ป่า มักไปหาของป่าหรือล่าสัตว์ป่าเพื่อประกอบอาหาร ส่วนที่เหลือจากการประกอบอาหาร จะนำมาแบ่งจำหน่ายในหมู่บ้าน หรือในตลาด ซึ่งปริมาณในการล่าเพื่อนำมาประกอบอาหารของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือนั้น มีปริมาณไม่มาก ขึ้นอยู่กับว่าในฤดูกาลนั้นมีสัตว์ป่าชนิดใดออกมา อีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มคนนอกพื้นที่ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะเข้ามาเที่ยวพักผ่อนในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เช่น เขาใหญ่ ภูเขียว เป็นต้น ผู้ให้ข้อมูลเคยพบเห็นกลุ่มนักท่องเที่ยวจากนอกพื้นที่เข้ามาใช้อาวุธปืนล่าสัตว์อยู่บ้าง แต่เป็นการล่าเพื่อทดสอบอาวุธปืน หรือล่าเพื่อการพักผ่อนเป็นหลัก การล่าเพื่อการค้ำนี้มีจำนวนน้อย เนื่องจากในอดีตยังไม่มีคำสั่งซื้อ (Order) จากต่างประเทศมากนัก ประกอบกับพื้นที่ป่าในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของชาวต่างชาติค่อยๆ ลดลงในช่วงหลังความต้องการสัตว์ป่าจากชาวต่างชาติมากขึ้น ก็มีสวนกระตุ้นให้มีการล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้าเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นบุคคลจากภายนอกพื้นที่เข้ามาล่าเพื่อนำไปจำหน่ายนอกพื้นที่ ไม่ได้เกิดจากคนในพื้นที่ ประกอบกับกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมาย

ยังไม่เข้มข้น มีปัญหาข้อติดขัดอยู่บ้าง ผู้ให้ข้อมูลในฐานะหัวหน้าชุมชน ได้พยายามประชาสัมพันธ์และใช้มาตรการทางสังคมในการป้องกันการล่าสัตว์ป่า โดยรณรงค์ไม่ให้คนในหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมกับการลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน ทหาร ตำรวจในพื้นที่ ในการให้ความรู้และสร้างอาสาสมัคร สร้างเครือข่าย เพื่อช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ในการสอดส่องดูแล กลุ่มบุคคลแปลกหน้าและมีท่าทีที่จะเข้ามาลอบล่าสัตว์ป่า ซึ่งผู้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมอีกว่า เนื่องจากกฎของชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเข้มแข็งในระดับหนึ่ง คนในชุมชนไม่กล้ากระทำความผิด เนื่องจากเกรงกลัวว่า หากกระทำความผิดของชุมชน จะได้รับการลงโทษจากชุมชน ในกรณีที่มีความรุนแรงมาก อาจถึงขั้นขับไล่ออกจากชุมชน

ปัจจุบันปัญหาในการล่าสัตว์ในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่พบในพื้นที่ของผู้ให้ข้อมูล คือ การล่าตัวลิ่นหรือนึ่ง เนื่องจากมีความต้องการของตลาดต่างประเทศค่อนข้างสูง และมักมีการสั่งซื้อจากนายทุนอยู่เสมอ ส่งผลให้มีชาวบ้านบางกลุ่มลักลอบเข้ามาในเขตพื้นที่อุทยานเพื่อล่าตัวลิ่นหรือลิ่น ประกอบกับอาชีพนายพราน เป็นอาชีพที่มีความพิเศษ มีความชำนาญพื้นที่ป่ามากกว่าอาชีพอื่น กลุ่มนายทุนหรือนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม จึงว่าจ้างให้ชาวบ้านพาเดินเข้าไปในป่าบริเวณที่มีสัตว์ป่า เพื่อล่าสัตว์ป่า หรือเพื่อทดสอบอาวุธปืนของตนเอง

ในกลุ่มนายพรานมีความเชื่อว่า การมีหัวสัตว์ ซากสัตว์ หรือชิ้นส่วนที่ได้จากสัตว์ เป็นการแสดงความสามารถของนายพรานในการล่า และแสดงออกถึงอำนาจ บารมี หรือความยิ่งใหญ่ เช่น การมีงาช้างในครอบครอง บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่เหมือนช้าง การมีหนังสือในครอบครอง บ่งบอกถึงความมีอำนาจ น่าเกรงขาม การมีหัวสัตว์ประดับไว้ในบ้านเรือน บ่งบอกว่านายพรานคนนั้นเก่งกาจ มีความสามารถสูง หรือการมี “เขากวางคูด หรือ เขากวางหด” ซึ่งเป็นเขากวางหายากไว้ในครอบครอง เป็นเครื่องรางที่ให้ผลทางมหาอำนาจ ดังเช่นพญากวางที่เป็นใหญ่ในฝูง อีกทั้งยังส่งผลทางมหานิยมเช่นเดียวกับ พญาเจ้าฝูงที่แวดล้อมด้วยบริวารนางกวางป่า ในสมัยโบราณความงาช้างจะพกเขากวางคูด หรือ เขากวางหด ติดยามประจำตัวเพื่อใช้ข่มข้าง ให้ข้างเชื่อฟัง “เขากวางคูด” จึงถูกจัดเป็นของขลังที่มีอิทธิฤทธิ์สูง และเป็นที่ต้องการของกลุ่มคนที่มีความเชื่อเกี่ยวกับเวทมนตร์ จึงพยายามออกล่ากวางเพื่อหาเขากวางคูด ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป ตั้งแต่สามยอด ห้ายอด เจ็ดยอด และเก้ายอด หรือความเชื่อเกี่ยวกับการนำเกล็ดตัวลิ่นหรือนึ่งมาบดผสมเป็นยาอายุวัฒนะ เป็นต้น

ปัญหาการล่ากระทิงที่เขาแผงม้า อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลเชิงลึกว่าความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาการล่ากระทิงในพื้นที่เกิดจากการล่าเพื่อนำมาประกอบอาหาร และเอาหัวมาประดับบ้านเรือนเป็นเครื่องวัดความสามารถในการล่า เนื่องจากกลุ่มนายพรานรู้กันดีว่า เนื้อกระทิงเป็นเนื้อที่มีรสชาติดีกว่าเนื้อปกติ จึงเป็นที่ต้องการในหมู่นายพรานหรือชาวบ้านที่มีความเชื่อหรือรสนิยมใน

การรับประทานเนื้อกระทิง เมื่อมีความต้องการสูง การล่าจึงมีเพิ่มขึ้น ประกอบกับช่วงหนึ่งมีโรคระบาดในหมู่วรรณกรรม ส่งผลให้กระทิงในพื้นที่เขาแผงม้าล้มตายเป็นจำนวนมาก

ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มี 2 มิติ กล่าวคือ มิติที่หนึ่ง ภาครัฐควรสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการป้องกันการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ผ่านหน่วยงานของรัฐ เช่น กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจระหว่างประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ป่า และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ อันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันการลักลอบเข้าไปล่าสัตว์ในพื้นที่ป่าของกลุ่มนายพรานหรือนายทุน ในมิติที่สอง ควรสร้างจิตสำนึกให้กับประชาชน ชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงหรือรอบบริเวณป่า เพื่อเป็นการปรับทัศนคติเกี่ยวกับการรับประทานเนื้อสัตว์ป่า การหาประโยชน์จากการล่าสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมาย และหันมาร่วมกันอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่าอย่างยั่งยืน โดยชุมชนอาจใช้การออกบรรทัดฐานของชุมชนหรือกฎชุมชน เพื่อใช้เป็นเกณฑ์ หากสมาชิกในชุมชนกระทำการอันฝ่าฝืนกฎชุมชน จะมีมาตรการทางสังคมของชุมชนในการลงโทษผู้ที่กระทำการฝ่าฝืน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสัญชาติไทย อายุ 53 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดกาญจนบุรี เดิมเคยประกอบอาชีพเป็นนายพราน ในเขตพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี แต่ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปและก่อสร้าง ใช้เวลาว่างในปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครของกรมการปกครอง มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนายพราน 20 ปี

ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก โดยเฉพาะเขตจังหวัดกาญจนบุรี ผู้ให้ข้อมูลแยกข้อมูลออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรก คือ ช่วงก่อนมีการกำหนดให้เป็นเขตอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ชาวบ้านในตำบลสหกรณ์นิคม อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี มีฐานะค่อนข้างยากจนและพื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่ป่า ประกอบกับสัตว์ป่ายังไม่เป็นที่ต้องการของตลาด จึงทำให้ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยการล่าสัตว์ป่าและหาของป่ามารับประทาน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของครอบครัว และถ้าครอบครัวใดสามารถได้ล่าสัตว์ป่าได้ปริมาณมาก ก็จะนำมาแบ่งกันรับประทานในลักษณะของวิถีชุมชน และปัญหาเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าในช่วงนี้ยังไม่ค่อยรุนแรง ช่วงที่สอง คือ ช่วงภายหลังปี พ.ศ.2518 รัฐบาลได้มีการกำหนดเป็นเขตป่า เขตอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า การท่องเที่ยววิถีธรรมชาติเติบโตมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ และมีการสั่งซื้อซากสัตว์ป่าเพื่อประกอบอาหารรับประทาน ส่งผลให้สัตว์ป่าและซากสัตว์ป่ามีมูลค่าในทางเศรษฐกิจ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมล่าของนายพราน จากการล่าเพื่อดำรงชีพ เป็นการล่าเพื่อการค้า นำมาจำหน่ายให้กับ

นักท่องเที่ยวที่มีความต้องการซื้อซากสัตว์ป่าไปประกอบอาหารรับประทาน ร้านค้าเนื้อสัตว์ในตลาดจากเดิมจำหน่ายเฉพาะเนื้อสัตว์เศรษฐกิจ เช่น เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่ ก็จะรับซื้อเนื้อสัตว์ป่าจากนายพรานเพื่อนำมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อค้ากำไร ในช่วงนี้มีผู้หันมาประกอบอาชีพนายพรานจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นชนกลุ่มน้อย ที่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ป่า และมักมีการล่าเพื่อนำเอาซากสัตว์ป่ามาจำหน่ายให้กับร้านค้า ในช่วงที่สองนี้ ปัญหาในการลักลอบล่าสัตว์ป่ามีมากขึ้น และเป็นการค้าเพื่อการค้าเป็นสำคัญ

พื้นที่ในการล่าสัตว์จะเป็นพื้นที่ป่าทั้งหมดในเขตจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง ตลอดแนวเทือกเขาตะนาวศรี สัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่าของนายพรานคนไทย ได้แก่ หมูป่า กุ้งเลี้ยงผา กวาง ตัวลั่นหรือนิม ส่วนเป้าหมายของนายพรานที่ไม่ใช่คนไทย จะเน้นสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ โดยสัตว์ป่าที่นายพรานที่ไม่ใช่คนไทยนิยมล่า ได้แก่ หมูเสื่อ และตัวลั่นหรือนิม เนื่องจากในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก มีตัวลั่นอยู่เป็นจำนวนมาก และในตลาดมีราคาสูง โดยมีการซื้อขายกันที่ตลาดทองผาภูมิในราคากิโลกรัมละ 2,500 บาท ตัวลั่นหรือนิม 1 ตัว มีน้ำหนักอยู่ประมาณ 8 – 10 กิโลกรัม

ปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นการค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าในเขตพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง คือ การที่รัฐบาลมีการกำหนดให้พื้นที่ป่าในแถบนี้ เป็นเขตอุทยานแห่งชาติ ประกอบกับค่านิยมหรือความชอบส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยว ที่ว่าเมื่อมาเที่ยวในพื้นที่ป่าก็ต้องมากินอาหารป่า จึงทำให้สัตว์ป่าที่จากเดิมไม่มีราคา ชาวบ้านมองว่าเป็นเพียงอาหารที่ใช้ประทังชีวิต เปลี่ยนเป็นสัตว์ป่าที่มีราคา สามารถสร้างรายได้ให้กับครอบครัวได้ ยิ่งไปกว่านั้น ในระยะเวลาที่ปัญหาการค้าสัตว์ป่ามีสูง กระบวนการในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะยับยั้งการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายได้ จึงเป็นช่องว่างให้คนไทยหรือชนกลุ่มน้อยที่มีฐานะยากจน และที่มีความต้องการเงินเป็นพื้นฐาน หันมาประกอบอาชีพเป็นนายพรานเพื่อล่าสัตว์ป่าไปจำหน่ายให้กับร้านค้าและนักท่องเที่ยว

วิธีการล่าสัตว์ป่า นายพรานส่วนใหญ่ใช้อาวุธปืนไทยประดิษฐ์ (ปืนแก๊ป) และปืนลูกซองเป็นหลัก นายพรานบางคนอาจมีการดัดแปลงรูปแบบการล่าโดยการนำอาวุธปืนมาทำเป็นกับดัก ซึ่งนายพรานที่เข้ามาในพื้นที่เพื่อล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า มีแรงจูงใจจากการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้สัตว์ป่ามีราคาสูง และนายพรานก็มีรายได้จากการค้าสัตว์ป่าสูงเช่นกัน

ปัญหาอุปสรรคในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย คือ ขาดแคลนอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ส่งผลให้การลาดตระเวนเพื่อเฝ้าระวังนายพรานเข้ามาล่าสัตว์ป่าไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ป่าในพื้นที่ตำบลสหกรณ์นิคม มีพื้นที่ป่าประมาณ 10,000 ไร่ แต่มีเจ้าหน้าที่ที่เข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันปราบปรามเพียง 6 คน เป็นต้น

ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมีมุมมองว่า การแก้ไขปัญหาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ควรจะให้ภาคประชาสังคมหรือชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน อนุรักษ์ รักษาทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ดังเช่นชุมชนสหกรณ์นิคมที่มีการร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ เจ้าหน้าที่กรมอุทยาน สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันเดินลาดตระเวน เฝ้าระวังนายพรานจากต่างถิ่นหรือนายพรานชนกลุ่มน้อย ที่จะเข้ามาล่าสัตว์ป่าในเขตพื้นที่ป่า เช่น พื้นที่ป่าในเขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ อุทยานแห่งชาติเขาแหลม เนื่องจากเขตพื้นที่ชุมชนสหกรณ์นิคมเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่าง 2 อุทยานแห่งชาติ ซึ่งนายพรานมักเข้ามาล่าสัตว์โดยอาศัยจุดรอยต่อที่มีการระวังป้องกันต่ำ ทางหน่วยงานราชการจึงได้ขอความร่วมมือจากชาวบ้านในพื้นที่ชุมชนสหกรณ์นิคม ร่วมเป็นอาสาสมัครในการออกลาดตระเวนเพื่อป้องกัน ซึ่งผลการดำเนินการของเจ้าหน้าที่และชาวบ้านชุมชนสหกรณ์นิคม ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสังเกตได้ว่า ในพื้นที่ป่านั้นมีสัตว์ป่าออกเดินให้เห็นบ่อยมากขึ้น และความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ป่ามีมากขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 4 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นบุคคลสัญชาติไทย อายุ 52 ปี มีถิ่นที่อยู่ปกติในจังหวัดกาญจนบุรี เดิมเคยประกอบอาชีพเป็นนายพราน และเคยถูกดำเนินคดีเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เขตจังหวัดกาญจนบุรี ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป โดยใช้เวลาวางปฏิบัติหน้าที่อาสาสมัครของกรมป่าไม้ มีประสบการณ์ในการประกอบอาชีพนายพราน 20 ปี

ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก เฉพาะบริเวณเขตพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรีค่อนข้างรุนแรง ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ป่าในจังหวัดกาญจนบุรี และจังหวัดใกล้เคียง เนื่องจากในพื้นที่ของอำเภอทองผาภูมิ มีการประกอบธุรกิจทำเหมืองแร่หลายพื้นที่ และคนงานที่มาใช้แรงงานในเหมืองแร่ก็มักเป็นชนกลุ่มน้อยและแรงงานประเทศเพื่อนบ้าน จึงสามารถแบ่งกลุ่มนายพรานในพื้นที่อำเภอทองผาภูมิจึงมี 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนายพรานคนไทย และกลุ่มนายพรานที่ไม่ใช่คนไทย พฤติกรรมในการล่าของนายพราน 2 กลุ่มมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มนายพรานคนไทยมีวัตถุประสงค์ในการล่าสัตว์ป่าเพื่อดำรงชีพ ประกอบอาหารรับประทานเท่านั้น เนื่องจากนายพรานคนไทยทำเกษตรกรรมในพื้นที่ที่ได้รับจัดสรรเป็นอาชีพหลัก หลังจากเสร็จสิ้นจากการทำการเกษตร นายพรานคนไทยจะเข้าป่าเพื่อหาของป่าและสัตว์ป่ามาประกอบอาหาร เพื่อลดภาระรายจ่ายในครัวเรือนเท่านั้น ในกลุ่มนายพรานที่ไม่ใช่คนไทย เนื่องจากวัตถุประสงค์ของคนกลุ่มนี้ คือ เพื่อค้าแรงงาน

นายพรานที่ไม่ใช่คนไทยจึงใช้เวลาว่าง เพื่อล่าสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของตลาด ไปจำหน่ายให้กับร้านค้า เนื้อสัตว์ในป่าหรือกลุ่มพ่อค้าคนกลางที่เข้ามารับซื้อ เพื่อให้มีรายได้มากขึ้นเพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัว

พื้นที่เป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า คือ พื้นที่ป่าทั้งหมดในเขตจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดใกล้เคียง สัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายในการล่าสัตว์ป่า ได้แก่ กบฏูปหรือกบฏูเขา หมูป่า อีเห็น เก้ง กวาง กระซัง หมิว ตัวลันหรือนิม โดยเฉพาะตัวลันหรือนิม ตลาดปลายทางอยู่ที่ประเทศเกาหลี ซึ่งคนเกาหลีนิยมบริโภค ส่งผลให้ราคาของตัวลันหรือนิม เริ่มสูงขึ้นเมื่อประมาณปี 2558 และมีนายหน้าหรือพ่อค้าคนกลางมารับที่ หมูบ้าน แต่ภายหลังปี พ.ศ. 2561 หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายได้เข้มงวดกวดขันการลักลอบล่าและค้าตัว ลันหรือนิมผิดกฎหมาย ทำให้ตลาดมีความเกรงกลัว นายหน้าหรือพ่อค้าคนกลางไม่กล้ารับซื้อตัวลันหรือ นิม ส่งผลให้มูลค่าของตัวลันหรือนิมในตลาดอำเภอทองผาภูมิลดลง

วิธีการล่าสัตว์ป่าโดยส่วนใหญ่ นายพรานใช้อาวุธปืนไทยประดิษฐ์ (ปืนแก๊ป) และปืนลูกซองเป็นหลัก ซึ่งหากเป็นนายพรานคนไทย จะใช้ทั้งอาวุธปืนไทยประดิษฐ์แบบผิดกฎหมาย และอาวุธปืนที่ขออนุญาตมี และใช้อาวุธปืนต่อนายทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนนายพรานที่ไม่ใช่คนไทย กลุ่มนี้จะใช้อาวุธปืนผิด กฎหมายเท่านั้น นอกจากนี้ นายพรานยังมักใช้วิธีการวางกับดัก สำหรับการล่าสัตว์ป่าที่ต้องการสัตว์ป่า แบบที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น แร้วหรือบ่วงดักสัตว์ โดยใช้เชือกหรือลวดสลิง ซึ่งในวิธีการดักสัตว์ นายพรานทำ กับดักในเส้นทางหาอาหารของสัตว์ป่าและจะเข้าไปทำการตรวจสอบแบบวันเว้นวัน แรงจูงใจที่ทำให้ นายพรานล่าสัตว์ป่านำมาจำหน่าย คือ รายได้จากการค้าที่มีมูลค่าสูง

ในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ในปัจจุบันของตำบลสหกรณ์นิคม ใช้แนวคิดป่า และชุมชนอยู่ร่วมกัน ซึ่งแนวคิดนี้ มูลนิธิสืบนาคะเสถียร ได้มาให้ความรู้กับชาวบ้านและประธานชุมชน ในการแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำของชาวบ้านที่ทำเกษตรกรรม ซึ่งป่าชุมชนของตำบลสหกรณ์นิคมนั้น เป็นป่าต้นน้ำ แต่ขาดการดูแลระบบนิเวศจึงก่อให้เกิดปัญหาด้านความสมบูรณ์ของป่า และทำให้ต้นน้ำที่ ชาวบ้านใช้ในการทำเกษตรกรรมขาดแคลนไปด้วย ชาวบ้านโดยการนำของประธานชุมชนจึงทำการ รวมตัวเสนอต่อกรมป่าไม้ ขอให้จัดตั้งป่าในตำบลสหกรณ์นิคมเป็นป่าชุมชน ในปี พ.ศ.2554 เพื่อเป็นการ สร้างให้ป่าไม้ สัตว์ป่า และชุมชน เป็นส่วนเดียวกัน และเป็นการฟื้นฟูป่าต้นน้ำให้กลับมาสมบูรณ์อีกครั้ง นอกจากนั้น ชาวบ้านของตำบลสหกรณ์นิคมก็จะสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่า เช่น หาของป่า ได้ อย่างถูกกฎหมายภายใต้กฎเกณฑ์ของป่าชุมชนที่กำหนดขึ้นโดย มติร่วมกันของชุมชน เพื่อเป็นการลด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เปลี่ยนคนในชุมชนจากการเป็นนายพรานที่มุ่งหาประโยชน์จากป่าเพียงอย่างเดียว ให้กลับมาเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ปกป้อง ดูแล และอนุรักษ์ป่า ซึ่งชาวบ้านในชุมชนก็จะต้องทำการอนุรักษ์ป่า และสัตว์ป่าด้วยการปลูกป่าทดแทน และสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของ ระบบนิเวศ สามารถอนุรักษ์ให้ทรัพยากรธรรมชาติในป่าคงอยู่ให้ชาวบ้านสามารถเก็บเกี่ยวและใช้

ประโยชน์อย่างยั่งยืน ซึ่งในรูปแบบนี้เจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ จะทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงและออกตรวจลาดตระเวน ร่วมกับชาวบ้านในหมู่บ้าน ใช้การลาดตระเวนในบริเวณที่เป็นเส้นทางที่สัตว์ป่าใช้เป็นประจำของป่าชุมชน เพื่อเป็นการระวังป้องกันไม่ให้กลุ่มนายพรานจากภายนอกพื้นที่หรือนายพรานที่ไม่ใช่คนไทย เข้ามาในพื้นที่เพื่อล่าสัตว์ป่า อันเป็นการรักษาระบบนิเวศของป่าให้สมบูรณ์จากการร่วมมือกันของหน่วยงานราชการและชุมชน สร้างให้ชุมชนรู้สึกว่าเป็นเจ้าของพื้นที่และควรจะร่วมกันรักษา ทำให้ในปัจจุบันปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เกิดจากคนนอกพื้นที่และชนกลุ่มน้อย และจะเกิดในพื้นที่ที่ยังไม่มีความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนมาบูรณาการความร่วมมือกัน เช่น ในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ หรืออุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ถ้านำแนวคิดป่าชุมชนไปใช้ในพื้นที่ป่าในส่วนอื่นของประเทศไทย ก็จะทำให้ประสิทธิภาพในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายตีมากขึ้น

ซึ่งในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ถ้าหน่วยงานของรัฐสามารถที่ออกนโยบายหรือมีการบวกราคา ใด ที่จะเป็นการสร้างอาชีพให้กับชาวบ้านที่มีถิ่นที่อยู่อยู่ในป่าหรืออยู่ชายขอบป่า รวมไปถึงชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่ในลักษณะเดียวกัน ให้มีอาชีพหรือสามารถสร้างรายได้เพียงพอในการเลี้ยงดูครอบครัว ก็จะทำให้ชาวบ้านหรือชนกลุ่มน้อยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องไปเสี่ยงล่าสัตว์ป่ามาจำหน่าย ซึ่งเป็นการลดจำนวนนายพรานได้อีกวิธีหนึ่ง เช่น ปัจจุบันได้มีการอนุญาตให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถปลูกต้นยางได้ เมื่อชาวบ้านมีรายได้ ก็เลิกเป็นนายพรานและหันมาประกอบอาชีพสวนยางแทน เป็นต้น รวมถึงการกำหนดกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ก็ควรกำหนดให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วม ส่งผลให้ชาวบ้านในชุมชนยึดถือและปฏิบัติตามอันจะเป็นการสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งได้

กลุ่มที่ 2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย

ในส่วนของการตรวจทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลมีตำแหน่งเป็นรองอธิบดีกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปฏิบัติหน้าที่มีเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายด้านการอนุรักษ์ ส่งเสริม และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในเขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ โดยการควบคุมป้องกัน พื้นที่ป่าอนุรักษ์เดิมที่มีอยู่ และพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ให้กลับสมบูรณ์ ด้วยกลยุทธ์การส่งเสริม กระตุ้น และปลูกจิตสำนึกให้ ชุมชนมีความรู้สึกหวงแหน และการมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อเป็นการรักษาสมดุลของระบบนิเวศและ สิ่งแวดล้อม

ตลอดจนความหลากหลายทางชีวภาพ สำหรับเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า แหล่งอาหาร แหล่งนันทนาการ และการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของประชาชน

ประเด็นสภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยตามที่คณะของผู้ให้ข้อมูล พบว่าในอดีต การล่าสัตว์ป่าและการค้าสัตว์ป่ามีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งเพื่อนำไปประกอบเป็นอาหาร การนำซากของสัตว์ป่าไปเป็นส่วนประกอบของยาพิษ การนำไปเลี้ยงดูเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อประกอบกิจการสวนสัตว์ กิจการเพาะพันธุ์ เพื่ออวดอ้างความร่ำรวย เป็นสิ่งนำโชค ตลอดจนนำไปเสนอขายเพื่อปล่อย แล้วอ้างเป็นการทำบุญ เป็นต้น แต่ภายหลังการประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ในปี พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2535 ทำให้แนวโน้มในการล่าสัตว์ป่าลดลงเป็นจำนวนมาก

ปัจจุบัน สภาพปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย มีทั้งที่เป็นแบบการลักลอบล่าสัตว์ป่ารายเล็กในพื้นที่ และรายใหญ่ระดับประเทศเพื่อนำไปค้าภายในประเทศ และลักลอบส่งออกไปยังต่างประเทศ เช่น การลักลอบล่าและค้าเสือโคร่ง เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการลักลอบนำเข้าซากสัตว์ป่าจากประเทศอื่น เพื่อใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการส่งถ่ายสินค้าเป็นจำนวนมาก เช่น งาช้างแอฟริกา นอแรด ตั๊กแตนหรือลิ้น เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลสถิติการรายงานผลการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในช่วง 5-6 ปี ที่ผ่านมา พบว่า จำนวนการกระทำความผิดในด้านการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมีแนวโน้มลดลง

ในประเด็นอุปสรรค สาเหตุ และปัจจัยที่ทำให้เกิดการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย พบว่าประเทศไทย ยังมีประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณรอยต่อของพื้นที่ป่าอนุรักษ์และพื้นที่ของชุมชน ซึ่งมีวิถีชีวิตและการทำมาหากินโดยใช้ประโยชน์จากพื้นที่ป่า เช่น การล่าสัตว์เพื่อนำมาประกอบอาหาร เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านยังมองว่าสัตว์ป่าเป็นของสาธารณะ ทำให้มีการจับ ล่า เพื่อนำมาใช้ประโยชน์จนเกินความจำเป็น ส่งผลให้สัตว์ป่าหลายชนิดถึงขั้นวิกฤติใกล้สูญพันธุ์ และด้วยความที่สัตว์ป่าซึ่งอาศัยอยู่ตามธรรมชาติ ไม่มีต้นทุนในการผลิต หากจับมาจากป่าแล้วนำไปจำหน่ายได้ราคาสูง มีกำไรมาก ก็เป็นสิ่งจูงใจให้มีการล่าสัตว์มากขึ้น ตลอดจนยังคงมีกลุ่มนายทุนที่เข้ามาชักจูงให้ชาวบ้านลักลอบล่าสัตว์ป่า เพื่อนำไปขายต่อ ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการร่วมมือกันของทุกคนในพื้นที่ในการช่วยกันอนุรักษ์สัตว์ป่า

นอกจากนี้ กำลังเจ้าหน้าที่ที่มีน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนพื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่ต้องดูแล ทำให้การดูแลพื้นที่ยังไม่ทั่วถึง ส่งผลให้มีประสิทธิภาพในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าต่ำ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการลักลอบล่าสัตว์ป่า รวมไปถึงลักษณะสีสนสวยงาม เสียงร้องที่ไพเราะ มีลักษณะหายาก ไม่สามารถพบได้ง่ายโดยทั่วไปของสัตว์ป่าบางชนิด ก็เป็นสาเหตุที่ทำให้ถูกล่าอยู่เสมอ ประกอบกับในโลกยุคปัจจุบันได้มีการพัฒนาด้านการสื่อสารที่ดีขึ้น มีการแสดงภาพสัตว์ป่าผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์

(Social Network) หรือสื่อออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น มีการกระตุ้นให้เกิดความต้องการเลี้ยงหรือต้องการครอบครองสัตว์ป่า จึงทำให้เกิดการค้าขายสัตว์ป่าผ่านทางสื่อออนไลน์ที่เพิ่มขึ้น เป็นปัจจัยให้เกิดการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น

อุปสรรคในป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอีกสิ่งหนึ่ง คือ ประเด็นด้านกฎหมายที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งบัญญัติไว้เป็นความผิดตามมาตรา 16³ และ มาตรา 20⁴ แห่งพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 ได้กำหนดโทษไว้ในมาตรา 47⁵ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 4 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หรืออาจกล่าวได้ว่าชีวิตของสัตว์ป่ามีค่าเท่ากับอัตราโทษจำคุกแค่ 4 ปี เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอัตราโทษฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา อันเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288⁶ ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุก ตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี จะเห็นได้ว่าค่าชีวิตของสัตว์ป่ามีค่าต่ำกว่าชีวิตของมนุษย์ และเมื่อเปรียบเทียบความเสียหายในทางแพ่ง จะต้องพิจารณาถึงความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริง เช่น การฆ่าเสือด่า 1 ตัวจะมีความเสียหายเท่าใด คงต้องมาพิจารณาตามหลักเศรษฐศาสตร์ โดยนำห่วงโซ่อาหารมาเป็นหลักคิด สมมติว่าเสือด่า คือ จุดสูงสุดของห่วงโซ่อาหาร ดังนั้น ในการเลี้ยงเสือด่า 1 ตัวให้เติบโตเท่ากับอายุเสือด่าที่ถูกฆ่านั้นมีความเสียหายเท่าใด ในทางแพ่งจะต้องคิดต้นทุนของกระบวนการในการฟื้นฟู เช่น ค่าการเพาะพันธุ์เสือด่า 1 ตัว (ซึ่งเสือด่าจะมีอัตราการรอดชีวิตเท่ากับร้อยละ 20), ค่าการแรงงานในการดูแลเสือด่า, ค่าการพยาบาล, ค่าอาหารที่เป็นสัตว์มีชีวิตหรือสัตว์กึ่งซึ่งมีในธรรมชาติ คิดเป็นหน่วยวันจนกว่าเสือด่าจะเติบโตจนมีอายุเท่ากับเสือด่าที่ถูกฆ่า ซึ่งในส่วนของสัตว์มีชีวิตที่จะต้องมาเป็นอาหารให้เสือด่า ก็จะต้องนำวิธีการคิดแบบเดียวกันมาคิดในการเพาะเลี้ยงขึ้นมาเพื่อเป็นอาหารเสือด่า ซึ่งค่าความเสียหายที่แท้จริงจะเท่ากับค่าความเสียหายที่เกิดขึ้นในทุกกระบวนการของการเพาะเลี้ยงสัตว์ที่อยู่ในห่วงโซ่อาหารของเสือด่า ปรากฏตามแผนภาพด้านล่าง

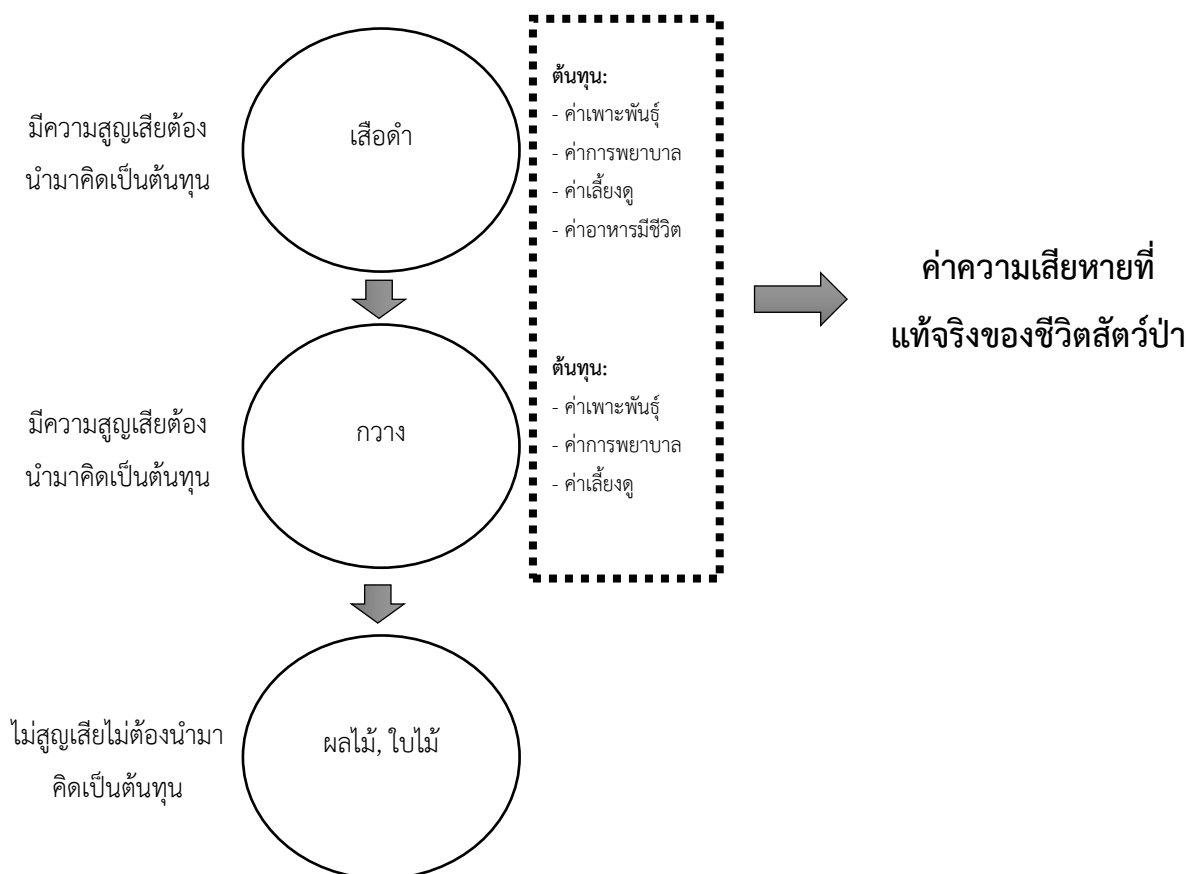
³ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 16 ห้ามมิให้ผู้ใดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง เว้นแต่เป็นการกระทำโดยทางราชการที่ได้รับยกเว้นตามมาตรา 26

⁴ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 20 ห้ามมิให้ผู้ใดค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว เว้นแต่เป็นการค้าสัตว์ป่าคุ้มครองชนิดที่กำหนดตามมาตรา 17 ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ ซากของสัตว์ป่าดังกล่าว หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าดังกล่าว ทั้งนี้ โดยได้รับใบอนุญาตจากอธิบดี การขออนุญาตและการอนุญาต ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

⁵ พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 มาตรา 47 ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 16 มาตรา 19 มาตรา 10 วรรคหนึ่งหรือ มาตรา 23 วรรคหนึ่ง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุก ตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี

ภาพที่ 2 แผนภาพแสดงการคิดคำนวณค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการเพาะเลี้ยงเสียงเสื่อดำ

ที่มา: ดัดแปลงมาจากบทสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล

เมื่อพิจารณาอัตราโทษตามกฎหมายพบว่าความผิดฐานลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กับค่าความเสียหายจริงที่เกิดขึ้นจากการที่เสื่อดำถูกล่า 1 ตัว โทษทางกฎหมายต่ำกว่าเมื่อเทียบกับความสูญเสียจริงที่เกิดขึ้น และในกระบวนการฟ้องค่าเสียหายในทางแพ่ง ค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจริงอาจคำนวณเป็นตัวเลขทางเศรษฐศาสตร์ได้ยาก ที่ผ่านมศาลก็จะพิจารณาความเสียหายในทางแพ่งต่ำกว่าความเป็นจริงเกิดขึ้น

นโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในระดับประเทศ ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นประเทศภาคีอนุสัญญาไซเตส ทำให้มีการบังคับ

ใช้กฎหมายในการควบคุมการค้าสัตว์ป่า-พืชป่าระหว่างประเทศ และยังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อช่วยกันป้องกัน ติดตาม ปราบปรามผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีนโยบายในการ บรรจุกการอนุรักษ์สัตว์ป่าเข้าไปอยู่ในแผนปฏิรูปประเทศ และแผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) รวมถึงมีการจัดทำแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ. 2561-2564 เพื่อแก้ไขปัญหาการ ลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าอีกด้วย

ในระดับพื้นที่ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้มีความร่วมมือกับสมาคม อนุรักษ์สัตว์ป่า (WCS) ในการพัฒนาการลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (Smart Patrol) ซึ่งคือ การเดิน ลาดตระเวนในพื้นที่ป่าอนุรักษ์อย่างเป็นระบบ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการป้องกัน ปราบปราม และการ จัดการพื้นที่ โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อเข้ามาช่วยในการวางแผน การลาดตระเวน เก็บข้อมูล รวมถึงการวิเคราะห์ประมวลผล ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่ลาดตระเวนมีข้อมูล การปรากฏตัวของสัตว์ป่า บริเวณพื้นที่เสี่ยงต่อการบุกรุก และลักลอบค้าสัตว์ป่า จึงสามารถที่จะวางแผน ในการป้องกันและบริหารจัดการพื้นที่อนุรักษ์ได้ มีการส่งเสริมการทำความเข้าใจด้านการอนุรักษ์สัตว์ป่า ร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อช่วยกันอนุรักษ์และเป็นหูเป็นตาในการลักลอบเข้ามากระทำความผิดจาก บุคคลภายนอกพื้นที่ รวมทั้งได้มีการตั้งด่านตรวจสัตว์ป่าจำนวนถึง 47 แห่ง เพื่อป้องกันและปราบปราม การค้าสัตว์ป่าและพืชป่าระหว่างประเทศ

โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีนโยบายในด้านการเพิ่มขีด ความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพในการปราบปราม จับกุม การกระทำผิดด้านสัตว์ ป่า การเพิ่มหน่วยพิทักษ์ป่าและจุดสกัดในอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ซึ่งปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 1,499 แห่ง จากเป้าหมาย 2,057 แห่ง (ดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประมาณ 71 ล้าน ไร่) เพื่อควบคุมดูแลรักษาพื้นที่ป่าไม้ครอบคลุมมากขึ้น การเพิ่มความร่วมมือของเครือข่ายในการป้องกัน การลักลอบล่าสัตว์ป่ารอบแนวเขตป่า การเพิ่มหน่วยเคลื่อนที่เร็วในการปราบปรามจับกุมการกระทำ ความผิดด้านสัตว์ป่า การเพิ่มความร่วมมือของหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ในการสนับสนุน กิจกรรมต่าง ๆ ด้านสัตว์ป่า ตลอดจนการปรับปรุงและเพิ่มบทลงโทษที่รุนแรงไว้ในกฎหมายว่าด้วยการ สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ฉบับแก้ไข ปี พ.ศ.2562

แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ในทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล คือ การให้ หน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ รักษา ป่าพันธุ์ ป้องกัน และปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน และการสร้างความรู้ ความเข้าใจระหว่างเจ้าหน้าที่ประจำพื้นที่ป่าอนุรักษ์และชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่รอยต่อหรือบริเวณติดต่อกับ พื้นที่ป่าอนุรักษ์ จะทำให้ชาวบ้านตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่ง

รวมถึงสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่า และก่อให้เกิดความรู้สึกรัก ห่วงเห่น และช่วยกันปกป้องทรัพยากรธรรมชาติดังกล่าว การสร้างความเข้าใจให้กับประชาชนภายนอก เช่น การประชาสัมพันธ์ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่า มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน เพื่อให้ทุกคนเห็นถึงความสำคัญ มีความรู้เกี่ยวกับสัตว์ป่าอย่างถูกต้อง เพื่อช่วยกันลดความต้องการในการลักลอบล่า และค้าสัตว์ป่าในตลาดมืด ในการนำสัตว์ป่ามาเลี้ยง หรือการนำซากหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่ามาใช้ในการอุปโภคบริโภค ทั้งนี้ จะต้องมีการบังคับใช้กฎหมายควบคู่กันไปกับการมีส่วนร่วมของประชาชนและชาวบ้านบริเวณรอบพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อป้องกัน ควบคุม และลงโทษผู้ที่เข้ามาลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าอย่างเข้มข้นและจริงจัง จะช่วยทำให้ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าลดลงได้

นอกจากนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังมีแนวทางอื่น ๆ มาดำเนินการร่วมกับแนวทางดังกล่าวข้างต้น อาทิเช่น การส่งเสริมให้ประชาชนจัดทำฟาร์มเพาะพันธุ์สัตว์ป่าเพื่อจำหน่ายในท้องถิ่น สำหรับให้ประชาชนมีโปรตีนไว้บริโภค การส่งเสริมให้มีตลาดการค้าสัตว์ป่าที่ได้มาจากฟาร์มเพาะพันธุ์ที่ได้รับอนุญาต การจัดการประกวดฟาร์มเพาะพันธุ์สัตว์ป่าที่ถูกต้องตามกฎหมาย และได้รับมาตรฐานสวัสดิภาพสัตว์ที่ดี การศึกษาวิจัยเพื่อเพิ่มชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าที่สามารถอนุญาตให้เพาะพันธุ์เพื่อการค้าได้ ให้มีชนิดพันธุ์มากขึ้น การส่งเสริมให้มีการนำเข้าสัตว์ป่าชนิดที่มีถิ่นกำเนิดในต่างประเทศที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์มาจำหน่ายในตลาดภายในประเทศ เพื่อเป็นการลดปริมาณการล่าจากป่าในธรรมชาติ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการนำเข้าพ่อ-แม่พันธุ์ของสัตว์ป่าคุ้มครองที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์จากต่างประเทศ เพื่อกิจการเพาะพันธุ์สัตว์ป่าภายในประเทศ เป็นต้น

ในส่วนของเจ้าหน้าที่ด้านการบังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ ควรจะต้องมีการพัฒนาศักยภาพด้านการบังคับใช้กฎหมายและต้องมีการดำเนินงานที่ควบคู่กันไป กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้ตั้งหน่วยปฏิบัติการเฉพาะกิจและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อตรวจสอบ ควบคุมดูแล และบังคับใช้กฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า ได้แก่

- (1) หน่วยปฏิบัติการพิเศษผู้พิทักษ์อุทยานแห่งชาติและสัตว์ป่า (พญาเสือ)
- (2) ชุดปฏิบัติการพิเศษเหยี่ยวดวง เป็นชุดปฏิบัติการปราบปรามและจับกุมผู้กระทำความผิดด้านสัตว์ป่าและพืชป่า ทั้งทางด้านสื่อออนไลน์ และด้านทั่วไป เป็นต้น
- (3) ด้านตรวจสัตว์ป่า ตามบริเวณที่มีการติดต่อกับต่างประเทศ เพื่อแก้ไขปัญหาการลักลอบนำเข้าและส่งออกสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่า

นอกจากนี้ วิธีการขับเคลื่อนนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศ ได้มีการประชุมหารือในเวทีร่วมกับต่างประเทศ เช่น การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนสมัยพิเศษ เรื่อง การป้องกันการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าผิดกฎหมาย

(SAMM-IWT) เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและองค์กรระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ผิดกฎหมาย เป็นต้น

ในระดับพื้นที่และภูมิภาค ได้มีการจัดการประชุมเพื่อวางแผนในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์เพื่อการอนุรักษ์สัตว์ป่าและแก้ไขปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่า โดยมีการส่งเสริมให้มีการเขียนแผนแม่บทในการจัดการพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รวมถึงการจัดทำแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแบบบูรณาการ พ.ศ.2561-2564 อีกด้วย นอกจากนี้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังได้ร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนภายในประเทศ และระหว่างประเทศในการสนับสนุน ส่งเสริม และสร้างความเข้มแข็งให้กับบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้ง ยังมีการสนับสนุน และส่งเสริมการศึกษาวจัยเกี่ยวกับสัตว์ป่า เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ และวางแผนในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่า

โดยกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีการขับเคลื่อนนโยบายในการเพิ่มขีดความสามารถของพนักงานเจ้าหน้าที่ด้วยการจัดฝึกอบรมหลักสูตรที่จำเป็นต่อเจ้าหน้าที่ในการดูแลรักษาพื้นที่ป่า เช่น การลาดตระเวนเชิงคุณภาพ (Smart Patrol) การสืบสวนดำเนินคดี การระงับภัย-ป้องกันตัว การจัดให้เจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติงานในพื้นที่มีการกีดกันสัตว์ป่าที่เข้มแข็งแล้ว รวมทั้งจัดยานพาหนะที่ทันสมัยให้กับหน่วยงานที่มีความจำเป็นเร่งด่วน พร้อมทั้งร่วมกับหน่วยงานราชการในพื้นที่ จัดฝึกอบรมในเครือข่ายการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ปรับทัศนคติที่ดีต่อกัน ให้ทุกชุมชนที่ใกล้เขตป่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรบางอย่างได้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลมีตำแหน่งเป็น นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ ปฏิบัติหน้าที่เป็น หัวหน้าอุทยานแห่งชาติ ตาดโตน จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติ ลำดับที่ 23 ของประเทศไทย มีเนื้อที่ 135,737.50 ไร่ หรือ ประมาณ 217.18 ตารางกิโลเมตร โดยกำหนดที่ดินป่าสงวนแห่งชาติป่าภูแลนคา ด้านทิศใต้ ท้องที่ ตำบลนาฝาย ตำบลนาเสียว ตำบลห้วยต้อน และตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ทิศเหนือจรด ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าภูแลนคา ด้านทิศใต้ ตำบลท่าหินโงม อำเภอเมืองชัยภูมิ และตำบลเก่ายาคี อำเภอแก้งคร้อ จังหวัดชัยภูมิ ทิศตะวันออกจรด ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเตรียมการสงวน หมายเลข 10 แปลง 1 (ป่าภูโคง) อำเภอแก้งคร้อ และตำบลนาเสียว อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ทิศใต้จรด ตำบลนาฝาย อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ทิศตะวันตก จรด ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 2159 สายชัยภูมิ-หนองบัวแดง ตำบลห้วยต้อน อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ลักษณะโดยทั่วไปของอุทยาน

แห่งชาติตาโตน ประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน พื้นที่ของอุทยานทางด้านทิศตะวันตกเฉียงเหนือจะมี ภูเขาภูเขา ภูเขา และภูแลนคา สภาพสังคมพืชจึงแตกต่างกันไปตามระดับความสูง พอจำแนกได้เป็น 2 ชนิด คือ

(1) ป่าเต็งรัง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางพลวง รัง แดง ตะแบกเลือด มะกอกเกลื้อน ก่อพะ มะค่าแต้ ชิงชัน ตาลเหลือง ยอเถื่อน กระท่อมหมู มะม่วงป่า ตั้วแดง ขว้าว กระดุกอึ้ง ลูกใต้ใบ เฟิร์น หมักหม้อ นางนวล กาวเครือ หนอนตายหยาก

(2) ป่าดิบแล้ง พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ พะองค์ กระบก จิกตง หาด ตีนเป็ดเขา ค้างคาว ตั้วแดง พะยอม มะกล่ำต้น หว้า กระเบาหลัก กีบตอง มะसान ก่อเต็ย ยางแดง มะแฟน เสม็ดเขา พลองกินลูก ลำตวน กะอวม แดง มะหาด มะพอก เปล้าน้อย เปล้าใหญ่ พุดป่า และ พืพวน

ส่วนทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาโตน สามารถแบ่งแยกเป็นชนิดได้ ดังนี้

(1) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ หมูป่า เก้ง อีเห็นหางลาย พังพอนธรรมดา อันเล็ก กระต่ายป่า กระรอกบินเล็กแก้มแดง กระจ๊อน เป็นต้น

(2) สัตว์ปีก ได้แก่ นกจับแมลงหัวเทา นกจับแมลงคอแดง นกจับแมลงอกสีฟ้า นกปรอด เหลืองหัวจุก นกแซงแซวหางปลา นกนางแอ่นบ้าน นกพระดกธรรมดา นกกระปูดใหญ่ นกตะขาบทุ่ง นกหัวขวานสีนวลหลังทอง นกเปล้าธรรมดา เขี้ยวขาว ไก่ป่า นกกระทาทุ่ง นกกางเขนบ้าน นกเค้าโมง หรือนกเค้าแมว เป็นต้น

(3) สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ ตะกวด งูเห่า งูทับสมิงคลา งูเหลือม งูกะปะ กิ้งก่าบินปีกสีส้ม จิ้งเหลน จิ้งเหลนภูเขาหลายจุด จิ้งจกบ้านทางหนาม เป็นต้น

(4) แมลง ได้แก่ ผีเสื้อหางตุ้มอดัมสัน ผีเสื้อหางตุ้มจุดชมพู ผีเสื้อหนอนมะนาว ผีเสื้อ สะพายฟ้า ผีเสื้อม้าลาย ผีเสื้อธรรมดา ผีเสื้อจระก่า ผีเสื้อหนอนยี่โถ แมลงทับ ดั๋งต่างๆ เป็นต้น

ปัญหาเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในปัจจุบัน เขตอุทยานแห่งชาติตาโตนมีน้อย เนื่องจากพื้นที่ป่าบริเวณนี้เป็นป่าเต็งรังและป่าดิบแล้ง ทรัพยากรสัตว์ ป่าไม่อุดมสมบูรณ์เหมือนในพื้นที่ป่าภาคตะวันตก สัตว์ป่าที่มีปัญหาการล่าเยอะที่สุด คือ หมูป่า ไก่ป่า กระรอก กระแต หมาจิ้งจอก ลิง ส่วนพวกสัตว์ป่าที่เป็นสัตว์เศรษฐกิจของกลุ่มนายพรานหรือนายทุน เช่น ตัวลั่นหรือนิม ช้าง กระตัง เสือ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติตาโตนไม่ค่อยมี แต่จะพบในบริเวณพื้นที่ ใกล้เคียงที่มีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า เช่น เสือ ช้าง กระตัง จะพบในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ, อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ป่าเขาแผงม้า จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งในพื้นที่ป่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีที่เป็นปัญหาอย่างมากก็จะเป็นเรื่องปัญหาการล่ากระตัง ในพื้นที่เขตรักษา พันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว เนื่องจากความเชื่อของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเชื่อว่าเนื้อกระตังมี

รสชาติที่ดีกว่าเนื้อสัตว์ทั่วไป ทำให้เมื่อมีโอกาสที่ชาวบ้านพบเห็นหรือมีความต้องการที่จะรับประทานเนื้อกระทิง ชาวบ้านในพื้นที่ติดกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว หรือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ก็จะลักลอบเข้าพื้นที่ไปล่ากระทิง เพื่อนำเนื้อมาประกอบอาหาร และส่วนเกินจากการรับประทานก็จะส่งออกไปจำหน่าย

มุมมองเกี่ยวกับสาเหตุของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในทัศนคติของผู้ให้ข้อมูล น่าจะเกิดความเชื่อของชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความเชื่อว่าเนื้อสัตว์ป่าจะมีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์เลี้ยง ประกอบกับความเชื่อเกี่ยวกับการมีชิ้นส่วนของสัตว์ป่าไว้ในครอบครอง จะบ่งบอกถึงความเชื่อในทางสังคมต่าง ๆ เช่น การมีงาช้างติดบ้านจะบ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ หรือการที่มีหัวสัตว์ป่าประดับบ้านไว้จะบ่งบอกถึงความมีฐานะในทางสังคม เป็นต้น

มาตรการปัจจุบันที่ใช้ในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าของพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในส่วนของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช คือ

(1) นโยบายของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในการป้องกันแต่ละพื้นที่ จะใช้นโยบายเรื่องลาดตระเวนเชิงคุณภาพ โดยให้เจ้าหน้าที่ออกเดินป่าในพื้นที่รับผิดชอบ การใช้ระบบการสื่อสารดาวเทียมเป็นเครื่องมือในการระบุจุดที่เป็นจุดเสี่ยง หรือจุดสนใจ ซึ่งเป็นระบบที่มีการบันทึกข้อมูลโดยละเอียด ทำให้เจ้าหน้าที่สามารถทราบความเคลื่อนไหวหรือความเปลี่ยนแปลงของสภาพพื้นที่ป่า และยังเป็นการป้องปรามกลุ่มบุคคลที่กำลังจะเข้ามาลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ไม่ให้เข้ามาในพื้นที่ได้

(2) เน้นการบังคับใช้กฎหมาย ควบคู่กับการใช้วิธีหรือกฎเกณฑ์ของชุมชน เชิญผู้นำชุมชนมาทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และวางแนวทางโดยให้เริ่มต้นจากการใช้กฎชุมชน การลงโทษทางสังคมต่อผู้ที่กระทำการฝ่าฝืนกฎของชุมชน หากกระทำผิดกฎหมายก็จะขยายมาสู่การบังคับใช้กฎหมาย เช่น การเปรียบเทียบปรับ จำคุก ตามขั้นตอน แต่หากเป็นล่าเพื่อการค้า ก็ต้องมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยในการใช้ดุลพินิจว่าจะเข้มข้นเพียงใด โดยเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายกับชุมชน

(3) เน้นการนำเทคโนโลยีระดับสูงมาใช้เพื่อป้องกัน ดูแล ตรวจสอบ สอดส่อง ไม่ให้มีการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในปัจจุบันกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้นำกล้องวงจรปิดระบบออนไลน์ ติดตั้งไว้ตามจุดเสี่ยงเพื่อเป็นการสอดส่อง ตรวจสอบ ป้องกันดูแล และบันทึกภาพไว้เป็นหลักฐานเพื่อดำเนินการกับผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายและความผิดอื่น ๆ อันเกี่ยวข้องกับพื้นที่ป่าและอุทยานแห่งชาติ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญ ดำรงตำแหน่งนักวิชาการป่าไม้ชำนาญการอาวุโส ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี มีเขตพื้นที่รับผิดชอบ 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดสมุทรสงคราม ครอบคลุมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุทยานเสด็จในกรมกรมหลวงชุมพร ด้านทิศเหนือ, วนอุทยานห้วยน้ำซับ, วนอุทยานท้าวโกษา, อุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน, อุทยานแห่งชาติกุยบุรี, อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด, อุทยานแห่งชาติหาดวนกร, อุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง, วนอุทยานปราณบุรี, วนอุทยานชะอำ, วนอุทยานเขาตาม่องล่าย, วนอุทยานหาดแม่รำพึง, วนอุทยานเขานางพันธุรัต มีประสบการณ์และความชำนาญด้านสืบสวนและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับสัตว์ป่า และป่าไม้

ที่ผ่านมา ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 สาขาเพชรบุรี มีแนวโน้มลดลง แต่ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ากลับมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งสัตว์ป่าที่ยังมีการล่าอยู่ ได้แก่ ตัวลิ่งหรือนิ่ม เก้ง กวาง หมูป่า ช้าง เสือ กระตัง หมู ซึ่งเป้าหมายของกลุ่มล่าเพื่อการค้า หากเป็นสัตว์ป่าทั่วไป เช่น นก หมูป่า กระตัง เก้ง กวาง ก็จะนำไปจำหน่ายให้กับร้านอาหารป่าในพื้นที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพชรบุรี และกาญจนบุรี แต่หากเป็นสัตว์ป่า เช่น ตัวลิ่งหรือนิ่ม หรือซากสัตว์ เช่น อังตืนหมู เนื้อเสือ อยีวะเพศเสือ หนังเสือ กลุ่มนี้จะเป็นที่ต้องการของนายทุนชาวจีนและนายทุนชาวเวียดนาม ถูกล่ำเลียงไปจำหน่ายในต่างประเทศ

นายพรานในพื้นที่จังหวัดเพชรบุรีและจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่ปกติในเขตพื้นที่ป่าและชาวเมียนมาที่ข้ามเขตพรมแดนมาล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่าประเทศไทย ลักษณะของนายพรานในพื้นที่ มีทั้งล่าเพื่อดำรงชีพและล่าเพื่อการค้าโดยได้รับการสั่งการจากนายทุน ซึ่งสัตว์ป่าที่ได้รับความนิยมสูงเป็นที่ต้องการของตลาด ได้แก่ ตัวลิ่งหรือนิ่ม นายพรานกลุ่มนี้มีถิ่นที่อยู่ในบริเวณเขตพื้นที่ป่า ที่รัฐบาลอนุญาตให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก และอาศัยช่องว่างจากการอยู่ในเขตพื้นที่ป่า ประกอบอาชีพเสริมด้วยการเป็นนายพรานล่าสัตว์ป่า ด้วยเป็นอาชีพที่ลงทุนน้อย ต้นทุนต่ำ แต่ได้รับผลตอบแทนสูง ดังนั้น จึงเป็นเหตุจูงใจสำคัญให้ล่าสัตว์ป่า เช่น ล่า เก้ง กวาง หมูป่า ลิงก่าง นายพรานอีกลักษณะหนึ่ง เป็นบุคคลภายนอกที่เข้ามาในพื้นที่ ไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นนายพรานโดยตรง แต่เข้ามาในพื้นที่เพื่อล่าสัตว์ป่า นายพรานลักษณะนี้มีพฤติกรรมแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะการล่าเพื่อดำรงชีพโดยมีความเชื่อส่วนบุคคลว่าสัตว์ป่าบางชนิดมีฤทธิ์เป็นยา และลักษณะการล่าเพื่อการพักผ่อนเพื่อทดสอบอาวุธปืน หรือเพื่อความสนุกสนาน

กระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มนายพราน (2) กลุ่มพ่อค้าคนกลาง และ (3) กลุ่มนายทุน ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มนี้ กลุ่มนายทุนจะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากที่สุด เนื่องจากกลุ่มพ่อค้าคนกลาง จะไม่สามารถค้าสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่า หากไม่มีกลุ่มนายทุน ส่วนกลุ่มนายพรานก็ไม่สามารถหารายได้จากการล่าสัตว์ป่า หากไม่มีกลุ่มพ่อค้าคนกลาง มารับซื้อเพื่อส่งต่อไปแก่นายทุน

สถานการณ์ของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในปัจจุบัน ปรากฏตัวชีวิตว่า การล่าสัตว์ป่ามีจำนวนลดน้อยลง ปริมาณสัตว์ที่อยู่ในป่าปกติ ในอดีตมีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์สูง เมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าไปเดินป่าเพื่อตรวจพื้นที่รับผิดชอบจะไม่ค่อยพบสัตว์ป่าเดินตามธรรมชาติ แต่ในปัจจุบันเมื่อผู้ให้ข้อมูลเข้าไปเดินป่าเพื่อตรวจพื้นที่รับผิดชอบ เริ่มพบเห็นสัตว์ป่ามากขึ้น โดยเฉพาะสัตว์ป่าหายากบางชนิด เมื่อพบเห็นสัตว์ป่าในพื้นที่มากขึ้น จึงอนุมานได้ว่าสถานการณ์การลักลอบล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ได้ลดลงในระดับหนึ่ง ประกอบกับทางกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ใช้มาตรการป้องกันเป็นหลัก มุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้และสัตว์ป่าอย่างเข้มข้น เพื่อรักษาสภาพพื้นที่ป่าและสัตว์ป่าไว้ ด้วยการให้เจ้าหน้าที่ออกเดินป่าเพื่อสำรวจพื้นที่มากขึ้น

การประสานงานระหว่างหน่วยงาน เป็นข้อขัดข้องที่ทำให้ไม่สามารถดำเนินกระบวนการด้านการปราบปรามขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายให้สำเร็จลุล่วงได้ เหตุเพราะอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐในแต่ละหน่วยมีขอบเขตจำกัด เช่น เจ้าหน้าที่ป่าไม้หรือเจ้าหน้าที่อุทยานมีขอบเขตอำนาจหน้าที่เฉพาะในเขตพื้นที่ป่าตามกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจมีขอบเขตอำนาจหน้าที่ในพื้นที่สาธารณะภายนอกเขตพื้นที่ป่า แต่ในกระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น ดำเนินกระบวนการอย่างต่อเนื่อง เริ่มต้นจากการล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ป่า และนำเอาสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าที่ได้จากการล่าสัตว์ป่านั้นออกมาจำหน่ายภายนอกพื้นที่ป่า หากจะดำเนินการปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดได้ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องประสานความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ เพื่อสกัดกั้นไม่ให้กระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าดำเนินไปได้ หากแต่ในปัจจุบัน มีข้อขัดข้องในการประสานความร่วมมือระดับหน่วยงาน ระหว่างเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแทรกแซงของผู้มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อประสานงานและทำให้กระบวนการปราบปรามขาดความต่อเนื่อง ผู้ให้ข้อมูลได้ยกกรณีตัวอย่าง เช่น กรณีการลักลอบค้าตัวลิงหรือนิม จากบริเวณด้านสังขร จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มขบวนการลักลอบค้าตัวลิงหรือนิม จะนำตัวลิงหรือนิมที่ลักลอบผ่านด่านมาหลบซ่อนที่ตำบลคลองวาฬ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสืบสวนของเจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่อุทยาน โดยขยายผลจากกลุ่มลักลอบล่าสัตว์ป่าที่จับกุมได้ แต่การนำเอาตัวลิงหรือนิมไปหลบซ่อนพักไว้ ในบริเวณซึ่งเป็นพื้นที่

ภายนอกป่า อยู่นอกเหนือเขตอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้และเจ้าหน้าที่อุทยานที่จะดำเนินการสืบสวนจับกุมขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งในการประสานข้อมูลกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ก็จะมีกลุ่มผู้มีอิทธิพล เช่น นักการเมือง ผู้มีอำนาจ หรือผู้มีอิทธิพล เข้ามาแทรกแซงการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือมีข่าวรั่ว ทำให้การปราบปรามขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า ไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การบังคับใช้กฎหมาย เป็นข้อขัดข้องอีกประการหนึ่งที่ทำให้กระบวนการปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าไม่สำเร็จลุล่วง การบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด เป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย หากแต่เจ้าหน้าที่ไม่สามารถบังคับใช้กฎหมายได้เต็มที่ เนื่องจากถูกแทรกแซงจากกลุ่มผู้มีอิทธิพล เมื่อมีการจับกุมกลุ่มขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้ว ในขั้นนี้มักถูกแทรกแซงจากกลุ่มอิทธิพลเสมอ เช่น การใช้เส้นสายหรือเครือข่ายวิ่งเต้นให้เจ้าหน้าที่ทำสำนวนการสอบสวนอ่อนลง เพื่อให้มีช่องทางในการต่อสู้คดีในชั้นศาล หรือ การวิ่งเต้นเพื่อให้พนักงานอัยการสั่งไม่ฟ้อง ซึ่งในการดำเนินคดีกับนายพรานทั่วไป สามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนายพรานเป็นชาวบ้านธรรมดา เมื่อถูกจับกุมดำเนินคดี กระบวนการยุติธรรมไม่ถูกแทรกแซงจากกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพล นายพรานผู้กระทำผิดจะได้รับการพิจารณาพิพากษาโทษ จำคุกประมาณ 1 ปี ในทางตรงกันข้าม กลุ่มนายพรานที่ได้รับใบสั่งจากกลุ่มนายทุนหรือผู้มีอิทธิพล จะเป็นการล่าสัตว์ที่มีราคาสูงเพื่อการส่งออก การปราบปรามการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายกับกลุ่มนี้จะดำเนินการค่อนข้างยากลำบาก เนื่องจากเจ้าหน้าที่ของรัฐจะได้รับผลกระทบจากกลุ่มอิทธิพลในทุกมิติ เมื่อนายพรานกลุ่มนี้ถูกจับกุม จะพยายามติดต่อนายทุนและกลุ่มผู้มีอิทธิพล หากยังไม่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม มีกระบวนการประสานผู้หลักผู้ใหญ่เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปล่อยตัว แต่หากเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมแล้วจะใช้เครือข่าย เส้นสายในการวิ่งเต้นให้เจ้าหน้าที่ทำสำนวนการสอบสวนอ่อนลง เพื่อให้มีช่องทางในการต่อสู้คดีในชั้นศาล หรือ การวิ่งเต้นเพื่อให้สั่งไม่ฟ้อง จากนั้นหากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ เจ้าหน้าที่อุทยาน หรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปฏิบัติหน้าที่ผิดพลาดจะถูกฟ้องร้องดำเนินคดี ร้องเรียน หรือได้รับการกลั่นแกล้งภายในหน่วยงาน ซึ่งอิทธิพลดังกล่าว เป็นปัญหาที่ทำให้ผู้บังคับใช้กฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่บิดเบือนจากสิ่งที่ควรจะเป็น

การแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล มีดังนี้

(1) กำหนดให้การขับเคลื่อนนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นนโยบายหลักของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดยมุ่งเน้นการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การบังคับใช้กฎหมายอย่างมี

ประสิทธิภาพ และดำเนินการกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างจริงจัง เพื่อให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ ปลอดภัยจากการแทรกแซงของผู้มีอิทธิพล

(2) ร่วมปลูกและปลูกจิตสำนึก ค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์ป่าให้กับประชาชน เช่น สัตว์ป่าไมใช่ยา หรือเนื้อของสัตว์ป่าไม่ได้มีรสชาติที่ดี เพื่อลดความต้องการสัตว์ป่า หากไม่มีผู้บริโภค ย่อมไม่มีผู้ล่า และย่อมไม่มีผู้ล่า

ในส่วนของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลมีตำแหน่งเป็นข้าราชการตำรวจ ตำแหน่งรองผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และผู้อำนวยการศูนย์เฉพาะกิจปฏิบัติการปราบปรามการค้างาช้าง มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและขับเคลื่อนมาตรการป้องกันและปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งด้านการตัดไม้ทำลายป่า การบุกรุกป่าและที่สาธารณะ การลักลอบค้าสัตว์ป่าและพันธุ์พืช และการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายที่สำคัญ เช่น การยึดคืนพื้นที่ป่าที่ถูกบุกรุกปลูกยางพารา การปราบปรามการค้างาช้างที่ผิดกฎหมาย

แนวโน้มของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ผิดกฎหมายปัจจุบัน หากพิจารณาจากผลการจับกุมในส่วนของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะเห็นว่าแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น แต่จากการที่ผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการศูนย์ป้องกันป้องกันปราบปรามการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติพบว่า ของกลางที่ได้จากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจนั้น มักเป็นของกลางที่เป็นสัตว์ป่ามีชีวิตหรือซากสัตว์ป่าที่มาจากต่างประเทศ เช่น ตัวลันหรือนิมที่เคยได้มีการจับกุม เมื่อสืบสวนลึกลงไปพบว่าตัวลันหรือนิมดังกล่าว ได้นำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สหพันธรัฐมาเลเซีย หรือสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผ่านช่องทางธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ แต่ในบางครั้งก็พบว่าได้มีการพยายามนำเข้าผ่านทางด่านศุลกากร แต่ถูกเจ้าหน้าที่ศุลกากรตรวจสอบ เมื่อพบสิ่งผิดปกติก็จะแจ้งเจ้าหน้าที่ตำรวจของศูนย์ฯ เข้าร่วมตรวจยึดเพื่อทำการสืบสวนขยายผลต่อไปยังเครือข่ายหรือขบวนการลักลอบนำเข้าและค้าซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ที่ผ่านมา ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้ร่วมบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการดำเนินการสืบสวนสอบสวนคดีเกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการกองทัพไทย กองทัพบก

กองทัพเรือ กองทัพอากาศ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมการปกครอง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมศุลกากร กรุงเทพมหานคร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การท่าเรือแห่งประเทศไทย องค์การมหาชน เช่น บริษัท การท่าอากาศยานไทย จำกัด (มหาชน) บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน) เป็นต้น โดยทุกภาคส่วนร่วมบูรณาการการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และบังเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

เส้นทางของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มี 2 ลักษณะ คือ

(1) การใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น ขบวนการลักลอบค้างาช้างผิดกฎหมาย, ขบวนการลักลอบตัวลั่นหรือนิ่มผิดกฎหมาย หรือขบวนการค้าซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งในกลุ่มนี้ มีการลักลอบนำสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าจากประเทศต้นทางของการค้า เช่น ตัวลั่นหรือนิ่มมักมีประเทศต้นทางจากสหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา, ช้างหรืองาช้างมีประเทศต้นทางแถบทวีปแอฟริกา ซึ่งปลายทางส่งออกไปจำหน่ายในสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

(2) การลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศเพื่อการค้าในต่างประเทศ ในกลุ่มนี้จะมีการดำเนินการเป็นขบวนการ เริ่มต้นจากการส่งล่าสัตว์ป่าที่มีความต้องการและมูลค่าสูง เช่น ตัวลั่นหรือนิ่ม เสือ หมี ในพื้นที่ป่าของประเทศไทยที่มีสัตว์ป่าประเภทนี้อาศัยอยู่ ซึ่งที่ผ่านมาจะพบว่ามีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้าอยู่ใน 2 พื้นที่หลักๆ ได้แก่ พื้นที่ป่าในภาคตะวันตกของประเทศไทยแถบจังหวัดกาญจนบุรี เพชรบุรี ราชบุรี เป็นต้น อีกส่วนหนึ่งมักจะเกิดในป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แถบจังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ เป็นต้น

ปัญหาการค้างาช้างและการล่าช้างผิดกฎหมาย (Elephant conservation, illegal killing and ivory trade) จากข้อมูลในการประชุมคณะกรรมการบริหาร CITES ครั้งที่ 69 เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน – 1 ธันวาคม 2560 ณ นครเจนีวา สมาพันธรัฐสวิส รายงานเกี่ยวกับสถานการณ์ประชากรช้างแอฟริกาและช้างเอเชีย การล่า และการค้างาช้างผิดกฎหมาย ช้างแอฟริกามีปัญหาถูกคุกคามจากการลักลอบล่าอย่างต่อเนื่อง มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้าง (Human-Elephant Conflict: HEC) ที่เพิ่มมากขึ้น ส่วนช้างเอเชียมีปัญหาคูกคาม จากการลดลงของถิ่นที่อยู่อาศัย มีปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนกับช้างค่อนช้างรุนแรง มีแนวโน้มการส่งออกงาช้างแอฟริกมายังเอเชียในรูปแบบผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น การลักลอบส่งออกงาช้างแต่ละครั้งมีน้ำหนักน้อยลงแต่มีจำนวนครั้งมากขึ้น และเห็นควรให้ความสำคัญกับระบบทะเบียนช้างเลี้ยงที่มีมาตรฐานในประเทศที่มีช้างเลี้ยง เพื่อปราบปรามการลักลอบค้าช้างเอเชีย การดำเนินการของไทยเพื่อต่อต้านการค้างาช้างผิดกฎหมายได้มีการเก็บตัวอย่าง DNA ช้างบ้านจำนวนเกือบ 4,000 เชือก เพื่อบันทึกไว้ในตัวรูปพรรณช้าง และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์การทำงานใน

เรื่องนี้กับประเทศถิ่นแพร่กระจายช้าง รวมทั้งการดำเนินการยกย่องพระราชบัญญัติช้าง ซึ่งครอบคลุมประเด็นการจดทะเบียนช้างบ้าน การครอบครอง การค้ารวมถึงการดูแลสวัสดิภาพช้างบ้านด้วย ในภารกิจของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เน้นมาตการป้องกันปราบปราม และบังคับใช้กฎหมายให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติงาช้าง พ.ศ.2558 กฎหมายอื่นและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับงาช้าง เพื่อเป็นการกำกับดูแลด้านการค้าช้างภายในประเทศ การติดตาม ตรวจสอบ การครอบครองและค้าช้างและผลิตภัณฑ์จากงาช้างร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพิ่มประสิทธิภาพในการปราบปรามจับกุมดำเนินคดีผู้กระทำความผิดตามอำนาจหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรม เมื่อรับแจ้งข้อมูลแล้วจะดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยเน้นการขยายผลไปถึงกลุ่มนายทุนและเครือข่ายผู้อยู่เบื้องหลัง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ เนื่องจากการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผิดมูลฐานหนึ่งตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงนำเอามาตรการขยายผลเพื่อดำเนินการยึดทรัพย์ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เพื่อเป็นการปราบปรามขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายแบบซุรธากรอนโคน ตัดเส้นทางการเงินของนายทุน ซึ่งในปัจจุบันนี้ กลุ่มนายทุนหลักๆ ที่เข้ามาลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย จะเป็นกลุ่มนายทุนจากสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเป็นหลัก โดยมีกลุ่มนายทุนและผู้มีอิทธิพลของประเทศไทยเป็นผู้สนับสนุน ซึ่งในส่วนนี้สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำลังขับเคลื่อนมาตรการกวาดล้าง เพื่อให้การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายหมดไปจากประเทศไทย

ในการเติบโตของขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย เกิดจากตลาดค้าสัตว์ป่าในสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามขยายตัวมากขึ้น สัตว์ป่าและซากของสัตว์ป่าเป็นที่ต้องการและได้รับความนิยมสูง ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนและชาวเวียดนามที่เชื่อว่าสัตว์ป่ามีฤทธิ์เป็นยาได้ป เสริมสมรรถภาพ หรือการมีซากสัตว์บางชนิดไว้ในครอบครอง แสดงให้เห็นถึงความมีอำนาจบารมี จึงเป็นปัจจัยที่ทำให้ปัญหาของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ยิ่งไปกว่านั้น ในอดีตปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ยังไม่เป็นที่สนใจของประชาชนและหน่วยงานราชการ จึงเปิดช่องว่างให้กับขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ที่ใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านเพื่อนำสินค้านค้าสัตว์ป่าไปสู่ประเทศปลายทาง

สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตระหนักและเล็งเห็นถึงปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จึงขับเคลื่อนนโยบายป้องกันและปราบปราม โดยดำเนินกระบวนกรตามแผนป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ แผนปฏิบัติการปราบปรามการค้าช้าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ จัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) และ

ศูนย์เฉพาะกิจปฏิบัติการปราบปรามการค้ามนุษย์ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศงช.ตร.) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมไปถึงการปราบปรามขบวนการลักลอบค้ามนุษย์ผิดกฎหมาย โดยผู้ให้ข้อมูลปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์ ขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามในภาพรวมของประเทศ และเนื่องจากในแต่ละภาคของประเทศไทยมีสภาพปัญหาในการลักลอบค้ามนุษย์ผิดกฎหมายแตกต่างกัน จึงมอบหมายให้ตำรวจภูธรภาค 1-9 ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ปราบปรามประจำแต่ละภาค เพื่อขับเคลื่อนการป้องกันและปราบปรามในเขตพื้นที่รับผิดชอบของแต่ละภาค ซึ่งผลการปฏิบัติการที่ผ่านมาอยู่ในระดับที่ดีมาก อันจะเห็นได้จากสำนักเลขาธิการ CITES ได้เสนอความเห็นที่เห็นว่า ประเทศไทยได้ดำเนินการตามแผนปฏิบัติการแห่งชาติแห่งประเทศไทย (NIAP) จนประสบความสำเร็จและมีผลการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการป้องกันการลักลอบค้ามนุษย์ผิดกฎหมายที่ดี มีความโดดเด่น พิจารณาให้ออกจาก NIAP Process ในการประชุมคณะกรรมการบริหาร CITES ครั้งที่ 70 จากเดิมที่มีปัญหาลักลอบและเป็นเส้นทางค้ามนุษย์แอฟริกาผิดกฎหมายในระดับ Primary Concern ถูกปรับสถานะดีขึ้นมาเป็น Secondary Concern ในปี พ.ศ.2560 ด้วยความร่วมมือจากหน่วยงานทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลเป็นข้าราชการตำรวจ ดำรงตำแหน่ง ผู้กำกับการ กองกำกับการ 3 กองบังคับการ ป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ปฏิบัติหน้าที่ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั่วราชอาณาจักร มีประสบการณ์ในด้านการสืบสวน สอบสวน และปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปราบปรามขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มาเป็นระยะเวลา 15 ปี

แนวโน้มการลักลอบค้าสัตว์ป่าเพิ่มขึ้น โดยกองบังคับการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ทำการเก็บข้อมูลการจับกุมผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย พบว่าข้อมูลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีการจับกุมผู้กระทำความผิดสูงพอสมควร ต่อมาปี พ.ศ. 2556 มีผลการจับกุมผู้กระทำความผิดลดลง จากนั้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-2560 มีผลการจับกุมผู้กระทำความผิดเพิ่มขึ้นอย่างมาก เนื่องจากการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น เป็นการกระทำความผิดที่มีความเสี่ยงต่ำ แต่ให้ผลตอบแทนสูง เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนของคดีการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น มีอัตราส่วนรายได้ต่อครั้งใกล้เคียงกับการลักลอบค้ายาเสพติดผิดกฎหมาย เช่น ในกระบวนการลักลอบค้าตัวนิ่มหรือลิ่นข้ามชาตินั้น ต้นทุนการค้าตัวลิ่นหรือนิ่มที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย

มีการซื้อขายกันในราคา กิโลกรัมละ 500 บาท แต่เมื่อผ่านกระบวนการลักลอบขนส่งโดยใช้ประเทศไทย เป็นทางผ่านเพื่อไปจำหน่ายยังสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราคาจำหน่าย ณ บริเวณชายแดนไทย-ลาว มีการซื้อขายกันในราคา กิโลกรัมละ 5,000 บาท ดังนั้น จึงเท่ากับว่า การลงทุน 1 บาท ได้กำไรมากถึง 10 บาท จึงอาจกล่าวได้ว่า การลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทยนั้น สามารถทำกำไรได้มากถึง 10 เท่าตัว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับอัตราโทษของฐานความผิดล่า หรือพยายามล่าสัตว์ป่าสงวนหรือสัตว์ป่าคุ้มครอง มีสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครองไว้ในครอบครอง ยกเว้น เป็นสัตว์ป่าชนิดที่ได้รับอนุญาตให้เพาะพันธุ์ได้ตามกฎหมาย และค้าสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง ซากของสัตว์ป่าสงวน หรือสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจาก ซากของสัตว์ป่าดังกล่าว นำเข้าหรือส่งออกสัตว์ป่า หรือซากของสัตว์ป่า หรือนำผ่านสัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่า คุ้มครอง หรือซากของสัตว์ป่าดังกล่าว โดยไม่ได้รับอนุญาตจากอธิบดี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสี่ปี หรือ ปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และเมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดส่งฟ้องต่อศาล ในชั้นพิจารณาคดีศาลมักมีความเห็นว่าการกระทำดังกล่าว เป็นวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นการล่าเพื่อยังชีพ จึงมักไม่ให้ความสำคัญในการใช้ดุลพินิจลงโทษผู้กระทำความผิด ส่วนใหญ่มักมีคำสั่งให้ลงรอกอาญา จึงทำให้ขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย อาศัยช่องว่างของกระบวนการยุติธรรมและกฎหมายที่ลงโทษผู้กระทำความผิด ในสถานเบา ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายและยิ่งเพิ่มการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้าสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากขึ้น ต่อมาภายหลังหน่วยงานราชการ องค์กรอิสระ รณรงค์ให้มีการทำความเข้าใจ สัมมนาจัดสัมมนาระหว่างศาล อัยการ เจ้าหน้าที่ภาครัฐ เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรุนแรงของ การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ส่งผลให้แนวคำพิพากษาที่ผ่านมา ศาลจะใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพิพากษาใหม่ โดยมองว่าการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและ ค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเป็นความผิดอาญา มีการกระทำความผิดในลักษณะขบวนการหรือองค์กร และ ส่งผลอย่างร้ายแรงต่อทรัพยากรธรรมชาติของรัฐ จึงพิจารณาพิพากษาจำคุก โดยไม่รอลงอาญา

ปลายทางของการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กรณีเป็นการค้าสัตว์ป่า จำพวกกระรอก กระแต ส่วนใหญ่เป็นการค้าเพื่อนำไปประกอบอาหาร ซึ่งหากเป็นชาวบ้านธรรมดา จะเป็นการล่าเพื่อหาเลี้ยงชีพ แต่ที่ CITES เข้ามามีบทบาทควบคุมและจับมองประเทศไทยว่า มีปัญหาการค้ารุนแรง คือ การนำเข้า ส่งออกสัตว์และซากสัตว์ป่า 4 ชนิด ได้แก่ เสือ ตัวลันหรือนิม แรด งาช้าง ซึ่งในขบวนการดังกล่าว ปลายทางจะมีการขนส่งไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐประชาชนจีน เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศมีความเชื่อในลักษณะที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือ หากเป็นสัตว์ป่าประเภทเสือ ต้องการกระดุกเป็นส่วนประกอบในการทำเครื่องยาตำรับจีน เช่น นำไปตองยา เป็นส่วนประกอบในการทำยา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำเป็นยาใต้ใบเพื่อเพิ่มสมรรถภาพทางเพศ เมื่อต้องการกระดุกจึงต้องฆ่า ส่วนที่เป็นเนื้อเสือก

จะนำไปปรับประทาน ส่วนตัวลื่นหรือนึ่ง มีความเชื่อว่า นำเกล็ดของตัวลื่นหรือนึ่งไปบดแล้วผสมเป็นยา รักษาโรคมะเร็ง ทำยาปลูกผม ในระยะหลังมีความเชื่อว่าสามารถนำมาทำเวชสำอางได้ ในส่วนของนอแรด ตามความเชื่อของชาวจีน จะนำมาทำยารักษา มะเร็ง นอแรดจึงเป็นที่ต้องการอย่างสูงของตลาดใน สาธารณรัฐประชาชนจีน ในส่วนงาช้าง ตามค่านิยมของชาวจีนมักนำงาช้างไปทำตราประทับเพื่อเสริมสิริมงคล หรือนำไปแกะสลักเป็นตราประทับตระกูล เนื่องจากมีความเชื่อว่างาช้างเป็นสัตว์ที่สูงส่ง ถ้านำเอา ขึ้นส่วนของงาช้างโดยเฉพาะงาช้างมาทำเป็นตราประทับ จะส่งผลให้ตระกูลสูงส่ง หากนำไปทำตราประทับ ของบริษัท ห้างร้าน หรือทำธุรกิจ จะทำให้ธุรกิจเจริญรุ่งเรือง นอกจากนี้ สัตว์ป่าที่มีปัญหาการล่าและค้า ในลำดับรองมา ได้แก่ เต่าดาว นางอาย ซึ่งเป็นสัตว์ที่เป็นที่นิยมส่งออกไปยังประเทศญี่ปุ่น และประเทศ รัสเซีย

ที่มาของความต้องการสัตว์ป่า หรือซากสัตว์ป่า เกิดจาก 2 ส่วน คือ (1) ความต้องการอันเนื่องมาจากความเชื่อ กับ (2) ความต้องการอันเนื่องมาจากคุณค่าของสัตว์ป่าหรือซากสัตว์

สถานการณ์ของสัตว์ป่าในประเทศไทยนั้น มีความพยายามของหน่วยงานของรัฐ องค์กรอิสระ ที่จะอนุรักษ์ไม่ให้สัตว์ป่าสูญพันธุ์ เช่น การพยายามอย่างยิ่งในการอนุรักษ์เสือ ปริมาณเสือในป่ามีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ปัญหาการค้าเสือและซากเสือที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นการค้าเสือที่มาจากฟาร์มเพาะพันธุ์เสือ วิธีการพิสูจน์ว่าเสือตัวไหนเป็นเสือป่าหรือเสือฟาร์ม พิสูจน์ได้จากอุ้งตีนเสือ หากเป็นเสือป่า อุ้งตีนเสือจะมีรอยขีดเขียนอันเกิดจากการเดินอยู่ในป่า และมีความหยาบกร้าน แต่ที่ผ่านมา คดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทำการจับกุมเสือหรือซากเสือ จะเป็นเสืออุ้งตีนนุ่มเหมือนอยู่บนพื้นปูน จากการสืบสวนสอบสวน น่าเชื่อว่าเป็นเสือซึ่งนำมาจากฟาร์มเสือ ซึ่งแม้จะเป็นเสือฟาร์มที่ได้จากการเพาะพันธุ์ก็ตาม แต่การค้าก็ยังคงเป็นการกระทำความผิด เนื่องจากเสืออยู่ในบัญชีห้ามค้าตามกฎหมาย และอยู่ในบัญชีห้ามค้าของ CITES อีกด้วย กรณีสืบเนื่องจากพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 บัญญัติให้ เสือ เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง แต่ได้มีประกาศกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เรื่อง แบบและวิธีการแจ้งการครอบครอง แบบหนังสือกำกับการจำหน่าย การนำพยานเอกสาร หรือหลักฐานมาพิสูจน์ต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ การออกใบอนุญาตให้ครอบครอง สัตว์ป่าคุ้มครองชั่วคราว การออกใบรับรองการครอบครอง ซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากซากของสัตว์ป่าคุ้มครอง พ.ศ. ๒๕๕๘ มีเจตนารมณ์ เพื่อให้ประชาชนซึ่งมีสัตว์ป่าคุ้มครองอยู่ในครอบครองแจ้งการครอบครองต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันจะเป็น การสำรวจจำนวนสัตว์ป่าคุ้มครองในประเทศไทยที่มีอยู่จริง ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ป่าและอยู่ในความครอบครอง ของประชาชน ซึ่งความหมายของการแจ้งครอบครอง หมายถึง การให้ครอบครองแทนเจ้าหน้าที่รัฐ โดยห้ามซื้อขาย เมื่อสัตว์ป่าตาย หรือเลิกเลี้ยงก็ต้องนำมาส่งมอบให้กับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และ

พันธุ์พืช ดังนั้น ในการครอบครองเสือของฟาร์มเสือ จึงเป็นการครอบครองแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐเท่านั้น ห้ามจำหน่ายโดยเด็ดขาด

ตัวลันหรือนิม เป็นสัตว์ป่า ซึ่งตามอนุสัญญาว่าด้วยการค้าระหว่างประเทศซึ่งชนิดสัตว์ป่าและพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์ หรือ CITES มีมติให้ตัวลันนิม เป็นสัตว์ในบัญชีหมายเลข 1 และในพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535 กฎกระทรวงกำหนดประเภทสัตว์ป่าคุ้มครอง ซึ่งกำหนดให้ นิม หรือลัน เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองในประเภทสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ลำดับที่ 156 (ลันพันธุ์จีน) กับลำดับที่ 157 (ลันพันธุ์มลายู) ดังนั้น การล่าหรือค้าตัวลันหรือนิมจึงเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่เนื่องจากตลาดมีความต้องการสูง ทำให้ปริมาณตัวลันหรือนิมในประเทศไทยมีปริมาณลดลงอย่างมาก ซึ่งการลักลอบค้าตัวลันหรือนิมในปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะเป็นตัวลันหรือนิมที่มาจากสหพันธรัฐมาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย โดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่าน จากสถิติที่ผ่านมา พบว่าการจับกุมผู้กระทำความผิดได้ในเขตภาคใต้ โดยมีเส้นทางในการลำเลียงไปยังภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เพื่อส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ผ่านทางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

แรดขาว มีถิ่นกำเนิดในประเทศแถบแอฟริกา เส้นทางลักลอบค้าแรด จะพยายามขนส่งต่อไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งทั้ง 2 ประเทศมีกระบวนการป้องกันการลักลอบนำเข้าแรดจากประเทศแอฟริกา จึงใช้วิธีการส่งผ่านแรดจากประเทศไทย เพื่อป้องกันการตรวจจับ ประกอบกับการขนส่งทางอากาศ ไม่มีสายการบินใดที่บินตรงจากประเทศในทวีปแอฟริกาไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ดังนั้น ในการขนส่งจึงจำเป็นต้องใช้ประเทศไทยเป็นจุดส่งผ่านแรด ไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่ในภายหลัง มีการกวดขันจับกุมมากขึ้น กระบวนการลักลอบส่งผ่านแรดจากแอฟริกาผ่านประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและสาธารณรัฐประชาชนจีน จึงถูกเปลี่ยนไปเป็นส่งผ่านประเทศไทย ต่อไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อนำเข้าไปสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม และสาธารณรัฐประชาชนจีน ตามลำดับ

การลักลอบค้างาช้าง โดยเฉพาะในส่วนของงาช้างที่มาจากแอฟริกาก็จะมีลักษณะเดียวกันกับการลักลอบค้าแรด

การลักลอบค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ที่เป็นการลักลอบค้าในลักษณะของทางผ่านการค้าสัตว์ป่า มี 2 รูปแบบ กล่าวคือ

รูปแบบที่ 1 รูปแบบการค้าส่ง โดยใช้ประเทศไทยเป็นเพียงทางผ่าน สัตว์ป่าที่มีรูปแบบการค้าในลักษณะนี้ ได้แก่ เสือ แรด ตัวลันหรือนิม และงาช้าง ซึ่งต้นทางการขนส่งมาจากแหล่งที่ยังมีสัตว์ป่าอุดมสมบูรณ์ เช่น ตัวลันหรือนิมก็จะขนส่งมาจากสหพันธรัฐมาเลเซียและสาธารณรัฐอินโดนีเซีย กรณี

แรดและงาช้าง จะถูกขนส่งมาจากประเทศในทวีปแอฟริกา เช่น แทนซาเนีย ยูกันดา เคนยา เป็นต้น กรณีเสื่อมีมาจากฟาร์มเลี้ยงในประเทศไทยและส่งผ่านมาจากสหพันธรัฐมาเลเซีย

รูปแบบที่ 2 รูปแบบการค้าปลีก ในกลุ่มนี้จะเป็นสัตว์ประเภทรอง ซึ่งในมุมมองของชาวต่างชาติ ตลาดนัดสวนจตุจักรเป็นศูนย์การค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายที่ใหญ่ที่สุดในอาเซียน ดังนั้น หากต้องการสัตว์ป่า ชาวต่างชาติและชาวไทยจึงเดินทางมาที่ตลาดนัดสวนจตุจักร เพื่อหาซื้อสัตว์ป่ากลับไปเลี้ยงส่งผลให้ตลาดนัดสวนจตุจักรเป็นที่พบปะผู้คนจากหลากหลายประเทศที่ต้องการซื้อและขายสัตว์ป่า เป็นเสมือนตลาดกลางในการค้าสัตว์ป่า ซึ่งในข้อเท็จจริงตลาดนัดจตุจักรมีการค้าสัตว์ป่าทั้งถูกกฎหมายและผิดกฎหมายในสถานที่เดียวกัน ซึ่งสัตว์ป่าในบัญชี 2 เป็นสัตว์ป่าที่สามารถนำเข้ามาจำหน่ายได้ หากดำเนินการอย่างถูกต้อง ในส่วนสัตว์ป่าที่ผิดกฎหมายก็ใช้วิธีการลักลอบ ปะปนไปกับสัตว์ป่าที่จำหน่ายได้อย่างถูกต้อง เช่น ซุกซ่อนไปตามกระเป๋าดูหนัง หรือมีคนวางในพาเข้าไปในสนามบิน

กลุ่มผู้กระทำความผิด ดำเนินการเป็นขบวนการหรือองค์กรอาชญากรรม จากการสืบสวนสอบสวนขยายผล ส่วนใหญ่เป็นนายทุนจากต่างประเทศ ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม มีกลุ่มคนไทยทำหน้าที่เป็นเสมือนพ่อค้าคนกลางในการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าจากต้นทาง ผ่านประเทศไทยไปยังประเทศปลายทาง

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย คือ การขยายผลจับกุมนายทุนค่อนข้างยาก เนื่องจากกระบวนการลักลอบขนส่งสัตว์ป่าหรือซากสัตว์นั้น มีการตัดตอนการขนส่งออกเป็นส่วนๆ โดยผู้ที่ทำหน้าที่ขนส่งจะเป็นเพียงคนขับรถจากสถานที่หนึ่งไปทิ้งไว้อีกสถานที่หนึ่ง จากนั้นจะมีคนมาขับรถต่อไปเป็นทอด เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิดและสืบสวนสอบสวนขยายผล จึงไม่สามารถที่จะขยายผลไปถึงตัวผู้บงการหรือนายทุนได้ ในส่วนของผู้มีอิทธิพลนั้น ยังไม่ค่อยมีต่อกระบวนการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เนื่องจากในปัจจุบันทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ องค์กรอิสระ นักข่าว สื่อสังคมออนไลน์ ได้เข้ามาให้ความสำคัญต่อการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ประกอบกับในการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักเป็นไปในเชิงธุรกิจ กระทำโดยนักธุรกิจ ผู้มีอิทธิพลจึงไม่กล้าที่จะแสดงตัวออกมาเนื่องจากกลัวเสียชื่อเสียง

ปัจจัยที่ทำให้ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายทวีความรุนแรงมากขึ้น ได้แก่

- (1) การลักลอบล่าสัตว์ป่ามีความเสี่ยงต่ำแต่ได้รับผลตอบแทนสูง
  - (2) ประเทศไทยมีภูมิประเทศและโครงสร้างพื้นฐานเอื้อต่อการขนส่งสินค้าข้ามประเทศ
  - (3) ระบบตรวจสอบ เครื่องเอ็กซเรย์ เครื่องมืออุปกรณ์ของประเทศไทยยังไม่ทันสมัย
- ส่งผลให้การลักลอบขนส่งซากสัตว์ป่าผิดกฎหมายข้ามประเทศทำได้สะดวกกว่าประเทศอื่น

มาตรการในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จึงใช้การขับเคลื่อนตามแผนป้องกันปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และแผนปฏิบัติการปราบปรามการค้าทางช้าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และได้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปทส.ตร.) และ ศูนย์เฉพาะกิจปฏิบัติการปราบปรามการค้าทางช้าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศงช.ตร.) ใช้มาตรการหลักในการเพิ่มจุดตรวจ จุดสกัดตามชายแดน เส้นทางหลัก ทางรอง กำหนดพื้นที่เสี่ยง สนามบินนานาชาติ ด้านชายแดน ท่าเรือ และนำมาตรการขยายผล ยึดทรัพย์ เพื่อเป็นการตัดตอน เนื่องจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีวิสัยทัศน์ว่า การกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายนั้น เป็นการกระทำในรูปแบบองค์กรอาชญากรรม หากจะดำเนินการให้เด็ดขาด ต้องตัดกระแสเงินทุน ด้วยการบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ในการปฏิบัติงานจะต้องมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช เพื่อให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ

กลุ่มที่ 3 องค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 1 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลดำรงตำแหน่งประธานมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพันธุ์พืชแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์ มูลนิธิจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ จะมีส่วนร่วมในการทำงานอนุรักษ์ธรรมชาติ ทั้งในถิ่นกำเนิด (In-situ Conservation) และนอกถิ่นกำเนิด (Ex-situ Conservation) รวมถึงการมีส่วนร่วมในการนำสัตว์ป่า และพืชป่าที่ใกล้สูญพันธุ์คืนสู่ธรรมชาติ สนับสนุนแนวทางในการการจัดพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่และขยายพันธุ์ สัตว์และพืช เพื่อการอยู่รอดและอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืนและเอื้อประโยชน์ระหว่าง คน ป่าไม้ และสัตว์ป่า เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์ของสัตว์และพืชหายาก โดยเฉพาะสัตว์และพืชประจำถิ่นบางชนิด การช่วยเหลือสัตว์ป่าในกรณีฉุกเฉิน เฉพาะหน้า เช่น สัตว์ป่าที่ประสบปัญหาภัยธรรมชาติ ปัญหาจากการลักลอบล่าสัตว์ป่า และปัญหาจากการพัฒนาพื้นที่ที่เคยเป็นถิ่นที่อยู่ของสัตว์ป่าหรือพืชป่ามาแต่เดิม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เป็นระยะเวลากว่า 46 ปี

ในอดีต การอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลายมากนัก เนื่องจากคนในสังคมยังรู้สึกว่าการทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่ามีอยู่จำนวนมาก และปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ยังเป็นเรื่องไกลตัว เมื่อเกิดขึ้นแล้วยังไม่มีผลกระทบมาถึงตัวคนในสังคม

ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมี 4 ลักษณะ คือ

- (1) การล่าเพื่อดำรงชีพ ในการล่าสัตว์ลักษณะนี้ เป็นการล่าที่มีเหตุผลด้านการดำรงชีพ
- (2) การล่าเพื่อการค้า การล่าในลักษณะนี้ เป็นการล่าโดยมุ่งต่อประโยชน์ในการจำหน่าย ได้รับประโยชน์ตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ไม่ว่าจะเป็นการจำหน่ายสัตว์ป่าที่มีชีวิตหรือเป็นซากสัตว์ป่า
- (3) การล่าเพื่อการพักผ่อน เป็นการล่าที่ไม่ได้มุ่งเน้นประโยชน์ที่ได้จากตัวสัตว์ แต่มุ่งเน้นประโยชน์หรือความสุขที่ได้จากการไปล่าสัตว์
- (4) การล่าเพื่อการกีฬา ในลักษณะนี้ เป็นพฤติกรรมการล่าโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการแข่งขันกันเฉพาะกลุ่ม ในอดีตมีสมาคมผงดาดไฟร เป็นสมาคมที่เกิดจากการรวมตัวของนายพรานที่ชื่นชอบการล่าสัตว์ป่า และจะมีการนัดหมายกันเดินทางเข้าป่าเพื่อการล่าสัตว์ โดยทางสมาคมจะกำหนดว่าสมาชิกจะต้องล่าสัตว์และกำหนดว่าในการเข้าป่าแต่ละครั้ง จะยิงสัตว์ป่าชนิดใดบ้าง จากนั้นก็จะเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ป่า เมื่อออกมาก็นำเอาสัตว์ป่ามาแข่งขันกัน เช่น การแข่งขันล่ากระทิง การแข่งขันจะวัดกันที่ความใหญ่ของเขากะทิง สมมติว่า หากสมาชิกสามารถล่ากระทิงที่วัดโคนเขาโดยรอบ 38 นิ้วได้ จะมีการตัดหัวกระทิงมาโชว์และนำไปเก็บไว้เป็นหลักฐานแสดงถึงความสามารถในการล่าสัตว์

ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่า ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำงานด้านการอนุรักษ์และรักษาพันธุ์สัตว์ป่ามานาน แบ่งเป็น 2 ส่วน กล่าวคือ

- (1) การค้าสัตว์ป่าในประเทศ ในกลุ่มนี้จะแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบคือ การค้าสัตว์ป่าที่มีชีวิตมักจะนำมาเป็นสัตว์เลี้ยง เห็นว่าปัญหานี้เกิดจากการที่พื้นฐานของสังคม แต่เดิมคนในสังคมจะใช้ชีวิตในสังคมชนบท มีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ แต่เมื่อเวลาผ่านไป สังคมเปลี่ยนจากสังคมชนบทมาเป็นสังคมเมือง รูปแบบในการทำงานของคนในสังคม ก็เปลี่ยนแปลงจากการทำเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรม เกิดการเคลื่อนย้ายของประชาชนจากชนบทมาสู่เมือง เมื่อมาทำงานอยู่ในสังคมเมืองเป็นระยะเวลาเวลานาน ทำให้เกิดความเหนื่อยล้า ธรรมชาติเป็นเสมือนกลไกในการฟื้นฟูความรู้สึกของคนในสังคมให้มีความพร้อมที่จะกลับมาทำงานในเมืองได้อีก ซึ่งกระบวนการธรรมชาติบำบัดก็มีอยู่ในหลายลักษณะ เช่น การเดินทางไปเที่ยวพักผ่อนในธรรมชาติ การพักผ่อนในสวนสาธารณะหรือสวนสัตว์ การจำลองธรรมชาติมาอยู่ใกล้ตัว ด้วยการทำสวนป่าจำลอง หรือแม้กระทั่งการนำเอาชิ้นส่วนหรือสิ่งที่ได้จากป่า ไม่ว่าจะป็นทรัพยากรไม้ พืช หรือสัตว์ป่า มาอยู่ร่วมกันในชีวิตประจำวัน เป็นการจำลองสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติเข้ามาสู่ชีวิตประจำวัน มีคนบางกลุ่มมีรสนิยมที่ชอบเลี้ยงสัตว์ป่า จึงเกิดพฤติกรรมในการนำสัตว์ป่ามาเป็นสัตว์เลี้ยง ดังที่จะพบเห็นได้จากการซื้อขายสัตว์ป่าในบริเวณตลาดนัดสวนจตุจักร ซึ่งสัตว์ป่าที่นิยมซื้อขายกัน เช่น กระต่าย นกหงษ์หยก กระรอก เป็นต้น อีกรูปแบบจะเป็นการค้าในลักษณะของซากสัตว์ป่า ซึ่งในกลุ่มนี้จะเป็นการค้าเพื่อจำหน่ายให้กับ

ร้านอาหารป่า สำหรับกลุ่มคนที่มีรสนิยมในการชอบรับประทานอาหารที่ปรุงจากเนื้อสัตว์ป่า ด้วยความเชื่อที่ว่าเนื้อสัตว์ป่าจะมีรสชาติดีกว่าเนื้อสัตว์เลี้ยง

(2) การค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ กลุ่มนี้จะมีลักษณะการค้าซากสัตว์ป่า ในการล่าสัตว์ป่าเพื่อการค้า เป็นอาชีพของคนกลุ่มหนึ่งอยู่แล้ว โดยเฉพาะกลุ่มชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในป่า ปลายทางในการส่งออกของการค้าสัตว์ป่าข้ามชาติจะเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เนื่องจากทั้ง 2 ประเทศ มีวัฒนธรรมและความเชื่อที่คล้ายกัน และเป็นความเชื่อที่ถูกฝังมากเป็นระยะเวลาอันนับพันปี ยกตัวอย่างเช่นตัวลันหรือนิม ที่มีปัญหาการลักลอบค้ารุนแรง เชื่อกันว่า หากนำเกล็ดของตัวลันหรือนิมมาต้มเป็นยาจะสามารถรักษาโรคมะเร็ง และทำให้เพิ่มสมรรถภาพทางเพศได้ หรือความเชื่อเกี่ยวกับการใช้งาช้างเป็นเครื่องประดับเพื่อความยิ่งใหญ่ของธุรกิจการงาน และวงศ์ตระกูล ซึ่งในปัญหาข้างนั้น ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนคติว่า การนำงาช้างเข้ามาในประเทศไทยก่อนผ่านไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน เหตุผลหนึ่งคือ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีฝีมือด้านหัตถกรรม โดยเฉพาะด้านการแกะสลัก และในการแกะสลักงาช้างมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ผู้มีความสามารถด้านศิลปหัตถกรรมในการแกะสลักเป็นอย่างดี จึงเป็นปัจจัยหนึ่งทำให้งาช้างแอฟริกาถูกส่งผ่านมายังประเทศไทยก่อน เพื่อที่จะให้ช่างฝีมือในประเทศไทยทำการแกะสลักเพื่อแปรรูปเป็นสินค้าหัตถกรรมก่อนที่จะมีการส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายทั้งเจ้าหน้าที่ศุลกากรและเจ้าหน้าที่ตำรวจ นอกจากนี้ยังมีสัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายต่อการล่าและเป็นที่ต้องการของตลาดในสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ได้แก่ เสือ ช้าง หมี ตัวลันหรือนิม

ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายพื้นที่ ในป่าภาคตะวันตก ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว ในป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว อุทยานแห่งชาติภูกระดึง อุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จะเห็นได้ว่าปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่ากระจายอยู่ทุกพื้นที่ในประเทศไทยที่มีสัตว์ป่าอาศัยอยู่ แต่สภาพปัญหาที่รุนแรงจะอยู่ในบริเวณพื้นที่ป่าภาคตะวันตก นายพรานส่วนใหญ่จะเป็นชนกลุ่มน้อย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้แก่ กระเหรี่ยง ปกาเกอญอ ม้ง มูเซอ ซึ่งชนกลุ่มน้อยมีอาชีพปกติคือการทำเกษตรกรรม แต่เมื่อครอบครัวของชนกลุ่มน้อยเติบโตขึ้น การทำเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ ประกอบกับมีกลุ่มนายทุนที่มีความต้องการสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าว่าจ้างให้นายพรานให้ล่าสัตว์ป่าตามความต้องการของนายทุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเติบโตทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศปลายทาง ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ส่งผลให้ความต้องการสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สัตว์ป่าที่มีปัญหาการล่ามากที่สุด ได้แก่ ตัวลั่นหรือนิ่ม นอกจากจะมีการล่าในประเทศไทยแล้ว ยังมีการนำเข้าจากสาธารณรัฐอินโดนีเซีย สหพันธรัฐมาเลเซีย โดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านในการส่งไปยังประเทศปลายทางคือสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตัวลั่นหรือนิ่มเป็นสัตว์ป่าที่ชิ้นส่วนสามารถใช้ประโยชน์ได้ เช่น เกล็ด เนื้อ และเครื่องในนำไปปรุงเป็นอาหารและยา หนึ่งนำไปทำเครื่องหนัง

ปัญหาและอุปสรรคของการอนุรักษ์สัตว์ป่าในปัจจุบัน ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลเห็นว่า ในเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย ที่ไม่เสมอภาคกัน ยกตัวอย่างเช่น ในการเข้าพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ หรือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ถ้าเป็นคนปกติทั่วไป จะมีการตรวจสอบทั้งขาเข้าและขาออก แต่หากเป็นบุคคลที่มีอำนาจหรือมีอิทธิพลเข้ามา ก็จะปล่อยผ่านไม่มีการตรวจสอบ เช่นนี้ จึงทำให้เกิดช่องว่างให้กระบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักมีผู้มีอิทธิพลให้การสนับสนุนการกระทำความผิด

แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล หน่วยงานของภาครัฐควรจะเน้นกระบวนการในการบังคับใช้กฎหมาย โดยสร้างมาตรฐานในการดำเนินการให้ชัดเจน เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมมีความศักดิ์สิทธิ์ และกลุ่มผู้กระทำความผิดเกรงกลัว ไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ส่วนในกลุ่มของคนเข้าไปหาประโยชน์จากสัตว์ป่าไม่ว่าจะเป็นการล่าเพื่อรับประทานหรือล่าเพื่อพักผ่อน ก็ต้องเข้าไปทำความเข้าใจสร้างจิตสำนึกที่ดี ว่าสัตว์ป่าเป็นสิ่งที่ควรอนุรักษ์

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 2 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิช้างแห่งประเทศไทย มูลนิธิจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนหน่วยงานรัฐ สถาบันการศึกษา บุคคล เอกชน ตลอดจนองค์กรต่างๆ ทั้งในและนอกประเทศ ในการอนุรักษ์ช้างให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และกว้างขวางโดยการวิจัย ค้นคว้าและการจัดการที่ถูกต้องเหมาะสม เสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เกิดความเป็นอยู่ที่เหมาะสมทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิตแก่ช้างเลี้ยง ตลอดจนเพิ่มมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น สนับสนุนและเสริมสร้างแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างถ้อยทีถ้อยอาศัยเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างมนุษย์และช้าง ทั้งช้างเลี้ยงและช้างป่าตามธรรมชาติ เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล หลักฐาน เอกสาร ตลอดจนแหล่งอ้างอิงเกี่ยวกับช้างและดำเนินการเผยแพร่ความรู้แก่สาธารณชน ปลูกสำนึกความเมตตาต่อช้าง รวมถึงความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับช้างอีกด้วย ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ด้านการอนุรักษ์ช้าง และดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับช้าง เป็นระยะเวลากว่า 40 ปี

ปัจจุบันยังมีการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันหน่วยภาครัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีความเข้มแข็ง ตระหนักและให้ความสำคัญกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากขึ้น ส่วนมุมมองของภาคประชาชนนั้น มีความ

ตระหนักในปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย แต่ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายยังคงมีอยู่ แม้จะมีปริมาณลดน้อยลงกว่าเดิม

พื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า ได้แก่เขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตก แถบอุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง รวมถึงบริเวณที่มีอาณาเขตติดชายแดน ไทย-เมียนมาร์ (พม่า) นักล่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มนายพรานชนกลุ่มน้อย มีถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติ แก่งกระจาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร-ห้วยขาแข้ง หรือพื้นที่ที่มีลักษณะความอุดมสมบูรณ์ของ ป่าไม้และสัตว์ป่าใกล้เคียงกัน ลักษณะการล่าจึงเป็นไปเพื่อการดำรงชีพเป็นหลัก

รูปแบบการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ (1) การล่าเพื่อดำรงชีพ และ (2) การล่าเพื่อการค้า ในกรณีมีใบสั่งจากนายทุนหรือพ่อค้าคนกลาง แต่ในกลุ่มนี้ก็มีปริมาณไม่มากนัก เนื่องจากในปัจจุบันสัตว์ป่าเศรษฐกิจที่เป็นที่ต้องการของตลาดและนายทุนในพื้นที่ป่าของประเทศไทยมี จำนวนน้อย หากเป็นการค้าที่มีปริมาณมากมักนำเข้ามาจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา เพื่อส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง

สัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายในการล่า แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การล่าเพื่อดำรงชีพ เช่น นก สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม อูปรกรณ์ที่ใช้ล่า ใช้เพียงอุปกรณ์ล่าทั่วไป

ส่วนที่ 2 การล่าเพื่อการค้า ล่าตามความต้องการของนายทุน หรือเรียกว่าล่าตามใบสั่ง เช่น กระต่าย ช้าง เสือ หมี อูปรกรณ์ที่ใช้ล่าจะคัดเลือกอุปกรณ์มาตามประเภทและชนิดสัตว์ที่จะล่า ส่วนใหญ่มักใช้อาวุธปืนที่มีคุณภาพสูง เช่น อาวุธปืนลูกกรด อาวุธปืนลูกซอง เป็นต้น

วัตถุประสงค์ในการล่าสัตว์ป่า แบ่งเป็น 2 วัตถุประสงค์ คือ การล่าเพื่อต้องการชีวิตกับการล่า เพื่อต้องการซาก โดยตัวแปรต้นคือลักษณะความต้องการสัตว์ป่าของตลาด เช่น ต้องการนำไปเป็นสัตว์เลี้ยง เพื่อแสดงบุญบารมี หรือเสริมความโดดเด่น วัตถุประสงค์ในการล่าจะแปรผันตาม เป็นการล่าเพื่อต้องการชีวิต หรือหากต้องการรับประทานเนื้อหรือชิ้นส่วนของสัตว์ป่า เช่น หมี เสือ วัตถุประสงค์ในการล่าสัตว์ป่า กลุ่มนี้เป็นการล่าเพื่อต้องการซากของสัตว์ป่า จึงอาจกล่าวได้ว่า แม้เป้าหมายคือสัตว์ป่าชนิดเดียวกันแต่ วัตถุประสงค์ในการล่าอาจแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาดนั่นเอง

วิธีการล่าสัตว์ป่า เป็นตัวแปรตามวัตถุประสงค์ในการล่าสัตว์ป่า นายพรานจะเลือกใช้วิธีการเพื่อ บรรลุวัตถุประสงค์ เช่น หากต้องการสัตว์ป่าที่มีชีวิต นายพรานจะใช้วิธีการล่าแบบเบา เช่น ทำกับดัก ใช้แห ใช้ตะขாய หรือขุดหลุมในเส้นทางที่สัตว์ป่าเดินผ่านเป็นประจำ หลีกเลี่ยงการใช้อาวุธที่มีคุณภาพสูง โดยมุ่ง รักษาชีวิตเป็นหลัก ในทางตรงกันข้าม หากต้องการเนื้อหรือซากสัตว์ป่า นายพรานจะเลือกใช้อาวุธที่มี คุณภาพสูงและวิธีล่าที่มีความรุนแรงมากขึ้น โดยมุ่งเอาชีวิตเป็นหลัก

ปัจจัยในการกระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ของกลุ่มนายพรานชนกลุ่มน้อยในพื้นที่และประกอบอาชีพนายพรานเพื่อดำรงชีพ มักกระทำความผิดเนื่องจากความขัดสนทางครอบครัว การขยายตัวทางสังคมชนกลุ่มน้อยมีมากขึ้น แต่รายได้ยังคงเท่าเดิม เป็นปัจจัยผลักดันให้ชนกลุ่มน้อยต้องพยายามหาอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพของสมาชิกในครอบครัว ประกอบกับชนกลุ่มน้อยมีถิ่นที่อยู่เอื้อต่อการลักลอบเข้าไปในเขตพื้นที่ป่า ปัญหาการทับซ้อนของเขตพื้นที่เกษตรกรรมกับเขตพื้นที่อนุรักษ์เป็นอีกปัจจัยสำคัญ เนื่องจากการไม่แยกเขตพื้นที่อนุรักษ์กับเขตพื้นที่เกษตรกรรมอย่างชัดเจน การล่าของนายพรานจึงเกิดขึ้นเมื่อพบสัตว์ป่าในเขตพื้นที่เกษตรกรรม ประกอบกับความต้องการสัตว์ป่าหรือซากสัตว์ป่าของนายทุนภายนอกพื้นที่ กระตุ้นให้นายพรานออกล่าสัตว์ป่าที่เป็นที่ต้องการของนายทุน เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง

ปัญหาการดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและอนุรักษ์สัตว์ป่า คือ การขาดองค์ความรู้ (Knowledge) ของประชากรซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ติดกับเขตพื้นที่ป่าสงวนหรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ในการประกอบอาชีพอย่างถูกต้อง ไม่กระทำความผิดกฎหมายที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ หรือกฎหมายเกี่ยวกับการอนุรักษ์และคุ้มครองสัตว์ป่า และการซ้อนทับ (Overlapping) ของพื้นที่เกษตรกรรมและพื้นที่อนุรักษ์ ปัญหาการขาดแคลนอัตรากำลังบุคลากรด้านการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่ที่ต้องคอยดูแลเฝ้าระวัง ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพในการป้องกันการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และยับยั้งการกระทำความผิด

แนวทางการแก้ไขปัญหา ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงทัศนะในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในมุมมองขององค์กรอิสระด้านการป้องกันและอนุรักษ์สัตว์ป่า กล่าวคือ ต้องสร้างองค์ความรู้ให้กับชาวบ้าน ประชาชน และเกษตรกร ในพื้นที่เสี่ยง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเขตติดต่อระหว่างพื้นที่เกษตรกรรมกับพื้นที่ป่าสงวนหรือเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า สร้างความตระหนักรู้ในคุณประโยชน์ของป่าและสัตว์ป่า สร้างขอบเขตแนวคิดพฤติกรรมที่ถูกต้อง ส่งเสริมการรักษาและพัฒนาระบบนิเวศในพื้นที่ ใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในเชิงสันตนาการ การท่องเที่ยว แทนการใช้ประโยชน์จากสัตว์ป่าในลักษณะที่เป็นอาหาร หรือนำไปเป็นสัตว์เลี้ยงอาทิ การท่องเที่ยวในลักษณะโฮมสเตย์ (Homestay) เพื่อดูนก ดูช้าง ดูเสือ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในพื้นที่ ในการจัดกิจกรรม ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ทำความเข้าใจ สร้างค่านิยมเชิงบวก ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กระตุ้นนักลงทุนหันมาหาประโยชน์จากการทำสวนหรือฟาร์มสัตว์ป่าที่ถูกกฎหมาย เพื่อลดปัญหาการล่าสัตว์ป่าหรือใช้สัตว์ป่าเพื่อการพาณิชย์ หากต้องการสัตว์ป่าไปเป็นสัตว์เลี้ยง สามารถซื้อได้ที่ฟาร์มสัตว์ป่า ไม่จำเป็นต้องใช้ช่องทางลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ซึ่งในการทำลักษณะนี้จะเป็นการสร้างความต้องการ (Demand) และการตอบสนอง (Supply) ขึ้นมาใหม่ เพื่อเปลี่ยนค่านิยม (Value)

จากเดิมที่มุ่งหาประโยชน์จากสัตว์ป่าอย่างไร้ขอบเขต มาสู่การหาประโยชน์จากสัตว์ป่าในเชิงอนุรักษ์ (Conventional Approach)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 3 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลดำรงตำแหน่งเลขาธิการมูลนิธิสืบนาคะเสถียร มูลนิธิจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่าย รวมถึงเพิ่มพูนความเข้าใจในการอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า สร้างความโปร่งใส เคารพสิทธิชุมชนที่จะดำเนินชีวิตตามแนววัฒนธรรม โดยสอดคล้องกับการสงวนและคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ ความสมดุล ยั่งยืน เพื่อปกป้องคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติและพิทักษ์สิทธิของสัตว์ป่าที่จะดำรงชีวิตตามวิถีธรรมชาติ โดยผู้ให้ข้อมูลมีประสบการณ์ในการทำงานด้านอนุรักษ์และคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติ เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี

แนวโน้มการค้าและค้าสัตว์ป่าในประเทศไทย ในเขตพื้นที่ป่าภาคตะวันตก แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ปัญหาการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายโดยประชากรในพื้นที่ ซึ่งความหมายของประชากรในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่า หรือชาวบ้านที่มีถิ่นที่อยู่บริเวณขอบเขตพื้นที่ป่า ใช้ประโยชน์และทรัพยากรจากป่าเป็นปกติ เช่น การเก็บเห็ด การหาหน่อไม้ป่า หากพบเจอสัตว์จำพวก ตุ่น กระรอก หนู จะล่าเพื่อนำมาประกอบอาหาร อีกกลุ่มหนึ่งคือ กลุ่มนายพรานที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการล่าสัตว์ป่าเพื่อดำรงชีพ ส่วนที่เหลือจากการประกอบอาหารจะนำไปจำหน่ายในหมู่บ้านหรือพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งในทัศนะส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล หากมองในเชิงวิถีชีวิตทั่วไป ย่อมเป็นบริบทปกติ เนื่องจากมีถิ่นที่อยู่อาศัยปกติที่ใด ก็ต้องใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่นั่น

ส่วนที่ 2 ปัญหากลุ่มบุคคลภายนอกที่เข้าไปล่าสัตว์ป่าในพื้นที่ กลุ่มนี้มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในพื้นที่ สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มนายพรานที่ล่าตามใบสั่ง และชำนานูพื้นที่ จะทำการล่าเมื่อรับทราบใบสั่งตามประเภท ชนิด และจำนวนสัตว์ป่าที่นายทุนค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายต้องการ นายพรานกลุ่มนี้มีความชำนาญในพื้นที่ป่าและไปในบริเวณที่เชื่อว่ามีสัตว์ป่าเป้าหมายอาศัยอยู่ เพื่อทำการล่าสัตว์ป่าและนำไปจำหน่ายให้กับนายทุน

(2) กลุ่มนายพรานที่ล่าตามใบสั่ง แต่ไม่ชำนาญพื้นที่ ในกรณีที่นายพรานที่ล่าตามใบสั่ง ไม่ชำนาญพื้นที่ จะประสานว่าจ้างให้นายพรานซึ่งเป็นคนท้องถิ่นและมีความชำนาญในพื้นที่ป่าช่วยนำทาง หรือจ้างกลุ่มนายพรานในพื้นที่ให้ล่าสัตว์ป่าที่นายทุนต้องการให้กับนายพรานที่ล่าตามใบสั่ง โดยนายพรานที่ล่าตามใบสั่ง จะทำหน้าที่เป็นพ่อค้าคนกลางในการรับซื้อและส่งต่อให้กับนายทุนอีกทอดหนึ่ง ซึ่ง

การล่าของนายพรานกลุ่มนี้ ระบุเป้าหมายชัดเจน เช่น หากใบสั่งต้องการซากกระทิง นายพรานจะเดินทางไป ในป่าบริเวณที่มีกระทิงอาศัยอยู่เพื่อล่ากระทิง และนำกลับมาส่งต่อให้พ่อค้าคนกลางหรือนายทุนทันที

ซึ่งใน ส่วนที่ 2 ผู้ให้ข้อมูลได้ให้ข้อมูลว่า ตัวการสำคัญในการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มากที่สุด คือกลุ่มนายพรานจากประเทศเพื่อนบ้านที่เข้ามาในประเทศไทยเพื่อลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เช่น กลุ่มนายพรานชาวเวียดนาม มีญาติพักอาศัยในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยเผ่าม้ง ที่มีเชื้อสายมาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งกลุ่มคนเชื้อสายม้ง ยึดหลักแห่งสกุลในการลำดับความสัมพันธ์เชิงเครือญาติ รวมถึงให้ความสำคัญในความสัมพันธ์ใกล้ชิด เช่น รู้จักกันตั้งแต่สมัยรวมและปัจจุบันยังติดต่อกัน เมื่อได้รับใบสั่งจากนายทุน นายพรานกลุ่มนี้จะจัดชุดในการล่าอย่างเป็นขบวนการใช้อาวุธสงครามหรืออาวุธที่มีอำนาจสูง เช่น ไรเฟิลติดลำกล้อง ประสานการปฏิบัติการโดยชุดแรก ทำหน้าที่หน่วยปฏิบัติการล่าสัตว์ป่าให้อยู่ในพื้นที่ประจำเพื่อคอยเฝ้าสัตว์ป่า ชุดที่สอง ทำหน้าที่สนับสนุนเสบียงและขนย้ายสัตว์ป่า ซากสัตว์ป่า และของป่าที่ได้จากการลักลอบล่าสัตว์ป่ามาส่งต่อให้นายทุน ซึ่งนายพรานกลุ่มนี้จะหาทรัพยากรธรรมชาติทั้งสัตว์ป่าและของป่า หากเป็นพื้นที่ป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทรัพยากรที่ได้จะเป็นสัตว์ป่า เช่น หมูป่า กวาง เก้ง กระทิง ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม้พยุง หากเป็นพื้นที่ป่าภาคตะวันตก จะเป็นสัตว์ป่า เช่น เสือโคร่ง หมี กระทิง ตัวลันหรือนิม ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ไม้หอม ไม้กฤษณา ซึ่งในการป้องกันและปราบปรามนายพรานกลุ่มนี้ค่อนข้างอันตราย เนื่องจากมีอาวุธสงครามพร้อมปะทะกับเจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดเวลา ซึ่งประเด็นนี้เป็นปัญหาระหว่างประเทศที่ต้องเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด การเดินทางเข้ามาภายในประเทศ ส่วนใหญ่มีเป้าหมายในการกระทำความผิดที่ชัดเจน และควรสร้างความตระหนักรู้กับภาคประชาชนถึงสภาพปัญหา บูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชน เพื่อหาแนวทางป้องกันและร่วมกันเฝ้าระวังการเข้ามาของกลุ่มนายพรานชาวต่างชาติ เป็นการตั้งรับในรูปแบบการป้องกันเชิงรุก

นอกจากปัญหาที่เกิดจากกระบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ยังมีปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายข้ามชาติ ซึ่งแม้จะไม่ใช่การล่าสัตว์ป่าที่อยู่ในเขตพื้นที่ป่าของประเทศไทยเพื่อส่งออกไปยังต่างประเทศ แต่ขบวนการนี้เป็นการนำเอาสัตว์ป่า ทั้งสัตว์ป่ามีชีวิตและซากสัตว์ป่าจากประเทศต้นทาง เช่น สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สหพันธรัฐมาเลเซีย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ผ่านประเทศไทยไปส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ซึ่งที่ผ่านมา ปรากฏข่าวการจับกุมขบวนการค้าตัวลันหรือนิม ที่มีปริมาณมากถึง 100 ตัว ซึ่งขบวนการนี้มีต้นทางมาจากสหพันธรัฐมาเลเซีย ผ่านประเทศไทยทางจังหวัดนครพนม เข้าสู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อเดินทางเข้าสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน หรือหากเป็นการลักลอบค้าเสือ จะส่งไปยังประเทศปลายทางคือ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามเพื่อแปรรูปและส่งต่อไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน

ส่วนกลุ่มนายพรานมือสมัครเล่น ซึ่งชอบการล่าสัตว์โดยอาศัยช่วงเวลาว่างเข้าป่าเพื่อล่าสัตว์ และมักล่าเฉพาะสัตว์ที่สำคัญและมีคุณค่าสูงเท่านั้น ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูลมองว่า นายพรานกลุ่มนี้มีน้อยและยังไม่ใช่ปัญหาของการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ปัจจัยที่ทำให้เกิดขบวนการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย คือ ผลตอบแทนที่ได้จากการล่าสัตว์ป่า เนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติมีน้อย แต่กลับมีความต้องการสูงมากขึ้น ส่งผลให้มีมูลค่าสูง ดังนั้น เสือ 1 ตัว จึงมีมูลค่าสูงถึงหลักล้าน ต้นทุนในการลงทุนต่ำแต่ได้รับผลตอบแทนสูง นายพรานจึงพร้อมที่เสี่ยงไปล่าสัตว์ป่า ประกอบกับกระบวนการยุติธรรมไม่เข้มแข็ง การดำเนินคดีมีโอกาสหลุดสูง เนื่องจากกระบวนการขั้นตอนต่างๆ เอื้อต่อการกระทำผิด มีการช่วยเหลือ ให้ที่หลบซ่อน การผ่านด่านตรวจ จุดตรวจ ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทย เป็นศูนย์กลางการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย กลุ่มขบวนการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายจะลำเลียงสัตว์ป่าและซากสัตว์ป่าจากภูมิภาคต่างๆ โดยใช้ประเทศไทยเป็นทางผ่านก่อนส่งต่อไปยังสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และส่งต่อไปยังประเทศปลายทาง คือ สาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประกอบกับในขบวนการค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักมีกลุ่มผู้มีอิทธิพลเข้ามามีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ยิ่งส่งผลให้กระบวนการในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิด มีความยากลำบากมากขึ้น

ปัญหาและอุปสรรคในการป้องกันและปราบปรามการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วน กล่าวคือ

(1) อุปสรรคเชิงสังคม หมายถึง ผู้กระทำผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทยมักเป็นชนกลุ่มน้อยหรือเป็นคนไทยที่มีลักษณะทางอาชีพหาเข้ากินค่า เป็นการล่าเพื่อปรุงอาหารรับประทานหรือจำหน่ายเพื่อการดำรงชีพ เมื่อถูกจับกุมดำเนินคดีจะร้องขอความเมตตา เมื่อคดีถึงชั้นพิจารณาคดีของศาล ผู้พิพากษาอาจใช้ดุลพินิจลงโทษสถานเบา ซึ่งในหลายกรณีนายพรานถูกใช้เป็นเครื่องมือของกลุ่มนายทุนลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทำให้ผู้กระทำผิดในกระบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายยังคงหวนกลับมากระทำความผิดซ้ำ

(2) อุปสรรคเชิงกระบวนการ หน่วยปฏิบัติมุ่งเน้นการดำเนินการในเชิงปราบปรามเป็นหลัก ไม่เน้นการกระบวนการในเชิงป้องกัน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายหรือวิธีการที่ถูกต้อง สุดท้ายจึงตกเป็นเครื่องมือของขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในที่สุด

(3) อุปสรรคในส่วนของอำนาจหน้าที่และอัตรากำลังของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หากพิจารณาในเชิงโครงสร้างองค์กร พบว่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ เป็นลูกจ้างชั่วคราวร้อยละ 80 ซึ่งสรรหาจากชาวบ้านที่อยู่ในพื้นที่ ไม่เคยใช้อาวุธปืน ไม่มีความรู้ทางกฎหมาย ไม่ทราบกระบวนการและวิธีดำเนินการจับกุม เข้ารับการฝึกอบรมเป็นเวลา 6 เดือน

เพื่อเข้าปฏิบัติหน้าที่ประจำตามหน่วยงาน เจ้าหน้าที่กลุ่มนี้จึงขาดระเบียบวินัย และไม่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ เป็นช่องว่างให้ขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ผิดกฎหมาย ใช้ช่องทางนี้ในการติดสินบน หรือส่งผลต่อการขึ้นเป็นพยานในการพิจารณาคดีที่เกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย เป็นจุดอ่อนให้ทนายความใช้ต่อสู้ในชั้นศาล นำไปสู่การล้มคดีในที่สุด

(4) อุปสรรคเนื่องจากขาดการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน การปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละหน่วยงานในปัจจุบัน ขาดการประสานข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้การเฝ้าระวังไม่ประสบผลสำเร็จ ข้อมูลกลุ่มบุคคลที่ต้องเฝ้าระวัง เป็นบุคคลที่เข้าประเทศอย่างถูกกฎหมาย เข้ามาเพื่อกระทำผิดกฎหมายในประเทศ จากนั้นก็เดินทางออกนอกประเทศไปอย่างถูกกฎหมาย แม้กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช จะมีข้อมูลในการเฝ้าระวังบุคคลดังกล่าว แต่ในส่วนของสำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง อาจไม่มีข้อมูลในการเฝ้าระวังบุคคลกลุ่มนี้ จึงเป็นช่องว่างให้บุคคลกลุ่มนี้ยังสามารถเข้ามากระทำความผิดในประเทศไทยได้

แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล เห็นว่า ควรปรับแนวคิดในการแก้ไขปัญหาโดยให้ความสำคัญที่ชุมชนเป็นหลัก เนื่องจากปัจจุบัน หน่วยงานของรัฐแก้ไขปัญหาโดยมุ่งเน้นการบังคับใช้กฎหมายเป็นหลัก มีการปรับปรุงและตรากฎหมายใหม่มาบังคับใช้ เช่น พระราชบัญญัติช้าง พ.ศ.2558 เพื่อควบคุมการค้า การครอบครอง การนำเข้า การส่งออก และการนำผ่านซึ่งงาช้างหรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง รวมถึงการลักลอบนำเข้างาช้างแอฟริกา เพื่อนำมาค้าหรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากงาช้าง เพื่อลดการล่าช้างเพื่อเอางา แต่ยังไม่ใช้การแก้ไขปัญหาที่แท้จริง เมื่อมีช่องว่างทางกฎหมาย นายพรานจะพยายามล่าช้างเพื่อเอางาอีก ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายอย่างยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานของรัฐต้องยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยเฉพาะชุมชนของชนกลุ่มน้อยที่มีถิ่นที่อยู่บริเวณป่าหรือบริเวณป่าชายขอบ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีโอกาสเข้าไปล่าสัตว์ป่าได้มากที่สุด เจ้าหน้าที่ของรัฐควรเข้าทำกิจกรรมเชิงรุก เน้นการประชาสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เพื่อสร้างทัศนคติและความเข้าใจที่ถูกต้องในการอยู่ร่วมกันของชุมชนและป่าไม้ เน้นการจัดการชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งในพื้นที่ ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกา จัดทำแนวเขต เพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความชัดเจนของเขตพื้นที่ รวมถึงจัดเจ้าหน้าที่ภาครัฐร่วมกับชาวบ้านลาดตระเวนเพื่อปกป้องคุ้มครองทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าร่วมกัน จากนั้นหน่วยงานของรัฐควรร่วมแก้ไขปัญหาการดำรงชีพของชาวบ้าน ด้วยการจัดโครงการเพื่อสร้างอาชีพที่เหมาะสมกับชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ และไม่เป็นการรบกวนระบบนิเวศในการอนุรักษ์ป่าและสัตว์ป่า

แนวทางการอนุรักษ์สัตว์ป่าในการดำเนินโครงการหรือกิจกรรม ควรคำนึงถึงระบบนิเวศของสัตว์ป่าเป็นหลัก ปัจจัยที่ส่งผลให้สัตว์ป่ามีชีวิตอยู่รอดได้ มี 3 ปัจจัย คือ (1) มีอาหารเพียงพอ (2) มีความปลอดภัย และ (3) มีพื้นที่เหมาะสม หากมีครบทั้ง 3 ปัจจัย สัตว์ป่าจะสามารถอยู่รอดได้ แต่หากปัจจัยในการอยู่รอดของสัตว์ป่าไม่ครบ 3 ปัจจัย จะส่งผลให้สัตว์ป่ามีการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ จากป่าเข้ามาในพื้นที่การเกษตรของชาวบ้าน ซึ่งอาจทำให้ถูกล่าได้ในที่สุด ตัวอย่างเช่น พบเสือโคร่งจากห้วยขาแข้งถูกยิงตายที่จังหวัดลำปาง เมื่อเทียบแล้วพบว่า เป็นลักษณะลายของเสือโคร่งที่มีถิ่นอาศัยที่ห้วยขาแข้ง ซึ่งตามธรรมชาติของเสือโคร่งเมื่อเติบโตขึ้น ต้องแสวงหาพื้นที่ของตัวเอง ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นที่อยู่ของเสือโคร่งจากห้วยขาแข้ง ไปในพื้นที่จังหวัดลำปาง และไปบุกรุกพื้นที่ของชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านเกิดความหวาดกลัว จำเป็นต้องยิงเสือตาย

สำหรับการแก้ไขปัญหาสิทธิของบุคลากร กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ควรพัฒนาบุคลากรเสริมสร้างองค์ความรู้ ความตระหนักรู้ ทักษะคนดี และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ เนื่องจากปัจจุบันเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานยังขาดประสิทธิภาพในการทำงานในหลายมิติ ดังนั้น จึงควรฝึกอบรมเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานเกี่ยวกับป่าไม้และสัตว์ป่า โดยเพิ่มเติมความรู้ในเชิงกฎหมาย เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและไม่เป็นช่องว่างในการต่อสู้คดีของกลุ่มขบวนการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย รวมทั้งประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ในการเฝ้าระวังกลุ่มบุคคลที่เข้ามาในประเทศไทยเพื่อลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ 4 ได้ให้ข้อมูลดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการวิจัย/ประจำโครงการ USAID Wildlife Asia มูลนิธิฟรีแลนด์ (Freeland) มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่ประเทศไทย จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนด้านการต่อต้านการลักลอบค้าสัตว์ป่าในภูมิภาคเอเชียและอีกหลายประเทศ รวมถึงสนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายฝ่ายโครงการฝึกอบรม การสนับสนุนชุมชนเสี่ยงผ่านโครงการอาชีพทางเลือก และงานรณรงค์สร้างจิตสำนึกผ่านกิจกรรมการศึกษา แคมเปญ และกิจกรรมประชาสัมพันธ์ เป็นระยะเวลากว่า 20 ปี

ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่า มี 3 ลักษณะได้แก่ การล่าเพื่อดำรงชีพ การล่าเพื่อการค้า และการล่าเพื่อเกมส์กีฬา ปัจจุบันปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายเปลี่ยนไป คือ การล่าเพื่อดำรงชีพมีปริมาณลดลง แต่การล่าเพื่อการค้ากลับเพิ่มสูงขึ้น และเพื่อให้สามารถล่าสัตว์ป่าปริมาณมากขึ้น รูปแบบในการล่าจึงเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ใช้คนในพื้นที่ล่าโดยใช้ความรู้พื้นบ้าน มาเป็นการล่าโดยใช้ผู้มีทักษะในการล่าสัตว์จากต่างประเทศเข้ามาล่าในประเทศไทยมากขึ้น เช่น นายพรานจากประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียน

มาร์หรือสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม รวมไปถึงนายพรานชนกลุ่มน้อยซึ่งเป็นผู้มีทักษะในการล่าสัตว์ป่า และชำนาญพื้นที่ป่า เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลที่สามารถเข้าประเทศไทยได้ง่าย มีค่าจ้างต่ำ และพร้อมเสี่ยงกับการถูกจับกุม ส่วนนายพรานชาวไทยก็เปลี่ยนฐานะเป็นนายทุนหรือพ่อค้าคนกลางในขบวนการลักลอบค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย โดยพื้นที่ที่มีปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายมากที่สุดคือบริเวณป่าภาคตะวันตกตามแนวเทือกเขาตะนาวศรีและเทือกเขาบรรทัดที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าสูง เช่น จังหวัดเพชรบุรี กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ในส่วนของป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือในเทือกเขาเพชรบูรณ์ เช่น จังหวัดชัยภูมิ ขอนแก่น

ปัญหาการลักลอบค้าสัตว์ป่ามี 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 การลักลอบค้าของสัตว์ที่ได้จากการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศ เช่น ตัวลั่นหรือนิม หมี เสือ

ส่วนที่ 2 การลักลอบค้าสัตว์ป่าที่ได้จากการล่าในต่างประเทศและนำเข้าหรือนำผ่านประเทศไทย เช่น งาช้างแอฟริกา นอแรด ตัวลั่นหรือนิม

ส่วนที่ 3 การลักลอบค้าของสัตว์ที่ได้มาจากการเพาะพันธุ์ เช่น เสือ

นอกจากนี้ในการจำหน่าย มีการจำหน่ายผ่านช่องทางออนไลน์มากขึ้น โดยคู่ค้าติดต่อสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social Network) เช่น เฟสบุ๊ก (Facebook), ไลน์ (LINE), วอทแอป (Whatsapp) และจัดส่งผ่านระบบการจัดส่งสินค้า (Logistics) เช่น Kerry, DHL เป็นต้น

ในประเด็นปัญหาการลักลอบล่าตัวลั่นหรือนิม ประเทศไทยไม่ใช่ประเทศต้นทางในการลักลอบล่าตัวลั่นหรือนิมเพื่อการค้า แต่เป็นเพียงทางผ่าน (Transit) หากพิจารณาในเชิงลึกจะพบว่า ตัวลั่นหรือนิมที่มีอยู่ในโลกมีอยู่ประมาณ 8 สายพันธุ์ เป็นตัวลั่นหรือนิมสายพันธุ์แอฟริกา จำนวน 4 สายพันธุ์, สายพันธุ์เอเชียจำนวน 4 สายพันธุ์ โดยในเอเชียมีเพียง 2 สายพันธุ์เท่านั้นที่อยู่ในประเทศไทย คือ ลิ่นซุนดาหรือลิ่นชวาหรือลิ่นมลายูที่พบได้ทั่วไปทุกภาคของประเทศไทย กับลิ่นจีนซึ่งมักจะมีพบบริเวณภาคเหนือ แต่ประเทศที่มีตัวลั่นหรือนิมเป็นจำนวนมากและเป็นเป้าหมายของนายพรานในการล่าเพื่อจำหน่าย ในทวีปแอฟริกา เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก สาธารณรัฐแคเมอรูน เป็นต้น ในทวีปเอเชีย เช่น สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สหพันธรัฐมาเลเซีย และสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ โดยปลายทางจะถูกนำไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนและสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ตัวอย่างเช่น กรณีศุลกากรสาธารณรัฐสิงคโปร์สกัดจับเกล็ดตัวลั่นหรือนิม ในตู้คอนเทนเนอร์ขนส่งสินค้าทางเรือ จากประเทศในทวีปแอฟริกาไปยังสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยของกลางที่ยึดได้รวมน้ำหนักกว่า 14 ตัน มูลค่าตลาดประมาณ 38.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือ 1,233 ล้านบาท หรือในกรณีกรมศุลกากร สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ร่วมกันตรวจยึดเกล็ดลิ่นลักลอบนำเข้าจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก นำผ่านประเทศไทยก่อนส่ง

ปลายทางสาธารณสุขรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวนกว่า 2.9 ตัน ประเมินว่าเป็นเกล็ดที่มาจากตัวลันหรือนึ่งจำนวนประมาณ 6,000 ตัว มูลค่าเสียหายกว่า 29 ล้านบาท โดยเกล็ดตัวลันหรือนึ่ง มีความเชื่อว่าสามารถนำไปเป็นส่วนผสมของยาแผนโบราณ ช่วยเร้งน้ำนมให้มารดา ช่วยรักษาโรคหืด โรคเกี่ยวกับทางเดินหายใจ หรือโรคมะเร็ง แต่ทั้งหมดนี้ยังไม่มี การรับรองทางวิทยาศาสตร์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย ในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล เห็นว่า ค่าตอบแทนที่สูงคือปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการลักลอบล่าสัตว์ป่า ผู้ให้ข้อมูลขอแยกพิจารณา ดังนี้

กรณีที่ 1 กลุ่มนายพรานจากต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทยเพื่อล่าตามใบสั่งของนายทุน เนื่องจากอาเซียนมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ทำให้การเดินทางระหว่างประเทศทำได้ง่าย และต้นทุนค่าจ้างแรงงานถูก ในกลุ่มนี้ จะเป็นการล่าที่มีต้นทุน เช่น ต้นทุนในการเดินทางเข้าประเทศ ต้นทุนค่าอุปกรณ์เครื่องมือ ต้นทุนค่าแรง ต้นทุนการอำนวยความสะดวก เป็นต้น จากต้นทุนที่กล่าวมาข้างต้น นายพรานกลุ่มนี้จะออกล่าสัตว์ป่าเมื่อมูลค่าหรือค่าตอบแทนที่จะได้จากการค้าสัตว์ป่าคุ้มค่าเพียงพอ และเป็นการล่าแบบมีเป้าหมาย (Purposive Hunting) เฉพาะสัตว์ป่าที่ต้องการเท่านั้น หากพบสัตว์ป่าอื่นนอกเหนือจากใบสั่ง นายพรานจะไม่ทำการล่าเนื่องจากจะเป็นการเพิ่มต้นทุนและทำให้ค่าตอบแทนที่จะได้รับลดลง

กรณีที่ 2 กลุ่มนายพรานที่ล่าเพื่อยังชีพ ในกลุ่มนี้เป็นนายพรานในประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อนำสัตว์ป่ามาประกอบอาหารเป็นหลัก หากมีปริมาณมากเกินความต้องการจึงนำไปจำหน่าย การล่าประเภทนี้เป็น การล่าโดยไม่ระบุชนิดสัตว์ป่าเป้าหมาย โดยมีมุมมองว่าสัตว์ป่าเป็นทรัพยากรไม่มีต้นทุน (Free Resource) ดังนั้น ในการตัดสินใจล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย จึงเป็นการกระทำด้วยความ “จำเป็น” และกระทำโดยเป็นปกติวิสัยหรือกระทำเมื่อมีโอกาสเหมาะสม กล่าวคือ หากพบตัวลันหรือนึ่งก็จะล่าเพื่อนำมาจำหน่ายในทางตรงกันข้าม หากไม่พบตัวลันหรือนึ่งก็จะล่าสัตว์ป่าอื่นเพื่อนำไปประกอบอาหาร

แนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ควรพิจารณาในหลายมิติ เช่น

(1) ในการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าโดยนายพรานในประเทศไทย เนื่องจากสาเหตุของปัญหาเกิดจากสภาพเศรษฐกิจหรือรายได้ของนายพรานที่อาชีพประกอบเกษตรกรรมไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนควร “สร้างทางเลือกทางเศรษฐกิจ” ด้วยการให้ความรู้หรือสร้างอาชีพให้กับนายพรานกลุ่มนี้ เพื่อสร้างรายได้อย่างเพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสัตว์ป่าและการใช้ประโยชน์จากป่าและสัตว์ป่า

(2) ในการแก้ไขปัญหาการเข้ามาลักลอบล่าสัตว์ป่าของนายพรานจากประเทศเพื่อนบ้าน หน่วยงานของรัฐ หรือ รัฐบาล ควรสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศโดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อ

ร่วมกันแก้ไขปัญหาการเคลื่อนย้าย (Migration) ของนายพรานกลุ่มเผ่าละว้า หรือกำหนดให้เป็นอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Crime) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมาย

“*ทางเลือกทางเศรษฐกิจ*” คือการสร้างแนวทางการใช้ประโยชน์จากป่าที่ถูกต้องเหมาะสมภายใต้บทบัญญัติทางกฎหมาย เช่น การสร้างป่าชุมชนเพื่อให้ชุมชนและป่าสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดยให้ชุมชนสามารถเข้าใช้ประโยชน์จากป่าด้วยการหาของป่า เก็บเกี่ยวประโยชน์จากป่าในด้านต่างๆ โดยไม่กระทบต่อระบบนิเวศของป่า นอกจากนี้ชุมชนยังมีหน้าที่ในการร่วมกันรักษาพื้นที่ป่าและทรัพยากรธรรมชาติในป่าทั้งต้นไม้และสัตว์ป่า เพื่อสร้างให้ชุมชนและป่าสามารถอยู่ด้วยกันได้อย่างยั่งยืน และไม่เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีชุมชนจนเกิดเหตุ หรือสร้างเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ส่วนการแก้ไขปัญหาในมิติของกฎหมาย รัฐบาลควรออกกฎหมายกำหนดให้มี “*สัตว์ป่าควบคุม*” ซึ่งอาจช่วยลดปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย และทำให้หน่วยงานของรัฐสามารถเข้าบริหารจัดการสัตว์ป่าที่เป็นเป้าหมายหรือเป็นสัตว์เศรษฐกิจ เนื่องจากเดิม ประเทศไทยได้มีแบ่งประเภทสัตว์ป่าตามกฎหมายออกเป็น 2 ประเภทได้แก่ สัตว์ป่าคุ้มครองและสัตว์ป่าสงวน ซึ่งเมื่อพิจารณาพบว่าสัตว์ป่าในบัญชีดังกล่าว ครอบคลุมสัตว์ป่าเกือบทุกประเภทในป่า แต่ปัจจุบัน สัตว์ป่าบางประเภทสามารถเพาะพันธุ์ได้ เช่น เสือ ซึ่งหากมีการกำหนดให้สัตว์ป่าบางชนิดเป็นสัตว์ป่าควบคุม กล่าวคือ สามารถเพาะพันธุ์เพื่อการค้าได้ ก็อาจส่งผลให้ปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมายลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

อุปสรรคในการดำเนินคดี คือ ประสิทธิภาพในการเก็บพยานหลักฐานที่ยังไม่ดีพอ เนื่องจากคดีเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะคดีลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย มักมีสถานที่เกิดเหตุในป่าและไม่มีพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดที่ดีพอ เช่น การพิสูจน์หลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ การพิสูจน์หลักฐานแบบดิจิทัล ที่มีข้อจำกัด

สรุปผลการศึกษา

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัย ได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจาก กลุ่มที่ 1 กลุ่มนายพรานและผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่า จำนวน 4 คน กลุ่มที่ 2 กลุ่มเจ้าหน้าที่ในส่วนของการบังคับใช้กฎหมาย จำนวน 4 คน และ กลุ่มที่ 3 องค์กรอิสระด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จำนวน 4 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 13 คน ซึ่งได้สะท้อนทัศนคติของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย ทั้งในมิติผู้กระทำความผิด (Criminal) ผู้บังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) และนักอนุรักษ์ที่สะท้อนสภาพปัญหาและสถานการณ์ของสัตว์ป่าอันเป็นเหยื่อ (Victim) ของอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมอยู่ จากนี้ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลไปดำเนินการแยกการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 4 ส่วน

ได้แก่ (1) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย (2) ปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย (3) สาเหตุของปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย (4) ปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการลักลอบล่าและค้าสัตว์ป่าผิดกฎหมายในประเทศไทย และอาศัยหลักการแนวคิด และทฤษฎีทางอาชญาวิทยาสิ่งแวดล้อมเป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่ออธิบายปัจจัยและสาเหตุของการล่าสัตว์ป่าผิดกฎหมาย นำไปสู่การเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการลักลอบล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย

บรรณานุกรม

หนังสือ

ภาษาไทย

- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2542). การวิเคราะห์สถิติ: สถิติสำหรับการบริหารและวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา. (2559ก). กฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามอนุสัญญา CITES. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- กองคุ้มครองพันธุ์สัตว์ป่าและพืชป่าตามอนุสัญญา. (2559ข). ประเทศไทยกับไซเตส (Thailand and CITES). กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช.
- โคตา-ลาร์สัน, อาร์. (R. Cota-Larson), (2017). คู่มือการจำแนกถิ่น (นิม) เครื่องมือการประเมินอย่างรวดเร็ว สำหรับงานปฏิบัติภาคสนามและภาคทฤษฎี. ข้อมูลจัดเตรียมสำหรับองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา. กรุงเทพมหานคร: USAID Wildlife Asia.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2551). ISO 14001 ระบบการจัดการสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: ทิพนตร์การพิมพ์.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2553). สังคมวิทยาอาชญากรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2553ก). การศึกษาความเป็นไปได้ของการประยุกต์เทคโนโลยีไพโรไลซิส-แก๊สซิฟิเคชัน มาใช้ในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชน จังหวัดนนทบุรี. กรุงเทพมหานคร.
- ชัชพล ทรงสุนทรวงศ์. (2553ข). มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. พิมพ์ครั้งที่ 5. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาย โพธิ์สิตา. (2554). ศาสตร์และศิลป์แห่งการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 5 .กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- ณัฐยา สีนตระการผล. (2553). การบริหารจัดการนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็กชเปอร์เน็ท จำกัด.

- นิวัต เรืองพานิช. (2556). การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ยูโอเพ่น จำกัด.
- เบญญา ยอดดำเนิน-แอ็ดติงก์, กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ : การจัดการข้อมูล การตีความ และการหาความหมาย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ.2560, 2560.
- พรรณราย ทรัพย์ะประภา. (2529). จิตวิทยาอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484, 2484.
- พระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ.2535, 2535.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ.
- สำนักป้องกันปราบปราม และควบคุมไฟป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2559). สถิติคดีเกี่ยวกับสัตว์ป่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ปีงบประมาณ 2554 – 2559. กรุงเทพมหานคร: กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช.
- สุดสงวน สุธีสร. (2547). อาชญาวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. (2550). กระบวนการสร้างความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, โครงการผลักดันนโยบายสาธารณะ เพื่อพัฒนากฎหมายที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยรพีพัฒนศักดิ์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2550). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. พิมพ์ครั้งที่15. : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2546). คู่มือการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่องานพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 4. : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น

- สุภางค์ จันทวานิช, และ วรณีย์ ไทยานันท์. (2539). การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิต และ สังคมไทย. แนวคิดและเครื่องชี้วัดการพัฒนาสังคม. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2552). ทฤษฎีสังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 2. : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย
- สมนทิพย์ จิตสว่าง, และนันทิ จิตสว่าง. (2561). ปัญหาอาชญากรรมสิ่งแวดล้อมในประเทศไทย. : สภาวิจัยแห่งชาติ.
- อัจฉริยา ชูตินันท์. (2555). อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- อู่แก้ว ประกอบไวยทกิจ ปีเวอร์. (2543). มนุษย์-ระบบนิเวศและสภาพนิเวศในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

ภาษาอังกฤษ

- Adler, Freda & Mueller, O. W. Gerhard & Laufer ,S. William. (1991). Criminology. U.S.A.: McGraw-Hill.
- Aida Y. Hass, Chris Moloney and William J. Chambliss. (2016). Criminology: Connecting Theory, Research and Practice. Second Edition.: Routledge.
- Brack, Duncan. and Hayman, Gavin. (2002). International Environmental Crime: the Nature and Control of Environmental Black Markets. London: Royal Institute of International Affairs.
- Bricknell, Samantha. (2010). Environmental Crime in Australia. Canberra ACT: Australian Institute of Criminology.
- Carrabine, Eamonn and et al. (2004). Criminology: a sociology introduction. New York: Taylor & Francis Group.
- Certo, S. C. & Peter, J.P. (1991). Strategic Management: Concept and Applications. New York: MacGraw – Hill.
- Clarke, R. V. (1992). Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. New York: Harrow and Heston.

- Clarke, R. V. (1997). Situational Crime Prevention: Successful Case Studies. Second Edition. New York: Harrow and Heston.
- Cornish, D. & Clarke, R. (1987). Understanding crime displacement: An application of rational choice theory. *Criminology*, 933–947.
- Heath, Anthony. (1976). Rational Choice and Social Exchange. Cambridge, London, New York and Melbourne: Cambridge University Press.
- John R. Schermerhorn. (2002). Management. Cornell University. Wiley.
- Larry Siegel. (2006). Criminology: Theories, Patterns, and Typologies. Cengage Learning.
- Lynch, Michael and Stretesky, Paul. B. (2014). Exploring Green Criminology Toward a Green Criminological Revolution. England: Ashgate Publishing.
- Locke, Edwin A., and Gary P. Latham. (1990). A Theory of Goal Setting and Task Performance. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Lovelock, James. (2006) The Vanishing Face of Gaia. Basic Books.
- Nurse, Angus. (2013). Perspectives on Criminality in Wildlife. England: Palgrave macmillan.
- Scott John. (1995). Sociological Theory: Contemporary Debates. Cheltenham: Edward Elgar.
- Shariati, A. and Guerette, R. T. (2017). Situational Crime Prevention. Switzerland: Springer.
- Shepherd, Chris R, Sukumaran, Jeet and Wich, Serge A. (2004). OPEN SEASON: An analysis of the pet trade in Medan, Sumatra 1997 – 2001. Malaysia: TRAFFIC Southeast Asia.
- Skinner, E. (2013). Effect issues and challenges for victims of crimes that have a significant impact on the environment. Vancouver: International Centre for Criminal Law Reform and Criminal Justice Policy.

- Tournier, Marin. (2015). Countering Illegal Wildlife Trade in Southeast Asia: A Critical Comparison of the Leading Strategies and Their Corresponding Initiatives. Master Thesis in Sustainable Development at Uppsala University.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2010). The Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment. Viena: United Nations Office on Drugs and Crime.
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2013). Transnational Organized Crime in East Asia and Pacific: A Threat Assessment. Viena: United Nations Office on Drugs and Crime.
- Walters, R., Westerhuis, D. S. and Wyatt, T. (2013). Emerging Issues in Green Criminology Exploring Power, Justice and Harm. United Kingdom: Palgrave Macmillan.
- White, Rob. (2010). A Green Criminology Perspective, The SAGE Handbook of Criminological Theory. London: SAGE Publication.
- Wellsmith, M. (2010). The applicability of crime prevention to problems of environmental harm: A consideration of illicit trade in endangered species. Portland: Willan Publishing.

วารสาร

ภาษาไทย

- จำลอง โพธิ์บุญ. (2550). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม 3.
- จำลอง โพธิ์บุญ. (2551). องค์ประกอบส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี. วารสารร่วมพฤษ์ 26.
- มูลนิธิสืบนาคเสถียร. (2560). สุขภาพป่า. สาส์นสืบ, ธันวาคม 2560.

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย. (2557). “สรุปรายงานการประชุมเรื่อง “อาชญากรรม
สิ่งแวดล้อม (ข้ามชาติ) ทางแก้มที่ไม่ใช่แค่บังคับใช้กฎหมาย”. ณ โรงแรมรามารการ์เด็นส์
 ถนนวิภาวดีรังสิต กรุงเทพมหานคร วันที่ 15 กันยายน 2557. (เอกสารอัดสำเนา)
 สิทธิ บุตรอินทร์. (2555). ปรัชญาสิ่งแวดล้อม. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, ปีที่ 37, ฉบับที่ 3 ก.ค.-
 ก.ย.2555.

ภาษาอังกฤษ

Brantingham, P. L., Brantingham, P. B. and Taylor, W. (2005). Situational crime prevention as a key component in embedded crime prevention. Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice 47.

Cohen, L. E. and Felson, M. (1979). Social change and crime rate trends: A routine activity approach. American Sociological Review 44.

Cornish, D. B. and Clarke, R. V. (2003). Opportunities, precipitators and criminal decisions: A reply to Wortley’s critique of situational crime prevention. Crime Prevention Studies, 16: 41-96.

Gerhard O. W. Mueller. (1998). Transnational Crime: Definitions and Concepts. Transnational Organized Crime, vol. 4, Autumn/Winter.

Jörn Scharlemann, Ingram, Daniel J, Coad, Lauren, Abernethy, Katharine A, Maisels, Fiona, Stokes, Emma J, Bobo, Kadiri S, Breuer, Thomas, Gandiwa, Edson, Ghiurghi, Andrea, Greengrass, Elizabeth, Holmern, Tomas, Kamgaing, Towa O W, Ndong Obiang, Anne-Marie, Poulsen, John R, Schleicher, Judith, Nielsen, Martin R, Solly, Hilary, Vath, Carrie L, Waltert, Matthias, Whitham, Charlotte E L, Wilkie and David S. (2018). Assessing Africa-wide pangolin exploitation by scaling local data. Conservation Letters.

Lynch, M. and Stretesky, P. (2003). The meaning of green: Contrasting criminological perspectives. Theoretical Criminology 7.

- Lynch J. Michael. (1990). The Greening of Criminology: A Perspective on The 1990s. Criminologist.
- Ngoc, Anh. Cao and Wyatt, Tanya. (2013). A Green Criminological Exploration of Illegal Wildlife Trade in Vietnam. Asian Journal of Criminology 8,2: 129 – 142.
- Nijman, Vincent and Shepred, Chris. (2015). Ongoing trade in illegally-sourced tortoises and freshwater turtles highlight the need for legal reform in Thailand, The Siam Society 61, 1: 3 – 6.
- Scott J. (1991). Networks of Corporate Power: A Comparative Assessment. Annual Review of Sociology, 17: 181-203.
- Smith, M. J. and Clarke, R. V. (2012). Situational crime prevention: Classifying techniques using good enough theory. Oxford: Oxford University Press.
- Walter, R. (2006). Crime, Bio-agriculture and the Exploitation of Hunger. British Journal of Criminology 46.
- Wellsmith, Melanie. (2011). Wildlife Crime: The problems of enforcement. European Journal on Criminal Policy and Research 17.
- Wyatt, T. (2013). The Security Implications of the Illegal Wildlife Trade. The Journal of Social Criminology Special Issue: 130 – 158.

ออนไลน์

ภาษาไทย

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2561ก).

บทความเรื่อง ทรัพยากรสัตว์ป่า [ออนไลน์] แหล่งที่มา:

<https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/subtiger/subt.htm> [12 เม.ย.61]

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. (2561ข).

บทความเรื่อง ทรัพยากรป่าไม้ [ออนไลน์] แหล่งที่มา:

<https://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/forest/forestn.htm> [12 เม.ย.61]

- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2558). โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการประจำปี เครือข่าย การป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 3. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://dnp.go.th/Thailand-WEN/resources_tw/documents/tw_mt_58/sawana/4.pdf. [12 เม.ย.61]
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2559). กฎหมายที่เกี่ยวกับการแจ้งครอบครองและค้า งาช้าง. [ออนไลน์] <http://www.dnp.go.th/ivory/law.php>. [12 เม.ย.61]
- กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช. (2559). ประวัติและความเป็นมา. [ออนไลน์] <http://portal.dnp.go.th/Content?contentId=5>. [12 เม.ย.61]
- รณสิทธิ์ มณีไสย์. (2557). สรุปย่อเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าที่ ผิดกฎหมายในภูมิภาคอาเซียน ASEAN Wildlife Enforcement Network (ASEANWEN) และเครือข่ายการป้องกันและปราบปรามการค้าสัตว์ป่าและพืชป่าแห่งประเทศไทย Thailand Wildlife Enforcement Network (Thailand-WEN). [ออนไลน์] http://www.dnp.go.th/thailand-wen/about_tw/storythailand_wen.html. [12 เม.ย.61]
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. (2560). บทความเรื่อง สัตว์ป่าสูญพันธุ์เพราะใคร. [ออนไลน์] <https://www.seub.or.th/seub/บทความ/สัตว์ป่าสูญพันธุ์เพราะ/> [12 เม.ย.61]
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. (2560). บทความเรื่อง สัตว์ป่าไทยต่อความเสี่ยงสูญพันธุ์. [ออนไลน์] <https://www.seub.or.th/bloging/ในป่าใหญ่/สัตว์ป่าไทยต่อความเสี่ยง/> [12 เม.ย.61]
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. (2561). บทความเรื่อง รู้จัก เสือโคร่ง และงานอนุรักษ์ในประเทศไทย. [ออนไลน์] <https://www.seub.or.th/bloging/ในป่าใหญ่/รู้จัก-เสือโคร่ง-และงาน/> [3 เม.ย.62]
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. (2561). บทความเรื่อง กระทิง. [ออนไลน์] <https://www.seub.or.th/westwood/7-ผู้ยิ่งใหญ่/กระทิง/> [3 เม.ย.62]
- มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร. (2561). บทความเรื่อง ผลกระทบจากภัยธรรมชาติต่อมนุษย์และสัตว์ป่า ที่ทุ่งใหญ่เรศวรด้านตะวันตก. [ออนไลน์] <https://www.seub.or.th/bloging/สถานการณ์/ผลกระทบจากภัยธรรมชาติ/> [3 เม.ย.62]

- มติชนออนไลน์. (2562). บทความเรื่อง ปี'61 จับค้าสัตว์ป่า565คดี ของกลาง7,318ตัว 1,521ซาก
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ชี้ตลาดมืดยังต้องการ. [ออนไลน์]
https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_1331282 [3 เม.ย.62]
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2562). บทความเรื่อง วิกฤตปัญหาช้างไทย [ออนไลน์]
<http://pirun.ku.ac.th/~b521030266/วิกฤตปัญหาช้างไทย/วิกฤต.html> [3 เม.ย.62]
- สภานิติบัญญัติแห่งชาติ. (2556). บทความเรื่อง วิกฤตช้างไทยกับแนวทางการแก้ไขปัญหา [ออนไลน์]
<https://click.senate.go.th/?p=4536> [3 เม.ย.62]
- องค์กรพิทักษ์สัตว์แห่งโลก. (2019). บทความเรื่อง การล่าตัวนัม : ความจริงที่แสนโหดร้าย ความ
เจ็บปวดที่น่าหวาดกลัว. [ออนไลน์]
<https://www.worldanimalprotection.or.th/news/kaarlaataawnim-khwaamcchringthiiaesnohdraay-khwaamecchbpwdthiinaahwaadklaw> [3 เม.ย. 62]
- GISTDA. (2561). บทความเรื่อง ประเภทของป่าไม้ในประเทศไทย [ออนไลน์]
<https://gfms.gistda.or.th/node/37> [3 เม.ย.62]
- World Wild Fund. (2559). บทความเรื่อง ที่ประชุมไซเตสเห็นชอบคุ้มครองตัวนัม [ออนไลน์]
<http://www.wwf.or.th/?280591/Scalingupprotectionforpangolins> [16 เม.ย.61]
- World Wild Fund. (2560). บทความเรื่อง 10 อันดับสัตว์ป่า ที่ถูกลอบซื้อขายมากที่สุด ที่
สามเหลี่ยมทองคำ [ออนไลน์]
<http://wwf.panda.org/?315490/top%5F10%5Fmost%5Fwanted%5Fendangered%5Fspecies%5Fin%5Fmarkets%5Fof%5Fgolden%5Ftriangle> [16 เม.ย.61]
- World Wild Fund. (2552). บทความเรื่อง การศึกษาใหม่เผยให้เห็นปัญหาการลักลอบค้าเสือยังคง
เรื้อรัง [ออนไลน์] <http://www.wwf.or.th/?207791/New-study-reveals-scale-of-persistent-illegal-Tiger-trade> [16 เม.ย.61]
- Wildlife Conservation Society. (2559). บทความเรื่อง วัดเสือ: สวรรค์สัตว์ป่าหรือธุรกิจแสวงหา
กำไร. [ออนไลน์] <https://thailand.wcs.org/th-th/News/articleType/ArticleView/articleId/8624.aspx> [16 เม.ย.61]

ภาษาอังกฤษ

BBC News. (June 4, 2016). Thailand Tiger Temple operation 'is completed.

Retrieved from <http://www.bbc.com/news/world-asia36451512>. [16 เม.ย.61]

Elefant Asia. (Nov 2, 2017). ENSURING THE SURVIVAL OF ELEPHANTS IN LAOS: A MATTER OF ECONOMICS. Retrieved from

<http://www.elefantasia.org/index.php/en/news/item/411-ensuring-the-survival-of-elephants-in-laos-a-matter-of-economics> [16 เม.ย.61]

Government UK. (2016). Animal & Plant Health Agency. Retrieved from

<https://www.gov.uk/government/organisations/animal-and-plant-health-agency>. [16 เม.ย.61]

McCubbins, Mathew D., Michael F. and Thighs. (2000). Rationality and the foundations of Positive Political Theory. Retrieved from

<http://polisciexplab.uscd.edu/mccubbin/current/ratcho.htm> [16 เม.ย.61]

Nurse, Angus. (2012). Repainting the Thin Green Line: The Enforcement of UK Wildlife Law. Retrieved from

http://www.internetjournalofcriminology.com/Nurse_Repainting_The_Thin_Green_Line_IJC_Oct_2012.pdf.

[16 เม.ย.61]

United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute. (2016). Environmental Crimes. Retrieved from

<http://www.unicri.it/topics/environmental/>. [16 เม.ย.61]

เอกสารอื่นๆ

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”

ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ.

2553 เวลา 07.00-07.30 น. [16 เม.ย.61]

สารนุกรมไทยสำหรับเยาวชน. เล่มที่ 3, เรื่องที่ 5. [16 เม.ย.61]

UNODC. (2016). joint press release, “On World Wildlife Day UN Implores Urgent Action to End Poaching Crisis”. [16 ឆ.ម.61]

UNODC. (2018). Joint press release, “Big cats: predators under threat”. [16 ឆ.ម.61]

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ - สกุล	พันตำรวจโท ณัฐพล บัวบุตร
วัน เดือน ปี เกิด	25 สิงหาคม 2523
สถานที่เกิด	พระนครศรีอยุธยา
วุฒิการศึกษา	มัธยมศึกษา - อยุธยาวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา - โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ 40 ปริญญาตรี - รัฐประศาสนศาสตร์บัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ 56 - นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม ปริญญาโท - บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต เน้นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และองค์การ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ - รัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาลัยทองสุข
ผลงานทางวิชาการ	1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการลาออก โยกย้าย หรือโอนย้ายองค์การของพนักงานสอบสวนระดับปฏิบัติการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ : กรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจนครบาล 2. ปัจจัยส่งเสริมที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนระดับปฏิบัติการในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติ : กรณีศึกษากองบัญชาการตำรวจนครบาล